

พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย
THE DEVELOPMENT OF LAO PEOPLE'S IDENTITY IN THAILAND

PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Development of Lao People's Identity in Thailand

Phra Bounxom Yanisaro (Vongdanthaphanh)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์
เรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษัตย์)

กรรมการ

(พระมหาสม กลยาโน, ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาสม กลยาโน, ดร.

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(PHRA BOUNXOM YANISARO)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

ผู้วิจัย : PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสม กลยาโณ, ดร., พธ.บ. (รัฐศาสตร์), M.S.W. (Social Work),
Ph.D. (Social Work)

: รศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง, พธ.บ. (การศึกษานอกโรงเรียน), M.A. (Sociology),
Ph.D. (Sociology)

วันสำเร็จการศึกษา : ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย วิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบปริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย แบ่งได้ดังนี้ ๑) อัตลักษณ์ด้านการติดต่อทางวัฒนธรรม ๒) อัตลักษณ์ด้านการศึกษา ๓) อัตลักษณ์ด้านการคมนาคม ๔) อัตลักษณ์ด้านเศรษฐกิจ ๕) อัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ ๖) อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการทางด้านภาษา ๗) อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านการแต่งกาย ๘) อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านอาหาร มีวัฒนธรรมการบริโภค

๒. กระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยคนลาวต้องมีการอนุรักษ์ รักษาความเป็นลาวโดยการพูดจาภาษาลาวต้องสุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน ใช้การทักทายสบายดีเป็นคำทักทายต้อนรับกันตอนแรกพบ รณรงค์ให้ประชาชน

และภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมสอนให้คนรุ่นหลังให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม ควรส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์ การถ่ายทอด พัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยาวชนหรือผู้ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ส่งเสริมในการศึกษาในระดับและสร้างความตระหนักรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมและควรอนุรักษ์รักษาฮีตคองประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

๓. ปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ปัญหาทางสภาพสังคม เทคโนโลยี สังคมการเมือง เศรษฐกิจและความต้องการสิ่งใหม่ของคนลาวต่อการดำรงชีวิต ทำให้คนลาวรับเอาวัฒนธรรมสังคมอื่นมากเกินไปจนทำให้มีปัญหาในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนเอง การนั่งถือ ภาษาพูด รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึมซับเอาวัฒนธรรมไทยโดยตรงจนทำให้ลืมฮีตคองประเพณีวัฒนธรรม ภาษาการพูดของลาว

๔. ข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ควรจัดให้มีหน่วยงานส่วนที่เกี่ยวข้องจัดตั้งองค์กรเผยแพร่วัฒนธรรมร่วมกับชาติอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวัฒนธรรมชาติอื่น ควรส่งเสริมให้วัฒนธรรมลาวก้าวสู่เวทีโลก ควรปรับหลักสูตรการเรียนการสอน ควรบรรจุเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเข้าในการเรียนการสอนในทุกระดับ ส่งเสริมให้นักศึกษาคนรุ่นใหม่ได้รับการฝึกอบรมโดยเฉพาะศีลธรรมและวัฒนธรรมฮีตคองประเพณี ฮีตคองลาวเป็นฮีตคองอารยชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และควรสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติลาว

Thesis Title : The Development of Lao Peoples Identity in Thailand
Researcher : Phra Bounxom Yanisaro (Vongdananthaphanh)
Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Som Kalyano, Dr., B.A. (Political Science),
 M.S.W. (Social Work), Ph.D. (Social Work)
 : Assoc. Prof. Dr. Konit Srithong, B.Ed. (Non-Formal
 Education), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)

Date of Graduation : July 7, 2018

Abstract

The objectives of this research: 1) to study the development of Lao people's identity in Thai society; 2) to study the process of creating and preserving the development of Lao people's identities in Thai society; 3) to study the problems and obstacles of the development of Lao people's identity in Thai society. The research method was employed by using qualitative research, Data collection by research papers, conceptual, research related to identities. The data collected from in – depth interview was analyzed by content analysis technique.

The findings of the study are as follows:

1. Develop the identity of Lao people in Thai society. 1). Cultural Identity 2). Educational Identity 3). Communication Identity 4). Economic Identity 5). Ethnic Identity 6). Language Identity Development 7). Identity Development Developmental identity in dress. 8). Identity in the development of food. Have a culture of consumption

2. The process of creating and preserving the development of the identity of the Lao people in Thai society. Laos as a Lao language must be polite. Humble Use

good greetings as a welcome greeting at first. Campaign for the public and the private sector to recognize the importance of culture, teach the future generations to appreciate the cultural values. It should promote the education, conservation, transmission, development and corrective care of youth or those who come to Thailand. Promote in the education level. And create a sense of moral values. And he should preserve the health culture and good national culture.

3. Problems and Obstacles of Developing the Identity of Lao People in Thai Society Social issues, technology, society, politics The economy and the new needs of the Lao people to dive into life. The Lao people have embraced other social cultures so much that they have a problem in preserving their identities, speaking languages and online media. Directed by Thai culture. Forget the Hextagon culture tradition. Language of Laos

4. Suggestions for building the identity of Lao people in Thai society. It should be organized by the relevant agencies to establish a culture-sharing organization with other nations. Promote Lao culture to world stage. The curriculum should be tailored to include Lao culture in all levels. Encourage new generation students to receive training, especially morals and culture. Heete Kong Lao is a unique hegemony of the civilization. And it should create the attitude, knowledge and understanding that everyone has the duty to strengthen the restoration. And to preserve the natural and cultural environment of Laos.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จสมบูรณ์ล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จาก คณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร. ประธาน กรรมการ รศ.ดร. สุวิญ รักสัตย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. รศ.ดร. โกนิฐฐ์ ศรีทอง กรรมการ ที่ได้ ชี้แนะตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อให้เนื้อหาของการวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือได้แก่ ผศ.ดร. ชัยยันต์ ชีโนกุล ผศ.ดร. ณัฐพงศ์ สังวรวรรณ อาจารย์ ดร. บัว พลรัมย์ อาจารย์ ผศ.ดร. ผดุง วรรณทอง อาจารย์ ผศ.ดร. เดช ชูจันทร์ คณาจารย์ในภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางในการศึกษาตลอดถึงในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกรูป/คน ที่ให้ความเมตตาช่วยเหลือในด้านการเรียน พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณต่อคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่นอกภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้ความรู้พร้อมคำแนะนำแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อน ๆ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ทุกรูป/คน ที่ให้คำปรึกษาแนะนำในการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ให้ความเมตตาในการอำนวยความสะดวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

อานิสงส์ใดที่จักพึงบังเกิดจากการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระรัตนตรัย คุณบิดา คุณมารดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ใกล้ชิดที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง จนทำให้ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ได้รับประโยชน์

PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH)

๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(ณ)
สารบัญภาพ	(ญ)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗

บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับของอัตลักษณ์	๘
๒.๒ ทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์	๓๙
๒.๓ ความหมายของคำว่า ลาว และ ลาว ในสำนึกของกรุงเทพฯ	๔๕
๒.๔ การอพยพย้ายถิ่นฐานลาวเข้าสู่หัวเมืองชั้นในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา	๕๐
๒.๕ อัตลักษณ์ของคนลาวที่ปรากฏในแบบเรียนชั้นประถมศึกษา	๖๒
๒.๖ พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย	๖๘
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๔

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๘
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย	๘๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๐

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย	๙๒
๔.๒ กระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ ของประชาชนลาวในสังคมไทย	๙๙
๔.๒.๑ ด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี	๙๙
๔.๒.๒ ด้านแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาว	๑๐๕
๔.๒.๓ ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวในสังคมไทย	๑๐๘
๔.๓ ข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย	๑๐๙

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๑

บรรณานุกรม	๑๒๒
------------	-----

ภาคผนวก	๑๒๗
---------	-----

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๓๑
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในการวิจัย	๑๓๓
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๔๐
ภาคผนวก ง ภาพผู้ให้สัมภาษณ์	๑๕๖

ประวัติของผู้วิจัย	๑๖๐
--------------------	-----

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗
๒.๑ แสดงลำดับของการโยกย้ายถิ่นฐานของผู้ที่ถูกรเรียกว่าลาว”ในสมัยกรุงธนบุรีและ ต้นรัตนโกสินทร์	๕๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

๒.๑ แสดงวงจรแห่งวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์

๒๕

๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อบทบาทความเด่นของอัตลักษณ์
และพฤติกรรมการเลือกบทบาท

๔๑

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑ สัมภาษณ์ที่ปรึกษาทูตด้านการศึกษา - วัฒนธรรมแห่ง สปป.ลาว เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร	๑๕๗
๒ สัมภาษณ์ กลุ่มแรงงาน บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขตอุดมสุข กรุงเทพมหานคร	๑๕๘
๓ สัมภาษณ์ กลุ่มแรงงาน บริษัท เอ.อี.ไอ ไดน์นิ่ง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร	๑๕๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia) หรือเอเชียอาคเนย์ จัดเป็นดินแดนแห่งความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยมีชนชาติต่างๆ ตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งภูมิภาค อาทิเช่น ชาวไทย ชาวลาว ชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยง ชาวจาม ชาวลาวหู่ ชาวมูเซอ ชาวละว้า ชาวข่าและชาวมลายู เป็นต้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย โดยอยู่ระหว่างประเทศใหญ่ ๒ ประเทศ คือ จีนกับอินเดีย จึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย และจีนเข้ามาในระดับที่แตกต่างกันเช่น ไทยและลาวได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเวียดนามได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากจีนเป็นส่วนใหญ่ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีพื้นที่แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนโดยแบ่งตามภูมิศาสตร์คือ ส่วนที่เป็นหมู่เกาะ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และติมอร์เลสเต ส่วนที่เป็นภาคพื้นทวีปเป็นพื้นแผ่นดินใหญ่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียประกอบด้วยประเทศเมียนมาร์ เวียดนาม กัมพูชา ลาว และไทย

ลาวเป็นพลเมืองพวกใหญ่ที่สุดและมีจำนวนมากที่สุดในประเทศลาวปัจจุบันนี้ ซึ่งถ้าจะเรียกให้ถูกแท้ตามประวัติศาสตร์ทางไทยก็ต้องเรียกว่า "ไทลื้อล้านช้าง" ชนกลุ่มนี้ถือกันว่าเป็นไทบริสุทธีพวกหนึ่งเป็นกลุ่มชนชาวไทยที่รักษาสายเลือดของไทยสายเลือดอริยะ (ซึ่งมาจากคำว่า อารยะ หรืออารยันซึ่งเป็นอีกชนชาติหนึ่งแต่ในที่นี้ใช้เปรียบเทียบกับกรณีสายเลือดบริสุทธิ์เหมือนที่พรรณนาใช้ยกย่องตัวเองและกีดกันชนชาติอื่นๆ) ไว้ได้มากกว่าไทพวกอื่น (ยกเว้นแต่ชาวไทยลื้อที่สืบสองป็นนาชาวไทยใหญ่ที่รัฐฉาน ชาวไทยวนที่ภาคเหนือของประเทศไทย ชาวจ้วงและชาวป๋ายในจีน และอีกหลายกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งก็ไม่ว่าอะไรมาวัดแต่น่าจะวัดแว่นแต่ความพอใจของคนชาตินั้น ๆ

ชาวลาวมีประชากรประมาณ ๑๔ ล้านคน ส่วนมากอาศัยอยู่ในประเทศไทยและประเทศลาว ชาวลาวส่วนมากจะนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทและบางส่วนยังนับถือควบคู่ไปกับลัทธิผีวิญญูญาณต่างๆ แม้ชาวลาวจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของชนชาติต่าง ๆ แต่ก็ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนได้เป็นอย่างดี

การตั้งชุมชนกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปรากฏชัดในพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งร่วมสมัยกับกรุงสุโขทัย เพราะมีการกล่าวถึงชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงตอนเหนือในศิลาจารึกหลักที่ ๑ และจากพงศาวดารล้านช้างที่กล่าวว่า อาณาจักรล้านช้างได้ครอบคลุมไปถึงบริเวณที่ราบสูงโคราชด้วย ส่วนพงศาวดารไทยได้กล่าวถึงเมืองสำคัญ ๆ ของอาณาจักรล้านช้างในสมัยอยุธยา

การขยายวัฒนธรรมไทย-ลาว เข้าสู่ดินแดนแอ่งโคราช ในพงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสานกล่าวว่า พื้นที่เขตมณฑลลาว เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๘๑ เป็นทำเลป่าดง เป็นที่อาศัยของคนเชื้อสายมาแต่ขอม ต่อมาเรียกกันว่า พวกข่า ส่วย กวย โดยเฉพาะบริเวณเมืองจำปาศักดิ์นั้นเป็นชุมชนค่อนข้างใหญ่ เป็นเอกราชก่อนกลุ่มไทยลาวเคลื่อนย้ายเข้าไป เขตแดนเมืองจำปาศักดิ์ทิศเหนือตั้งแต่มหา

ต้น อันสามขวย หลักทอดยอดยาว ทิศตะวันออกติดเขาบรรทัดต่อแดนญวน ทิศใต้ไม่ปรากฏ ทิศตะวันตกต่อเขตแขวงเมืองพิมายปากลำน้ำกุง^๑

ประเทศลาว มีชื่ออย่างเป็นทางการคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีอักษรย่อคือ สปป ลาว (The Lao People's Democratic Republic) มีพื้นที่ ๒๓๖,๘๐๐ ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับจีนทางทิศเหนือ ติดต่อกับพม่าทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ติดต่อกับเวียดนามทางทิศตะวันออก ติดต่อกับกัมพูชาทางทิศใต้ และติดต่อกับประเทศไทยทางทิศตะวันตก กันด้วยแม่น้ำโขงเป็นบางช่วง

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของกลุ่มประชากรมาก กล่าวคือประชากรทั้งหมดของประเทศประมาณ ๖,๕๕๐,๓๔๕ ล้านคน ประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ ประมาณ ๖๘ ชนเผ่า ซึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจำแนกชนเผ่าเหล่านี้ตามบริเวณที่อยู่อาศัยเป็น ๓ กลุ่มใหญ่

ลาวมีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับคนภาคอีสานของไทยเป็นอย่างมาก ยังมีคำกล่าวที่ว่า “มีลาวอยู่แห่งใดมีมัดหมี่แลลายจกอยู่ที่นั่น” ในด้านดนตรี ลาวมีแคนเป็นเครื่องดนตรีประจำชาติ มีหมอลำ หมอลำ ลาวมีประเพณีทางพระพุทธศาสนาและอื่นๆ เช่น วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วันออกพรรษา บุญเข้าประดับดิน บุญเข้าฉลาก บุญส่วงเฮือ (แข่งเรือ) บุญธาตุหลวง เวียงจันทน์ ในเดือน ๑๒ เป็นต้น

ประเทศลาวมีวัฒนธรรมลาวที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียและได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนด้วย สามารถเห็นได้จากภาษา ศิลปะ วรรณคดี วิถีชีวิตของชาวลาวได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธมากทำให้ชาวลาวเป็นผู้มีความอดทนและยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดี

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องจากมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อพยพจากถิ่นฐานเดิมเข้ามาตั้งรกรากตามชุมชนต่างๆ เช่น มอญ จีน มุสลิม ญวน ลาวพวน ลาวเวียง ลาวโซ่ง และลาวครั่ง แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างก็มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม^๒ การยอมรับในพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและเคารพในสิทธิมนุษยชนซึ่งกันและกันจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายในประเทศไทยสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ประเทศไทยถือได้ว่าการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอีกประเทศหนึ่งในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเป็นแนวทางในด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ส่วนรถ ผลิตภัณฑ์อาหาร หรือแม้กระทั่งประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารและวัตถุดิบทางการเกษตรของโลกในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นการส่งออกผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อนำไปขายให้กับต่างประเทศเพราะประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีความสมบูรณ์ทางด้านเกษตรกรรมและแร่ธาตุต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมหนักเพื่อนำไปผลิตเป็นสินค้าที่มี

^๑ วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, ลาว “กลุ่มชาติพันธุ์”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<http://www.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/kalasin2.htm>[๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐].

^๒ คณะศึกษาศาสตร์, “เอกสารโครงการสืบสานประเพณีชาวลาวครั่ง”, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

คุณภาพ โดยรัฐบาลไทยได้ลงนามในร่างความตกลงไทยกับญี่ปุ่นให้มีการลงนามในเอกสารเกี่ยวกับโครงการความร่วมมือ ๗ เรื่อง ได้แก่ ความร่วมมือสนับสนุนครัวไทยสู่ครัวโลก ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การอนุรักษ์พลังงาน เศรษฐกิจสร้างมูลค่า และหุ้นส่วนภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับความร่วมมือด้านเกษตร ส่งผลให้การอุตสาหกรรมทั้งทางด้านอุตสาหกรรมหนักไปจนถึงทางด้านเกษตรกรรมของประเทศไทยเติบโตได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นส่งผลให้ความต้องการแรงงานเพื่อเข้ามาผลิตสินค้าต่างๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

จากการขาดแคลนแรงงานไทย นายจ้างจึงหันไปสนใจแรงงานต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทดแทน เพื่อขับเคลื่อนระบบอุตสาหกรรมของไทยให้ดำเนินต่อไปได้ แรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่จะมาจากประเทศพม่า ลาว เขมร เป็นหลัก โดยจะกระจายกระจายไปตามแหล่งงานที่มีความต้องการแรงงานในจังหวัดหัวเมืองใหญ่ๆ ของประเทศไทย แรงงานเหล่านี้มีความอดทน มีความขยัน ใช้ชีวิตเรียบง่าย และที่สำคัญแรงงานเหล่านี้มีค่าแรงที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานไทยและสามารถทดแทนแรงงานไทยได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เกิดการอพยพแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นการลักลอบเข้ามาทางานอย่างผิดกฎหมาย โดยแรงงานผิดกฎหมายเหล่านี้จะลักลอบเข้ามาตามแนวตะเข็บชายแดน หรือแม้กระทั่งมีนายหน้าคนไทยลักลอบพาคนงานผิดกฎหมายเข้ามา โดยทางรถหรือทางเรือ โดยจะเรียกเก็บค่าหัวคิวที่สูง และจะพาไปพักใกล้ๆ แหล่งงานเพื่อรอการติดต่อจากนายจ้าง ทำให้แรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ต้องอยู่แบบหลบๆ ซ่อนๆ ซึ่งอาจจะนำไปสู่การก่ออาชญากรรม การเป็นพาหนะนำโรคเข้ามาสู่สังคม การค้ามนุษย์ ปัญหาโสเภณี ทำให้ส่งผลเสียต่อความมั่นคงในประเทศ ทำให้รัฐบาลไทยต้องหันมาสนใจปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทางานอย่างผิดกฎหมายมากขึ้น ในประเทศไทยได้มีการเริ่มผ่อนผันให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ เพื่อเปิดโอกาสให้นายจ้างที่มีลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทางานอย่างผิดกฎหมายนาลูกจ้างของตนมาขึ้นทะเบียน เพื่อขอประกันตัวและตรวจสุขภาพ เมื่อผ่านการพิจารณาแล้วกระทรวงแรงงานจะออกใบอนุญาตทางาน และพักอาศัยในประเทศไทยให้เป็นการชั่วคราวไปก่อน เพื่อปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทางานให้สอดคล้องกับบ้านเมืองในปัจจุบัน^๓

ปัจจุบันนี้มีคนลาวที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก คนลาวในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทด้วยกันเช่น คนลาวที่เข้าเมือง คนลาวที่ไม่ได้เข้าเมือง คนลาวที่เข้าเมืองนั้นยังสามารถแยกออกได้อีก ๒ กรณีด้วยกัน เช่น คนลาวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย และคนลาวที่ไม่ถูกกฎหมาย คนลาวที่เข้าเมืองถูกกฎหมายนั้นหมายถึง บุคคลที่เข้าเมืองโดยได้รับอนุญาต ซึ่งถือหนังสือ หนังสือผ่านแดนซึ่งอาจมีวีซ่าหรือไม่มีวีซ่าแล้วตามกรณี เช่น นักการทูต นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ คนที่เข้ามาทำงานตามองค์กรเอกชน (โครงการ) หรือ NGO นักศึกษาและพวกที่เข้ามาทัศนศึกษา รวมถึงพระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาในสถาบันการศึกษาสงฆ์ในประเทศไทยด้วย

ส่วนคนลาวที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย นั้นได้หมายถึงบุคคลที่ได้เข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่มีหนังสือใดเช่น หนังสือเดินทาง หรือ หนังสือผ่านแดน หรือเรียกอีก

^๓ กฤตยา อาชวนิจกุล, สถานะความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยและทิศทางการวิจัยที่พึงพิจารณา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘-๒๙.

อย่างหนึ่งว่าพวกลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายได้แก่พวกที่หลบหนีภัยความตาย และพวกที่เข้ามาหางานทำ ส่วนในประเภทที่สองนั้นเป็นบุคคลที่ไม่ได้เข้าเมืองแต่เขาได้อยู่ในประเทศไทยได้ บุคคลที่บิดา มารดา หรือบิดา หรือมารดาที่เป็นคนลาวได้เข้ามาในประเทศไทยแต่ได้คลอดลูกหรือเกิดในประเทศไทยส่วนมากจะเป็นแรงงานลาวในประเทศไทย

อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ในช่วงเวลาหนึ่งและวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิตให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภคและถูกควบคุมจัดการอยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น ทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายผ่านทางระบบต่าง ๆ ของการใช้หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา อัตลักษณ์ท้องถิ่นเกิดจากสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในแต่ละจังหวัด เช่น ตราสัญลักษณ์ คำขวัญ สัญลักษณ์ประจำจังหวัด ประเพณี การแต่งกาย ภาษาที่ใช้พูด อาหารที่รับประทาน สถานที่ท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สังคมได้สร้างขึ้นเป็นวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด^๔

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยนับตั้งแต่แรกเริ่มมีการพัฒนาการ ทางประวัติศาสตร์ร่วมกันกับอาณาจักรล้านช้างซึ่งได้สถาปนาขึ้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในราวพุทธ ศตวรรษที่ ๑๙ และเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรลาว ทำให้คนในภาคอีสานมีความเป็นลาวร่วมกัน กับคนที่อยู่ในดินแดนลาวทั้งทางด้าน เชื้อชาติ ภาษา ธรรมเนียม ประเพณี คติความเชื่อ รวมถึงจารีต ต่อมาในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔ อำนาจของรัฐไทยเริ่มขยายอิทธิพลมายังบริเวณภาคอีสานและได้เข้าครอบครองเป็นผลสำเร็จในปี.ศ. ๒๔๓๖ โดยรัฐไทยได้ทำการปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาลผนวกภาคอีสาน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยส่งผลให้อีสานถูกแบ่งแยกออกจากดินแดนลาวโดยเด็ดขาด โดยรัฐไทย ได้เข้ามาจัดการปกครองรูปแบบใหม่เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างหัวเมืองอีสานกับส่วนกลาง ให้มากขึ้นพร้อมกับได้ถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีจากส่วนกลางให้คนพื้นเมืองผนวกอีสานเข้าเป็น อันเดียวกันกับภูมิศาสตร์รัฐไทยทั้งทางด้านกายภาพและความรู้สึกสำนึกของผู้คน อย่างไรก็ตามอีสาน ถือได้ว่าเป็นคนไทยที่มีอัตลักษณ์ อันโดดเด่นเป็นลักษณะของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากคนไทยในพื้นที่อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกายอาหารความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิต แต่สิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมของชนอีสานที่เด่นชัดที่สุด^๕

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย เพื่อให้ทราบว่าคนลาวที่มาอาศัยอยู่เมืองไทยมีการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างไร และได้มีการสร้างอัตลักษณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของตนและเพื่อแสดงออกถึงความมีวัฒนธรรมของตนเองแก่สังคมอย่างไรเพื่อเป็นการบอกว่าเป็นกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ มีอารยธรรม มีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีระเบียบแบบแผน และชาวลาวที่มาอาศัยอยู่เมืองไทยมีปัญหาและอุปสรรคในการสร้างและอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างไร

^๔ อภิญา เพื่องฟูสกุล, **อัตลักษณ์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๕.

^๕ นาฏนาถา ชลิตานนท์, **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๙๘.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยโดยมุ่งศึกษาขอบเขตเนื้อหา ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ๒) ด้านแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาว และ ๓) ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวในสังคมไทย

๑.๓.๒. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ประชาชนลาวในสังคมไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล จำนวน ๑๕ คน ในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษาโดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่มคือ ๑) กลุ่มข้าราชการ ๒) กลุ่มนักศึกษาที่เป็นทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ๓) กลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือแรงงานลาว

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นเวลา ๘ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย เป็นอย่างไร
- ๑.๔.๒ กระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย มีอะไรบ้าง
- ๑.๔.๓ ปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย มีอะไรบ้าง

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๕.๑ **พัฒนาการ** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าเป็นลำดับขั้นตอนที่มิทิศทางซึ่งไปในข้างหน้ามากกว่าเสื่อมถอย

๑.๕.๒ **อัตลักษณ์** หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน ของประชาชนลาวที่อยู่ในประเทศไทย

๑.๕.๓ **การอนุรักษ์** หมายถึง การสงวนรักษาเอาไว้ให้คงเดิมและให้สามารถใช้ประโยชน์ได้นานต่อไปในอนาคต เช่นประเพณี วิถีชีวิต อันเป็นวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่เป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไป ของประชาชนลาวในประเทศไทย (กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล)

๑.๕.๔ **วัฒนธรรม** หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตและส่วนรวม วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ของประชาชนลาวในประเทศไทย

๑.๕.๕ **ภาษา** หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของประชาชนลาวในประเทศไทย

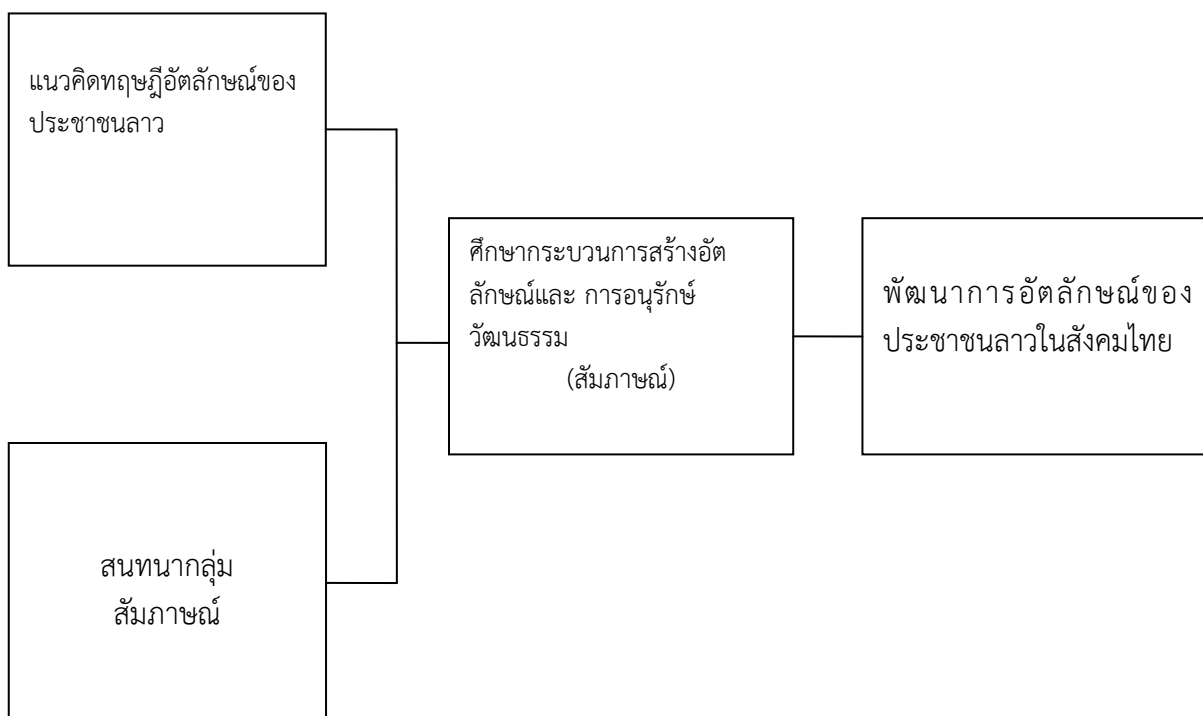
๑.๕.๖ **การแต่งกาย** หมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของประชาชนลาวในประเทศไทย

๑.๕.๗ **ความเชื่อ** หมายถึง ความมั่นใจต่อสิ่งนั้นๆว่าเป็นความจริง ซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจสืบทอดกันมาเป็นเวลานานของประชาชนลาวในประเทศไทย

๑.๕.๘ **จารีตประเพณี** หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาช้านานและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมของประชาชนลาวในประเทศไทย

๑.๕.๙ **พิธีกรรม** หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาสนาของตนในแต่ละศาสนาที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมากลายเป็นพิธีกรรม ที่ถือว่าเป็นกิจกรรมหรือการปฏิบัติพิธีซึ่งพิธีกรรมเหล่านั้นจะสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนลาวในประเทศไทย

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย
- ๑.๖.๒ ทำให้ทราบกระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย
- ๑.๖.๓ ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับของอัตลักษณ์

๒.๒ ทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์

๒.๓ ความหมายของคำว่า ลาว และ ลาว ในสำนึกของกรุงเทพ

๒.๔ การอพยพย้ายถิ่นฐานลาวเข้าสู่หัวเมืองชั้นในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา

๒.๕ อัตลักษณ์ของคนลาวที่ปรากฏในแบบเรียนชั้นประถมศึกษา

๒.๖ พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับของอัตลักษณ์

กรองแก้ว วัฒนะมงคลรักษ์^๑ ได้นิยามความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ว่า “อัตลักษณ์คือความพยายามที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของบุคคล โดยสามารถตอบคำถามให้ได้ว่าเราเป็นใครและเราแตกต่างจากคนอื่นตรงไหน เพื่อที่จะนำไปสู่การได้มาซึ่งอำนาจ”

ฉลาดชาย รมิตานนท์^๒ อธิบายความหมายของคำว่า อัตลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้

ยุรฉัตร บุญสนธิ^๓ กล่าวว่า “อัตลักษณ์ คือ ลักษณะเฉพาะ ลักษณะพิเศษที่สามารถบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น”

ประสิทธิ์ ลิปรีชา^๔ อธิบายว่า “อัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือคำว่า Identitas หมายถึง ความเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่มคน อัตลักษณ์

^๑ กรองแก้ว วัฒนะมงคลรักษ์, “การสื่อสารกับอัตลักษณ์ถนนข้าวสาร”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๒ ฉลาดชาย รมิตานนท์, ฝืนเจ้านาย, (กรุงเทพมหานคร: พายัพออฟเซทพริ้นท์, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕๕.

^๓ ยุรฉัตร บุญสนธิ, ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม ในพัฒนาการวรรณคดี, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒), หน้า ๖๕.

^๔ ประสิทธิ์ ลิปรีชา, การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวาทกรรมอัตลักษณ์, (กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๕๗), หน้า ๓๒.

ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ดังนั้นจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้”

สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา^๕ อธิบายถึงแนวทางในการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ว่าอาจทำได้ ๒ แนวทาง คือ

๑. พิจารณาอัตลักษณ์ที่กำลังเลือนหาย (Vanishing Identities) โดยยึดเอาประเพณี วิถีชีวิตสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมต่างๆ ที่เคยเป็นมาในอดีตเป็นที่ตั้ง แล้วเปรียบเทียบอัตลักษณ์ดังกล่าวยังอยู่หรือมีอะไรสูญหายไปแล้ว แนวทางนี้เป็นการพิจารณาอัตลักษณ์ในฐานะเป็นสิ่งของ ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ที่ค่อนข้างจะตายตัวและเป็นการสรุปแบบรวมๆหรือสร้างภาพลักษณ์ที่แน่นอน

๒. พิจารณาอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ (Emerging Identities) พิจารณาอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นเหมือนกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมอย่างอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น พิธีกรรมศาสนา การแต่งกาย ภาษา อาหารการกิน อาชีพ หรือวิถีชีวิตอื่นๆ ที่สร้างความเป็นตัวของตัวเอง และบ่งบอกถึงความเหมือนของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่สามารถแยกออกจากสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงเวลานั้นได้

ปริตตา เฉลิมเผ่า^๖ อธิบายว่า “การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์คือการตั้งคำถามว่าคนกลุ่มนั้นคือใคร มีลักษณะอย่างไร แนวทางการศึกษาอัตลักษณ์คือการศึกษาลักษณะเฉพาะ ซึ่งเป็นลักษณะที่คนกลุ่มนั้นมีคนกลุ่มอื่นไม่มี ลักษณะเฉพาะนี้อาจจะเป็นภาษา เครื่องแต่งกาย การทำมาหากิน ลักษณะบ้านเรือน เป็นต้น เป็นลักษณะอัตลักษณ์ที่นิยมศึกษา”

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี^๗ อธิบายว่า “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นแนวคิดสำคัญที่นักมานุษยวิทยาตะวันตกนำมาใช้ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อนำมาศึกษากลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมเฉพาะที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยพิจารณาว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีการสืบทอดร่วมกันแต่เป็นความสัมพันธ์และกระบวนการในการสร้างความแตกต่างระหว่างคน”

อมรา พงศาพิชญ์^๘ กล่าวถึงวิธีการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ สรุปได้ว่าจะต้องศึกษาอย่างน้อย ๒ ด้าน คือ ศึกษาด้านที่ตัวเรามองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของเราเองและศึกษาด้านที่คนอื่นมองตัวเรา ซึ่งด้านนี้สำคัญมากเพราะมักจะเป็นปัญหาเนื่องจากคนอื่นอาจจะสร้างอัตลักษณ์ให้ตัวของเราผิดได้

^๕ สุริยา สมุทคุปต์ และ พัฒนา กิตติอาษา, “ยวนสี่คว” ในชุมทางชาติพันธุ์: เรื่องเล่าความทรงจำและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา”, **ปริญญานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาลบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๔).

^๖ ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, **ชาติพันธุ์และมายาคติ**, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕๓.

^๗ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, **อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๖), หน้า ๔.

^๘ อมรา พงศาพิชญ์, **ข้ออภิปรายต่อการนำเสนอผลงานของประสิทธิ์ ลิขิษา เรื่องความรู้และมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ม้ง**, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

ฉลาดชาย รมิตานนท์^๙ ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นไทยในบทความเรื่อง “แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย” สรุปได้ว่า การสร้างอัตลักษณ์ ไทยในประวัติศาสตร์ร่วมสมัยมี ๓ ประการ คือ สถาบันชาติ ศาสนาพุทธ และพระมหากษัตริย์ นอกจากอัตลักษณ์ไทยทั้ง ๓ ประการ แล้วภาษาก็เป็นเรื่องสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ เพราะผู้ที่สามารถเข้าถึงภาษาและควบคุมภาษาได้ จะสามารถผลิตภาษาใหม่ๆ ได้จึงเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดอัตลักษณ์

สายชล สัตยานุรักษ์^{๑๐} ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองไทยและชนชั้นของชาวสยาม เรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์เมืองไทย และชนชั้นของชาวสยามโดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ” สรุปได้ว่า สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงพยายามกำหนดสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของชนชั้นต่างๆ ในเมืองไทยผ่านพระนิพนธ์และปาฐกถาทางประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคล ลายพระหัตถ์ส่วนพระองค์ จดหมายเหตุนโยบายเสด็จตรวจราชการหัวเมือง นโยบายทางการศึกษา เป็นต้น เพื่อจะให้ป็นอัตลักษณ์ของคนแต่ละชนชั้น ได้แก่ พระมหากษัตริย์ ข้าราชการ ราษฎร พระสงฆ์ ผู้หญิง พ่อค้าและชาวจีนในสังคมไทย สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงสร้างอัตลักษณ์เมืองไทย เพื่อให้ชนชาติไทยมีความภาคภูมิใจที่เป็นใหญ่ในประเทศมานาน และเกิดความมุ่งมั่นที่จะรักษาอิสรภาพของประเทศซึ่งเป็นผลดีต่อบ้านเมือง

สุเทพ สุนทรเกสัช^{๑๑} ศึกษาอัตลักษณ์ของคนเมืองเหนือในบทความเรื่อง “คนเมืองความสำนึกและการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยเหนือในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์การเมืองและสังคม” ผลการศึกษาพบว่าการกำหนดอัตลักษณ์ของคนเมืองเพื่อแยกความแตกต่างของตนออกจากคนที่ไม่ใช่คนเมือง มีปัจจัย ๓ ประการ คือ

๑. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ซึ่งครอบคลุมไปถึงบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่เขียนโดยนักปราชญ์ท้องถิ่นเช่น ตำนานสุวรรณคำแดง ตำนานสุวรรณโคมคำ ตำนานจามเทวีวงศ์ เป็นต้น

๒. ภาษาถือเป็นอัตลักษณ์ที่คนภาคเหนือใช้กำหนดความเป็นคนเมือง คนเมืองมีภาษาพูดเรียกว่าคำเมืองและมีตัวเมืองเป็นภาษาเขียน

๓. วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของคนเมือง จารีตประเพณีหรือวิถีชีวิตที่เรียกรวมๆ ว่า วัฒนธรรมคนเมืองเหนือได้ใช้กำหนดเป็นอัตลักษณ์สำคัญ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะร่วมกันที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมเช่นเรื่อง อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ประเพณี รูปแบบสถาปัตยกรรม เป็นต้น

^๙ ฉลาดชาย รมิตานนท์, ฝึใจ้านาย, หน้า ๘.

^{๑๐} สายชล สัตยานุรักษ์, การสร้างอัตลักษณ์เมืองไทยและชนชั้นของชาวสยาม, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๕๖), หน้า ๓๑๔.

^{๑๑} สุเทพ สุนทรเกสัช, คนเมืองความสำนึกและการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยเหนือในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์การเมืองและสังคมใน ศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๗๑.

ยรรณกร บุษบง^{๑๒} ได้ศึกษาอัตลักษณ์นักเขียนได้ในวรรณกรรมในบทความเรื่อง “อัตลักษณ์นักเขียนได้” ซึ่งในบทความอธิบายวิธีการศึกษาอัตลักษณ์ในวรรณกรรม ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมที่เสนอสี่สันแห่งภูมิภาคมีข้อสังเกตอัตลักษณ์ได้หลายแห่งคือ ฉาก วัฒนธรรม ประเพณี ภาพวิถีชีวิต เนื้อหาในวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นภาพวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และวิถีชีวิต เป็นภาพรูปธรรมที่ทำให้เข้าใจสี่สันท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะจากเนื้อหาของนักเขียนที่มีความใส่ใจในความเป็นอยู่ของภูมิภาคแล้วนำมาเสนอในแต่ละแง่มุม จึงทำให้วรรณกรรมสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของผู้เขียนได้

ลีช (Leach) และ บาร์ท (Barth) ได้เสนอว่า ลักษณะทางชาติพันธุ์มีใช้สิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ หรือสายโลหิต หากแต่เป็นกระบวนการที่เกิดจากการหล่อหลอมก่อรูปขึ้นจากวิถีการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ ความมีสำนึกชาติพันธุ์ และพรมแดนทางชาติพันธุ์ ซึ่งมีได้เกิดจากลักษณะทางพันธุกรรม หากแต่อาศัยการหยิบยกลักษณะทางวัฒนธรรมบางอย่าง เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหาร บ้านเรือน ขนบธรรมเนียม มาเป็นเส้นแบ่งแยกความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งออกจากอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งลักษณะเหล่านี้สามารถผันแปรตามสถานการณ์ และเคลื่อนไหวได้เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลง^{๑๓}

เจนกินส์ (Jenkins) อัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวมันเอง หรือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ครั้นเมื่อตกผลึกแล้วอาจจะมี ความคงที่ ปรับเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลงรูปไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก ดังนั้นอัตลักษณ์จะมีลักษณะความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา^{๑๔}

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล อัตลักษณ์ มีความหมายสองนัยยะด้วยกันคือ ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไปนั่นคือการตีความหมายเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุมมอง คือความคล้ายคลึงและความแตกต่าง (Richard Jenkins) อัตลักษณ์จึงเป็นความพยายามที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของบุคคลคือตอบคำถามให้ได้ว่า “เราเป็นใครและเราแตกต่างจากคนอื่นตรงไหน” (Roland Barthes.)^{๑๕}

คีย์ส (Keyes อ้างในประสิทธิ์ ลิขิต) นำเสนอว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการหล่อหลอมที่มีมายาวนานของความรู้สึกร่วมกันในสายเลือด (Shared descent) ตัวอย่างเช่น

^{๑๒} ยรรณกร บุษบง, ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม ในพัฒนาการวรรณคดี, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๖), หน้า ๖๕.

^{๑๓} Leach, Edmund, Political Systems of Highland Burma, London: G, Bell and Sons Barth, Fredrick, 1969, Introduction in Ethnic groups and daries, Boston: Little, Brown and Company 1954, p. 116.

^{๑๔} Jenkins, Richard, Rethinking Ethnicity, London: sage Publications, 1997, p. 221.

^{๑๕} อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

ภาษาที่สมาชิกในกลุ่มใช้สื่อสารกัน นิทาน หรือนิยายที่สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีจุดกำเนิดร่วมกัน และบริบททางประวัติศาสตร์ที่สมาชิกในกลุ่มประสบด้วยกันมาเป็นต้น^{๑๖}

นิโคลัส แทป (Nicholas Tapp) อ้างในประสิทธิ์ สิปรีชา. ที่นำเสนอว่า จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (Historical consciousness) เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) โดยคนในกลุ่มชาติพันธุ์จะเลือกเอาบางสถานการณ์ หรือเรื่องราวบางเรื่องที่มีนัยสำคัญต่อตนเอง (แต่อาจไม่เป็นความจริงในประวัติศาสตร์) มาทำให้เป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์^{๑๗}

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของชนเผ่าในแขวงเซกองซึ่งประกอบด้วยชนเผ่าต่าง ๆ ๑๔ ชนเผ่า เป็นคนลาวลุ่มร้อยละ ๕ อีกร้อยละ ๙๕ เป็นชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร หรือที่เรียกกันว่า ลาวเทิง ได้แก่ กะตูหรือกันตู (๑๓,๗๕๐ คน) ตะเรียงหรือเตี๋ยง (๑๒,๓๙๙ คน) อะลักหรือฮะลัก (๑๑,๒๓๑ คน) เงะหรือเกรียง (๖,๗๘๔ คน) แยฮ (๔,๙๑๖ คน) ตะไยฮ (๒,๖๓๑ คน) ส่วยหรือหยุก (๒,๖๐๓ คน) ตะรีหรือตริว (๑,๓๒๘ คน) ละเวนหรือยุ (๑,๓๐๑ คน) ต้ากกัง (๑,๑๙๘ คน) จะต๋อง (๕๐๘ คน) ละวีหรือชะเวิง (๔๙๒ คน) กะเซง (๓๐๐ คน) บรรดาชนเผ่าในแขวงเซกองยังชีพด้วยการทำไร่ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และทำประมงน้ำจืด และมีแม่น้ำเซกอง (Xekong) ซึ่งเป็นลำน้ำสายสำคัญที่สุดของแขวง^{๑๘}

จารุวรรณ เชาว์นวม ศึกษาพื้นที่เมืองลาว ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่เมืองลาวสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมหลายด้าน ได้แก่ สภาพสังคมที่มีชนชั้น การเลือกคู่ครองที่หนุ่มสาวสามารถมีอิสระในการพบปะกันได้ แต่ว่าการแต่งงานนั้นต้องได้รับความเห็นชอบของผู้ใหญ่ ลักษณะครอบครัวของลาว เป็นครอบครัวขนาดเล็กมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติสูง เศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นด้านเกษตรกรรม มีความเชื่ออย่างแน่นแฟ้น ทางพระพุทธศาสนา ในขณะเดียวกันก็มีความเชื่อเรื่องผี และโชคลางด้วย^{๑๙}

วิเชียร มินญ ศึกษา พิธีกรรมสื่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว มนุษย์ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างก็มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง สิ่งเหล่านี้เกิดจากการสะสมภูมิปัญญา บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ การตรวจสอบทางวัฒนธรรมก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เรารู้ว่า บุคคลในชุมชนนี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อะไร มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ไหน ชาวไทยวนบ้านหาดไคร้มีวัฒนธรรมของการสร้างที่อยู่อาศัยให้มีได้สูงเช่นเดียวกับชาวลาวและชาวอีสานส่วนการพูดจะใช้คำร่วมกันในบางคำ เช่น คำว่า "ผ่อ" หมายถึงการดูแล "กิน" หมายถึง รับประทาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าชาวไทยวนรับประทานข้าวเหนียว ปลา ร้า ไข่ ผัก ผักสด กล้วย และ

^{๑๖} Keyes, Charles F, Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontien with Burma, (Philadelphia: Institute for the study of human issues, 1997), p. 129.

^{๑๗} Tapp, Nicholas, Sovereignty and Rebellion, The White Mong of Northern Thailand, (New York: Oxford University Press, 1989), p. 221.

^{๑๘} ธีระพันธ์ ล. ทองคำ, ภาษาของนานาชนเผ่าในแขวงเซกอง ลาวใต้: ความรู้พื้นฐานเพื่อกาวิจัยและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๖๗.

^{๑๙} จารุวรรณ เชาว์นวม, นิทานพื้นเมืองลาว ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม, โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ, (คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙๘.

ความเชื่อในเรื่องเจ้าเช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ในวัฒนธรรมเหล่านี้จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี^{๒๐}

รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวในหนังสือ *วิถีวรรณคดีลาวในชุมชนสองฝั่งโขง* ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาว เป็นกลุ่มชาวไทยที่พูดภาษาไท-ลาว ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง ชุมชนเหล่านี้มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมร จีน เวียดนาม ไทดำ ไทขาว ไทลื้อ ผู้ไท ลักษณะร่วมของชุมชนเหล่านี้คือสังคมพุทธเกษตรกรรม วิธีการผลิตพัฒนาจากเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยน หลายชุมชน แต่หลายแห่งยังคงรูปแบบวิถีเศรษฐกิจดั้งเดิมไว้เป็นกระแสหลัก มีความผูกพันพึ่งพาระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในเขตพสุ่งและทุ่งราบ มีแบบแผนทางสังคมที่เข้มแข็งในระดับครอบครัว หมู่บ้าน และรัฐ โดยมีบูรณาการทางสังคมระหว่างมนุษย์ หลักจริยธรรม และธรรมชาติที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวิจัย วิถีความคิด วิถีชีวิตของกลุ่มชนเหล่านี้ ซึ่งนอกจากจะเป็นวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยแล้ว ยังมีวิถีประชาของชุมชนลาวในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นสังคมเพื่อนบ้านที่สำคัญยิ่ง ผลการวิจัยย่อมเป็นแนวทางสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นแนวทางสร้างสันติวิธีในการอยู่ร่วมกัน^{๒๑}

สุภาพร คงศิริรัตน์ อรรถลักษณะความซื่อสัตย์สุจริตที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนของลาว ได้แก่ เรื่อง "นักเรียนซื่อสัตย์สุจริต" (ป๒. ๒๔. ๑๙๙๕ : ๖๒) เก็บเงินที่ตกได้จึงนำไปส่งให้แก่ครู และในแบบเรียนชั้น ป๔. เรื่อง "คำใสใจซื่อ" (๑๙๙๔ : ๑๓๐) ได้ตรอกย้าพฤติกรรมนี้อีกครั้ง โดยแบบเรียนได้ชี้ให้เห็นว่าความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่น่ายกย่อง โดยบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตนั้นได้รับการยกย่องจากครู และเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน ในทางตรงกันข้ามคนที่ไม่ซื่อสัตย์ มีแต่ความคดโกง ย่อมเป็นที่รังเกียจของคนในสังคม โดยยกนิทานเรื่อง "คนขี้ฉ้อ" (ป๒. ๔๕. ๑๙๙๕ : ๑๓๒) มาแสดงให้เห็น และในแบบเรียนชั้น ป๕. เรื่อง "สุภาพชนที่พูดเกี่ยวกับสังคม" (ป๕. ๓๑. ๑๙๙๔ : ๘๒) ว่า "เหล็กคดเอาไว้เสียดขอ เหล็กงอเอาไว้เสียดเคียว แต่คนคดเลี้ยวเอาไว้ไม่ดี"^{๒๒}

อัตลักษณ์ในนิยามศัพท์ของคำในภาษาอังกฤษ คำว่า Identification แปลว่าการกำหนดเอกลักษณ์ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนิยามตนเอง หรือเอกลักษณ์ของตนโดยยึดถือบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นนอกจากตัวเองเป็นหลัก เช่น คนที่เจ็บแทนเพื่อนหรือ หมู่คณะได้ชื่อว่าถือเพื่อนหรือหมู่คณะเป็นอัตลักษณ์อันเดียวกับตน

ในขณะที่อัตลักษณ์ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทย คำว่า Identity คือคำว่า อัตลักษณ์ ซึ่งตรงกับความหมายของคำนี้ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ นั่นก็คือ สิ่งที่เป็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่ง และมีนัยขยายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนหรือสิ่งนั้น ที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมา

^{๒๐} วิเชียร มีบุญ, *พิธีกรรมจับปราบึกในลุ่มน้ำโขง: พิธีกรรมสื่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว*, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๐.

^{๒๑} ศรีศักร วัลลิโภดม, *วิถีวรรณคดีลาวในชุมชนสองฝั่งโขง*, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการเมธีวิจัยอาวุโส, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า ๘๙.

^{๒๒} สุภาพร คงศิริรัตน์, *อัตลักษณ์ วิถีความคิดของคนไทยและคนลาวจากวรรณกรรมแบบเรียน*, (คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘), หน้า ๘๗.

หรือแตกต่าง จากสิ่งอื่น แต่ในปัจจุบันความหมายนี้ได้แปรเปลี่ยนไป แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้เกิดการตั้งคำถามอย่างมากกับวิธีการมองโลกการเข้าถึง ความจริงของสิ่งต่างๆ ๑๓ รวมทั้งสิ่งที่เชื่อกันว่าเป็นความจริงที่เป็น แก่นแกน ของปัจเจกบุคคล วิธีคิดในกระแสนี้รื้อถอนความเชื่อ เกี่ยวกับคุณสมบัติแก่นแกนของปัจเจกภาพ ความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่องของการนิยามความหมายซึ่ง สามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท อัตลักษณ์เป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยวสัมพันธ์กับวิชาหลายแขนง ทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งสังคมวิทยามนุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา อัตลักษณ์มีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นปริณิชนิตเชื่อมต่อบรรยากาศทั้งทั้งสอง ในด้านหนึ่งอัตลักษณ์ คือ ความเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อกับสังคม(อภิปรัชญา เพื่อพิสูจน์)^{๒๓}

ซึ่งเกี่ยวกับความหมายของอัตลักษณ์นี้ประสิทธิ์ ลิปรีชา^{๒๔} ได้กล่าวถึงความหมายของอัตลักษณ์ว่า อัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ Identitas เดิมใช้คำว่า Idem ซึ่ง หมายถึงเหมือนกัน (The same) อย่างไรก็ตามโดยพื้นฐานภาษาอังกฤษแล้ว อัตลักษณ์มีความหมายสองนัย ยะด้วยกัน คือ ความหมายเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป นั่นคือการตีความหมาย เหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบกันระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุมมอง คือ ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง Richard Jenkins (อ้างในประสิทธิ์ ลิปรีชา)^{๒๕} นอกจากนั้นแล้ว Jenkins ยังชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวของมันเอง หรือ กำเนิดขึ้นมาพร้อมคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและมีลักษณะความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการให้ ความหมายของ Berger and Luckmann^{๒๖} ในประสิทธิ์ ลิปรีชา ที่ว่าอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ครั้นเมื่อตกผลึกแล้วอาจมีความคงที่ปรับเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลง หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลักกล่าวโดย อีกนัยหนึ่งอัตลักษณ์เป็นเรื่องของความเข้าใจและการรับรู้ว่าเป็นใครและคนอื่นเป็นใครนั่นคือการ กอปรขึ้นและดำรงอยู่ว่าเรารับรู้เกี่ยวกับตัวเราเองอย่างไร และคนอื่นรับรู้เราอย่างไรโดยมีกระบวนการทาง สังคมในการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

อัตลักษณ์ (Identity) แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ อัตลักษณ์ระดับปัจเจก(Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) ในระดับปัจเจกบุคคลหนึ่งอาจมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง ในขณะที่อัตลักษณ์ร่วมก่อให้เกิดความสงบอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนและไม่สามารถแยกออกจากการกระทำหรือละทิ้งสถานภาพของปัจเจกในกลุ่มได้ (ผวนวันจันทร์ ศรีจันทร์)^{๒๗}

^{๒๓} อภิปรัชญา เพื่อพิสูจน์, การทบทวนทฤษฎี และกรอบแนวคิด, หน้า ๑๑.

^{๒๔} ประสิทธิ์ ลิปรีชา, การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวาทกรรมอัตลักษณ์, หน้า ๘.

^{๒๕} Richard Jenkins, *Social Identity*, (London and New York : Routledg, 1996), p. 33.

^{๒๖} Peter Berger and Thomas Luckmann, *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of knowledge*, New York: Anchor Book, 1967, p.173.

^{๒๗} ผวนวันจันทร์ ศรีจันทร์, “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พิมาย”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

คำว่า อัตลักษณ์ มีความหมายที่ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องของเชื้อชาติ เพศ สีดผิว โดยปัจจุบันเราพบความเปลี่ยนแปลง และความเปลี่ยนแปลงและความไม่ชัดเจนของการแสดงอัตลักษณ์ในหลายกลุ่มชน เนื่องจากอิทธิพลของการพัฒนาและการเปิดรับอารยธรรมของชนเผ่าที่มองว่า ตนเองเป็นผู้มี ๑๔ อารยธรรมเหนือกว่า ดังนั้นการพยายามเปลี่ยนแปลงโดยไม่เข้าใจที่มาของรูปแบบวัฒนธรรมนั้น ย่อมทำให้ ผู้รับเอาวัฒนธรรมมาตีความหมายที่ผิดแปลกออกไป การดูถูกทางวัฒนธรรมหรือการเหยียดสีผิว การเหยียดชนชั้นจึงเป็นสิ่งที่ตามมา

อภิญา เฟื่องฟูสกุล อ้างถึง Kathryn Woodward^{๒๘} ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่ทำให้เรารู้ตัวเราเองว่า เราคือใคร และเราดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์คือสิ่งที่กำหนดทางเดินให้กับเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา ส่วนใหญ่แล้วอัตลักษณ์ ถูกกำหนดโดยความแตกต่าง ซึ่งอาจมองเห็นได้ใน ลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน เช่น อัตลักษณ์ในรูปแบบของความแตกต่างระหว่างชนชาติหรือ ความขัดแย้งด้านความเชื่อ เป็นต้น โดยมากแล้วอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของสิ่งที่ตรงกันข้าม เช่น คนผิวขาว – คนผิวสี ความปกติ – ความเบี่ยงเบนจากปกติ และผู้ชาย – ผู้หญิง

ความหมายของอัตลักษณ์

สังคมมนุษย์คือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัดและอื่น ๆ และมักจะมีความวัฒนธรรมหรือประเพณีรวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น เพราะมนุษย์มีพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมพฤติกรรมเหล่านั้นได้ขัดเกลาโดยลำดับจนกลายเป็น วัฒนธรรม ดังนั้นในแต่ละสังคมจึงย่อมมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวถือเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น แม้ว่าจะมีชนกลุ่มต่าง ๆ ตามภาษาพูดที่หลากหลายแต่วัฒนธรรมจะแสดงถึงความเป็นปึกแผ่นการมีวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างเด่นชัดและหลากหลายจนกลายเป็นวัฒนธรรมหลักของประเทศ

มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมทำให้เกิดการหล่อหลอม ให้สมาชิกในสังคมมีทัศนคติความเชื่อ ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์ไปในทางเดียวกันก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือการนิยามตัวตนหรือบอกว่าตนเป็นใครตรงกับศัพท์ทางวิชาการ ด้านมานุษยวิทยาที่ว่า “อัตลักษณ์”^{๒๙}

อัตลักษณ์ คือจิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกร่วมในสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่า ตัวเอง คือใครมีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายของการแสดงออก คำว่า “อัตลักษณ์ ” นั้น หมายถึงอะไร ซึ่งถ้าพูดกันง่าย ๆ ก็คือสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของคน ซึ่งส่วนหนึ่งก็จะเป็นลักษณะของตัวตนภายนอก เช่น กิริยาท่าทาง ภาษาและการแสดงออกต่อบุคคลอื่นกับลักษณะของตัวตนภายใน ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอ คตินิยม ความ

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^{๒๙} ดำรง ฐานดี, มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓.

เชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ อัตลักษณ์นั้นเป็นเพียงคำที่ต้องการสื่อถึงคำพูดบางประการเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของบุคคลและเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่ เหมือนกับของคนอื่น ๆ^{๓๐}

“อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตต รวมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่าตัวตน ของตน ส่วน“ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากลแต่ เป็นความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทาง สังคมซึ่งไม่เหมือนกบเอกลักษณ์ในคำนิยามสมัยแรกที่จะต้องสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคม เท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจังในสมัยก่อนนั้นเมื่อพูดถึงคนไทยในสายตาของชาวต่างประเทศ ก็คือการยิ้มแย้มจนได้รับสมญาว่าเป็น “Land of Smiles” หรือ “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ถัดมาก็คือ การเป็นมิตรกับชาวต่างชาติและความเอื้ออารีโดยปกติคนไทยมักจะเป็นคนที่สุภาพเรียบร้อย รักสนุก ชอบความสะอาดสวยงาม และเก็บความรู้สึก นอกจากรอยยิ้มแล้ว คนไทยไม่ค่อยแสดงอะไรออกมาทางสีหน้าหรืออากัปกิริยาว่า ชอบหรือไม่ชอบ จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นจึงออกจะเป็นการยากที่จะคาดเดาความหมายจากรอยยิ้มของคนไทย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา)^{๓๑}

ฉลาดชาย รมิตานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม กล่าวคือ ประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะ ลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น^{๓๒}

อภิญา เฟื่องฟูสกุล ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์มีความหมายเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณค่าที่ติดตามมากับความเป็นสามี-ภรรยา ความเป็นศิษย์-อาจารย์ อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของสัญลักษณ์ด้วย อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับอื่นโดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเรา และพื้นฐานของการเลือกบางอย่างนั้นคือเราจะต้องแสดงตนหรือ ยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่

^{๓๐} ยุธมิตร บุญสนิท, ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมในพัฒนาการวรรณคดี, หน้า ๑๑.

^{๓๑} ประสิทธิ์ ลิปรีชา, การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในวาทกรรมอัตลักษณ์, หน้า ๘-๑๔.

^{๓๒} ฉลาดชาย รมิตานนท์, คนกับอัตลักษณ์ ๒ ในเอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา, วันที่ ๒๗-๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๕.

เราเลือกความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น^{๓๓}

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่เหมือนกบของคนอื่น ๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตฺต ผสมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึงหนึ่งเดียวจึงน่าจะ หมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลาย ๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลาย ๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรม ยุริฉัตร บุญสนธิ^{๓๔} กล่าวว่าอัตลักษณ์คือลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่สามารถบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น

อัตลักษณ์คือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราและในขณะเดียวกันมโนทัศน์อัตลักษณ์จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจนิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คุณจะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เข้าที่เข้าใจกันโดยสามัญสำนึกมาก

อัตลักษณ์แตกต่างจากบุคลิกภาพในประเด็นที่สำคัญหลายประการ เราอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่น แต่การมีอัตลักษณ์ร่วมมีนัยของการเกี่ยวพันกับการตื่นตัว (Active) บางอย่างในตัวของเรา เช่น เราเลือกที่จะแสดงตัวตนกับกลุ่มหรืออัตลักษณ์ที่เฉพาะ ซึ่งบางครั้งเราอาจมีตัวเลือกมากกว่าคนอื่นและอัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่เป็นของเรา บุคลิกภาพอธิบายลักษณะต่าง ๆ ที่บุคคลทั่วไปจะมี เช่น การเข้าสังคมเก่งหรืออาจเป็นคุณลักษณะภายในแต่อัตลักษณ์ต้องการพื้นฐานบางอย่างอาจถูกจัดประเภทด้วยการมีลักษณะบุคลิกภาพ แต่เราต้องแสดงตนเอง (นั่นคือการยอมรับอย่างตั้งใจ) กับอัตลักษณ์ความสำคัญของการแสดงตัวตน (Marking Oneself) คือการมีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างกับอีกกลุ่มอื่น หากลองคิดถึงสถานการณ์ที่เราพบกับใครสักคนในครั้งแรกและเรากำลังพยายามค้นหาว่าเขาเป็นใคร ด้วยการตั้งคำถามว่าเขามาจากไหนและเขาทำอะไรในสถานการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการกำลังพยายามค้นหาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวของบุคคลนี้และสิ่งที่ทำให้เขาเหมือนกับเราด้วย (สิ่งที่เรามีร่วมกับเขา) และสิ่งที่ทำให้เขาแตกต่างจากเรา หรือการพิจารณาถึงสถานการณ์การเดินทางไกลสถานที่ที่คุณจะไป คุณได้ยินเสียงคนกลุ่มหนึ่งว่าหลังสนทนาแล้วพูดภาษาเดียวกับคุณ คุณจะรับรู้ด้วยความรู้สึกของการระลึก (Recognition) และความเป็นเจ้าของร่วมกับกลุ่มนั้นการที่คุณมีบางอย่าง

^{๓๓} อภิญา เพ็ญพสุกุล, อัตลักษณ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

^{๓๔} ยุริฉัตร บุญสนธิ, ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมในพัฒนาการวรรณคดี, หน้า ๑๑-๑๗.

ร่วมนี้ได้นำอัตลักษณ์ถูกแสดงออกให้เห็นด้วยการคล้ายกันนั้นคือมันเกี่ยวกับบุคคลที่เหมือนเราและความแตกต่างของบุคคลที่ไม่เหมือนกับเรา

ฉลาดชาย รมิตานนท์^{๓๕} กล่าวว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่งและวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (Social Construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of Culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายมีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค(Consumed)และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้นและทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่าง ๆ (Creating Meanings) ผ่านทางระบบต่าง ๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic Systems of Representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่าง ๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา เพราะฉะนั้น คำว่า อัตลักษณ์ ประกอบด้วยคำว่า อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตนหรือตัวเอง กับลักษณะ ซึ่ง หมายถึง สมบัติเฉพาะตัวคำว่า อัตลักษณ์จึงมีความหมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่าภาษาอังกฤษว่า Identity

ประสิทธิ์ ลิปรีชา^{๓๖} อธิบายอัตลักษณ์(Identity) ว่า มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือคำว่า Indentitas เดิมใช้คำว่า Idem ซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกัน (The Same) หมายถึงความเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่มคน อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ดังนั้นจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้

อภิญา เฟื่องฟูสกุล กล่าวว่า อัตลักษณ์ (Identity) เป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยวความสัมพันธ์กับหลายแขนงทางสังคมศาสตร์ วิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาและปรัชญาในสาขาเหล่านี้ มีมโนทัศน์ที่มีความหมายใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์^{๓๗}

ยุรฉัตร บุญสนธิ^{๓๘} ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม กล่าวคือประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่งแต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นประการต่อมา

อัตลักษณ์ของคนอีสานเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นตัวตนของคนอีสานได้อย่างดีและสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนที่ทุกคนมองที่ทุกคนเห็นบอกได้เลยว่านั่นคือคนอีสาน สิ่งที่บอกหรือแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของคนอีสานก็คือ ภาษาอีสานมีทั้งภาษาที่เป็นบทกลอนหรือเรียกอีกอย่างว่า ญา เป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ถ่ายทอดมาจากบรรพชนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมภาษาและวัฒนธรรมภาษาอีสานได้มีความทุกข์ยากเพราะปลงตกกว่าชีวิตนี้มีทุกข์อยู่แล้วหากมีหนทางใดที่จะทำ

^{๓๕} ฉลาดชาย รมิตานนท์, *คนกับอัตลักษณ์*, หน้า ๑๖.

^{๓๖} ประสิทธิ์ ลิปรีชา, *การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในวาทกรรมอัตลักษณ์*, หน้า ๘-๑๘.

^{๓๗} อภิญา เฟื่องฟูสกุล, *อัตลักษณ์*, หน้า ๑๗-๑๘.

^{๓๘} ยุรฉัตร บุญสนธิ, *ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมในพัฒนาการวรรณคดี*, หน้า ๑๑-๑๘.

ให้เกิดความสุขได้มักตัดสินใจทำก่อนจึงทำให้คนอื่นชอบอิสระรักสนุกไม่เป็นคนเจ้าทุกข์แม้ว่าจะมีชีวิตที่ลำบากก็ตามจึงทำให้สังคมอิสระมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากสังคมอื่น (พรทิพย์ ชังธาดา ๒๕๓๘ หน้า ๓) สิ่งที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของคนอิสระอีกอย่างหนึ่งคืออาหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอิสระประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติยึดมั่นในศาสนาและเชื่อในกฎแห่งกรรมทั้งหมดนี้คือสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของคนอิสระถึงแม้ว่าคนอิสระจะไปประกอบอาชีพในทั่วทุกภาคของประเทศเขาก็จะนำวิถีชีวิตและความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ไปด้วยและนี่คือความเป็นตัวตนของคนอิสระ

พัฒนา กิตติอาษา^{๓๙} ได้กล่าวไว้ว่าเนื้อหาหาสำคัญของอัตลักษณ์ คือจิตสำนึกส่วนตัว และจิตสำนึกส่วนรวมในระดับสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าตัวเอง คือใครเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนกลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออก นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ให้ความหมาย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ว่า หมายถึงความรู้สึกหรือวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มหรือการที่ปัจเจกชนมีอิทธิพลหรือการได้รับการยอมรับจากวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้การยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มคนยังมีความเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานของสังคม (Norms) ซึ่งบุคคลต้องยอมรับความเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มให้ได้ ความสำคัญของการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทำให้เห็นความแตกต่างและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งนี้ความแตกต่างดังกล่าวควรได้รับการยอมรับมากกว่าการตำหนิหรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เพราะเกิดจากความแตกต่างและการไม่ยอมรับวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้การยอมรับ ในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ง่ายมากขึ้นด้วย

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า “อัตลักษณ์” ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเราเกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบกับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมและตัวบุคคล แต่จะเลือกอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์นี้อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือกำหนดโดยสังคมอัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ได้

นอกจากนี้ สไตรเกอร์ และเบอร์ ค (Stryker, Stryker & Burke)^{๔๐} ได้กล่าวถึงนิยามของ คำว่า อัตลักษณ์หรือ (Identity) นั้นเป็นหน่วยเล็ก ๆ ในการศึกษาทางสังคมวิทยาซึ่งเชื่อมโยงเรื่องของทัศนคติที่มีต่อตัวตนหรือเอกลักษณ์ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมอันเกิดจากบทบาทของบุคคล นักทฤษฎีอัตลักษณ์ได้ตั้งข้อโต้แย้งกันว่า ตัวตน คือ การรวมกันของอัตลักษณ์ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของบทบาท เช่นเดียวกับการที่เราตอบคำถามตัวเองว่า ตัวฉันคือใครแล้วเราก็ได้คำตอบว่าฉันเป็นพ่อ ฉันเป็นแม่ ซึ่งคำตอบเหล่านี้ก็เชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลนั่นเอง

^{๓๙} พัฒนา กิตติอาษา, **ท้องถิ่นนิยมการทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๙.

^{๔๐} Stryker, Yardley, Krysia; Honess, Terry, (Chichester and New York: Wiley, 1987), p 143.

ประเภทของอัตลักษณ์ มี ๒ ระดับ คือ อัตลักษณ์บุคคล (Personnel Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เพื่อศึกษา ความคาบเกี่ยวและปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองระดับนี้ บุคลิกภาพไม่ได้ หมายถึง การตอบสนอง Response ต่อสิ่งเร้าข้างนอกแต่เป็นความพร้อม หรือ แนวโน้มที่ตอบสนอง ในขณะที่ อีริก อีริกสัน (Erick Erickson) นักจิตวิทยามองว่าการก่อรูปของอัตลักษณ์เป็นกระบวนการตลอดทั้งชีวิต (A life long Process) และคนเราสามารถเปลี่ยนแปลง ลักษณะสำคัญของตนเองได้ อีริกสัน เลือกใช้คำว่า อัตลักษณ์ Identity แทน คำว่า บุคลิกภาพและแม้ ได้อิทธิพลจาก فروยด์ เขาเลือกที่เน้นที่บทบาทของ Ego มากกว่าบทบาทของจิตสำนึก และมีนัยของการเน้นเสรีภาพในการเลือกของปัจเจก ปัจเจกแต่ละคนจึงต้องรับผิดชอบต่อการเลือกในชีวิตและรูปแบบอัตลักษณ์ที่ตนเลือกเป็นปัจเจกสามารถบูรณาการที่หลากหลายให้เข้ามาอยู่ในอัตลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวได้ หากล้มเหลวเกิดภาวะวิกฤตของอัตลักษณ์ Identity (Crisis) คืออาการที่ค้นหาตนเองไม่พบ ไม่รู้แน่ว่าตนเอง คือ อะไรไม่มั่นใจในความสามารถของตน และไม่รู้จักวางตนในความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผลในขั้นต่อมาคือ ทางเลือกระหว่างบุคลิกภาพที่ชอบโดดเดี่ยวตนเองประสบผลในการพัฒนาอัตลักษณ์ที่มีดุลยภาพมีบุคลิกภาพที่มีการบูรณาการ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับอดีตของตน ส่วนคนที่หาอัตลักษณ์ตนเองไม่พบ หรือมีอัตลักษณ์ที่แตกสลายก็รู้สึกว้าชีวิตคือความสิ้นหวัง และไม่อาจแก้ไขให้ได้ อีก

Trait คือ ลักษณะโดดเด่นบางประการในบุคลิกภาพของมนุษย์ที่ถูกดึงออกมาจัดให้เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่มีแบบแผน แม้มนุษย์แต่ละคนมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างกันไปมากมายแต่ก็มีลักษณะบางอย่างที่ยากเปลี่ยนแปลงและเกิดซ้ำๆ Trait เป็นโครงสร้างภายในบุคลิกภาพ ที่สร้างแบบแผนความโน้มเอียงอย่างใดอย่างหนึ่งในการสนองตอบต่อโลกข้างนอก

การเชื่อมโยงปัจเจกเข้ากับอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมนั้น เดอร์ไคม์ เห็นว่า พลวัตสำคัญ คือพลังของพิธีกรรม ซึ่งปัจเจกร่วมกันสร้างและผลิตซ้ำสัญลักษณ์ ที่เป็นเสมือนอัตลักษณ์ร่วมของสังคม เขาให้ความสำคัญกับพลังของพิธีกรรมทั้งแง่มุมการเสนอเนื้อหา (Cognitive Aspect) และแง่มุมของ พลังทางอารมณ์ (Emotive Aspect) พิธีกรรม คือ ภาษาสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายผ่าน การปลุกเร้า อารมณ์ผู้เข้าร่วมที่มุ่งตนเองลงในบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน

อัตลักษณ์ในยุคสมัยใหม่ (Modernism) หัวใจของวิธีคิดของยุคสมัยใหม่ คือ ปรัชญาในยุคแสงสว่างแห่งภูมิปัญญา (Enlightenment) ในศตวรรษที่ ๑๘ การสร้างทฤษฎีทางสังคมในยุคนีจึงมีลักษณะที่เป็น (Grand Theory) คือ มุ่งแสวงหากฎสากลที่จะทำให้เข้าใจ และอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ได้ ทฤษฎีต้องมี ลักษณะครอบคลุม มีพลังการอธิบายสูง วิธีคิดกระแสหลักของยุคนีจึงเชื่อในแนวคิดที่เรียกว่า สารัตถะนิยม (Essentialism) คือ เชื่อว่าธรรมชาติของสังคม หรือมนุษย์มีคุณสมบัติอะไรบางอย่างเป็นแก่นแกนหรือสารัตถะเป็นสิ่งที่ซ่อนแฝงอยู่ลึก ๆ และกำหนดทิศทางของพฤติกรรมที่เห็นจากภายนอกอีกที ภาพมุกกว้าง ของปัจเจกบุคคล และอัตลักษณ์ในยุคสมัยใหม่ ที่ปรากฏในทฤษฎีสังคมวิทยา คือ เมื่อสังคมวิทยาก่อรูปร่างขึ้นมาเป็นสาขาวิชาหนึ่งในปลายศตวรรษที่ ๑๙ ลักษณะสำคัญก็คือ การเสนอโมทัศน์ของปัจเจกภาพ ภายในบริบทสังคมผู้บุกเบิกก่อตั้งวิชานี้ในร่มของปรัชญาปฏิฐานนิยม ได้แก่ เอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) เดอร์ ไคม์ เห็นว่าสังคมมีแรงยึดเหนี่ยวโดยธรรมชาติซึ่งอยู่เหนือกว่าและมีอำนาจบังคับปัจเจก แรงยึดเหนี่ยวที่เป็นจิตวิญญาณร่วมหรืออัตลักษณ์ร่วมของสังคมมีอาจทอนลงไปเป็นจิตสำนึกของปัจเจกคนใดคนหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่ง อัต

ลักษณะร่วมของสังคมไม่ใช่ผลรวมของอัตลักษณ์ของปัจเจก ส่วนคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Mark) ได้ย้าจาริตของการให้ความสำคัญกับตัวกำหนดเชิงโครงสร้างมากกว่าปัจเจก แต่โครงสร้างของมาร์กซ์ หมายถึงโครงสร้างสังคมของกระบวนการผลิต เราจะเข้าใจพฤติกรรมของปัจเจกก็ต้องดูที่ตำแหน่งแห่งที่ของเขาในกระบวนการผลิต ใครคือเจ้าของปัจจัยการผลิต ใครคือผู้ผลิตโดยตรงการจัดการแรงงานเป็นอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งมโนทัศน์ ชนชั้น คือ สิ่งที่กำหนดอัตลักษณ์ปัจเจกและเป็นตัวเชื่อมปัจเจกเข้ากับโครงสร้าง

สำหรับนักคิดในสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) เห็นว่าอัตลักษณ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ชาร์ลส์ คูลีย์ (Charles Cooley) เชื่อว่าสังคม และปัจเจกบุคคลเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ สังคมเกิดจากการผสมผสานของตัวตนเชิงจิตของคนหลาย ๆ คนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเราเองพัฒนาขึ้นมาจากปฏิกิริยาของเราต่อความเห็นของผู้อื่นเกี่ยวกับตัวเรา เขาเรียกตัวตนที่เกิดจากกระบวนการนี้ว่าตัวตนในกระจกเงา มันประกอบไปด้วยภาพลักษณ์ของเราที่เรามีต่อตนเอง และจินตนาการเกี่ยวกับการตัดสินของผู้อื่นต่อภาพลักษณ์นั้น สำหรับ จอร์จ เฮร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) ได้ศึกษาพัฒนาการที่ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวตนค่อย ๆ ก่อกำเนิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์เขาเห็นว่ากลไกสำคัญของการสร้างตัวตนคือ การเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทของผู้อื่น และหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ก็คือ ภาษา ซึ่งเป็นช่องทางถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์ และกฎเกณฑ์ร่วมของสังคม มีด ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ตัวตนมีสองด้านที่ปะทะสังสรรค์กันเองตลอดเวลา ด้านหนึ่งคือ (Me) อันเป็นตัวตนที่เกิดจากความเห็นและปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และเป็นส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะของเราเอง เออร์วิง กอฟมัน (Erving Goffman) เป็นนักสังคมวิทยาในสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่จำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม เขานิยามความคิดความรู้สึกที่ปัจเจกมีต่อตนเองว่า (Ego Identity) ส่วนภาพของปัจเจกผู้นั้นในสายตาคนอื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเขาเรียกว่า (Personal Identity) ซึ่งทุกสังคมมีกระบวนการแจกแจง และระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไปเช่น สังคมสมัยใหม่ใช้บัตรประชาชนหรือการพิมพ์รอยนิ้วมือเป็นต้น ส่วน (Social Identity) ของบุคคลได้แก่ สถานภาพทางสังคม อาทิเช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่นั่นเอง^{๔๑}

ระบบสัญลักษณ์ (Symbolic Systems) กับความหมาย (Meaning) ต่างล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างหรือการผลิต (Production) การบริโภค (Consumption) การควบคุมจัดการ (Regulation) การสร้างภาพตัวแทนทางวัฒนธรรม (Cultural Representation) และอัตลักษณ์ของผู้คน สัญลักษณ์หมายถึงเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ (Sign) ที่เชื่อมโยงระหว่างความหมาย (Meaning) กับเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์นั้น และความเชื่อมโยงนี้เป็นสิ่งสร้างทางสังคม วัฒนธรรมมากกว่าที่เป็น การเชื่อมโยงตามธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ไฟจราจรสีแดงหมายถึงหยุด นอกจากนั้นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย ยังหมายถึงการเป็นภาพตัวแทนแบบอ้อมๆ (Indirect Representation) ของความหมายที่แฝงอยู่ ตัวอย่างเช่น สัญลักษณ์ต่างๆ ของศาสนาและลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ที่บ่งบอกความหมายที่เป็นเนื้อหาสาระที่ศาสนาความเชื่อนั้นๆ ต้องการสื่อสาร อนึ่ง

^{๔๑} Ibid., pp. 19-21.

สัญลักษณ์ถูกส่งออกมาในหลายรูปแบบเช่น เป็นเครื่องหมายรูปปั้น รูปเขียน (เห็นได้ด้วยตา)ภาษาดนตรี (เสียง) และกิริยาท่าทาง (Body Language)

ในทางสังคมวิทยาจึงนิยามคำว่า อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึงการรู้คิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล ในเรื่องของบทบาทและตำแหน่งในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล Stryker^{๔๒} เบอร์ก และ ไรซ์ กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่บุคคลให้ความหมายทางสังคมที่คนซึ่งอยู่ในบทบาทเดียวกันมีร่วมกัน (Shared Social Meanings) อัตลักษณ์มีลักษณะที่สำคัญ ๓ ประการคือ

๑) อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นผลผลิตทางสังคม (Social Products) กล่าวคือ อัตลักษณ์ถูกก่อรูปและธำรงรักษาผ่านกระบวนการทางสังคม ๓ ประการคือ

๑.๑) การนิยาม (Naming) หรือให้ความหมาย เกี่ยวกับตัวตนตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ทางสังคม (Interaction with Others in Terms of These Categories) เช่น เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น

๑.๒) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ สังคม (Interaction with others in Terms of these categories) ตัวอย่างเช่น การที่นักเรียนไปปรึกษาด้านการเรียนกับครูแนะแนว ทั้งสองฝ่ายแสดงออกตามอัตลักษณ์ทางสังคมของตน นักเรียนอาจแสดงความสุภาพเรียบร้อยในขณะที่ครูแนะแนว แสดงความสนใจฟังตามบทบาทครูแนะแนว เป็นต้น

๑.๓) การแสดงตน โดยการประนีประนอมหรือยืนยันการให้ความหมายและการแสดง พฤติกรรมตามตัวอย่างเช่น การที่ครูแนะแนวแสดงออกตามอัตลักษณ์ของตนเมื่ออยู่ในโรงเรียน ซึ่งต้อง ประนีประนอมบทบาทอื่น ๆ จากทางบ้านเพื่อมาแสดงบทบาทครูแนะแนวในโรงเรียน

๒) อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นการให้ความหมายกับตนเอง (Self – Meaning) กล่าวคืออัตลักษณ์เป็น สิ่งที่เราได้มาจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งและอัตลักษณ์เกิดขึ้นบนพื้นฐานความ คล้ายคลึงและความแตกต่างของบทบาทอื่น ๆ ตัวอย่าง ในขณะที่ครูแนะแนว ปฏิบัติงานให้การปรึกษาแก่นักเรียน ครูแนะ แนวแสดงอัตลักษณ์ที่ คล้ายคลึงกัน ได้แก่การรับรู้ความรู้สึกคนอื่นการรักษาความลับ ฯลฯ ในขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ดังกล่าวก็ แตกต่างกันเมื่อแต่ละคนไปแสดงบทบาทอื่น

๓) อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (Reflexive) มีประเด็นสำคัญ ๒ ประเด็น คือ อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ หมายความว่า คนที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน มีการแสดงออกในเรื่อง เกี่ยวกับกิจกรรมนั้นเหมือนกันเช่น อัตลักษณ์วิชาชีพครูแนะแนวเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักเรียนในการ วางแผนการศึกษาและอาชีพ ส่วนประเด็นหลังคือ อัตลักษณ์เป็นผลสะท้อนกลับ หมายความว่า การใช้ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่อ้างอิงในการประเมินพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นตามกระบวนการประเมินค่าซึ่งกัน และกัน เช่น การแสดงออกของครูแนะแนวเมื่อให้คำปรึกษานักเรียน ครูแนะแนวตระหนักในบทบาทของผู้เอื้ออำนวยการให้นักเรียนได้ แก้ปัญหาของตนเอง การแสดงออกดังกล่าวเป็นผลการสะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน จึงสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึงความนึกคิดเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะตนของบุคคลในการแสดงออก เพื่อติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ที่บุคคลดำรงอยู่เนื่องจากอัตลักษณ์ เป็นความนึกคิดเกี่ยวกับ

^{๔๒} Op.cit.

ตนเอง จึงมีความสำคัญ ต่อพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ ความนึกคิดเกี่ยวกับตน เป็นเครื่องกำหนด พฤติกรรมของบุคคลเพราะคนเราย่อมกระทำไปตามความคิด หรือ มโนภาพว่าตนเองเป็น คนเช่นไร

การทบทวนความหมายของอัตลักษณ์ เป็นการบวนการที่สร้างปัญหา (problematic) ใน แวดวงวิชาการอยู่ไม่น้อยเพราะความหมายของอัตลักษณ์ได้แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา จากเดิมที่อัตลักษณ์ได้รับการนิยามว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนหรือสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายเดียวกับคำว่า “เอกลักษณ์” นั้นในปัจจุบันนี้มุมมองทางสังคมศาสตร์ได้รื้อสร้างความหมายเสียใหม่ ให้เหมาะสมกับ คำว่า “อัตลักษณ์” มากขึ้น ด้วยการพิจารณาความหมายของอัตลักษณ์ให้สัมพันธ์กับความเข้าใจ การเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในบริบทของโลกาภิวัตน์ที่เน้นปรากฏการณ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ในมิติของเวลา อันรวดเร็ว และมิติของพื้นที่ที่ไร้ขอบเขตจำกัดรวมทั้งการเคลื่อนไหวในระดับขบวนการที่เป็นผลให้ การก่อรูปของอัตลักษณ์เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทิศทางใหม่ในเชิงสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และปัจจัย ๆ มากขึ้น ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่กำหนดจากปัจเจกภาพของบุคคลอีกต่อไป

ในทัศนะของ Stuart Hall นักทฤษฎีสาย Cultural Study เชื่อว่า อัตลักษณ์เป็นเพียง สิ่งประกอบสร้าง โดยกล่าวว่า ความเป็นตัวตนนั้นเป็นเพียงชิ้นส่วนหลายๆชิ้น ที่ถูกประกอบรวมกัน ขึ้นมาเท่านั้นเอง และภายใต้บริบทของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นอาจมีการเชื่อมต่อชิ้นส่วน ต่างๆ เข้าด้วยกัน และส่งผลต่อการแสดงออกของบุคคลในลักษณะหนึ่ง แต่เมื่ออยู่ภายใต้บริบทที่ แตกต่างออกไป อาจจะมีการเชื่อมต่อชิ้นส่วนต่างๆและส่งผลกระทบต่อการแสดงออกของบุคคลในอีก รูปแบบหนึ่งก็ได้^{๔๓} (อ้างถึงใน จิรวิทย์ ศุภการ) ฉะนั้น วาทกรรมภายในตัวบุคคลจึงสามารถเคลื่อนย้าย ไปมาได้ภายในบริบทสังคมที่แตกต่างกัน มนุษย์คนหนึ่งจึงเป็นเพียงผลรวมของวาทกรรมหลากหลาย ชุดที่อาจขัดแย้งกันหรือส่งเสริมกัน และลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนนั้นก็เกิดจากการผสมผสาน วาทกรรมเหล่านั้นไปในทิศทางที่แตกต่างกันออกไป คนเราจึงสามารถสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน และหลากหลายได้ในสถานการณ์ต่างๆ และองค์ประกอบของวาทกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องเชื่อมต่อกัน เสมอไป จึงเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วอัตลักษณ์ต่างๆ เป็นเพียงการเชื่อมร้อย องค์ประกอบของวาทกรรม ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เมื่อบริบทเปลี่ยนไปค่านิยมของอัตลักษณ์ก็สามารถเปลี่ยนแปลง ไปได้ด้วย^{๔๔}

การที่เราเลือกนิยามความหมายของตนเองและแสดงตนเองต่อบุคคลหรือสังคมว่าเรา เป็นใครนั้น เป็นกระบวนการของการเลือกใช้และแสดงออกซึ่งจะทำให้รู้ว่าเราเหมือนหรือแตกต่าง จากคนอื่นหรือกลุ่มอื่นอย่างไรโดยผ่านระบบของการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) หรือเครื่องหมายอัตลักษณ์ (Identity Markers) ซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบกันทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึกภายในตัวเราและ กระบวนการของโลกภายนอกที่เราเกี่ยวพัน เพราะมนุษย์เลือกใช้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลง ความหมายที่เกี่ยวกับตนเองทั้งในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลกและในส่วนของตัวตนที่มันซ้อนทับ กันอยู่ ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น ๒ ระดับคือระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) และระดับอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) เช่นการที่สังคมกำหนด บทบาทหน้าที่และตำแหน่งทางสังคมให้กับเรา บทบาทความเป็นลูก ความเป็นเพื่อน หรือตำแหน่งใน

^{๔๓} จิรวิทย์ ศุภการ, “การอธิบายตัวตนในชุมชนเสมือนจริง”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

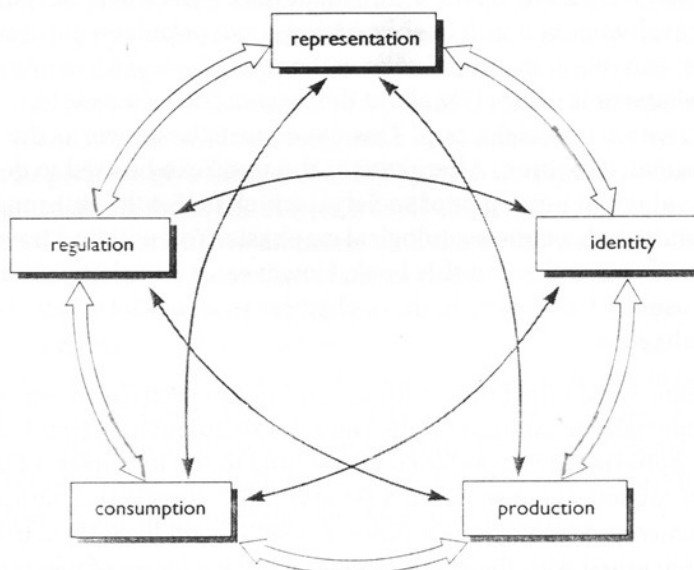
^{๔๔} อภิญา เฟื่องฟูสกุล, **อัตลักษณ์**, หน้า ๑๗-๑๘.

ที่ทำงาน ระบบคุณค่าที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ทำให้เราเรียนรู้และเลือกที่จะนิยามตนเองให้เหมาะสมในสังคม และมีการเลื่อนไหลปรับเปลี่ยนไปตามบริบท เช่นเมื่ออยู่ในครอบครัวก็จะมีบทบาทเป็นลูก เป็นพี่น้อง บางครั้งบทบาทและตำแหน่งอาจซ้อนทับกัน เช่นเราเป็นนักศึกษาในขณะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนในชั้นเรียน เป็นต้น สัญลักษณ์ที่เราเลือกหยิบมาใช้ในการนิยามตนเองทั้งต่อสังคมและต่อตัวเองนั้นเกิดขึ้นได้โดยผ่านระบบการสร้างภาพแทนความจริง (representation) เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่หลากหลายรูปแบบ เช่นบุคคลเลือกแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของสถาบัน หรือแต่ละสถานศึกษามีการเลือกใช้สี สัญลักษณ์หรือรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ก็เพื่อแสดงความเป็นตัวตนให้กับบุคคลรับรู้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่เรามองตัวเราและพยายามเลือกนิยามความหมายเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล กับสิ่งที่คนอื่นมองเห็นในตัวเราว่าอย่างไรนั้นมันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทั้งระหว่างบุคคลในสังคมและภายในตัวบุคคลเอง ในแต่ละบุคคลอาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย แต่จะมีการเลือกเอาเพียงอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ตนยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของบริบทในช่วงเวลาและพื้นที่ และอัตลักษณ์นี้อาจถูกกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือถูกกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลโดยสังคมก็ได้ การกำหนดอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นบนกระบวนการคิดเกี่ยวกับระบบของความแตกต่าง ระบบของความหลากหลาย และการตั้งคำถามว่าอัตลักษณ์ที่จะสร้างขึ้นนั้นมีความเชื่อมโยงกับสังคมอย่างไร ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก เนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม แม้จะเป็นในระดับตัวบุคคลก็ยังคงมีการนิยามตนเองว่ามีตำแหน่งแห่งที่ หรือมีบทบาทอย่างไรในสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่

ฮอลล์และดูกาย (Hall, S., & Du Gay, อังใน ศิรินาถ ปิ่นทองพันธ์.)^{๔๕} อธิบายลักษณะของอัตลักษณ์ว่า ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นลอยๆ แต่ก่อรูปขึ้นมาภายในวัฒนธรรม ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยที่วัฒนธรรมก็เป็นสิ่งถูกประกอบสร้างทางสังคม (social construct) และไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่เป็นวงจรซึ่งมีผู้เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of Culture)

^{๔๕} ศิรินาถ ปิ่นทองพันธ์, “การรับรู้และการสื่อสารในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาวใต้ของนักศึกษาภาคใต้ในกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงวงจรแห่งวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์

จากภาพที่แสดงวงจรวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์ อธิบายได้ว่า อัตลักษณ์ทั้งหลาย มีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่างๆ (Creating Meanings) ผ่านทางระบบต่างๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic Systems of Representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

เอ็ดเวิร์ด ที ฮอลล์ (Edward T. Hall อ้างถึงใน ศิรินาถ ปิ่นทองพันธุ์, ๒๕๔๖)^{๔๖} เสนอว่าวัฒนธรรมก่อให้เกิดอัตลักษณ์ ทำให้เราแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นๆ โดยแบ่งวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ทราบถึงความแตกต่างไว้ ๑๐ กลุ่มคือ

๑. ระบบการสื่อสารและภาษา
๒. ลักษณะท่าทางและการแต่งกาย
๓. อาหารและนิสัยการบริโภค
๔. เวลาและความสำนึก
๕. การตอบแทนและการทักทาย
๖. ความสัมพันธ์
๗. ค่านิยมและบรรทัดฐาน
๘. ความรู้สึกเป็นตัวเองและระยะห่าง
๙. การพัฒนาด้านจิตใจและการเรียนรู้
๑๐. ความเชื่อและทัศนคติ

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

สจิวต ฮอลล์ (Stuart Hall, อ้างใน ศदानันท์ แคนยูกต์)^{๔๗} อธิบายว่า เราสามารถสร้างภาพตัวแทนต้นแบบได้ โดยเลือกดึงเอาคุณสมบัติบางอย่างของบุคคลที่เด่นชัด มีชีวิตชีวา เข้าใจง่าย เป็นที่รับรู้ทั่วไปออกมาและลดทอนอัตลักษณ์บุคคลที่มีความน่าสนใจน้อยกว่าลงไป วิธีการลดทอนคือ (๑) ทำให้คุณสมบัติเหล่านั้นสุดขั้วเกินจริง เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย (๒) การสร้างอัตลักษณ์คู่ตรงข้ามออกมา (๓) ให้ค่ากับคู่ตรงข้ามที่ถูกสร้างขึ้นมาไม่เท่ากัน เช่น ให้น้ำหนักความสำคัญและเชิงบวกกับด้านพระเอก ผู้ร้ายเป็นคู่ตรงข้าม การสร้างภาพตัวแทนนี้ต้องทำให้สอดคล้องกับรสนิยมทางชนชั้นของกลุ่มเป้าหมายด้วย

ในการศึกษาอัตลักษณ์ของบุคคลหรือชุมชนน่าจะศึกษาได้จากภาพตัวแทนที่แสดงออกมาเป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายอัตลักษณ์ซึ่งอาจจะแสดงผ่านสื่อต่างๆ หรือแสดงให้ผู้อื่นรับรู้ เช่น การใช้ภาษา ศาสนา เครื่องแต่งกาย และการบริโภค เป็นต้น

นักสังคมวิทยา ได้แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น ๒ ประเภทและอธิบายลักษณะความแตกต่างและความเหมือนกันไว้ ดังนี้

๑. อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) คือ ภาพของปัจเจกในสายตาคนอื่น ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยสังคมจะมีวิธีการระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป เช่น สังคมสมัยใหม่ใช้บัตรประชาชนหรือการพิมพ์ลายนิ้วมือระบุอัตลักษณ์บุคคล เป็นต้น ในขณะที่ ลิตเติลจอห์นและฟอสส์ (Littlejohn, S. & Foss, K., ๒๐๐๘) อธิบายว่าอัตลักษณ์ส่วนบุคคล คือลักษณะเฉพาะของบุคคล ที่เกิดขึ้นจากการมองตนเอง และเกิดขึ้นจากเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ในช่วงเริ่มแรกของชีวิต และจากสังคม

๒. อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของบุคคล คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่สังคมจะมีความคาดหวังหรือเรียกร้องว่า ปัจเจกบุคคลในวัย เพศ ชนชั้นนั้นๆ ควรวางตนอย่างไร

จากคำอธิบายดังกล่าวจะเห็นว่าอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคมมีส่วนที่ซ้อนทับกันอยู่ เพราะอัตลักษณ์ เป็นการเชื่อมต่อกันระหว่างความเป็นปัจเจก (Individual) และสังคม (Social Aspect) การสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคล ทำให้มีระบบคุณค่าติดมากับบทบาทหน้าที่นั้น เช่น ความเป็นพ่อ ความเป็นศิษย์-อาจารย์ เป็นต้น ในมิตินี้อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Aspect) ด้วย เพราะการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์แบบต่างๆ กระทำผ่านระบบสัญลักษณ์หลากหลาย

นอกจากนี้จากการค้นคว้าพบว่า มีอัตลักษณ์อีกประเภทหนึ่งเรียกว่า อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) สารานุกรมสังคมวิทยาแบล็คเวล ได้นิยามไว้ว่า หมายถึงการมีความหมายร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งความหมายร่วมเหล่านี้เกิดจากความสนใจและประสบการณ์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม เป็นการตอบคำถามว่าพวกเราเป็นใคร อัตลักษณ์ร่วมไม่ใช่สิ่งตายตัว เกิดขึ้นผ่านการต่อสู้ทาง

^{๔๗} ศदानันท์ แคนยูกต์, “การสื่อสารกับการสืบทอดและปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโปปโป: กรณีศึกษาชุมชนบ้านไสหมาก ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร”, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

การเมือง ผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม ปฏิสัมพันธ์ และปฏิกริยาทางสังคม (George Ritzer, ๒๐๐๗) ในขณะที่โอลสัน (Olson, ๒๐๐๐) อธิบายว่า หมายถึงชุดของความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งอัตลักษณ์ร่วมกันจะเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกหรืออัตลักษณ์ของบุคคล ตัวอย่างของอัตลักษณ์ร่วม เช่น บุคลิกภาพของกลุ่มโดยรวม เพศสภาพ ชาติพันธุ์ สภาพภาพ อาชีพ เป็นต้น (Richard D. Ashmore, Kay Deaux and Tracy McLaughlin-Volpe, ๒๐๐๔) จากคำอธิบายข้างต้นจะพบว่าอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) และอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) มีลักษณะใกล้เคียงกัน

ลิตเติลจอห์นและฟอสส์ (Littlejohn, S. & Foss, K.,) ได้อธิบายว่าเมื่อตั้งคำถามว่า “ฉันคือใคร” เรากำลังค้นหาภาพที่ประกอบขึ้นเป็นตัวเรา ที่เรียกว่า อัตลักษณ์บุคคล (Personal Identity) ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์มีความหมายกว้างไปถึงเรื่องวัฒนธรรมด้วย

โดยลิตเติลจอห์นและฟอสส์กล่าวว่า ไมเคิล เฮชต์ และคณะ (Michael Hecht and his colleagues) ได้นำเสนอทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ (The Communication Theory of Identity-CTI) ไว้ โดยอธิบายว่าอัตลักษณ์เป็นจุดเชื่อมกันระหว่างปัจเจกบุคคล (Individual) และสังคม (Societal) ส่วนการสื่อสารคือส่วนเชื่อมโยง จริงๆ แล้วอัตลักษณ์คือรหัสที่อธิบายความเป็นสมาชิกของชุมชนของเรา รหัสเหล่านี้ประกอบด้วยสัญลักษณ์ เช่น เสื้อผ้า คำพูด เป็นต้น

เฮชต์ระบุว่าอัตลักษณ์ประกอบด้วยมิติของด้านอารมณ์ การเรียนรู้หรือปัญญา การกระทำหรือพฤติกรรม และมิติทางจิตวิญญาณ ผสมผสานกัน และเป็นแหล่งของแรงบันดาลใจและความคาดหวังของชีวิต โดยทั่วไปบุคคลจะมีอัตลักษณ์หลัก (Core Identity) ที่อยู่คงที่ แต่อัตลักษณ์ก็เปลี่ยนแปลงได้ ไม่ใช่สิ่งตายตัว

การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์และเป็นกลไกที่ทำให้อัตลักษณ์เปลี่ยนแปลง ความรู้สึกต่ออัตลักษณ์ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ (๑) การมองตนเอง (Subjective Dimension) และ (๒) คนอื่นมองเราอย่างไร หรือเป็นมุมมองตัวเราที่เราได้เรียนรู้จากผู้อื่น (Ascribed Dimension)

สำหรับการศึกษานี้ ศึกษาอัตลักษณ์ของคนใต้ในมุมมองเชิงพื้นที่ ในลักษณะที่เป็นคนใต้โดยทั่วไป และคนใต้เฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา นอกจากนี้ยังศึกษาอัตลักษณ์คนใต้ในมุมมองของคนในและคนนอก รวมทั้งศึกษาอัตลักษณ์ทั้งเป็นผลผลิตและกระบวนการ โดยจะศึกษาผ่านเครื่องหมายอัตลักษณ์ได้แก่ ความเชื่อ ภูมิปัญญา การละเล่น ประเพณี พิธีกรรม ศาสนา อาชีพ อาหาร การใช้ภาษา บุคลิกนิสัย การแต่งกาย

๒.๑.๑ ความหมายของอัตลักษณ์

สังคมมนุษย์คือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัดและอื่น ๆ และมักจะมีวัฒนธรรมหรือประเพณีรวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น เพราะมนุษย์มีพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมพฤติกรรมเหล่านั้นได้ขัดเกลามาโดยลำดับจนกลายเป็น วัฒนธรรม ดังนั้นในแต่ละสังคมจึงย่อมมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวถือเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น

แม้ว่าจะมีชนกลุ่มต่าง ๆ ตามภาษาพูดที่หลากหลายแต่วัฒนธรรมจะแสดงถึงความเป็นปึกแผ่น การมีวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างเด่นชัดและหลากหลายจนกลายเป็นวัฒนธรรมหลักของประเทศ

มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้เกิดการหล่อหลอมให้สมาชิกในสังคมมีทัศนคติความเชื่อ ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์ไปในทางเดียวกันก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือการนิยามตัวตนหรือบอกว่าตนเป็นใครตรงกับศัพท์ทางวิชาการด้านมานุษยวิทยาที่ว่า “อัตลักษณ์”^{๔๘}

อัตลักษณ์ คือจิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกร่วมในสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าตัวเอง คือใครมีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายของการ แสดงออก คำว่า “อัตลักษณ์” นั้น หมายถึงอะไร ซึ่งถ้าพูดกันง่าย ๆ ก็คือสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของคนซึ่งส่วนหนึ่งก็จะเป็นลักษณะของตัวตนภายนอก เช่น กิริยาท่าทาง ภาษาและการแสดงออก ต่อบุคคลอื่นกับลักษณะของตัวตนภายใน ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอ คตินิยม ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ อัตลักษณ์นับเป็นเพียงคำที่ต้องการสื่อถึงคำพูดบางประการเพื่อแสดงความ เป็นตัวตนของบุคคลและเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือ ลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ^{๔๙}

นัทธนี ประสานนาม “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตฺต รวมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว อัตลักษณ์เป็น เรื่องของการให้คำนิยามและตีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความ เป็นสากลแต่เป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิด การยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคมซึ่งไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ในคำนิยามสมัยแรกที่จะต้องสร้างเพื่อ ความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่าง จริงจัง ในสมัยก่อนนั้น เมื่อพูดถึงคนไทยในสายตาของชาวต่างประเทศก็คือการยิ้มแย้มจนได้รับสมญา ว่าเป็น “Land of Smiles” หรือ “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ถัดมาก็คือ การเป็นมิตรกับชาวต่างชาติและ ความเอื้ออารีโดยปกติคนไทยมักจะเป็นคนที่สุภาพเรียบร้อย รักสนุก ชอบความสะดวกสบาย และ เก็บความรู้สึก นอกจากรอยยิ้มแล้วคนไทยไม่ค่อยแสดงอะไรออกมาทางสีหน้าหรืออากัปกิริยาไม่ว่า ชอบหรือไม่ชอบจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นจึงออกจะเป็นการยากที่จะคาดเดาความหมายจาก รอยยิ้มของคนไทย^{๕๐}

ฉลาดชาย รมิตานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคมกล่าวคือ ประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง

^{๔๘} วีระ สุกสังข์, **เครือญาติทางอีสาน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๕), หน้า ๗๓.

^{๔๙} พัฒนา กิตติอาษา, **ท้องถิ่นนิยม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนอินทร์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๕.

^{๕๐} นัทธนี ประสานนาม, **เพศ ชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http:// www.midnightuniv.org](http://www.midnightuniv.org) [๓ ธันวาคม ๒๕๖๐].

แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมา พร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น^{๕๑}

อภิญา เฟื่องฟูสกุล ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์มีความหมายเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณค่าที่ติดตามมากับความเป็นสามี ภรรยา ความเป็นศิษย์ อาจารย์ อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของสัญลักษณ์ด้วย อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่างนั้นคือเราจะต้องแสดงตนหรือ ยอมรับอย่างตั้งใจกับ อัตลักษณ์ที่เราเลือกความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่ง และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น^{๕๒}

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลับกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อัตต ผสมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึงหนึ่งเดียวจึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลาย ๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลาย ๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรม

อัตลักษณ์คือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราและในขณะเดียวกันมันโน้ตส์ อัตลักษณ์จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันโดยสามัญสำนึกมาก^{๕๓}

อัตลักษณ์แตกต่างจากบุคลิกภาพในประเด็นที่สำคัญหลายประการ เราอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่น แต่การมีอัตลักษณ์ร่วมมีนัยของการเกี่ยวพันกับการตื่นตัว (Active) บางอย่างใน ตัวของเราเช่น เราเลือกที่จะแสดงตัวตนกับกลุ่มหรืออัตลักษณ์ที่เฉพาะ ซึ่งบางครั้งเราอาจมีตัวเลือกมากกว่าคนอื่นและอัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่เป็นของเรา บุคลิกภาพอธิบายลักษณะต่าง ๆ ที่บุคคลทั่วไปจะมี เช่น การเข้าสังคมเก่งหรืออาจเป็นคุณลักษณะภายใน แต่อัตลักษณ์ต้องการพื้นฐานบางอย่างอาจถูกจัดประเภทด้วยการมีลักษณะบุคลิกภาพ แต่เราต้องแสดงตนเอง (นั่นคือการยอมรับอย่างตั้งใจ) กับอัตลักษณ์ความสำคัญของการ

^{๕๑} ฉลาดชาย รมิตานนท์, แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๕.

^{๕๒} อภิญา เฟื่องฟูสกุล, อัตลักษณ์, หน้า ๑๗-๑๘.

^{๕๓} ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ, อีสาน, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๒.

แสดงตัวตน (Marking Oneself) คือการมีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างกับอีกกลุ่มอื่น หากลองคิดถึงสถานการณ์ที่เราพบกับใครสักคนในครั้งแรกและเรากำลังพยายามค้นหาว่าเขา คือใคร ด้วยการตั้งคำถามว่าเขามาจากไหนและเขาทำอะไรในสถานการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการ กำลังพยายามค้นหาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวของบุคคลนี้ และสิ่งที่ทำให้เขาเหมือนกับเราด้วย และสิ่งที่ทำให้เขาแตกต่างจากเรา หรือการพิจารณาถึงสถานการณ์การเดินทางไกล สถานที่ที่คุณจะไปคุณได้ยินเสียงคนกลุ่มหนึ่งกำลังสนทนาแล้วพูดภาษาเดียวกับคุณ คุณจะรับรู้ด้วยความรู้สึกรู้สึกของการระลึก (Recognition) และความเป็นเจ้าของร่วมกับกลุ่มนั้นการที่คุณมีบางอย่างร่วมกันได้นำเสนอช่วงของการระลึกและการมีบางอย่างร่วมกับผู้อื่นผู้ที่มีอัตลักษณ์ร่วมกับคุณอัตลักษณ์ถูกแสดงออกให้เห็นด้วยการคล้ายกัน นั่นคือมันเกี่ยวกับบุคคลที่เหมือนเราและความแตกต่างของบุคคลที่ไม่เหมือน กับเรา^{๕๔}

ฉลาดชาย รมิตานนท์ กล่าวว่าอัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ ตาม ธรรมชาติ แต่ เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่งและวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่ก่อสร้างทางสังคม (Social Construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบ เป็นวงจรที่ เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of Culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายมีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้นสามารถถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ใน วัฒนธรรมเหล่านั้นและทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่าง ๆ (Creating Meanings) ผ่านทางระบบ ต่าง ๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic Systems of Representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่ง แห่งที่ต่าง ๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา เพราะฉะนั้น คำว่า อัตลักษณ์ประกอบด้วยคำว่า อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตนหรือตัวเอง กับ ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัวคำว่า อัตลักษณ์จึงมีความหมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใด สิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ซึ่งมีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า (Identity)

ประสิทธิ์ ลิปรีชา อธิบายอัตลักษณ์ (Identity) ว่ามีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือคำ ว่า (Indentitas) เดิมใช้คำว่า (Idem) ซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกัน (The Same) หมายถึงความเป็น ลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่มคน อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ดังนั้นจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้^{๕๕}

อภิญา เฟื่องฟูสกุล กล่าวว่า อัตลักษณ์ (Identity) เป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยว ความสัมพันธ์กับหลายแขนงทางสังคมศาสตร์ วิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาและปรัชญาในสาขา เหล่านี้มีมโนทัศน์ที่มีความหมายใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์^{๕๖}

ยุรฉัตร บุญสนธิ ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม กล่าวคือ ประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับ คน

^{๕๔} จารุบุตร เรืองสุวรรณ, ของดีอีสาน, พิมพ์ครั้งที่๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๒.

^{๕๕} ประสิทธิ์ ลิปรีชา, การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวาทกรรมอัตลักษณ์, หน้า ๘-๑๘.

^{๕๖} อภิญา เฟื่องฟูสกุล, อัตลักษณ์, หน้า ๑๗-๑๘.

หรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นประการต่อมา^{๕๗}

อัตลักษณ์ของคนอีสานเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นตัวตนของคนอีสานได้อย่างดีและสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนที่ทุกคนมองที่ทุกคนเห็นบอกได้เลยว่านั่นคือคนอีสาน สิ่งที่ยกหรือแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของคนอีสานก็คือ ภาษาอีสานมีทั้งภาษาที่เป็นบทกลอนหรือเรียกอีกอย่างว่า ฃญา เป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ถ่ายทอดมาจากบรรพชนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมภาษา และวัฒนธรรมภาษาอีสานได้มีความทุกข์ยากเพราะปลงตกว่าชีวิตนี้มีทุกข์อยู่แล้ว หากมีหนทางใดที่จะทำให้เกิดความสุขได้มักตัดสินใจทำก่อนจึงทำให้คนอีสานชอบอิสระ รักสนุกไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ แม้ว่าตนจะมีชีวิตที่ลำบากก็ทำตามจึงทำให้สังคมอีสานมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากสังคมเมื่อเทียบกับภาคอื่น สิ่งที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของคนอีสานอีกอย่างหนึ่ง คืออาหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติ ยึดมั่นในศาสนาและเชื่อในกฎแห่งกรรมทั้งหมดนี้คือ สิ่งที่ยกบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของคนอีสานถึงแม้ว่าคนอีสานจะไปประกอบอาชีพในทั่วทุกภาคของประเทศเขาก็จะนำวิถีชีวิตและความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ไปด้วยและนี่คือความเป็นตัวตนของคนอีสาน

พัฒนา กิตติอาษา ได้กล่าวไว้ว่า เนื้อหาสำคัญของอัตลักษณ์ คือจิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกส่วนรวมในระดับสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าตัวเองคือใครเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนกลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออก นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ให้ความหมาย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ว่า หมายถึงความรู้สึกหรือวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มหรือการที่ปัจเจกชนมีอิทธิพลหรือการได้รับการยอมรับจากวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้การยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มคนยังมีความเกี่ยวเนื่องกับบรรทัดฐานของสังคม (Norms) ซึ่งบุคคลต้องยอมรับความเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มให้ได้ ความสำคัญของการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทำให้เห็นความแตกต่างและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งนี้ความแตกต่างดังกล่าวควรได้รับการยอมรับมากกว่าการตำหนิหรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เพราะเกิดจากความแตกต่างและการไม่ยอมรับวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้การยอมรับในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ง่ายมากขึ้นด้วย^{๕๘}

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า “อัตลักษณ์” ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเราเกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบกับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมและตัวบุคคล แต่จะเลือกอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์นี้อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือกำหนดโดยสังคม อัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ได้

^{๕๗} ยุธัตถ์ บุญสนิท, ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมในพัฒนาการวรรณคดี, หน้า ๑๑-๑๘.

^{๕๘} พัฒนา กิตติอาษา, ท้องถิ่นนิยม, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนอินทร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๙.

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่า คุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไป หรือสากลกับสังคม อื่นๆ กล่าวคือ ลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่นๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตต + ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึง หนึ่งเดียว จึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลายๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลายๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรม

อย่างไรก็ดีคนไทยโดยส่วนใหญ่ยังนิยมใช้คำว่า “เอกลักษณ์” ในความหมายว่าลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครอย่างกว้างขวาง ส่วนคำว่า “อัตลักษณ์” นั้นมักจะใช้ในวงแคบๆ เช่นแวดวงวิชาการเท่านั้น และบางครั้งก็ใช้แบบมีนัยยะแฝง เช่น “เอกลักษณ์” เป็นสิ่งตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ส่วน “อัตลักษณ์” สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่กระนั้นก็ยังไม่มีข้อบัญญัติการใช้ที่ชัดเจน

Corporate Identity Design (หรือ CI Design) คือ การออกแบบอัตลักษณ์ขององค์กร หรือแบรนด์สินค้า ที่ไม่ได้หมายถึงการสร้างแบรนด์หนึ่งๆ โดยตรง แต่เป็นหน้าต่างสำคัญที่จะกำหนดหน้าตาและทิศทางของแบรนด์นั้นๆ ได้ การออกแบบอัตลักษณ์นี้จึงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะมันไม่ใช่แค่การออกแบบ “โลโก้” แล้วนำไปประยุกต์ใช้กับเครื่องมือสื่อสารทั้งหมดของแบรนด์ (CI Design) คือ การออกแบบ “ภาพลักษณ์ทั้งหมดของแบรนด์” ที่จะทำให้คนภายนอกสัมผัสได้เฉกเช่นเดียวกับที่องค์กรต้องการสื่อออกไป เรียกว่า ถ้าพลาดก็อาจทำให้ภาพของแบรนด์บิดเบี้ยวไปเลยก็ได้

อัตลักษณ์คือความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราในขณะนั้นและในขณะเดียวกันมันโน้ตทัศน์อัตลักษณ์ จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คุณจะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันโดยสามัญสำนึกมาก

อัตลักษณ์ แตกต่างจากบุคลิกภาพในประเด็นที่สำคัญหลายประการ เราอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่น แต่การมีอัตลักษณ์ร่วมมีนัยของการเกี่ยวพันกับการตื่นตัว (active) บางอย่าง ในตัวของเรา เช่นเราเลือกที่จะแสดงตัวตนกับกลุ่มหรืออัตลักษณ์ที่เฉพาะ ซึ่งบางครั้งเราอาจมีตัวเลือกมากกว่าคนอื่น และอัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) บางอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่เป็นของเรา บุคลิกภาพอธิบายลักษณะต่างที่บุคคลทั้งปวงจะมี เช่น การเข้าสังคมเก่งหรืออาจเป็นคุณลักษณะภายใน แต่อัตลักษณ์ต้องการพื้นฐานบางอย่าง อาจถูกจัดประเภทด้วยการมีลักษณะบุคลิกภาพ แต่เราต้องแสดงตนเอง (นั่นคือการยอมรับอย่างตั้งใจ) กับอัตลักษณ์ความสำคัญของการแสดงตัวตน (marking oneself) คือ การมีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างกับอีกกลุ่มอื่น หากลองคิดถึงสถานการณ์ที่เราพบกับใครสักคนในครั้งแรก และเรากำลังพยายามค้นหาว่าเขาคือใคร ด้วยการตั้งคำถามว่าเขามาจากไหนและเขาทำอะไรในสถานการณ์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการกำลังพยายามค้นหาสิ่งที่เกี่ยวกับตัวของบุคคลนี้และสิ่ง ที่ทำให้เขาเหมือนกับเราด้วย (สิ่งที่เรามี

ร่วมกับเขา) และสิ่งที่ทำให้เขาแตกต่างจากเรา หรือการพิจารณาถึงสถานการณ์การเดินทางไกล สถานที่ที่คุณจะไป คุณได้ยินเสียงคนกลุ่มหนึ่งกำลังสนทนาแล้วพูดภาษาเดียวกับคุณ คุณจะรับรู้ด้วยความรู้สึกของการระลึกรู้ (recognition) และความเป็นเจ้าของร่วมกับกลุ่มนั้นการที่คุณมีบางอย่างร่วมกัน ได้นำเสนอช่วงของการระลึกรู้และการมีบางอย่างร่วมกับผู้อื่นผู้ที่มีอัตลักษณ์ร่วมกับคุณ อัตลักษณ์ถูกแสดงออกให้เห็นด้วยการคล้ายกัน นั่นคือมันเกี่ยวกับบุคคลที่เหมือนเราและความแตกต่างของบุคคลที่ไม่เหมือนกับเรา

ลักษณะสำคัญอัตลักษณ์ คือ มันยังเป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (symbol) เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่หลากหลายรูปแบบในอีกด้านหนึ่งอัตลักษณ์ก็ยังเกี่ยวข้องกับ มิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวเราอย่างมากทั้งในด้านของอารมณ์ ความรู้สึก เราเพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวกับตนเอง ในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลกและปริณพจน์ของอัตลักษณ์และตัวตนที่มันซ้อนทับกันอยู่ จึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น ๒ ระดับคือระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) ที่ จะใช้แสดงตน เช่น การที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่ และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อนความเป็นสามีภรรยา เข็มโรงเรียน ผ้าที่พันคอของ تیم ภาษาหรือบางที่อาจเห็นได้จากเสื้อผ้าที่ใส่ สัญลักษณ์และการสร้างภาพแทนความจริง (representation) เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงให้เห็นแนวทางหรือที่เราอัตลักษณ์ร่วมกับบุคคลบางคนและการแยกแยะตัวเราด้วยการสร้างความต่างจากคนอื่นในความเข้าใจนี้เองแม้ว่าในฐานะของบุคคลเราควรจะยอมรับในอัตลักษณ์ต่างๆ อย่างตั้งใจ อัตลักษณ์เหล่านั้นยังเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่และความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น อัตลักษณ์จึงได้จัดเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลกที่เขาอาศัยอยู่ นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังรวมถึงเรื่องราว “ฉันมองตัวฉันเองอย่างไรและคนอื่นมองฉันอย่างไร” มันเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวตน (self) และ สิ่งที่อยู่ภายใน มันเป็นการกำหนดตำแหน่งที่ระลึกรู้จากสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คนอื่นรับรู้ด้วยไม่ใช่แค่เรารับรู้เท่านั้น อย่างไรก็ตามการที่เรามองตัวเราอย่างไรและคนอื่นมองเราอย่างไรมันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

อัตลักษณ์ (อ่านว่า อัด-ตะ-ลัก) ประกอบด้วยคำว่า อัด กับคำว่า ลักษณะ อัด มาจากคำว่า อุตต แปลว่า ตน ตัวเอง อัตลักษณ์ จึงแปลว่า ลักษณะของตนเอง ลักษณะของตัวเอง เป็นศัพท์ที่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติให้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า (Character) เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งรวมสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติที่แสดงออกเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น แต่ปัจจุบัน มีการนำคำว่าอัตลักษณ์ไปใช้แทนคำว่า ตนตัว เช่น หนังสือเรื่องนี้ปรากฏอัตลักษณ์ของนักเขียนแจ่มแจ้งทีเดียว ครูควรช่วยนักเรียนให้พัฒนาอัตลักษณ์ของเขาได้อย่างเหมาะสม หรือใช้ อัตลักษณ์เพื่อแทนคำว่า เอกลักษณ์ คำทั้งสองคำนี้อาจจะดูมีความหมายใกล้เคียงกันมาก แต่มีลักษณะเน้นต่างกัน อัตลักษณ์เน้นลักษณะทั้งหมดของบุคคลโดยไม่ได้เปรียบเทียบกับใคร ส่วนเอกลักษณ์เน้นลักษณะที่เป็นหนึ่ง ลักษณะที่โดดเด่นซึ่งเป็นส่วนที่แยกบุคคลนั้นออกจากบุคคลอื่น

สิ่งที่ถูกเรียกว่าอัตลักษณ์นั้นเป็นเพียงคำที่ต้องการสื่อถึงคำพูดบางประการเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของบุคคล ซึ่งความเป็นตัวตนนั้นเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่แสดงการกระทำออกมาโดยแนวคิดหลักของอัตลักษณ์ก็คือ แนวคิดหลังสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลทำให้อัตลักษณ์ของบุคคลมีลักษณะ

เลื่อนไหลได้ตามกระแสวัฒนธรรมทั่วไป หรือกระแสวัฒนธรรมนิยม ที่เป็นบริบทหลักของสังคมที่บุคคลอยู่ ดังนั้นคำว่าอัตลักษณ์จึงอาจหมายรวมถึง “เอกลักษณ์” ในรูปความหมายดั้งเดิมที่เป็นมา เช่น เอกลักษณ์ของชาติ เอกลักษณ์ของนักเรียน เอกลักษณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยทั้งนี้คำว่า อัตลักษณ์นั้น หรือ (Identity) จึงเป็นคำที่อยู่ในคาบเกี่ยวของสหวิทยาการต่างๆ มากมาย ผู้เขียนจึงให้คำนิยามว่า อัตลักษณ์นั้นจึงเป็นอะไรที่ต้องขึ้นอยู่กับสถานที่พุดนั้นอยู่ที่ไหน และใครเป็นผู้พุด และพุดถึงใคร และพุดเพื่ออะไร ในการพุดครั้งนั้นพุดอย่างไรนั่นเอง

โดยนัยยะที่ผู้เขียนได้สื่อมานั้น ทำให้เห็นว่าความหลากหลายจึงเกิดขึ้นกับคำนิยามของอัตลักษณ์ ว่าเป็น ปรัชญา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ จิตวิทยา เป็นต้น โดยที่สิ่งที่สำคัญสำหรับงานเขียนในชิ้นนี้จะเน้นที่ อัตลักษณ์ในมุมมองของนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งมีคำที่เป็นคาบเกี่ยวกับความหมายโดยนัยของอัตลักษณ์ เช่น ตัวแทน (Agency) องค์ตัวแทน (Representative) องค์ประธาน (Subject , Subjectives)ปัจเจกชน (Individual) เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วคำต่างๆ เหล่านี้พยายามที่จะสื่อสภาพของตัวตนของบุคคลขึ้นมา โดยอาศัยความเป็นเหมือนกันก็คือความเป็นปัจเจก และการแสดงออกที่มีนัยสำคัญ โดยอาจกล่าวได้ว่าเมื่อดูจากภาพรวมแล้ว ศาสตร์แรก ๆ ที่ให้การสนใจในการศึกษาเรื่องของการแสดงออก พฤติกรรมของมนุษย์ก็น่าจะเป็นจิตวิทยา โดยผู้ที่ให้ความสนใจในการศึกษาเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจังก็คือ ลูกศิษย์คนสำคัญคนหนึ่งของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิเคราะห์ นั่นก็คือ (Erik H. Erikson) ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์เช่นเดียวกับอาจารย์เขาแต่สิ่งที่เขาเห็นแย้งกับ ฟรอยด์ ก็คือเรื่องของพัฒนาการทางจิต หรือกระบวนการสร้างบุคลิกภาพหรืออัตลักษณ์นั้นเป็นเรื่องที่เกิดได้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกิดเฉพาะในวัยเด็กแบบที่ฟรอยด์อธิบายกระบวนการเกิดอัตลักษณ์นั้น และอีกประการหนึ่งที่ทำให้แนวคิดของคนทั้งสองไม่สู้จะลงรอยกันอย่างมากใน เรื่องของอัตลักษณ์ก็คือ เรื่องของความเชื่อในคุณค่าของระดับจิต โดยที่ ฟรอยด์นั้นให้คุณค่ากับจิตใต้สำนึกมากกว่าส่วนอื่น ๆ แต่ในทัศนะของอีริกสัน เขาก็มองว่าส่วนที่สำคัญคือ ego หรือสิ่งที่เราเรียกว่าจิตสำนึกนั่นเอง ซึ่งอาจตีความให้เข้ากับสังคมวิทยาได้ว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม ในกระบวนการเหล่านี้อีริกสันอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมมนุษย์โดยอาศัยกฎวิฤติทางจิตสำนึก ซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ๘ ขั้นตอน

เมื่อเราหันมามองในทางสังคมวิทยาเราก็จะเห็นได้ว่ากระบวนการทางจิตที่นักจิตวิทยาจิตวิเคราะห์ได้ให้คำอธิบายนั้นไม่เพียงพอกับการอธิบายการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคมอย่างที่นักสังคมวิทยา ต้องการได้ ดังนั้นนักสังคมวิทยาในยุคต้นๆ จึงปฏิเสธความเป็นศาสตร์ของจิตวิทยาอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะเดอริคไคม์ ถึงแม้ว่าอิทธิพลของนักสังคมวิทยารุ่นแรกๆ ในยุคแสงสว่างทางปัญญา (Enlightenment) นั้นจะได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวความคิดปัจเจกชนนิยมที่ได้รับจากสายปรัชญาอยู่ไม่น้อย แต่ด้วยความมุ่งมั่นในการหาคำอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้นักสังคมวิทยารุ่นแรกๆ ให้ความสนใจน้อยมากกับเรื่องเฉพาะบุคคล แต่ก็ยอมรับในความเป็นปัจเจกบุคคล แต่ปัจเจกบุคคลเหล่านั้นถูกหล่อหลอมอย่างมีเงื่อนไข เช่น ในส่วนของกองตมอวว่า มนุษย์มีความเป็นปัจเจกบุคคลอยู่แต่สิ่งที่มีมนุษย์เป็นเกิดจากกระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมทำให้มนุษย์เป็นอย่างที่สังคมอยากให้เป็นและเพื่อรักษาคุณลัแห่ง สังคมเอาไว้ ส่วนในทัศนะของมาร์กซ์เองแล้ว การเป็นบุคคลนั้นเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการผลิตซึ่งเป็นโครงสร้างรากฐานของสังคม ซึ่งกระบวนการผลิตนี้เองทำให้มนุษย์แยกตัวตนของตนเองออกมาจากความส่วนอื่นของการผลิตสินค้ากับแรงงานไม่ได้

เป็นสิ่งเดียวกัน ความรู้สึกขัดแย้งในตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ในแง่ของมาร์กซ์ ส่วนเวเบอร์เอง การสร้างตัวตนนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลเท่านั้น ดังนั้นสังคมวิทยาในมุมมองของเวเบอร์ก็ ความเป็นศาสตร์ที่ศึกษาจากมุมมองของการสังเกตพฤติกรรมยอมรับความเป็นจิตวิทยาอย่างเต็มที่ติดกับรุ่นแรก ๆ อย่างกองต์ และเดอร์ไคม์

ดังนั้นจุดเปลี่ยนของแนวคิดในการสร้างตัวตนของบุคคลในทัศนะแบบสังคมวิทยา นั้น อาจถือได้ว่าเวเบอร์ได้วางรากฐานไว้พอสมควรโดยการเข้าไปสังเกตบุคลิกของแต่ละศาสนาแต่ละ พื้นที่แล้วนำมาเปรียบเทียบในเชิงโครงสร้าง และแบบแผนต่อไป ซึ่งต่อมาจอร์จ ซิมเมล ได้กล่าวไว้ในจุดยืนของสังคมวิทยาว่าสังคมวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของปัจเจก ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาควบคู่กัน ดังนั้นบุคคลและสังคม จึงถูกจำแนกได้หลายส่วนใน ฐานะต่างๆ กันไป

ซึ่งต่อมาฐานคิดดังกล่าวนำไปสู่การสร้างทฤษฎีเชิงสัญลักษณ์สัมพันธ์ โดยอัตลักษณ์ได้ ปรากฏโฉมชัดเจนยิ่งขึ้นและยังเป็นฐานคิดให้กับนักคิดยุคหลัง สมัยใหม่อีกด้วย “อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม” จึงเป็นส่วนที่บรรจบกับระหว่างจิตวิทยากับสังคม วิทยา โดยที่สังคมวิทยาก็ยังยืนยันในแง่ของสังคมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์นั่นเอง ความเป็นเราหรือตัวตนของเราถูกสร้างจากความคาดหวังของคนอื่น และผสมผสานกับการตีความให้เกิดความพึงพอใจ อย่างที่กอพแมนเรียกทฤษฎีของเขาว่า การแสดงออกเชิงการแสดง หรือที่ คูลีเรียกว่า “กระจกส่องตน” โดยที่ตัวตนที่แท้จริงอาจเป็นส่วนหลักฉากในขณะที่น่าฉากต้องแสดงตามบทบาทที่สังคมอยาก ให้แสดงออกไป เช่นนั้น ดังที่มิดได้กล่าวไว้ในส่วน ของ (I) และ (Me) นั่นเอง แต่ในส่วนของกอพแมนนั้น ยังถูกเพิ่มเติมด้วยกระบวนการทางจิตกับกระบวนการทางสังคม บุคคลกับสังคม ภาวะมลทินทั้งหลายเหล่านี้หล่อหลอมบุคคลขึ้นให้มีอัตลักษณ์อย่างหนึ่ง

ในด้านมโนทัศน์ทางจิตวิทยานั้น อัตลักษณ์ อาจเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ มุมมองของการศึกษาและการให้ความสำคัญในส่วนต่างๆ ที่เข้าไปทำการศึกษา เช่น ในส่วน วัฒนธรรมและบุคลิกภาพนั้น สิ่งที่สำคัญคือ นักมานุษยวิทยาสายจิตวิทยา ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก แนวคิดทางจิตวิทยาและแนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยที่คนนำในแนวคิดดังกล่าวคือ รุท เบเนดิกท์ ซึ่งศึกษามนุษย์จากสัณฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งผสมผสานกันกับแนวคิดโครงสร้างหน้าที่ ว่า บุคลิกภาพหนึ่งๆ จะเป็นไปตามท้องถิ่นหนึ่งๆ เพื่อรับใช้หรือแสดงหน้าที่หนึ่งๆ โดยการศึกษาของเขา นำการศึกษาเปรียบเทียบกับชนเผ่า อินเดียนแดง เทียบกับพฤติกรรมนั้นๆ โดยนำเอาชื่อของเทพเจ้า กรีกมาอธิบายพฤติกรรม ซึ่งต่อมามีนักมานุษยวิทยาในสายเดียวกันให้ทัศนะเพิ่มเติมว่าสิ่งที่เกิดเป็น บุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากการเลี้ยงดูในวัยเด็ก ซึ่งจะสะท้อนบุคลิกภาพเหล่านั้นในทางวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ และสร้างสถาบันทางสังคม เพื่อดำรงสิ่งเหล่านี้ไว้ เช่น โรงเรียน (ซึ่งมีหน้าที่ขัดเกลากายทางสังคม ให้กับเยาวชน)

ในขณะเดียวกันก็มีนักคิดอย่างมอส ออกมากล่าวว่า โดยเนื้อแท้แล้วสิ่งที่เรากำลังให้ ความสนใจอยู่นั้นเป็นเรื่องของตะวันตกให้ค่านิยมขึ้นมา โดยที่เขาเชื่อในการเป็นเฉพาะที่มากกว่า ซึ่ง เกี่ยวก็ เป็นนักมานุษยวิทยาอีกคนหนึ่งให้ความสำคัญกับทัศนะคนใน และการตีความเชิงสัญลักษณ์ อย่างมาก และเขาเองได้ศึกษาการใช้ภาษากับการสร้างตัวตนของบุคคลขึ้น โดยเขาทำการศึกษาที่ สังคมโมร็อกโก โดยอาจจะบอกได้ว่านักมานุษยวิทยาสนใจกับการศึกษาตัวตนของคนจากวัฒนธรรม

และวิถีชีวิตมากกว่าที่จะมาศึกษากลไกของสังคม แต่ก็ยังไม่ละทิ้งการอธิบายในระดับโครงสร้างเอาไว้ด้วย

ส่วนอัตลักษณ์ในแง่ของแนวคิดหลังสมัยใหม่นั้น เป็นสิ่งที่ได้กล่าวแล้วว่าอิทธิพลสำคัญคือแนวคิดทางทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ แต่ทัศนะในเรื่องของความตายตัวขององค์ความรู้ในเรื่องอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวและอธิบายได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ความเป็นนักศึกษา และผู้ถูกศึกษา เป็นส่วนที่สลับกันไปกันมาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นสิ่งที่เราจะแสดงออกอย่างไร ขึ้นอยู่กับวาทกรรมหลักของสังคมในตอนนั้นประกอบด้วย ซึ่งวาทกรรมคือส่วนที่ ถูกสร้างให้เป็นความจริงและความถูกต้องของสังคม ซึ่งวาทกรรมหนึ่งๆ แสดงออกเพื่อปิดทับวาทกรรมอื่นๆ ไม่ให้ปรากฏออกมาได้ ในที่นี้บริบททางเวลาและสถานที่จึงเป็นส่วนสำคัญในการ สร้างวาทกรรม ดังนั้นอัตลักษณ์ในที่นี้จึงเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่นได้ตามสถานะ การณ์ สถานที่ โดยนัยนี้ขึ้นอยู่กับความคิด และวาทกรรมหลักของสังคมในช่วงเวลาและพื้นที่ดังกล่าวนั่นเอง

นั้นอาจจะกล่าวสรุปได้ว่า อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่มีส่วนร่วมกันอยู่ หลายประการ เช่น อัตลักษณ์เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการสร้างจากบริบทเชิงพื้นที่และเวลา (วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความ มีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากล แต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคม ซึ่งไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ในคำนิยามสมัยแรกที่จะต้องสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจัง

อัตลักษณ์ คือความเชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคม เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่าง ๆ กระทำผ่านระบบสัญลักษณ์หลายแบบในอีกด้านหนึ่ง อัตลักษณ์เกี่ยวกับมิติภายในของความ เป็นเรา อย่างมากทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมาย เกี่ยวกับตนเองที่สัมพันธ์กับโลก จึงได้แบ่งอัตลักษณ์เป็น ๒ ระดับ ได้แก่อัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม อธิบายได้ดังต่อไปนี้

๒.๑.๒ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล

ปรีชา พินทอง กล่าวว่าอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) เป็นการ มองตนเองในแง่ต่าง ๆ ของสังคมว่าเราเป็นใคร เช่น นางสาว ก. มองตนเองว่าเป็นคนไทย เป็นคนใต้ เป็นผู้หญิง เป็นนักศึกษาเป็นพุทธศาสนิกชน ซึ่งการมองตนเองในแง่ต่าง ๆ ของนางสาว ก. ก็คือ อัตลักษณ์ในแง่ต่าง ๆ ของนางสาว ก.นั่นเอง^{๕๙}

นวลดี พรหมพักพิง กล่าวถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล สรุปได้ว่าอัตลักษณ์ของบุคคล เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในตัวบุคคลที่ทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากผู้อื่นเห็นได้ว่าอัตลักษณ์เป็นคุณลักษณะประการหนึ่งในตัวบุคคล ซึ่งในทางสังคมวิทยาถือว่า เมื่อบุคคลมาอยู่รวมกันในสังคม ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการกระทำทางสังคมระหว่างกัน โดยพฤติกรรมที่ แต่

^{๕๙} ปรีชา พินทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, (อุบลราชธานี: ศรีธรรมมอพอเซ็ท, ๒๕๓๔), หน้า ๓๓.

ละบุคคลแสดงออกมาเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ขึ้นอยู่กับปทัสถานทางสังคมตามโครงสร้าง ทางสังคมนั้น ๆ การกระทำระหว่างกันทางสังคมทำให้บุคคลมีบทบาทตามสถานการณ์ที่ตนสัมพันธ์อยู่^{๖๐}

๒.๑.๓ อัตลักษณ์ทางสังคม

อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เป็นลักษณะอย่างหนึ่งในตัวบุคคลที่จะทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากผู้อื่นเห็นได้ว่าอัตลักษณ์เป็นคุณลักษณะประการหนึ่งในตัวบุคคล ซึ่งในทางสังคมวิทยาถือว่า เมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันในสังคมก็มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการกระทำทางสังคมระหว่างกัน (Social Interaction) โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ขึ้นอยู่กับสังคม (Social Norms) ตามโครงสร้างทางสังคมนั้น ๆ การกระทำระหว่างกันทางสังคมทำให้บุคคลมีบทบาทตามสถานการณ์ที่ตนสัมพันธ์อยู่เพื่อศึกษาความคาบเกี่ยวและปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองระดับนี้บุคลิกลักษณะ ไม่ได้หมายถึงการตอบสนองต่อสิ่งเร้าข้างนอกแต่เป็นความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนอง

นัทนัย ประสานนาม (ออนไลน์) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่าอัตลักษณ์ เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่นโดยผ่านการมองตนเองและคนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนักในตัวเองและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาของคนอื่น “อัตลักษณ์” มีความแตกต่างจากคำว่าบุคลิกลักษณะเนื่องจากบุคคลอาจมีความเหมือนกันได้ในแง่ของบุคลิกลักษณะ เช่น การมีนิสัยหรือลักษณะบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันได้ แต่การเหมือนกันในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านตระหนักรู้ บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา หมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบเข้ากับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่นหรือ บุคคลอื่น^{๖๑}

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าอัตลักษณ์ที่แสดงออกมีอยู่ ๒ ลักษณะ คืออัตลักษณ์ส่วนบุคคล คือลักษณะบุคคลที่นิยามตัวเองว่าคือใครเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมจนเกือบจะจับต้องและ รู้สึกได้ เช่น รูปร่าง หน้าตา เพศ สถานะ ความรู้และอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นภาพที่บุคคลอื่นมีต่อบุคคลหนึ่งโดยอาศัยสัญลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงแยกกันไม่ออกเนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม แม้จะเป็นในระดับตัวบุคคลก็ยังคงมีการนิยามตนเองว่ามีบทบาทอย่างไรในสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่

อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่มีส่วนร่วมกันอยู่หลายประการ เช่น อัตลักษณ์เป็นเรื่องของปัจเจกชน อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการสร้างจากบริบทเชิงพื้นที่และเวลา (วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์) อัตลักษณ์ เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความมีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่

^{๖๐} นวลดี พรหมพักพิง, “การสร้างอัตลักษณ์ของชาวชุมชนแออัดในจังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗).

^{๖๑} นัทนัย ประสานนาม, *เพศชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink*, หน้า ๒๘.

จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากล แต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคม ซึ่งไม่เหมือนกบเอกลักษณ์ในค่านิยมสมัยแรกที่จะต้องสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจัง

ลักษณะสำคัญอัตลักษณ์ยังเป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) เพราะการแสดงออก ซึ่งความสัมพันธ์ต่าง ๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่หลายรูปแบบในอีกด้านหนึ่งอัตลักษณ์ก็ยังเกี่ยวข้องกับมิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวเราอย่างมากทั้งในด้านของอารมณ์ความรู้สึกเรา เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวกับตนเองในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลกและปริณทลของอัตลักษณ์และตัวตนที่มันซ้อนทับกันอยู่ จึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์ เป็น ๒ ระดับคือระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ที่จะใช้แสดงตน เช่น การที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน ความเป็นสามีภรรยา เข็มโรงเรียน ผ้าที่พันคอของ تیم ภาษาหรือบางที่อาจเห็นได้จากเสื้อผ้าที่ใส่ สัญลักษณ์และการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงให้เห็นแนวทางหรือที่เรามีอัตลักษณ์ร่วมกับบุคคลบางคนและการแยกแยะตัวเราด้วยการ สร้างความต่างจากคนอื่น ในความเข้าใจนี้เองแม้ว่าในฐานะของบุคคลเราควรยอมรับในอัตลักษณ์ ต่าง ๆ อย่างตั้งใจ อัตลักษณ์เหล่านั้นยังเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่และความ สัมพันธ์ ระหว่างตัวเรากับคนอื่น อัตลักษณ์จึงได้จัดเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลกที่เขาอาศัยอยู่นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังรวมถึงเรื่องว่า “ฉันมองตัวฉันเองอย่างไร และคนอื่นมองฉันอย่างไร ” มันเข้าไปเกี่ยวกับตัวตน (Self) และสิ่งที่อยู่ภายใน มันเป็นการกำหนดตำแหน่งที่ระลึกจากสังคม ซึ่งเกิดขึ้น จากการที่คนอื่นรับรู้ด้วยไม่ใช่แค่เรารับรู้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การที่เรามองตัวเราอย่างไรและคนอื่นมองเราอย่างไรมันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

ข้อมูลอย่างเป็นทางการในประวัติศาสตร์ประเทศลาว ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็นระยะต่างๆ กล่าวถึงช่วงเวลาเรียกว่า (The Hold of Siam) หรือภายใต้การปกครองของสยาม รวมทั้งในหนังสือประวัติศาสตร์ลาวที่เขียนขึ้นโดยมหาสิลา วีรวงศ์ ก็มีบทที่กล่าวถึง “อาณาจักรลาวทั้ง ๓ อยู่ภายใต้การปกครองของไทย (พ.ศ.๒๓๒๒-พ.ศ.๒๔๓๖)” ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ายึดครองเป็นอาณานิคมและในแบบเรียนประวัติศาสตร์ลาวชั้นมัธยมปลายของกระทรวงศึกษาธิการลาว แสดงถึงการยอมรับอย่างเป็นทางการว่า ครั้งหนึ่งภายใต้ประวัติศาสตร์ลาว สยามเคยยึดครองและเกิดความขัดแย้งที่นำมาสู่การสู้รบ การปราบปราม การสูญเสีย และการกวาดต้อนผู้คนให้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานอันเนื่องมาจากผลของสงคราม ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ถูกบันทึกไว้เป็นหน้าสำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศลาวทีเดียว

ในขณะที่แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งเป็นแบบเรียนประวัติศาสตร์ในระดับพื้นฐาน เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ของ บังอร ปิยะพันธุ์ ไม่ได้เน้นเหตุการณ์ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยลาวช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ในฐานะที่ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยการมีหัวเมืองประเทศราช เช่น ลาว ในระยะเวลาหนึ่งนั้นไม่ใช่ความรู้ทางประวัติศาสตร์โดยทั่วไป

ความแตกต่างระหว่างการให้ความสำคัญในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสำนึกทางประวัติศาสตร์ของประเทศระหว่างผู้เคยปกครองและผู้เคยถูกปกครองที่มีระดับของความทรงจำความรู้สึกและการให้ความสำคัญที่ไม่เหมือนกันและสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายในช่วงเวลาสั้นๆ ที่ผ่านมามีไม่ถึง ๑๐๐ ปี (หากเริ่มนับจากการเปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๕)

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐสยามหรือรัฐไทยในปัจจุบัน จะไม่ให้ความสำคัญกับความทรงจำทางประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ ด้วยเหตุผลที่อาจวิเคราะห์ได้ในลำดับต่อไป แต่ผู้คนและชุมชนที่ยังคงมีสำนึกตัวตนทางชาติพันธุ์ว่าเป็น “คนลาว” และมีบรรพบุรุษเป็นผู้ถูกกวาดต้อนจากศึกสงครามแต่ครั้งโบราณก็ยังคงอยู่ แม้จะไม่มีข้อมูลอย่างเป็นทางการว่ามีจำนวนเท่าใดแต่ก็น่าจะมีจำนวนไม่น้อย ยังคงมีภาษาพูด วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีบางประการที่ตกทอดจากบรรพบุรุษอันแสดงถึงความต่างไปจากคนกลุ่มอื่นๆ อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง แม้ชีวิตวัฒนธรรมประจำวันในปัจจุบันจะกลมกลืนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยไปแล้ว และหากสอบถามประวัติความเป็นมาผู้คนจำนวนมากในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยทุกวันนี้ คงจะได้คำตอบว่า บรรพบุรุษไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเป็นคนเชื้อสายลาว

๒.๒ ทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์

๑.๑ แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์

สมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์^{๒๒} กล่าวถึง แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์ว่า สไตรเกอร์ (Stryke) และ และสตาแธม อธิบายแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ที่สำคัญมี ๒ แนวคิด คือ

๑) แนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) แนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม ได้พัฒนาขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๘ โดยนักปรัชญา ชาวสก็อต (อาทิ (David Hume, Frances Hutcheson, Adam Smith, Adam Ferguson and others) พยายามที่อธิบายการดำรงอยู่ของมนุษย์ในลักษณะวัตถุนิยมตามธรรมชาติที่สามารถศึกษาได้ โดยเน้นการ กระทำที่เป็นปกติประจำวันเพื่อพัฒนาเป็นหลักการแห่งพฤติกรรม นักปรัชญากลุ่มนี้ได้ให้ความสำคัญกับจิต (Mind) และสังคม (Society) ที่ทำให้มนุษย์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมองว่า พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมาขึ้นอยู่กับจิตที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ต่อมากลุ่มนักปรัชญาชาวอเมริกัน (อาทิ (William James, John Dewey, Charles Horton Cooley, George Herbert Mead and others) ได้พัฒนาแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยมตามความหมายเดิม ตัวอย่างการอธิบายแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยมของ มิตต์ ที่ได้อธิบายพฤติกรรมเชิงสังคมโดย เน้นความสนใจในกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งสิ่งสั่งสมเชิงพฤติกรรม (Behavioral Repertoire) อันเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับแบบแผนการจัดการจัดระเบียบทางสังคมที่กำลังดำเนินอยู่ ดังนั้นในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลไม่เพียงแต่เฉพาะการกระทำที่สังเกตได้เท่านั้นแต่ยังรวมถึงพฤติกรรมภายในด้วย

^{๒๒} สมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์, “ปัจจัยการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์วิชาชีพ และพฤติกรรมปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูแนะแนว”, *ปริญญานิพนธ์พฤติกรรมศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕).

เช่น การคิด การตรวจสอบ และการประเมิน ภายใต้บริบททางสังคม (Social Context) เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นลักษณะพิเศษของมนุษย์อันประกอบด้วยจิตและตัวตน เกิดขึ้นมาจากการดัดแปลงและการปรับตัวให้เข้ากับกิจกรรมทางสังคม ๑๙ (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์)^{๖๓} โดยที่ จิต เป็นการตอบสนองเชิงพฤติกรรมประเภทหนึ่ง (Behavioral Response) ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในบริบททางสังคมตลอดจนเป็นความสามารถ เชิงพฤติกรรมที่ทำให้มนุษย์ ใช้สัญลักษณ์ในการเรียกชื่อวัตถุต่างๆ และทำการสวมบทบาท โดยใช้วัตถุต่างๆ และทำการสวมบทบาท โดยใช้วัตถุต่างๆ เป็นตัวเราพฤติกรรมหักห้าม พฤติกรรมชักจูงทางเลือกพฤติกรรมโดยจิตนาการ และเลือกวิถีการกระทำ

ดังนั้นจิตจึงช่วยให้บุคคลสามารถร่วมมือและประสานการกระทำซึ่งกันและกันได้ กระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดจิต เรียกว่า กระบวนการสื่อสารโดยท่าที (Gestures) ของการตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่าง มีความหมาย (Meaning) ส่วนตัวตน หมายถึงความสามารถในการมองเห็นตนเองที่เป็นวัตถุชนิดหนึ่ง โดยตัวตน พัฒนาขึ้นมาในบุคคลอันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มิติของตัวตนประกอบด้วย ฉันทิฐานะ เป็นฝ่ายกระทำและฉันทิฐานะเป็นฝ่ายถูกกระทำ โดยที่เป็นส่วนหนึ่งของปัจเจกชนที่รวมเอาลักษณะนิสัยตามธรรมชาติและเป็นอัตลักษณ์ส่วนตัวของบุคคล เช่น แรงขับต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลแสดงออกอย่างอิสระ ส่วนเป็นกระทำการระหว่างกันทางสังคมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีการตอบสนองระหว่างกัน (Reciprocal Behavior) แบบแผนดังกล่าวเรียกว่าสถานภาพ (Status) ส่วนสิทธิและหน้าที่ที่ต้องแสดงตามสถานภาพเรียกว่าบทบาทสถานภาพและบทบาททำให้บุคคลมีรูปแบบเฉพาะตน (Individual Form) การปรับตัวของบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทขึ้นอยู่กับหน้าที่ทางสังคม โดย บุคคลมีทั้งบทบาททั่วไป (General Role) เช่น บทบาททางเพศ ซึ่งเป็นบทบาทที่ติดตัวมา (Achieved Role) โดยที่กระบวนการได้มาซึ่งบทบาทถูกอธิบายได้ด้วยกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดี (Effective Member) ของสังคม และของกลุ่มที่แตกต่างกัน ภายในสังคม โดยทั้งกลุ่มและสังคมมีรูปแบบโครงสร้างที่ถูกจัดระเบียบโดย ปทัสถาน (Norms) ซึ่งทำให้บุคคลต้องปฏิบัติตามเพื่อให้หน่วยของสังคมทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องในขณะเดียวกันบุคคลที่ซึมซับปทัสถานเข้าสู่บทบาทที่ตนแสดงผ่านตัวแทนของการถ่ายทอดทางสังคม ได้แก่ บิดามารดา พี่น้อง เพื่อนและครู นอกจากนี้การถ่ายทอดทางสังคมยังส่งผลให้บุคคลรับรู้ถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่เหมาะสม (Adequate Role Performance) โดยบทบาทที่บุคคลแสดงออกเกิดจากการมีความคิดเกี่ยวกับตนเองที่เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่เรียกว่า อัตลักษณ์ (Stryker & Statham)^{๖๔} สรุปได้ว่าโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมกำหนดให้บุคคลมีสถานภาพและบทบาทตามตำแหน่งที่ตนครอบครองอยู่และบทบาทที่บุคคลแสดงออกมาขึ้นอยู่กับความคิดเกี่ยวกับตนเองที่เรียกว่าอัตลักษณ์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อสังคมตามบทบาทที่กล่าวแล้วจึงนำมาสู่การพัฒนาทฤษฎีอัตลักษณ์

^{๖๓} พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, สังคมวิทยาชีวิตประจำวัน: แนวทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์, (คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘).

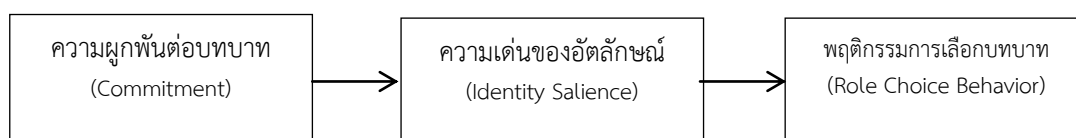
^{๖๔} Stryker, Yardley, Krycia: Honess, Terry, p. 19.

๑.๒ ความเป็นมาและหลักการของทฤษฎีอัตลักษณ์

ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา (Social Psychological Theory) ที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมตามบทบาทของบุคคล ทฤษฎีอัตลักษณ์มีความเป็นมาและมีหลักการของทฤษฎี ดังนี้

เชลดอน สไตรเกอร์ (Sheldon Stryker) ศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย อินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาทฤษฎีอัตลักษณ์ขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิดตามบริบททางสังคมวิทยาบนพื้นฐาน ทศนภาพโครงสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Structural Symbolic-Integrationist Perspective) โดยมีวัตถุประสงค์ของทฤษฎีคือ เพื่ออธิบายพฤติกรรมแสดงบทบาท (Explanation of Role Behavior) ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างสังคม (Society) และตัวตน (Self) ของบุคคล โดยมีโครงสร้าง ทางสังคม (Social Structure) และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) เป็นตัวกำหนดหรือ ควบคุมการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีนี้อาศัยข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions or Premises)

จากแนวคิดที่ว่าสังคมและตัวตนมีความซับซ้อน ความหลากหลายแง่มุม และมีการจัดระบบ ระเบียบ จึงทำให้เกิดการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของสังคมกับส่วนต่างๆ ของตัวตนตลอดจนการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างเป็นเหตุเป็นผลดีขึ้นทฤษฎีอัตลักษณ์ได้นำแนวคิดปฏิสัมพันธ์ เชิงสัญลักษณ์นิยมมาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคล โดยให้ความสำคัญกับการเลือกบทบาท กล่าวคือ พฤติกรรมการเลือกบทบาท (Role Choice Behavior) เป็นผลที่เกิดจากความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity Salience) ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของตัวตน (Self) ในขณะที่ความผูกพันต่อบทบาท (Commitment) ส่งผลต่อความเด่นของอัตลักษณ์ผู้วิจัยสรุปหลักการนี้ตามแผนภูมิที่ ๒

แผนภาพที่ ๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อบทบาทความเด่นของอัตลักษณ์และพฤติกรรมเลือกบทบาท

จากแผนภาพ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความผูกพันต่อบทบาทซึ่งมีผลต่อความเด่นของอัตลักษณ์ส่วนความเด่นของอัตลักษณ์ก็มีผลต่อพฤติกรรมเลือกบทบาท โดยมีแนวคิดในแต่ละองค์ประกอบความผูกพันต่อบทบาท (Commitment Concept)

๑) แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อบทบาท (Commitment Concept)

สไตรเกอร์ (Stryker)^{๒๕} กล่าวว่า ความผูกพันต่อบทบาท มีพื้นฐานมาจากเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมโดยทั่วไปประกอบด้วยเครือข่ายทางสังคมที่สลับซับซ้อน ในขณะเดียวกันแต่ละเครือข่ายก็ประกอบด้วยบุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่และมีการติดต่อสัมพันธ์กันตามตำแหน่งทางสังคมและการปฏิบัติตามบทบาทดังนั้นความผูกพันกับเครือข่ายทาง

^{๒๕} Ibid., pp. 19.

สังคมอันใดอันหนึ่ง คือการที่สมาชิกของเครือข่ายนั้นตอบสนองบทบาทของตนโดยการแสดง อัตลักษณ์เฉพาะสำหรับเรื่องนั้นออกมาในการติดต่อสัมพันธ์ต่อกันจนถึงขั้นที่ว่าถ้าความสัมพันธ์ ระหว่างกันในเรื่องนั้นขึ้นอยู่กับการทำงานเป็นคนแบบหนึ่ง บุคคลก็มีความผูกพันที่ต้องเป็นคนแบบนั้น การวัดความผูกพันวัดได้จากการที่บุคคลลงทุนสละความสัมพันธ์ที่มีความหมายกับใคร ๆ ในเครือข่ายอื่นเพื่อไปมีพฤติกรรมตามแบบของเครือข่ายที่ตนเลือก จากนิยามและวิธีการวัดที่กล่าวมาแล้วจึงสามารถกล่าวได้ว่าความผูกพันต่อบทบาทเป็นสาเหตุให้เกิดความเด่นของอัตลักษณ์ได้อัตลักษณ์หนึ่ง

๑.๑ กระบวนการของความผูกพันต่อบทบาท (Commitment Process)

ความผูกพันต่อบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นกระบวนการควบคุมพฤติกรรมโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Cybernetic Control Process) กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย การรับรู้การประเมินค่าจากผู้อื่น (Reflected Appraisals) ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) และลักษณะทางอัตลักษณ์ของบุคคล (Individuals Identity Setting) โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกอย่างมีแบบแผนค่อนข้างถาวรนั้น เป็นผลลัพธ์ของความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ การประเมินค่าจากผู้อื่นและลักษณะทางอัตลักษณ์ของบุคคลความผูกพันเป็นผลรวมของพลังผลักดันต่างๆ ที่มีต่อบุคคลในการที่รักษาความสอดคล้องกันระหว่างคุณลักษณะทางอัตลักษณ์และการรับรู้ การประเมินค่าถ้าพลังผลักดันมีน้อยหรืออ่อนแอ (Weak) บุคคลแสดงพฤติกรรมที่เปลี่ยนการรับรู้การประเมินค่าจากผู้อื่น

ในทางกลับกันถ้าบุคคลมีความผูกพันต่อบทบาทมาก มีความสอดคล้องกันมากระหว่างการรับรู้ การประเมินค่ากับลักษณะทางอัตลักษณ์กล่าวคือเมื่อมีความผูกพันต่อบทบาทมากการรับรู้การประเมินค่ามีแนวโน้มที่ประกอบไปด้วยความหมายรวมกันซึ่งยืนยันและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตามเนื่องจากการรับรู้การประเมินค่าส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่บุคคลแสดงจึงคาดหวังว่าความหมายของพฤติกรรมที่บุคคลแสดงสอดคล้องกับความหมายตามอัตลักษณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับความผูกพันที่บุคคลนั้นมีต่ออัตลักษณ์นั้นๆ โดยที่ความสอดคล้องมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าบุคคลมีความผูกพันต่ออัตลักษณ์นั้นมากหรือน้อยบุคคลมีส่วนร่วมในการกระบวนการควบคุมพฤติกรรมให้สอดคล้องกับการรับรู้การประเมินค่าจากผู้อื่นบุคคลสามารถที่เรียนรู้ว่าพฤติกรรมอะไรมีประสิทธิภาพในการธำรงรักษาความสอดคล้องระหว่างลักษณะทางอัตลักษณ์ที่กำหนดและการรับรู้การประเมินค่า

นอกจากนี้บุคคลก็สามารถเรียนรู้ที่พัฒนาและธำรงรักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ การประเมินค่าและลักษณะทางอัตลักษณ์โดยมีข้อแม้ว่าในระหว่างการเรียนรู้นั้นการให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ และการให้ความหมายต่อพฤติกรรมต้องไม่เปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือต้องมีความมั่นคงเชิงความหมายในบริบทของการเรียนรู้ (Stable Semantic Context) แม้ว่าการเรียนรู้มีความซับซ้อน (Complex) มีข้อเรียกร้องต่างๆ มากมาย (Demanding) และเต็มไปด้วยความเครียด (Stressful) ดังนั้น บุคคลก็มีความสนใจในการ ดำรงอยู่ในบริบทที่มั่นคงเชิงความหมายเพื่อที่หลีกเลี่ยงปัญหาการตอบสนองขอเรียกร้องและความกดดันต่าง ๆ ในการที่ไปหาความหมายรวมกันระหว่างตนเองกับคนอื่น ๆ ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ความผูกพันต่อบทบาทเกิดขึ้นเมื่อบุคคลพยายามที่ธำรงรักษาความสอดคล้องระหว่างอัตลักษณ์และการรับรู้การประเมินค่า

๑.๒ หลักพื้นฐานของความผูกพันต่อบทบาท (Bases of Commitment)

ความผูกพันต่อบทบาทเป็นหนึ่งในพลังผลักดันในกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ในงานวิจัยบางเรื่องกล่าวว่าสิ่งที่เป็นพื้นฐานรวมกันของความผูกพันต่อบทบาทคือการได้รับรางวัล (Gained Rewards) การหลีกเลี่ยงการลงทุน (Avoided Aosts) และความผูกพันทางจิตใจเห็นว่าปัจจัยทั้งหลายที่เป็นพลังผลักดันให้เกิดความผูกพันต่อบทบาทก็ถือเป็นพื้นฐานของความผูกพันทั้งสิ้น การได้รับรางวัลและความผูกพันทางจิตใจอาจเป็นพื้นฐานสำหรับความผูกพันต่อบทบาท ซึ่งเป็นพลังผลักดันที่สำคัญที่รักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้การประเมินค่าและลักษณะทางอัตลักษณ์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหากบุคคลได้รับรางวัลหรือมีความผูกพันทางใจกับคนอื่น ๆ ในการรักษาอัตลักษณ์ของเขา เขาก็มีแนวโน้มที่มีระดับความผูกพันต่ออัตลักษณ์นั้นมากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับรางวัลหรือไม่มีความผูกพันทางจิตใจกับคนอื่น ๆ ได้แบ่ง หลักพื้นฐานของ ความผูกพันต่อบทบาทแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๒.๑ พื้นฐานความผูกพันต่อบทบาทด้านการรู้คิด (Cognitive Bases of Commitment) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ความหมายและรางวัลในเชิงบวก ตลอดจนประเมินผลได้เสียในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ไว้ ตัวอย่าง การที่นักศึกษาได้รับคำชวนให้ไปงานรื่นเริงคืนก่อนสอบ นักศึกษาหญิงก็คำนึงถึงผลได้ผลเสีย การตัดสินใจอยู่กับบ้านดูหนังสือสอบอาจเป็นผลมาจากความคาดหวังที่ได้รับคำชมจากบุคคลนัยสำคัญ (Significant Others) ในการได้คะแนนสอบสูง ดังนั้นผลได้ (Rewards) คือความสนุกสนานในงานรื่นเริงน้อยกว่าผลเสียในเชิงอัตลักษณ์ (Identity Costs) คือ การได้ คะแนนสอบไม่ดี

๑.๒.๒ พื้นฐานความผูกพันต่อบทบาทด้านสังคมอารมณ์ (Socioemotional Bases of Commitment) หมายถึง ความผูกพันทางใจและอารมณ์ในการดำรงอัตลักษณ์ไว้ ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ บนพื้นฐานของอัตลักษณ์เชิงบทบาทกับคนเหล่านั้น การมีเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์กับคนอื่นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทเป็นพื้นฐานของความผูกพัน ตัวอย่างเช่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น การสนับสนุน และต่อเนื่องกันไปของนักศึกษาครูกับอาจารย์ผู้สอน หรือ เพื่อนนักศึกษา ในฐานะเป็นนักศึกษาครูที่มีความรับผิดชอบทางวิชาการ ช่วยเพิ่มพลังผลักดันให้นักศึกษาครูแสดงพฤติกรรมที่ยืนยันอัตลักษณ์นั้นต่อไป ได้แบ่งความผูกพันต่อบทบาทด้าน อารมณ์และสังคม แบ่งออกเป็น ๒ มิติ คือ

๑.๒.๒.๑ ความผูกพันเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactional or Extensiveness Commitment) หมายถึง การที่บุคคลสามารถมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมต่างๆ ได้จำนวนมาก จากการใช้อัตลักษณ์หนึ่ง ตัวอย่างการที่บุคคลใช้อัตลักษณ์ความเป็นครู ซึ่งบุคคลนอกจากมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับเครือข่ายที่เป็นนักเรียนแล้วยังต้องใช้อัตลักษณ์ความเป็นครูกับผู้ปกครองของนักเรียนหรือสมาคมผู้ปกครองและครูตลอดจนชุมชนที่นักเรียนเป็นเครือข่ายอยู่

๑.๒.๒.๒ ความผูกพันเชิงอารมณ์ (Affective or Intensiveness Commitment) การที่บุคคลรับรู้เครือข่ายทางสังคมที่ตนเกี่ยวข้องมีความสำคัญทางจิตใจที่ลึกซึ้งต่ออัตลักษณ์ที่ตนได้เลือกใช้

๑.๓ ผลของความผูกพันต่อบทบาท (Consequences of Commitment) ความผูกพันต่อบทบาทส่งผลต่อพฤติกรรมปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท กล่าวคือ บุคคลที่มีความผูกพันต่ออัตลักษณ์ตามบทบาทสูง บุคคลนั้นมีความพยายามมากที่ดำรงรักษาการรับรู้การประเมินค่าที่

สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีความผูกพันต่ออัตลักษณ์ตามบทบาท ต่างก็ไม่มี ความพยายามมากนักในการรักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้การประเมินค่าและ ลักษณะทางอัตลักษณ์ ทำให้มีความสอดคล้องกันน้อยระหว่าง ๒๔ การให้ความหมายของอัตลักษณ์ และการให้ความหมายของพฤติกรรมตามบทบาท จึงกล่าวได้ว่าความผูกพันเป็นตัวแปรปรับ (Moderates) ของความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ และพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท (Role Performance)

๒) ความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity Salience)

พัฒนามาจากความมีหลากหลายแง่มุมของตัวตนดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ตัวตนประกอบด้วยชุดของอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันจำนวนมาก (Sets of Discrete Identities) บุคคลมี ศักยภาพที่มีอัตลักษณ์จำนวนมากตามบทบาทต่างๆ ที่ตนครอบครองอยู่ โดยอัตลักษณ์มีคุณสมบัติ ๒ ประการคือ ๑) การที่บุคคลอื่นมอบตำแหน่งอันใดอันหนึ่งทางสังคมให้ตัวเรา และ ๒) ตัวเรายอมรับ ตำแหน่งที่บุคคลอื่นมอบให้ ดังนั้นในแง่นี้อัตลักษณ์จึงเป็นการรู้คิดเกี่ยวกับตนที่เกี่ยวกับบทบาทและ ตำแหน่งในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล เช่นอัตลักษณ์ความเป็นครู อัตลักษณ์ ความเป็น มารดา เป็นภรรยา ลูก เป็นต้น นอกจากนี้อัตลักษณ์ที่บุคคลมีอยู่ผันแปรไปตามความเด่นที่ถูกจัดวาง ตามลำดับความเด่น (Salience Hierarchy) ซึ่งความเด่นของอัตลักษณ์อันใดอันหนึ่งถูกนำมาใช้ หรือไม่ใช่ ขึ้นอยู่กับความน่าเป็นตามสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเลือกแสดงพฤติกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งย่อมสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งความเด่นของอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทนั้น ๆ โดยปกติแล้วบุคคลแสดงพฤติกรรมตามความเด่นของอัตลักษณ์ที่มีความชัดเจนอย่างใด อย่างหนึ่งดังนี้

๒.๑) การให้ความหมายกับคุณลักษณะของสถานการณ์ต่างๆ (Defining Characteristics of Situations) หมายถึง ระดับที่บุคคลยินยอมให้อัตลักษณ์อื่น ๆ (Alternative Identities) ได้แสดงพฤติกรรมออกมาตามสถานที่ที่มีความหมายนั้น

๒.๒) ลักษณะอื่น ๆ ภายในตัวบุคคล (Other Self Characteristics) หมายถึง การ ที่บุคคลมีความภาคภูมิใจในตนเอง (Self – Esteem) หรือมีความพึงพอใจ (Satisfaction)

๓) พฤติกรรมทางเลือกบทบาท (Role Choice Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคล แสดงออกมา อัตลักษณ์ที่มีความเด่นที่สุดในสถานการณ์นั้นๆ พฤติกรรมทางเลือกบทบาทจึงเป็น ผลลัพธ์ของความเด่นของอัตลักษณ์ตามบทบาทที่บุคคลเลือกและแสดงออกมาเรียกว่าพฤติกรรม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท (Role Performance) โดยบุคคลประเมินตนเองและบุคคลนัยสำคัญ (Significant Others) จึงแสดงพฤติกรรมกระบวนการประเมินนี้สะท้อนถึงคุณค่าในตนเองเกี่ยวกับ บทบาทเฉพาะของบุคคล (Role-Specific Self-Esteem) ทั้งนี้การปฏิบัติตนตามบทบาท ประสบ ความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับทำให้ความสำคัญกับความเด่นของอัตลักษณ์

ดังนั้น การอธิบายพฤติกรรมของบุคคลตามกรอบทฤษฎีอัตลักษณ์จึงอธิบายได้ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพัน ความเด่นของอัตลักษณ์และการเลือกบทบาทโดยที่อัตลักษณ์เป็น เรื่องของการรู้คิด (Cognition) ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าความผูกพันที่เป็นเรื่องของการมี ปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สังคมเป็นแบบแผนที่ประสานสอดคล้องกันของกิจกรรมมนุษย์ ได้กระทำซึ่งมีการดำรงรักษาไว้ เปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ระหว่างบุคคล หรือในแต่ละบุคคล ทั้งการบำรุงรักษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมกระทำผ่านกระบวนการของจิตและอัตตา การกระทำดังกล่าวนั้นอาจแสดงความหมายได้อย่างหลากหลาย เช่น แสดงไมตรีจิตต่อกัน เน้นการให้สัญญากัน เป็นการรับคำท้ารบ เป็นเพียงมารยาทในการทักทาย ฯลฯ ซึ่งเมื่อมีการสื่อสารหวนกลับมาใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ก็ช่วยกระพือความสนใจในเรื่อง “ความหมาย” ที่อยู่เบื้องหลังการสื่อสารทั้งแบบวัจนและอวัจนภาษาให้มากขึ้น แนวทางการศึกษาเรื่องความหมายในช่วงเวลานี้จึงเริ่มมุ่งหน้าไปที่ทั้งขั้นตอนของผู้ส่งสารคือ กระบวนการสร้างสรรค์ข่าวสาร (Message Creation) และขั้นตอนของผู้รับสารคือการตีความเนื้อหาสาร (Message Interpretation) และเนื่องจากองค์ความรู้ในเรื่อง การศึกษา การสื่อสารได้ก่อตัวมาเป็นเวลานานหลายทศวรรษแล้ว รวมทั้งมีต้นกำเนิดมาจากของทางวิชาการที่แตกต่างกันทั้งด้านมนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้น

๒.๓ ความหมายของคำว่า ลาว และ ลาว ในสำนึกของกรุงเทพฯ

ในอดีตคนไทยในภาคกลางเหมารวมเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ทางเหนือว่า “ลาว” ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในเขตหัวเมืองทางภาคเหนือหรือทางตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย หลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาศักดิ์ จนกระทั่งถึงสิบสองจุไทยส่วนที่ต่อกับเวียดนามตอนเหนือ, จีน และลาวที่เป็นกลุ่มไทดำ และหัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มที่พูดภาษาไต-ลาวทั้งสิ้น

ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตัดอย่างแน่ชัดว่า เหตุใดผู้คนในกลุ่มน้ำเจ้าพระยาจึงเรียกคนในแถบล้านนาว่า “ลาว” มาอย่างน้อยตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๑ เหตุหนึ่งที่น่าจะเชื่อมโยงได้ก็คือ ในตำนานของบ้านเมืองในเขตลุ่มน้ำกกและแม่น้ำโขง แถบเชียงราย-เชียงแสนตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔ เมืองเชียงลาว/เงินยาง ต้นราชวงศ์คือ ลวจักราชที่มีผู้ปกครองต่อๆ มานานำหน้าชื่อด้วยคำว่า “ลาว” เป็นส่วนใหญ่ จนถึงลาวเม็งซึ่งเป็นบิดาของพญามังราย ผู้สร้างเมืองเชียงใหม่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ขุนเจืองวีรบุรุษสองฝั่งโขงของบ้านเมืองลุ่มน้ำโขง ที่ไปรบถึงเมืองปะกัณในทุ่งเชียงขวางและตายบนหลังช้างเมื่อทำสงครามกับขุนลอบุตรขุนบรมผู้ให้กำเนิดอาณาจักรลาวล้านช้าง ก็เป็นหนึ่งในราชวงศ์นี้

จิตร ภูมิศักดิ์^{๖๖} วิเคราะห์ว่าในอดีต คำว่า “ลาว” น่าจะมีความหมายสูงส่ง มีฐานันดรเป็นนายเหนือสังคม โดยมีเค้าเงื่อนแต่ดั้งเดิมคงจะมีความหมายว่า “คน” และเน้นว่าเป็น คนผู้เจริญ” แล้ว จนกลายเป็นคำนำหน้าผู้ปกครองหรือกษัตริย์ ซึ่งต่อมามีการใช้คำว่า พญา ขุน ท้าว แทน ตั้งแต่สมัยพญามังรายเป็นต้นมาก็ไม่มีการใช้คำว่าลาวนำหน้าชื่อกษัตริย์อีกเลย ทั้งนี้จากวรรณคดีท้าวฮุ่งขุนเจืองก็พบว่า ชาวเมืองในลุ่มน้ำกกน้ำโขงที่เป็นเมืองเชียงลาว/เงินยางนี้เรียกตัวเองว่า “ลาว” ด้วย แต่ก็ได้ระบุอย่างชัดเจนว่ากลุ่มชาติพันธุ์ใด

^{๖๖} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด, ๒๕๒๔), หน้า ๑๐๑-๑๐๒.

มีการแสวงหาความหมายของคำว่า “ลาว” อยู่หลายทางและมีผู้เชื่อถือกันไปต่างๆ แต่สมมุติฐานใหญ่นั้นมี ๒ กระแส คือ

๑. มาจากคำว่าอ้ายลาว จากภูเขาย้ายลาวในมณฑลเสฉวนและสืบเนื่องมาเป็นขุนบรม

๒. ต้นราชวงศ์ลาวจักรราชแห่งเมือง เชียงลาว/เงินยาง นั่นคือ ลาวจก ซึ่งลักษณะทางวัฒนธรรมในตำนานนั้นน่าจะเป็นกลุ่มคนอยู่อาศัยในที่สูงมาก่อน หมายถึงพวก ลัวะ ดังนั้น ต้นราชวงศ์ลาวในตำนานเมืองเงินยางนั้นคือกลุ่มลัวะ

ในประวัติศาสตร์ลาวของมหาสิลา วีระวงศ์^{๖๗} ได้ลงความเห็นว่ายोजनाจักรล้านช้างนั้นเกิดขึ้นสืบเนื่องจากขุนลอบุตรของขุนบรมจากเมืองกาหลงซึ่งอาจจะอยู่ในเขตสิบสองปันนาได้ตีเมืองขวา (หลวงพระบาง) และตั้งขึ้นเป็นราชธานีแห่งแรกของลาวล้านช้างในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔ เปลี่ยนชื่อเมืองขวาเป็นเชียงทอง และนับจากนั้นมาชาวลาวได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนแถบหลวงพระบางและขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยมาตั้งแต่สมัยขุนลอ

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่ากลุ่มผู้เรียกตนเองว่า “ลาว” แต่ดั้งเดิมมีถิ่นอยู่ในแถบลุ่มน้ำกกต่อกับน้ำโขงในเขตเชียงราย-เชียงแสน มีความสัมพันธ์กับบ้านเมืองในแถบพะเยา-น่านไปจนถึงหลวงพระบาง ต่อมาขยายบ้านเมืองและผู้คนไปสู่ลุ่มน้ำปิงสร้างเมืองเชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง ซึ่งเคยมีบ้านเมืองมั่นคงอยู่แล้วคือ “หริภุญไชย” มีการผสมกลมกลืนกับผู้คนหลายเชื้อชาติจนกลายเป็นอาณาจักรล้านนาเริ่มขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ และเรียกตนเองว่า “ไทหรือไต” สืบต่อมา

ส่วนผู้คนที่เรียกตนเองว่า “ลาว” แห่งล้านช้าง กำเนิดขึ้นจากขุนลอโอรสขุนบรมมีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบสิบสองปันนา สร้างเมืองขวาใหม่เรียกว่าเชียงตุงเชียงทองและเป็นจุดกำเนิดอาณาจักรลาวล้านช้าง ที่ต่อมาได้ผนวกเอาดินแดนไปถึงเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ และชื่อล้านช้างนี้ พงศาวดารพม่า เช่นในมหาราชวงศ์เรียกชื่อล้านช้างว่า “เลียงเชียง” อย่างไรก็ตามนี้อาจเป็นคำเงื่อนที่ไม่ชัดเจนนัก ว่าทำไมคนในบ้านเมืองแถบลุ่มเจ้าพระยาจึงเรียกขานล้านนาว่าลาว และเรียกขานล้านช้างว่าลาวเช่นเดียวกัน

ในเอกสารสมัยอยุธยาจำนวนหนึ่ง คำว่า “ลาว” หมายถึงการเรียกผู้คนและหัวเมืองภาคเหนือปะปนไปกับคำว่า “ยวน” เช่น วรรณคดีเรื่อง “ยวนพ่าย” ซึ่งเป็นการรบระหว่างอยุธยากับเชียงใหม่ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถก็มีถ้อยคำเรียก “ลาว” มากกว่าเรียกว่า “ยวน” อยู่ทั่วไป แต่ในลิลิตพระลอ บทประนามพจน์ซึ่งเป็นรายสรรเสริญกรุงศรีอยุธยาแยกลาวลาว, ลาว และยวนออกจากกัน ซึ่งเป็นการแยกแยะชื่อชนชาติที่แยกละเอียดกว่า นั่นคือ “รอนลาวลาวดาวตัตหัว ตัวกลิ้งกลาดดาชดวน ฝ่ายช้างยวนพ่ายแพ้ย ฝ่ายช้างลาวประไลย ฝ่ายช้างไทยไชยศรี”

ความเข้าใจที่สับสนในการเรียกชื่อชนชาติ (Race) ของผู้คนในบ้านเมืองทางตอนบนของกลุ่มเจ้าพระยามีมาแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และในเอกสารของชาวฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ คือ นิโกลาส แชแวงส (Nicolas Gervaise) เมื่อกล่าวถึงประชากรของอาณาจักรอยุธยาว่าหนึ่งในสามของประชากรที่ไม่ใช่สยามนั้นคือลูกหลานของเชลยชาวลาวและมอญพม่า (pagan) จากศึกสงครามเมื่อสองร้อยปีก่อนและผสมผสานกับคนสยามจนแทบแยกไม่ออก มีชุมชนลาวรอบนอก

^{๖๗} มหาสิลา วีระวงศ์, ประวัติศาสตร์ลาว, แปลโดย สมหมาย เปรมจิตต์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๐.

กรุงจำนวนมากโดยมีนายกongเป็นผู้ควบคุมนอกจากนี้ยังมีกรมลาวอาสาทำหน้าที่เช่นเดียวกับกรมอาสาของชาวเชื้อชาติอื่นๆ การกล่าวถึงลาวในเอกสารเหล่านี้ก็ไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นลาวล้านนาหรือลาวล้านช้างได้อย่างแน่ชัด และน่าจะเป็นการเหมารวมๆ กันไป

การกวาดต้อนผู้คนในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ก็เรียกชื่อผู้คนและบ้านเมืองทางตอนบนว่าลาวปนๆ กันไปเช่นเดียวกัน ดังนั้น การบันทึกในเอกสารจดหมายเหตุของทางการ จึงมีการใช้คำว่า “เมืองลาว” “พวกลาว” หรือ “ครัวลาว” โดยรวมๆ เช่น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เมื่อกล่าวถึงหัวเมืองทางเหนือที่ยอมสวามิภักดิ์ ทั้งปากตะวันออกของแม่น้ำโขง ลำปาง เชียงใหม่ เวียงจันทน์ แพร่ น่าน เถิน หลวงพระบาง นับเป็นประเทศราชโดยเรียกว่า ประเทศราชลาวพุงดำ ลาวลื้อ ลาวพุงขาวเมื่อกล่าวถึงบ้านเมืองหรือกลุ่มลาวที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาหลายครั้ง ก็จะกำกับด้วยชื่อเฉพาะของกลุ่มซึ่งเป็นที่ยู้งาน เช่น ลาวเชียงใหม่ ลาวเวียงจันทน์ ลาวพวน รวมไปถึงผู้ไทหรือไทดำ ก็พลอยถูกเรียกว่า ลาวโซ่งไปด้วย ทั้งๆ ที่คนลาวนั้นไม่ยอมรับว่าผู้ไทเป็นลาว และผู้ไทหรือไทดำก็ถือตัวเองว่าเป็นคนไท ความปนๆ กันไปเช่นนี้ ปรากฏในอักขราริธานศรึบท์ของหมอบรัดเล ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๔๑๖ ให้นิยามคำว่า “ลาว” ว่า “เป็นชื่อคนภาษาหนึ่ง อยู่ข้างฝ่ายเมืองเหนือ มีเมืองเชียงใหม่ เป็นต้นลาวพุงดำ คือพวกลาวที่สักตัวทองดำ ดูเช่นเอากางเกงดำมาใส่นั้น ลาวพวน คือพวกลาวที่อยู่เมืองพวนเหนือเมืองเวียงจันทน์ขึ้นไป พวกพุงดำบ้าง ขาวบ้าง ลาวเวียงจันทน์ คือพวกลาวชาวเมืองเวียงจันทน์ที่บุราณเรียกเมืองศรีสัตนาคนหุตนั้น” แต่การจำแนกกลุ่มบ้านเมืองลาวเหล่านี้ในความรู้ของชาวกรุงเทพฯ เห็นได้ชัดเจนขึ้นจากพระราชสาส์นของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสองฉบับ ได้แก่ พระราชสาส์นกำกับสุพรรณบัตร ซึ่งเซอร์ยอนบาวริง อรรถราชทูตอังกฤษเชิญไปถวาย สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย เมื่อปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๙๘ ความว่า “พระราชสาส์น ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ ในรัชกาลที่ ๔ ในพระบรมราชวงศ์ซึ่งดำรงกรุงรัตนโกสินทรมหินทรายุธยา ณ ประเทศบางกอกนี้ ได้ครอบครองเป็นเจ้าของพระมหานครราชธานีใหญ่ ในพระราชอาณาจักรฝ่ายสยามเหนือใต้ แลแผ่นดินแดนต่างๆ อยู่เดียวอยู่ใกล้ในที่นั้นๆ บางแห่ง แลเป็นที่อยู่ของชนชาวต่างประเทศ มีเพศภาษาหลายอย่าง คือ ลาวเฉียง ลาวกาวแลกำพูชา มาลายู กระเหรี่ยง แลอื่นๆ ในทิศต่างๆ โดยรอบคอบขอบขันทสีมาอาณาจักรสยาม” และเอกสารที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของกลุ่มลาวเฉียงและลาวยวน โดยแบ่งเขตระหว่างลาวเฉียงกับลาวยวนที่ชัดเจนขึ้น คือ สำเนาร่างประกาศตั้งกงสุลเมืองสิงคโปร์ พ.ศ.๒๔๐๖ มีข้อความตอนหนึ่งว่า “สมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยามซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ที่ ๔ ในพระบรมวงศ์นี้ แลเป็นเจ้าเป็นใหญ่ได้ครอบครองพระราชอาณาจักรสยามราษฎร แวดล้อมด้วยนานาประเทศราชชนบทต่างๆ ทุกทิศ คือ ลาวโยน ลาวเฉียงในทิศพายัพแลอุดร ลาวกาวแต่ทิศอีสานจนบูรพ์กัมโพชาเขมรแต่บูรพ์จนอาคเนย์ เมืองมาลายูเป็นอันมากแต่ทิศทักษิณจนหริดี, แลบ้านเมืองกะเหรี่ยงบางเหล่าแต่ทิศปัจฉิมจนพายัพ แลชาวองแลชาติต่างๆ อื่นๆ อีกเป็นอันมาก”^{๖๘}

^{๖๘} สุเทพ สุนทรเกสัช, สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือโรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, (พระนคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๑๑), หน้า ๕๓.

ดังนั้น ลาวเฉียง คือ ลาวที่เรียกรวมๆ อยู่ในเขตล้านนา แต่ถ้าแยกย่อยออกไปอีกได้แก่ ลาวโยนหรือลาวยวนคือ ชาวเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน คือ บ้านเมืองทางฝั่งตะวันตกทางทิศพายัพหรือตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงเทพฯ ส่วน ลาวเฉียง อยู่ทางทิศอุดรหรือทางเหนือของกรุงเทพฯ ได้แก่เมืองทางฝั่งตะวันออก เช่น เชียงราย แพร่ น่าน ดังนั้น แม้จะรับรู้่ว่า “ยวน” คือคำที่เรียกชาวล้านนาแต่เดิม แต่ในสำนึกของกรุงเทพฯ ก็พอใจที่จะเหมาเรียกรวมๆ ไปว่า “ลาวเฉียง”

ส่วน ลาวกาว นั้นอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงตะวันออกของกรุงเทพฯ นั่นคือลาวที่อยู่ในเขตล้านช้างและภาคอีสานปัจจุบันนี้ จะเห็นว่า สำนึกเรื่องเชื้อชาติของคนกรุงเทพฯ ที่มีต่อบ้านเมืองและผู้คนที่อยู่ตอนบนหรือที่เรียกว่าหัวเมืองฝ่ายเหนือ นั้น เป็นการเรียกอย่างเหมารวม เรียกตามๆ กันมาอย่างน้อยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น โดยไม่ได้แยกแยะหรือมีความสนใจที่จะเรียกตามคนในท้องถิ่น และกลายเป็นการเรียกชื่อกลุ่มคนตามเชื้อชาติที่แผ่ขยายของการถูกอย่างชัดเจนในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ไม่ว่าจะเป็น ลาวเฉียง ลาวยวน ลาวพุงดำ ลาวพุงขาว และมีมายาคติในทางลบที่เห็นได้ชัดจากวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนที่มองเห็นคนจากหัวเมืองล้านนาต่ำกว่าตน มักถูกดูว่าเป็นลาว เป็นพวกนุงขึ้น (ซึ่งถือว่าต่างไปจากพวกตนที่นุงโจง) พวกกินกิ้งก่า กินกบ ซึ่งถือเป็นของกินต่ำชั้น และสืบต่อมาไม่ขาดสายในบันทึกที่เกี่ยวกับเจ้าดารารัศมี เมื่อเป็นเจ้าจอมต้องมาอยู่ในราชสำนักภายใต้ตำหนักของสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี และถูกกลั่นแกล้งดูถูกต่างๆ มากมาย

คนในล้านนานั้นถือตัวว่าเป็น คนไทหรือคนไต ไม่ได้เรียกตัวเองว่า “ลาว” แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า การถูกดูถูกจึงพากันเรียกตัวเองว่า “คนเมือง” และเรียกภาษาของตนว่า คำเมือง ซึ่งมีการอธิบายว่า เพื่อให้แตกต่างไปจาก คนม่าน (พม่า) หรือคนไต (อยุธยาหรือกรุงเทพฯ) เป็นคำที่ปรากฏในช่วงอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าและกรุงเทพฯ นี่เอง และกลายมาเป็นคำเรียกอย่างกลางๆ ซึ่งพวกไทใหญ่เรียกว่า พวก ยน หรือ ไตยวน เป็นการแสดงตัวตนโดยเฉพาะคนในฟากตะวันตก เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางจนปัจจุบันนี้”^{๖๔}

ต่างจากผู้คนในบ้านเมืองแถบล้านช้างที่พอใจจะเรียกตนเองว่า “ลาว” และมีความรู้สึก ว่าตนต่างไปจากคน “ไทหรือไต” ทั้งที่กลุ่มภาษานั้นก็อยู่ในกลุ่มไตเช่นเดียวกัน

เหตุที่เป็นคำดูถูกและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเชื้อชาติลาวที่ถูกเหมารวมโดยรัฐในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปรากฏใน นิทานโบราณคดีที่สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์เจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมณเฑียรบาลและมณฑลอุดรและอีสานเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๙ ทรงค้นพบถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติ สำเนียงภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ทางการเคยเข้าใจกันต่อมา นั้นไม่ถูกต้องก็เมื่อทรงพระนิพนธ์นิทานโบราณคดี แล้วตั้งกรณีความแตกต่างของคนในเมืองนครราชสีมา กับหัวเมืองทางอีสาน ดังนี้ “ฉันเดินบกไปจากเมืองนครราชสีมา ๕ วัน เข้าเขตมณฑลอุดรที่เมืองชนบท พอถึงเมืองชนบทก็เห็นชาวเมืองผิดกับชาวเมืองนครราชสีมาทั้งเครื่องแต่งตัวและฟังสำเนียงพูดภาษาไทยแปร่งไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งชาวกรุงเทพฯ สำคัญกันมาแต่ก่อนว่าเป็นลาว แต่เดี๋ยวนี้รู้กันมากแล้วว่าเป็นไทย มิใช่ลาวถึงในราชการแต่ก่อนก็อ้างว่าหัวเมืองในมณฑลพายัพ กับมณฑลอุดร และอีสาน เป็นเมืองลาว เรียกชาวมณฑลพายัพว่า “ลาวพุงดำ” เพราะผู้ชายชอบสักมอมตั้งแต่พุงลงไปถึงเข่า เรียกชาวมณฑล

^{๖๔} ภูธร ภูมะธน, บรรณาธิการ, **มรดกวัฒนธรรมไทยเบิ่ง ลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก**, (ลพบุรี: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๑), หน้า ๓๐๑.

อุดรและอีสานว่า “ลาวพุงขาว” เพราะไม่ได้สั๊กมอยอย่างนั้น เมื่อจัดหัวเมืองชายพระราชอาณาเขตเป็นมณฑลในรัชกาลที่ ๕ ราว พ.ศ.๒๔๓๓ แรกก็ขนานนามหัวเมืองลาวพุงดำ ว่า “มณฑลลาวเฉียง” ขนานนามหัวเมืองลาวพุงขาวว่า “มณฑลลาวพวน” มณฑลหนึ่ง “มณฑลลาวกาว” มณฑลหนึ่ง”

ใน พ.ศ.๒๔๓๐ เริ่มมีการจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล รวบรวมการบังคับบัญชาหัวเมืองทั้งปวงให้ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทยกระทรวงเดียว และรวมหัวเมืองขึ้นเป็นมณฑล มีข้าหลวงมณฑลปกครองขึ้นตรงกับกระทรวงมหาดไทยอีกชั้นหนึ่ง ในหัวเมืองลาวมีการแยกออกเป็นหัวเมืองลาวฝ่ายต่างๆ ต่อมาราว พ.ศ.๒๔๓๓ จึงแบ่งออกเป็นมณฑลลาวเฉียง, มณฑลลาวพวน, มณฑลลาวกาว, มณฑลลาวกลาง, มณฑลเขมร ปกครองโดยพระอนุชา เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร และ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม เป็นต้น เพราะในขณะนี้ฝรั่งเศสได้เวียดนามเป็นเมืองขึ้นรวมทั้งเขมร ส่วนพม่าก็ตกอยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษ จึงต้องใส่ใจกับหัวเมืองลาวเป็นพิเศษ แต่เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๖ ลาวในเขตฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงก็ตกเป็นของฝรั่งเศสทั้งหมด

ลัทธิอาณานิคมของชาวตะวันตกเป็นแรงขับเคลื่อนอย่างเห็นได้ชัด ให้เกิดการปกครองแบบรวมศูนย์และรัฐชาติในเวลาต่อมา และแรงผลักดันนี้ทำให้ราชสำนักรับรู้ว่าการเรียกชื่ออื่นๆ ที่มีลักษณะดูถูกทางเชื้อชาตินี้อาจทำให้เกิดการแตกแยกภายในพระราชอาณาเขตและสูญเสียดินแดน จึงต้องพยายามทำให้เกิดการกลายเป็น “ไทย” หรือ “สยาม” ให้มากที่สุด

ดังสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ให้เหตุผลที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองพระราชอาณาเขตจากลักษณะการปกครองแบบเดิมอย่างประเทศราชธานีมีเมืองต่างชาติดั้งเดิมเป็นเมืองขึ้น ซึ่งถือว่าเมืองชายพระราชอาณาเขตคือ มณฑลลาวเฉียง มณฑลลาวพวน และมณฑลลาวกาว นั้นเป็น เมืองลาว และเรียกชาวเมืองนั้นว่า ลาว แต่การปกครองแบบนั้นอาจให้โทษแก่บ้านเมือง หลังจากเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสแล้ว จึงเปลี่ยนมาเป็นลักษณะแบบ พระราชอาณาเขตประเทศไทยรวมกัน เลิกประเพณีประเทศราช เปลี่ยนนามมณฑลลาวเฉียงเป็นมณฑลพายัพ มณฑลลาวพวนเป็นมณฑลอูตร และมณฑลลาวกาวเป็นมณฑลอูตร ตามทิศของพระราชอาณาเขต และให้เลิกเรียกไทยชาวมณฑลทั้ง ๓ นั้นว่าลาวด้วย ให้เรียกรวมกันว่า “ไทยเหนือ” แทนเรียกว่าลาว หรือเรียกชื่อว่า ชาวมณฑลพายัพ ต่อมาเมื่อยกเลิกการปกครองระบบมณฑลเทศาภิบาลใน พ.ศ.๒๔๗๕ แล้ว มีผู้นำชื่อ “ล้านนา” ซึ่งเป็นชื่อแต่โบราณมา มณฑลพายัพ คนในที่นี้จึงเรียกว่าชาวล้านนา และเรียกว่าล้านช้างคู่กับล้านนาต่อมา

ลาว ในสำนึกของชาวอยุธยาจากเรื่อง “ยวนพ่าย” ก็ไม่ได้แฝงไว้ด้วยความรู้สึกดูหมิ่นดูแคลนนอกจากโกรธแค้นในฐานะศัตรู ต่อเมื่อสมัยต้นรัตนโกสินทร์จึงเห็นชัดว่า การเรียกชื่อ กลุ่มคนว่า “ลาว” ต่างๆ นานา บริบทของคำมีความหมายแฝงไว้ซึ่งการดูถูกทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะบ้านเมืองและกลุ่มคนทางภาคเหนือ

มีการพูดถึงสาเหตุการดูถูกทางชาติพันธุ์ดังกล่าวว่า เกิดจากบ้านเมืองในเขตล้านนา เป็นประเทศราชของราชสำนักพม่าและต่อมาก็เป็นประเทศราชของราชสำนักสยามตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นต้นมาและรวมไปถึงหัวเมืองลาวล้านช้างด้วย ระดับของความสัมพันธ์ที่ไม่ทัดเทียมกันนี้ เป็นสาเหตุให้เกิดการดูถูกประการหนึ่ง

ผู้คนในวัฒนธรรมหลวงที่ดูถูกวัฒนธรรมราษฎร์ หรือวัฒนธรรมใหญ่ดูถูกวัฒนธรรมย่อย เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นอย่างปกติทั่วไป แม้แต่ในสังคมของล้านนาเองก็มีการดูถูกเช่นเดียวกันนี้มาตลอด เช่น การดูถูกกลุ่มชาหรือลัวะ เป็นต้น ผลก็คือเกิดการปฏิเสธหรือมีปฏิกิริยาตอบโต้ในลักษณะต่างๆ แต่ก็น่าคิดว่า นโยบายที่แฝงเร้นการดูถูกทางสังคมเช่นที่เกิดกับ “ลาว” นี้ ไม่ได้เกิดขึ้นกับเขมรจากกัมพูชา ญวนหรือแควจากเวียดนาม แขนหรือมุสลิมจากหัวเมืองประเทศราชทางใต้ และไม่ต้องนับถึงชาวตะวันตกที่ออกจะยกย่องเชิดชูอย่างออกหน้า ในดินแดนแห่งการเป็นเมืองท่าและเป็นเมืองนานาชาติอย่างอยุธยาหรือกรุงเทพฯ ที่แทบไม่มีความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดจนกลายเป็นการนองเลือดระหว่างผู้อยู่อาศัยซึ่งเป็นคนสยามหรือคนไทยกับชาวต่างภาษา อาจนับได้ว่าเป็นสถานที่ซึ่งเปิดกว้างสำหรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และเป็นวัฒนธรรมที่คุ้นเคยกับความเป็น “คนนอก” อยู่มาก คำถามว่า “ทำไมกรุงเทพฯ (ในความหมายทั้งผู้คนและวัฒนธรรม) จึงดูถูกลาว” จึงเป็นคำถามที่สำคัญ

หลังจากความพยายามผ่อนปรนอาการดูถูกลาว ดังเหตุการณ์ที่สมเด็จพระยาดารงราชานุภาพทรงพระนิพนธ์ไว้ในนิทานโบราณคดีแล้ว วาทกรรมที่คนในพื้นที่คือเขตล้านนาเริ่มตอบโต้กับฝ่ายกรุงเทพฯ ในการประกาศตัวเป็น คนเมือง” (รวมไปถึงคำเมือง, อาหารเมือง) ก็กลายเป็นคำเรียกที่รับรู้กันทั่วไปแทนคำว่า “ลาว” จาก “เมืองลาว” ที่ห่างไกลก็กลายเป็น “ล้านนา” ดินแดนบริสุทธิ์ในฝันของคนกรุงเทพฯ และจากหญิงที่เคยเป็น “อีลาว” กินปลาร้า กิ้งก่า กบ ก็กลายเป็น “สาวเครือฟ้า” หญิงสาวงดงามใสสะอาด แต่ใจง่ายและพร้อมจะถูกหลอก เรื่องของหญิงสาวชาวเหนือแบบสาวเครือฟ้ากลายมาเป็นวาทกรรมที่โต้ตอบกันด้วยความรู้สึกล้นเนื้อต่ำใจจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้ แม้จะไม่มีคำว่าลาวประกอบถ้อยคำ แต่ก็ยังคงแฝงเร้นไว้ด้วยการดูถูกไม่ต่างจากเดิม

ในปัจจุบัน คำว่า “ลาว” ที่แฝงอาการดูถูกทางสังคมและทางชาติพันธุ์นี้ เคลื่อนย้ายไปสู่ผู้คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ คนอีสานของประเทศไทยมากกว่าที่จะดูถูกคน “ลาวจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” แต่ความผูกพันทางวัฒนธรรมที่มาจากรากเหง้าเดียวกันก็มักทำให้เกิดความกั้นแหว่งเคลงใจต่อคนลาวในประเทศลาวอยู่เนืองๆ จนถึงขั้นระแวงในถ้อยคำที่มักจะพบได้ตามสื่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยในปัจจุบันอาจไม่ได้คาดคิด

ลาวกลายเป็นคำดูถูกคนอีสานว่าเป็นพวกลาว ซึ่งหมายถึง บ้านนอก ล้าหลัง เป็นพวกกินข้าวเหนียว อยู่อาศัยในพื้นที่แห้งแล้งทุรกันดารและต้องได้รับการช่วยเหลือแก้ไข รูปร่างหน้าตาที่ไม่สวยงาม เช่น กรามใหญ่ ดั้งหัก เป็นพวก “เสี้ยว” ที่แปลลงความหมายไปในทางลบ จากเพื่อนที่ผูกพันกลายเป็นพวกบ้านนอก เชย สกปรก มีฐานะความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่า และขายแรงงานเป็นหลัก

เมื่อกล่าวคำว่า ลาวตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ในสำนึกของเมืองหลวงและกรุงเทพฯ ก็ยังคงเป็นการกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ด้อยต่ำกว่าตน แฝงไว้ด้วยอาการดูถูกอย่างไม่ปกปิด เพียงแต่เปลี่ยนกลุ่มคนและเปลี่ยนพื้นที่ไปจากเดิมเท่านั้น

๒.๔ การอพยพย้ายถิ่นฐานลาว เข้าสู่หัวเมืองชั้นในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ลาวในภาคกลางของประเทศไทย คือ กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่ปรากฏหลักฐานในการเคลื่อนย้ายเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยเมื่อสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เนื่องจากสงครามที่นำไปสู่การกวาด

ต้อนผู้คน ประกอบด้วยผู้คนหลายกลุ่มหลายพื้นที่ หากแต่กวาดต้อนมาจากบ้านเมืองทางฝ่ายเหนือ ดังนั้นจึงถูกเหมารวมเรียกว่าลาวทั้งหมด

หลังสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาแล้ว บ้านเมืองและผู้คนถูกทำลายและกวาดต้อนไปมาหา ขาดแคลนพลเมืองที่เป็นฐานทรัพยากรสำคัญของราชอาณาจักร ซึ่งมีผืนแผ่นดินรกร้างอยู่มาหลาย การเกณฑ์แรงงานในระบบไพร่เพื่อทำสาธารณูปโภคของรัฐ สร้างปราสาทราชวัง และงานกิจการของ ราชสำนักต่างๆ รวมทั้งมีผลประโยชน์ในการเรียกเก็บส่วยอากร ต้องพึ่งพาฐานกำลังพลเพื่อทำกิน เลี้ยงพระนครที่เคยบอบช้ำจากการสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาต่อพม่า ซึ่งพม่าได้กวาดต้อนผู้คนไปมาก และเมื่อเกิดศึกสงครามต่อมา นอกจากจะเป็นการปราบปรามกบฏพระราชาอาณาจักรขึ้นใหม่แล้ว การแสวงหากำลังคนมาเป็นฐานประชากรจึงน่าจะเป็นเหตุผลที่สำคัญมากดังจะเห็นจากในสมัย แผ่นดินกรุงธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์ การกวาดต้อนผู้คนมาเป็นพลเมืองของรัฐเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะเปรียบเทียบกับบ้านเมืองในนครเชียงใหม่ในยุคเดียวกันที่มีคำกล่าวว่า “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าว ใส่เมือง” ก็ให้เห็นภาพได้ชัดเจน

จากการรวบรวมของ บังอร ปิยะพันธุ์^{๗๐} พบว่ามีการเคลื่อนย้ายกลุ่มลาวเข้าสู่หัวเมือง ขึ้นในกรุงรัตนโกสินทร์ดังนี้

สมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หลังจากทำสงครามกับพม่าที่ยังคงตั้งฐานที่มั่นในเขต ล้านนาและล้านช้าง มีการอพยพของลาวจากเวียงจันทน์และเมืองใกล้เคียงหลายหมื่นเข้ามาพักอยู่ที่ นครราชสีมา และต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่สระบุรีทั้งหมด เมื่อมีอิทธิพลเหนือหัวเมืองเหล่านี้แล้ว หลัง พ.ศ.๒๓๒๒ กองทัพยึดเวียงจันทน์แล้วจึงกวาดต้อนครัวเวียงจันทน์หลายหมื่นไปรวมไว้ที่เมืองสระบุรี บางส่วนส่งไปอยู่ที่ราชบุรี และตามหัวเมืองตะวันตกบ้าง จันทบุรีบ้าง ส่วนเจ้านายที่นำมาเป็นตัว ประกัน เช่น เจ้านันทเสน เจ้าอินทวงศ์ เจ้าอนุวงศ์ โปรตเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บางยี่ขัน ช่วงเวลาเดียวกันนี้ได้ครัวลาวทรงดำ (ไทดำ) ที่อยู่ริมเขตแดนเวียดนามจากเมืองทันต์และเมืองม่วย ให้ ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรีเพราะภูมิประเทศคล้ายคลึงกับบ้านเมืองเดิมกลุ่มใหญ่แต่ดั้งเดิมคือที่ บ้านหนองปร่ง ก่อนจะแยกย้ายกันออกไป

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เปลี่ยนแผ่นดินมาเป็นกรุง รัตนโกสินทร์ พ.ศ.๒๓๒๕ เจ้านครเวียงจันทน์กวาดต้อนชาวพวนเข้ามาถวาย พ.ศ.๒๓๓๕ ก็กวาดต้อน ชาวพวนและไทดำรวมกันราว ๔,๐๐๐ เศษมาถวายอีก โปรตเกล้าฯ ให้ชาวพวนนั้นตั้งหลักแหล่งใน กรุงเทพฯ แถบเฉลิมกรุงในปัจจุบัน (ที่เคยเรียกว่าถนนบ้านลาว) การกวาดต้อนชาวพวนนี้ก็เพื่อจะขอ แลกกับครัวเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ที่เมืองสระบุรีกลับคืนไป

เมื่อ พ.ศ.๒๓๔๕ ยังคงมีศึกสงครามระหว่างหัวเมืองล้านนาและพม่าที่ยึดเอาเมืองเชียง แสนไว้อยู่ พ.ศ.๒๔๔๗ จึงตีเมืองเชียงแสนได้ และแบ่งผู้คนออกเป็น ๕ ส่วน ส่งไปเวียงจันทน์ น่าน เชียงใหม่ ลำปาง และกรุงเทพฯ โดยให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองสระบุรีและราชบุรี เรียกว่า ลาวพุงดำ

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พ.ศ.๒๓๕๒ ครัวลาวจากเมืองนครพนม ส่วนหนึ่งที่มีปัญหายุ่งยากใน อพยพผู้คนมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร โปรตเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่

^{๗๐} บังอร ปิยะพันธุ์, ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๔๑), หน้า ๕๘.

คลองมหาหงษ์ เมืองสมุทรปราการ เรียกว่า “ลาวอาสาปากน้ำ” ขึ้นอยู่กรมท่า ต่อมา พ.ศ.๒๓๗๑ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ก็ขอพระราชทานไปอยู่ที่เมืองพระรถ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตัดเอาแขวงเมืองชลบุรีและเมืองฉะเชิงเทราส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นเมืองขึ้นชื่อเมืองพนัสนิคม มีเจ้าเมืองเป็นชาวลาวอาสาปากน้ำ และเมื่อผ่านศึกเจ้าอนุวงศ์แล้วพระอิทธิพรอสาณก็ไปเกลี้ยกล่อมชาวเมืองนครพนมอีกส่วนหนึ่งมารวมไว้ที่เมืองพนัสนิคมด้วย

พ.ศ.๒๓๕๘ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ส่งส่วยและครัวลาวจากเมืองภูศรีมายังกรุงเทพฯโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งชุมชนอยู่ที่เมืองนครชัยศรี พร้อมกับลาวเมืองพุทราอง ลาวเมืองภูศรีถูกกวาดต้อนมาอีกหลายครั้ง พ.ศ.๒๓๖๐ ส่งมาพักไว้ที่เมืองพิษณุโลกก่อนจะส่งไปอยู่กับพวกเดิมที่เมืองนครชัยศรี^{๗๑}

เหตุการณ์ย้ายถิ่นอพยพคนลาวครั้งใหญ่เกิดขึ้นเมื่อศึกเจ้าอนุวงศ์ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เมื่อ พ.ศ.๒๓๖๙ ผลจากศึกครั้งนั้นได้มีการกวาดต้อนชาวลาวจากหัวเมืองเวียงจันทน์และใกล้เคียงส่งลงมาหลายครั้ง และผู้คนปะปนจากครัวลาวจากเมืองสระบุรี เมืองนครราชสีมา และเมืองหล่มสักดี ที่ถูกกองทัพเจ้าอนุวงศ์กวาดต้อนคืนกลับไปเวียงจันทน์ ครั้งนี้ก็กวาดต้อนมายังกรุงเทพฯ แต่ไม่ทราบว่าจะส่งไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใด

พ.ศ.๒๓๗๑ เจ้าอนุวงศ์ที่หนีไปอยู่เวียดนามกลับมายังเวียงจันทน์และยึดเมืองเวียงจันทน์คืน ครั้งนี้เจ้าพระยาราชสุภาวดี (ต่อมาคือเจ้าพระยาบดินทรเดชา) รับพระราชประสงค์จากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทขอพระราชทานให้ตั้งตัวได้อีก และกวาดต้อนครัวเวียงจันทน์ที่เหลือมายังกรุงเทพฯ อีกครั้ง

พ.ศ.๒๓๗๒ เมืองหลวงพระบางส่งครัวลาวจากเมืองสามมื่น เมืองเพิง เมืองเลย เมืองแก่นท้าวมายังเมืองพิษณุโลกก่อน แล้วให้ไปตั้งหลักแหล่งอยู่กับพวกเดียวกัน ในปีเดียวกันนั้น จากนั้นก็ได้ส่งครัวลาวหลวงพระบางไปอยู่ยังเมืองพรหม ๖๐๐ กว่าคน และแบ่งไปยังบ้านอรุณฤกษ์และกรุงเทพฯด้วย

ใน พ.ศ.๒๓๗๓ โปรดเกล้าฯ ให้ไปชำระครัวลาวที่เมืองหลวงพระบางกวาดต้อนมาจากเมืองเลย เมืองลม เมืองแก่นท้าว เมืองปากลาย เมืองเวียงจันทน์ เมืองภูเวียง เมืองภูศรี มาไว้ที่เมืองพิษณุ ซึ่งมีการส่งมาถึง ๗ ครั้ง รวมประมาณ หมื่นหกพันคนเศษ โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่กับพวกที่เคยอยู่มาก่อน

ระหว่าง พ.ศ.๒๓๗๖-พ.ศ.๒๓๗๘ เกิดศึกกับเวียดนามเนื่องจากเมืองชนแดนคือ หัวพันและเมืองพวน เมื่อกองทัพได้ชัยชนะ จึงกวาดต้อนลาวพวนและลาวทรงดำมายังกรุงเทพฯ ต่อมาใน พ.ศ.๒๓๘๐ ก็ได้รวบรวมครัวลาวเวียงจันทน์ ท่าสาร เวียงศรี พันทราว หัวหลวง และลาวเก่าที่เคยอยู่บ้านอรุณฤกษ์และเมืองสระบุรีราว ๑,๗๐๐ คน เป็นลาวพวนราว ๖๐๐ เศษ ครัวลาวเวียงส่งมาทางเมืองประจิมหรือปราจีนบุรีส่วนครัวลาวเวียงศรี ลาวพันพราวส่งมาทางเมืองสระบุรี ครัวลาวพวนส่งไปยังฉะเชิงเทราและกรุงเทพฯ พ.ศ.๒๓๘๒ ครัวลาวทรงดำก็ย้ายลงมาอีก และ พ.ศ.๒๓๘๗ ลาวเวียงจันทน์และลาวเมืองวังก็ย้ายลงมาเป็นครั้งสุดท้ายในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เจ้าอยู่หัว

^{๗๑} สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ๑๗๗๙-๑๙๗๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๔๓), หน้า ๖๘.

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ โปรดเกล้าฯ ให้ลาวจากเวียงจันทน์ไปไว้ที่เมืองพนมสารคามการปราบฮ่อในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๒๓ พวกโจรจีนฮ่อเข้ามาปล้นจนถึงเวียงจันทน์ ใช้เวลาปราบฮ่ออยู่จนถึง พ.ศ.๒๔๓๐ ปีนั้นได้นำลาวทรงดำมายังเมืองไทยเป็นรุ่นสุดท้าย แล้วจึงส่งไปอยู่ยังเมืองเพชรบุรีเช่นเคย

ตารางที่ ๒.๑ แสดงลำดับของการโยกย้ายถิ่นฐานของผู้ที่ถูกเรียกว่าลาวในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์

เวลา	เหตุการณ์	กลุ่ม	ตั้งถิ่นฐาน	จากเอกสาร
ก่อน พ.ศ. ๒๓๒๒	ลาวจากเวียงจันทน์และเมืองใกล้เคียงสมัครใจอพยพ	ลาวเวียง	สระบุรี	จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีและพระราชวิจารณ์รัชกาลที่ ๕
หลัง พ.ศ. ๒๓๒๒	ทัพกรุงธนบุรียึดเวียงจันทน์แล้วกวาดต้อนครัวเวียงจันทน์หลายหมื่นมาอยู่ใกล้กับพระนคร	ลาวเวียง	สระบุรี ราชบุรี หัวเมือง ตะวันตก จันทบุรี, บางยี่ ขัน(เจ้านาย)	พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์
พ.ศ. ๒๓๒๕	เจ้านครเวียงจันทน์กวาดต้อนชาวพวนเข้ามาถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ	ลาวพวน		จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๑
พ.ศ. ๒๓๓๕	ก็กวาดต้อนชาวพวนและไทดำรวมกันราว ๔,๐๐๐ เศษมาถวาย	ลาวพวน, ลาวทรงดำ (ไทดำ)	พวนอยู่ที่ กรุงเทพฯ แถบ เฉลิมกรุง	พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์
พ.ศ. ๒๓๔๗	สงครามระหว่างหัวเมืองล้านนาและพม่าที่ยึดเอาเมืองเชียงใหม่ได้ ก็แบ่งผู้คนออกเป็น ๕ ส่วน ส่งไปเวียงจันทน์ น่าน เชียงใหม่ ลำปาง และกรุงเทพฯ	ลาวพุงดำ	สระบุรีและ ราชบุรี	พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์

เวลา	เหตุการณ์	กลุ่ม	ตั้งถิ่นฐาน	จากเอกสาร
พ.ศ. ๒๓๕๒ และ พ.ศ. ๒๓๗๑	รัชกาลที่ ๒ ครีวลาวจากเมืองนครพนมส่วนหนึ่งที่มีปัญหาภายใน โปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ คลองมหาหงษ์ เมืองสมุทรปราการ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ก็ขอพระราชทานไปอยู่ที่เมืองพระรถตั้งเป็นเมืองชื่อ พนัสนิคม	ลาวอาสา ปากน้ำ	พนัสนิคม	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒
พ.ศ. ๒๓๕๘ และ พ.ศ. ๒๓๖๐	เจ้าเมืองเวียงจันทน์ส่งส่วยและครีวลาวจากเมืองภูศรีพร้อมกับลาวเมืองฟุกราบ โปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งชุมชนอยู่ที่เมืองนครชัยศรี ต่อมาลาวเมืองภูศรีถูกกวาดต้อนอีกหลายครั้ง	ลาวภูศรี	นครชัยศรี	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒
พ.ศ. ๒๓๖๙	ศึกอนุวงศ์มีการกวาดต้อนชาวลาวจากหัวเมืองเวียงจันทน์และใกล้เคียงส่งลงมาหลายครั้งและมีปะปนจากครีวลาวเมืองสระบุรี นครราชสีมา และหล่มสักที่ ถูกกองทัพเจ้าอนุวงศ์กวาดต้อนคืนกลับไปเวียงจันทน์ ครั้งนี้ก็กวาดต้อนมายังกรุงเทพฯ แต่ไม่ทราบว่าจะส่งไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใด	ลาวเวียง		พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ และจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓
พ.ศ. ๒๓๗๑	เจ้าอนุวงศ์ที่หนีไปอยู่เวียงจันทน์ กลับมายังเวียงจันทน์และยึดเมืองเวียงจันทน์คืน ครั้งนี้เจ้าพระยาราชสุภาวดีรับพระราชประสงค์จากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เฝ้าทูลลาขานเมืองเวียงจันทน์เพื่อมิให้ตั้งตัวได้อีก และกวาดต้อนครีวเวียงจันทน์ที่เหลือมายังกรุงเทพฯ	ลาวเวียง		พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ และจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓
พ.ศ. ๒๓๗๒	เมืองหลวงพระบาง ส่งครีวลาวจากเมืองสามมื่น เมืองเพ็ญ เมืองเลย เมืองแก่นท้าวมายังเมืองพิษณุโลกก่อน แล้วให้ไปตั้งหลักแหล่งอยู่กับพวกเดียวกัน ในปี	ลาว(แก้ว)		จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓

เวลา	เหตุการณ์	กลุ่ม	ตั้งถิ่นฐาน	จากเอกสาร
	เดียวกันนั้น จากนั้นก็ได้ส่งครัวลาวหลวงพระบางไปอยู่ยังเมืองพรม ๖๐๐ กว่าคน และแบ่งไปยังบ้านอรัญญิกและกรุงเทพฯด้วย			
พ.ศ. ๒๓๗๓	โปรดเกล้าฯให้ไปชำระครัวลาวที่เมืองหลวงพระบางกวาดต้อนมาจากเมืองเลย เมืองลม เมืองแก่นท้าว เมืองปากลาย เมืองเวียงจันทน์ เมืองภูเวียง เมืองภูคั้ง มาไว้ที่เมืองพิชัย ซึ่งมีการส่งมาถึง ๗ ครั้ง รวมประมาณ หมื่นหกพันคนเศษ โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่กับพวกที่เคยอยู่มาก่อน	ลาวเวียง ลาวภูคั้ง หรือ ลาวคั้ง ลาวแง้ว		จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓
ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๗๖ — ๒๓๗๘	ทำศึกกับเวียดนาม เมื่อได้ชัยชนะจึงกวาดต้อนลาวพวนและลาวทรงดำมายังกรุงเทพฯ	ลาวพวน และลาว ทรงดำ		ประชุมพงศาวดารเล่ม ๔๑
พ.ศ. ๒๓๗๙ และ พ.ศ. ๒๓๘๑	หัวเมืองลาวขึ้นต่อไทย อุปราชเมืองหลวงพระบางยกทัพไปตีเมืองของไทดำ แล้วกวาดต้อนไทดำส่งมาที่กรุงเทพฯ	ลาวทรงดำ		พงศาวดารเมืองหลวงพระบาง
พ.ศ. ๒๓๘๐	ได้รวบรวมครัวลาวเวียงจันทน์ ทำสาร เวียงคั้ง พันพริ้ว ห้วยหลวง และลาวเก่าที่เคยอยู่บ้านอรัญญิกและเมืองสระบุรี ครัวลาวเวียงส่งมาทางเมืองประจิมหรือปราจีนบุรี ส่วนครัวลาวเวียงคั้งลาวพันพริ้วส่งมาทางเมืองสระบุรี ครัวลาวพวนส่งไปยังฉะเชิงเทราและกรุงเทพฯ	ลาวเวียง ลาวภูคั้ง หรือลาว คั้ง ลาวพวน	ลาวเวียง, ลาวคั้งอยู่ที่อรัญญิกและสระบุรี ลาวพวนที่ฉะเชิงเทราและกรุงเทพฯ	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓
พ.ศ. ๒๓๘๒	ครัวลาวทรงดำก็ย้ายลงมาอีก	ลาวทรงดำ		จดหมายเหตุเกี่ยวกับเขมรและญวน

เวลา	เหตุการณ์	กลุ่ม	ตั้งถิ่นฐาน	จากเอกสาร
พ.ศ. ๒๓๘๗	ลาวเวียงจันทน์และลาวเมืองวัง ย้ายลงมาเป็นครั้งสุดท้ายใน รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่ง เกล้าฯ เจ้าอยู่หัว	ลาวเวียง		จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓
พ.ศ. ๒๔๐๔	ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอม เกล้าฯ โปรดเกล้าฯ ให้ลาวจาก เวียงจันทน์ไปไว้ที่เมือง	ลาวเวียง	พนมสารคาม	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๔
พ.ศ. ๒๔๓๐	การปราบฮ่อในสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้นำ ลาวทรงดำมายังเมืองไทยเป็นรุ่น สุดท้าย	ลาวทรงดำ	เพชรบุรี	ประวัติเจ้าพระยาสุรศักดิ์ มนตรี

ในประวัติศาสตร์ลาว ของมหาสิลา วีระวงส์^{๗๒} กล่าวว่าทางกรุงเทพฯ เรียกลาวที่มีถิ่นฐานบริเวณนี้ว่า ลาวในและเรียกชาวลาวที่อยู่ในเขตหัวเมืองลาวว่า ลาวนอก ถิ่นฐานของลาวใน ที่ตั้งชุมชนอยู่ในบริเวณภาคกลางหรือหัวเมืองชั้นในในอดีต ประชากรจำนวนมากในภาคกลางมีเชื้อสายของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว และมีอยู่ทั่วไป กระจัดกระจายปนเปไปกับชุมชนชาติพันธุ์อื่นๆ การตั้งถิ่นฐานระยะแรกๆ คงอยู่ในพื้นที่เดิม มีมูลนายลาวเป็นหัวหน้าปกครองเป็นนายกองขึ้นต่อขุนนางไทย เก็บภาษีอากร และเป็นแรงงานสำคัญในการสร้างและปฏิสังขรณ์วัดหลวง สร้างสาธารณูปโภคและราชการทัฬหีต่างๆ กิจกรรมที่ต้องเกณฑ์ส่วยหรือแรงงานเป็นกรณีพิเศษเนื่องในพระราชพิธีและการค้าสำเภาหลวง เช่น ซ่อมสร้างพระราชวัง พระราชพิธีพระบรมศพ ตัดฟัน ตัดซุง ส่วยแร่ ดังนั้นลาวที่ถูกกวาดต้อนมาจึงเป็นกลุ่มประชากรสำคัญ ถูกควบคุมและโยกย้ายถิ่นฐานได้ยากมาก ทั้งนี้รวมไปถึงการเก็บส่วยจาก ลาวนอกเป็นรายได้แก่รัฐในระบายนั้นเป็นจำนวนมากด้วย เมืองเช่นสระบุรีและพนัสนิคมแทบจะมีประชากรเป็นลาวกลุ่มต่างๆ ทั้งหมด ในระยะแรกทั้งสองเมืองนี้จึงมีเจ้าเมืองเป็นลาว แล้วมีกองลาวแบ่งออกเป็นกองๆ ขึ้นอยู่กับนายกองซึ่งเป็นชาวลาว แต่ละกองประกอบด้วยหมู่บ้านหลายหมู่บ้าน ชาวลาวต่างอยู่ในระบบไพร่ เรียกว่า ไพร่ลาวหรือเลกลาว และเป็นไพร่หลวงทั้งสิ้น หลังจากการยกเลิกระบบไพร่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการโดยเฉพาะการคุกคามหากำลังคนในบังคับจากฝรั่งเศส ทั้งเป็นการเฉลี่ยในการเสียเงินค่าราชการแก่รัฐอย่างเสมอภาคกันทั่วไป ทำให้ไม่มีความจำเป็นเรื่องการเกณฑ์แรงงานและเข้าเดือนรับราชการแก่มูลนายดังที่เคยเป็นมา ทั้งจำนวนผู้คนในกลุ่มลาวมากขึ้นกว่าเดิม และระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อส่งออก โดยเฉพาะสินค้าข้าว ทำให้คนในชุมชนเดิมไม่มีที่ทำกิน หรือไม่ก็ต้องการโยกย้ายเพราะเห็นว่าพื้นที่ไม่อุดมสมบูรณ์ จึงมีการอพยพจากถิ่นเดิมไปแสวงหาที่ทำกินใหม่ ทำให้ชุมชนลาวกระจายตัวออกไปอยู่ตามท้องถื่นต่างๆ มากมาย ผสมผสานกับ

^{๗๒} มหาสิลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาว, หน้า ๔๖.

ผู้คนอพยพอีกหลายกลุ่ม เช่น จีน ลาวกลุ่มอื่นๆ คนไทยจากชุมชนเดิมๆ รวมกันตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านใหม่ๆ ในพื้นที่บุกเบิกห่างไกล^{๗๓}

ลักษณะของการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดคือ ที่อำเภอบ้านหมี่ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นอำเภอที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเกือบทั้งอำเภอและมีอยู่หลากหลายกลุ่ม การสำรวจกลุ่มคนในอำเภอบ้านหมี่โดยคนในท้องถิ่นเองแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ พวนร้อยละ ๖๕ ลาวเวียง หรือ ลาวแง้ว ร้อยละ ๒๐ ไทย ร้อยละ ๑๐ จีนร้อยละ ๕ กลุ่มลาวเวียงจันทร์หรือลาวเวียงหรือแง้ว เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเวลาใกล้เคียงกับชุมชนพวนหรืออาจจะอพยพเข้ามาพร้อมกัน และเป็นที่สังเกตในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของกลุ่มคนไทยพวนและกลุ่มคนลาวเวียงหรือลาวแง้วจะไม่ปะปนกัน แต่จะแยกกันอย่างเด่นชัด มีความนิยมนำเอาชื่อหมู่บ้านเดิมที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองพวนมาเป็นชื่อบ้านใหม่ เช่น บ้านกล้วย บ้านทราย บ้านเชียงงา บ้านโพหนอง บ้านเช่า ซึ่งเพี้ยนมาจาก บ้านซ่าว บ้านหมี่ เป็นต้น ต่อมาการอพยพขยายพื้นที่เริ่มมีอย่างต่อเนื่อง ด้วยสาเหตุที่ทำให้ทำกินและทำเลที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใหม่หรือการติดตามหาญาติพี่น้อง เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับชุมชนที่ตั้งอยู่ก่อนแล้วก็จะใช้ชื่อชุมชนที่ตั้งอยู่ก่อนและจะนิยมเอาชื่อทิศมาต่อท้าย หรืออาจจะใช้คำว่าน้อยมาต่อท้ายเนื่องจากชุมชนเดิมมีขนาดใหญ่กว่า หรืออาจจะไปตั้งหมู่บ้านใหม่ที่กลางท้องทุ่งห่างจากหมู่บ้านเดิมก็จะใช้คำว่าทุ่ง ต่อท้าย เช่น บ้านหินปักเหนือ บ้านหินปักทุ่ง บ้านวังวัดใต้ บ้านวังวัดเหนือ บ้านสำโรงใหญ่ บ้านสำโรงน้อย บ้านหมี่ใหญ่ บ้านหมี่ทุ่ง ต่อมาก็กระจายตัวไปหาที่ทำกินแห่งใหม่ที่อยู่ไกลออกไปอีกเมื่อราวหลัง พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นต้นมาด้วยเหตุผลการส่งเสริมการทำไร่และเพาะปลูกในพื้นที่ห่างไกลซึ่งเป็นที่ดอนซึ่งไม่เคยมีการบุกเบิกมาก่อน เช่น คนในบ้านหมี่ไปอยู่แถบอำเภอศรีเทพ และอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อจับจองพื้นที่ทำไร่ และอีกจำนวนหนึ่งไปอยู่ที่อำเภออำเภอยะบะดาบ เพราะต้องการแสวงหาที่ทำกินใหม่ถิ่นที่อยู่เดิมแออัด เป็นต้น ชาวลาวที่เคยอยู่อาศัยในชุมชนเดิมเมื่อแรกถูกกวาดต้อนเข้ามา จึงกระจายตัวออกไปอย่างช้าๆ กลายเป็นหมู่บ้านเกิดใหม่ขึ้นอีกมาก และในหลายๆ หมู่บ้านนั้นก็เป็นการผสมผสานกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่นๆ ด้วย

จากจดหมายเหตุ พระราชพงศาวดาร และการสืบค้นในปัจจุบันของผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ลาว สามารถประมวลท้องถิ่นที่ปรากฏ ลาวใน”หรือ กลุ่มลาวถูกกวาดต้อน” มาตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองรอบๆ พระนคร เนื่องจากสงครามในสมัยกรุงธนบุรี - ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ดังนี้

๑. ลาวเวียง และลาวจากเมืองต่างๆ ใกล้เวียงจันทน์ เหตุการณ์ครั้งที่อพยพลาวเวียงมาเป็นจำนวนมากที่สุดเกิดขึ้นสมัยสงครามเจ้าอนุวงศ์เมื่อ พ.ศ.๒๓๖๙ และ พ.ศ.๒๓๗๑ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ซึ่งในที่สุดมีพระราชประสงค์ให้เผาเมืองเวียงจันทน์เสียให้สิ้น และทำให้ลาวกลายเป็นประเทศราชต่อมาจนกระทั่งฝรั่งเศสเข้ามามีอำนาจเป็นเจ้าอาณานิคมเมื่อ พ.ศ.๒๔๓๖ แต่ก่อนหน้านั้น ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็มีการไปตีเวียงจันทน์ และอพยพผู้คนมาไว้ที่สระบุรี รวมทั้งเจ้านายก็เอามาเป็นตัวประกันที่กรุงเทพฯ แถบสวนบางยี่ขัน ถิ่นฐานเดิมของลาวเวียง

^{๗๓} สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๕, นิทานโบราณคดี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๗), หน้า ๑๐๗.

อยู่ที่ สระบุรี ราชบุรี หัวเมืองตะวันตก และจันทบุรี และลาวเวียงรุ่นต่อๆ มา ก็มักจะให้ไปรวมอยู่กับพวกพ้องเดียวกันในบริเวณที่กล่าวมาแล้ว และพบว่าในบริเวณจังหวัดสิงห์บุรี ลพบุรีก็มีอยู่มาก

ปัจจุบันพบว่ามียุทธศาสตร์เวียงตั้งบ้านเรือนอยู่หลายแห่ง เช่น บ้านอรุณภูมิในจังหวัดอยุธยา ในอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อำเภอพนมทวน, อำเภอปอพลอย และอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอพนมสารคาม, อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น ยังไม่มีการสำรวจอย่างแน่นอนว่าผู้คนเชื้อสายลาวเวียงตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ใดอย่างละเอียดเช่นเดียวกับการศึกษาของกลุ่มพวน

๒.ลาวครั่ง หรือลาวภูครั่ง หรือลาวภูคัง ในเอกสารกล่าวว่าเป็นเมืองอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันแล้วว่า ภูครั่ง เป็นชื่อภูเขาอยู่ในเขตอำเภอภูเรือในปัจจุบัน เชิงเขานี้มีบ้านหนองบัวตั้งอยู่และเป็นที่ตั้งของเมืองภูครั่งแต่เดิม และเป็นเมืองมีเจ้าเมืองปกครองอยู่จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงได้ย้ายเมืองไปตั้งเมืองด้านซ้ายริมแม่น้ำหมันใกล้กับพระธาตุศรีสองรัก รวมทั้งเจ้าเมืองภูครั่งก็ยกให้เป็นเจ้าเมืองด้านซ้ายด้วย

ในบริเวณนี้มีที่ราบแคบๆ ที่สามารถเดินทางติดต่อกับเมืองแก่นท้าว เมืองเลยซึ่งเมื่อเสียบริมน้ำโขงก็ต่อไปถึงเวียงจันทน์ และยังเป็นทางขึ้นไปเมืองหลวงพระบางอีกทางหนึ่งนอกจากที่น้ำปาด ดังนั้น เมื่อมีการอพยพผู้คนจากหัวเมืองลาว จากเมืองหลวงพระบาง เมืองเลย เมืองแก่นท้าว เมืองพันพร้าว (ในจังหวัดหนองคาย) ก็จะใช้เส้นทางนี้พักอยู่ที่เมืองพิชญ์โลกไม่ก็เมืองพิชัย ก่อนจะเดินทางเข้าสู่หัวเมืองชั้นใน ส่วนกลุ่มพวน หรือกลุ่มลาวเวียง ก็จะเข้ามาตามเส้นทางเมืองท่าบ่อซึ่งตรงข้ามกับฝั่งเวียงจันทน์ ผ่านบ้านผือไปยังหนองบัวลำพู ผ่านดงพญาเย็น แล้วเข้ามาพักที่สระบุรี^{๗๔}

ลาวภูครั่งที่ถูกกวาดต้อนในรัชกาลที่ ๒ ให้ไปอยู่ที่เมืองนครชัยศรีหรือในจังหวัดนครปฐม ส่วนลาวที่เมืองหลวงพระบางกวาดต้อนมาอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ ๓ เนื่องจากศึกเจ้าอนุวงศ์ ก็ให้ไปพักที่เมืองพิชญ์โลกและพิชัย ก่อนจะส่งไปอยู่ ณ ที่พวกจากเมืองของตนเคยอยู่

ในปัจจุบันพบว่ามีชาวลาวครั่งหรือลาวภูครั่งอยู่ที่ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย, อำเภอพรหมพิราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, ตำบลหนองกรด อำเภอเมือง บ้านโคกวิไล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์, อำเภอกลองखูลง จังหวัดกำแพงเพชร, อำเภอบ้านไร่ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี, อำเภอหันคา อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท, อำเภอสระกระโจม อำเภोजระเข้สามพัน อำเภออุทัย จังหวัดสุพรรณบุรี, อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอดอนตูม อำเภอกำแพงแสน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

๓. ลาวจากหัวเมืองแถบหลวงพระบางเนื่องมาจากสงครามศึกเจ้าอนุวงศ์ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๓๗๑-พ.ศ.๒๓๗๓ นอกจากจะเผาเมืองเวียงจันทน์เสียจนสิ้นแล้ว ยังได้กวาดต้อนผู้คนระลอกใหญ่อย่างต่อเนื่องต่อมาอีก ๒-๓ ปี กลุ่มคนที่เดินทางมาจากหัวเมืองที่ลาวทางฝ่ายเมืองหลวงพระบาง รับผิดชอบชำระส่งมานั้น เดินทางมาพักอยู่ที่พิชญ์โลกและพิชัยตามเอกสาร ได้แก่ เมืองสามมื่น เมืองเพ็ญ เมืองเลย เมืองแก่นท้าว ครีวลาวหลวงพระบาง เมืองลม เมืองปากลาย เมืองเวียงจันทน์ เมืองภูเวียง เมืองภูครั่ง และต่อมาให้ไปอยู่เมืองพรหมและที่อื่นๆ เส้นทางเดินทางนั้น ก็น่าจะมาทางทั้งทางเมืองปากลายอุดรติดถึงเข้าสู่เมืองพิชญ์โลกและเมืองพิชัย อีกทางหนึ่งคือเมืองแก่นท้าวข้ามน้ำเหืองมา

^{๗๔} สุจิตต์ วงษ์เทศ, นิราศทัพเวียงจันทน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙), หน้า ๘๖.

ทางเมืองภูครังและเมืองด่านซ้าย ลงสู่ที่ราบเมืองหล่มเก่าหล่มสักและเพชรบูรณ์ ซึ่งสามารถเดินทางไปยังเมืองพิษณุโลกหรือลงสู่เมืองสระบุรีได้สะดวกทั้งสองทาง

การกวาดต้อนครั้งนี้มีทั้งครัวลาวเวียงและลาวจากเมืองอื่นโดยเฉพาะหัวเมืองที่ขึ้นต่อเมืองหลวงพระบางทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขงร่วมเดินทางมาในคราวเดียวกัน แต่ในเอกสารต่างๆ ไม่มีบันทึกใดๆ กล่าวถึงชื่อลาวแฉ่งในกลุ่มลาวที่ถูกกวาดต้อนมาด้วยเลย ในเอกสารส่วนใหญ่มักจะเรียกรวมๆ กันว่า “ลาวเวียง” ดังนั้น จึงเห็นได้ชัด สำหรับทางราชการการเรียกชื่อลาวแฉ่งไม่ได้เป็นที่รู้จักแต่คงเป็นการรู้จักกันภายในเฉพาะกลุ่มเท่านั้น^{๗๕}

การกวาดต้อนครั้งนี้น่าจะมีทั้งลาวเวียง ลาวครัง และลาวแฉ่งด้วย เหตุที่สันนิษฐานว่าลาวแฉ่งน่าจะเป็นกลุ่มลาวกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่ถูกกวาดต้อนกันมาในครั้งนี้ก็เพราะ การสำรวจในปัจจุบันพบว่า มีกลุ่มผู้เรียกตนเองว่าลาวแฉ่งตั้งเป็นชุมชนจำนวนมากกระจายตั้งแต่เขตสระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี และนครสวรรค์ ปะปนกับกลุ่มพวนและลาวเวียงซึ่งคนในท้องถิ่นก็จะทราบกันเองว่าลาวแฉ่งเป็นกลุ่มที่แตกต่างไปจากลาวกลุ่มอื่นๆ ที่กล่าวมา อีกทั้งการศึกษาทางภาษาศาสตร์พบว่า แม้ภาษาลาวทั้งหมดจะอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน คือ ภาษาไท-กะได แต่เมื่อแยกเสียงวรรณยุกต์แล้วภาษาลาวแฉ่งมีเสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกับภาษาลาวกลุ่มหลวงพระบางและยังใกล้เคียงกับการแยกเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวครังที่นครชัยศรีด้วย และสัมพันธ์กับเรื่องเล่าที่ตกทอดสู่ลูกหลานในกลุ่มลาวแฉ่งหลายๆ คน กล่าวว่า ได้อพยพมาจากเมืองหลวงพระบางบ้าง เมืองที่อยู่ใกล้ๆ กับหลวงพระบางบ้าง (แต่ในขณะที่บางคนก็บอกเล่าว่ามาจากเวียงจันทน์ในครั้งศึกเจ้าอนุวงศ์ เห็นได้ว่าการรวมกลุ่มมาด้วยกันทั้งกลุ่มลาวเวียง ลาวเมืองอื่นๆ แต่ภายหลังคงมีการแยกหมู่บ้านตามกลุ่มของตนเอง ความทรงจำจึงค่อนข้างสับสนว่าตนเป็นลาวกลุ่มใด และถูกกวาดต้อนมาแต่ครั้งใด) ดังนั้น ลาวแฉ่งจึงน่าจะเป็นกลุ่มลาวที่อพยพมาจากหัวเมืองแถบรอบๆ เมืองหลวงพระบางในครั้งศึกเจ้าอนุวงศ์มากกว่าจะเป็นกลุ่มลาวเวียงหรือบ้านเมืองที่อยู่ใกล้เคียงเมืองเวียงจันทน์

ในปัจจุบัน กลุ่มลาวแฉ่งที่สำรวจพบ อยู่ในเขต อำเภอมือง อำเภอบ้านหมี่ และอำเภอดุสิต จังหวัดลพบุรีมากที่สุด นอกนั้นก็เป็กลุ่มที่อยู่ดั้งเดิมคือในตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีชาวลาวแฉ่งอยู่เกือบทั้งตำบลแล้ว ในเขตวัดม่วง วัดโพธิ์ศรี ตำบลอินทร์ อำเภออินทร์บุรีมีคนเชื้อสายลาวแฉ่งอาศัยอยู่มาก นอกจากนี้ยังมีที่วัดท่าอิฐ วัดเกาะแก้ว วัดดัมพู บางโฉมศรี ตำบลบุ่งน้ำรักษ์ อำเภออินทร์บุรี และแถบตำบลบ้านสิงห์ วัดสาธุ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอบางระจันก็มีลาวแฉ่งอาศัยอยู่ ส่วนในเขตอำเภอดุสิต จังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นกลุ่มลาวแฉ่งที่ขยับขยายหาพื้นที่ทำกินแห่งใหม่ แยกออกจากชุมชนเดิมและอยู่รวมกลุ่มกับคนที่อพยพมาเช่นเดียวกันจนกลายเป็นหมู่บ้านเกิดใหม่อีกหลายแห่ง^{๗๖}

๔. ลาวพวน หรือ พวนหมายถึงกลุ่มชาวผู้ไทจากเมืองพวนและบ้านเมืองในเขตที่ราบเชิงขวาง จากเอกสารเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ปรากฏว่า มีการประเมินข้อมูลจำนวนคนพวนที่อยู่ในที่

^{๗๕} ศิวพร ฮาชันนารี, “การศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง: ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครัง ลุ่มน้ำท่าจีน และภาษาลาวด่านซ้าย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓).

^{๗๖} นงนุช ปึงเผ่าพันธุ์, “ลักษณะของภาษาลาวแฉ่ง ที่ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๓).

ราบเชียงขวางมีมากพอๆ กับคนเชื้อสายพวนที่อยู่ในประเทศไทย คือ เกือบหนึ่งแสนคน ซึ่งข้อมูลนี้อาจไม่ถูกต้องก็ได้ แต่อนุมานให้เห็นว่ามีการประเินจำนวนคนพวนจากเชียงขวางใกล้ชายแดนเวียดนามในสมัยที่ถูกกวาดต้อนมานั้น โยกย้ายกันมาน่าจะเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของประชากรทีเดียว

พวนน่าจะเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดที่ถูกอพยพเข้ามาสู่หัวเมืองชั้นใน เนื่องจากชาวพวนเป็นกลุ่มไทดำกลุ่มหนึ่ง และมีวัฒนธรรมใกล้ชิดกับชาวผู้ไทในเขตเมืองแอ่ง และถือตัวว่าเป็นคนพวนไม่ใช่คนลาว รวมทั้งคนลาวก็เรียกว่าพวนโดยไม่นับเป็นลาวด้วย ดังนั้น ภาษาพุดจึงมีความใกล้ชิดกับลาวโซ่งหรือไทดำพวนถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๑ และเข้ามามากที่สุด ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ครั้นศึกรบกับเวียดนามและศึกเจ้าอนุวงศ์ คราวพวนถูกอพยพมาสมทบกับพวกฟองทั้งที่เมืองฉะเชิงเทรา ลพบุรี สระบุรี ปราจีนบุรี ซึ่งในปัจจุบัน กลุ่มผู้มีเชื้อสายพวนตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดต่างๆ หลายแห่งทั้งในภาคกลาง อีสาน และภาคเหนือตอนล่าง ความแตกต่างไปจากกลุ่มลาวอื่นๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน ทำให้พวนมีเอกลักษณ์พิเศษทั้งภาษาพูด ขนบประเพณี พิธีกรรม และลักษณะพฤติกรรม ด้วยเหตุที่เป็นกลุ่มใหญ่และมีเอกลักษณ์นี้เองทำให้มีการรวมตัวเกิดสมาคมไทพวน จัดกิจกรรมต่างๆ สำหรับคนเชื้อสายพวนในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่ลาวในกลุ่มอื่นๆ ไม่สามารถรวมตัวกันเช่นนี้ได้

๕. ลาวโซ่งหรือ ไทดำหรือ ผู้ไทเป็นกลุ่มที่อยู่ในเขตเมืองแอ่งหรือเตียนเบียนฟูในเวียดนาม ใกล้ชิดกับกลุ่มบ้านเมืองที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งเรียกว่าสิบสองจุไทหรือสิบสองเจ้าไท (ไทดำ ๘ เมือง, ไทขาว ๔ เมือง) บริเวณนี้มีทั้งกลุ่มไทดำและไทขาวโดยสังเกตจากเครื่องแต่งกายและภาษาพูดเป็น “เมืองสามฝ่ายฟ้า” เพราะขึ้นกับทั้งหลวงพระบาง-เวียงจันทน์ จีน และเวียดนามในช่วงเวลาต่างๆ ดังนั้น ลักษณะทางวัฒนธรรมจึงมีทั้งวัฒนธรรมแบบไต-ลาว จีน และเวียดนามด้วย

ไทดำเข้ามายังหัวเมืองชั้นในหลายครั้งตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ ระหว่าง พ.ศ.๒๓๗๖-๒๓๗๘ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ทำศึกกับเวียดนามเมื่อชนะจึงกวาดต้อนลาวพวนและลาวทรงดำมายังกรุงเทพฯ พ.ศ.๒๓๗๙, พ.ศ.๒๓๘๑ และ พ.ศ.๒๔๘๒ อุปราชเมืองหลวงพระบางยกทัพไปตีเมืองไทดำแล้วกวาดต้อนส่งมาบรรณาการอีก จนครั้งสุดท้ายเมื่อสมัยปราบฮ่อในรัชกาลที่ ๕ ถิ่นฐานดั้งเดิมของไทดำในหัวเมืองชั้นใน คือ ที่เมืองเพชรบุรีหลังจากนั้นจึงแยกออกไปอยู่ ณ ที่อื่นๆ เช่น อำเภอยาย่าง อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี อำเภอบางแพ อำเภอปากท่อ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอกำแพงแสน อำเภอเมือง อำเภอดอนตูม อำเภอสามพราน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม อำเภอสองพี่น้อง อำเภอบางปลาม้า อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอพนมทวน อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

ลาวโซ่งหรือลาวทรงดำในแถบเมืองเพชรบุรีในปัจจุบัน ยังคงรักษาความเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้อย่างเหนียวแน่นกว่ากลุ่มอื่นๆ เพราะมีทั้งพิธีกรรม เช่น การเสนเรือนหรือการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ การเสนเมืองหรือการเลี้ยงผีเมือง พิธีกรรมงานศพ การแต่งกาย บ้านเรือน ภาษาพูด บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ตนเองอย่างเหนียวแน่น

^{๗๗}โพธิ์ แคมลำเจียก, *ตำนานไทยพวน*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ก. พลพิมพ์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒๑.

๖. ลาวยวนหรือ ไตยวนหรือ ลาวพุงดำสงครามระหว่างหัวเมืองล้านนาและพม่าที่ยึดเอาเมืองเชียงแสนไว้ ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เมื่อ พ.ศ.๒๓๔๗ ท้าพของกรุงเทพฯ และเชียงใหม่ตีเมืองเชียงแสนได้ก็แบ่งผู้คนออกเป็น ๕ ส่วน ส่งไปยัง เวียงจันทน์ น่าน เชียงใหม่ ลำปาง และกรุงเทพฯ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งถิ่นฐานที่สระบุรีคือเสาไห้และราชบุรีที่คูบัว ในระยะหลังๆ จึงขยายขยายถิ่นฐานไปยังที่อื่นๆ เช่น แถบวัดรางบัว ในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี และที่อื่นๆ

ในท้องถิ่นของลาวยวนทั้งสระบุรีและราชบุรี ยังคงรักษาวัฒนธรรมการทอผ้าขึ้นตีนจก ประเพณีงานบุญและวัดวาอารามแบบล้านนา รวมทั้งภาษาพูด และการแต่งกายเฉพาะโอกาสไว้ได้อย่างเด่นชัด และสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ลาวยวนได้อย่างกลมกลืน

เนื่องจากความต้องการประชากรหรือ “ไพร่” เป็นกำลังสำคัญของรัฐในยุคสมัยนั้น การกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองชั้นนอกที่อยู่ห่างไกลจึงเป็นวิธีการสร้างฐานกำลังของ “รัฐ” ที่สำคัญซึ่งที่ชัดเจนก็คือ การสร้างฐานกำลังอำนาจของราชสำนักและขุนนางบางกลุ่ม เพราะไพร่ชาวเมืองต่างๆ ที่ถูกกวาดต้อนมาล้วนถูกจัดเป็น “ไพร่หลวง” เกือบทั้งสิ้น

ดังที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้น สำหรับราชสำนักความสนใจหรือความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรมของผู้คนที่ถูกกวาดต้อนมาเป็นไพร่ในหัวเมืองชั้นในหลายต่อหลายกลุ่มมีอยู่น้อยมาก ดังเราจะเห็นว่าผู้คนและบ้านเมืองที่อยู่ทางเหนือหรือตอนบนถูกเหมารวมเรียกว่า “ลาว” ประเภทของกลุ่มคนที่ถูกกวาดต้อนเนื่องจากการสงครามเป็นไปในลักษณะการดูถูกทางชาติพันธุ์อย่างเห็นได้ชัด เช่น การเรียกชื่อ “ลาวพุงดำหรือลาวพุงขาว” เป็นต้น ซึ่งความเป็นจริงแล้ว กลุ่มที่เรียกตนเองว่า “ลาว” นั้น มีเพียง ๒-๓ กลุ่ม คือ “ลาวเวียง” “ลาวครั่ง” และ “ลาวแง้ว” หรือลาวในกลุ่มเมืองหลวงพระบางและใกล้เคียง นอกเหนือจากนั้น ก็เรียกตนเองว่า “พวน”(ลาวพวน), “ยวน”(ลาวพุงดำ) และ “ไทดำ”(ลาวทรงดำหรือลาวโซ่ง)

คำเรียกกลุ่มลาวซึ่งเป็นกลุ่มที่เรียกตนเองว่าลาว ก็ยังถูกเรียกให้ต่างไปจากคนร่วมท้องถิ่นโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเรียกชื่อที่รู้จักในท้องถิ่นต่างกันไปตามถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เรียกชื่อ “ลาวครั่ง” ตามถิ่นที่อยู่ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านหรือท้องถิ่นว่า “ลาวโนนโปแดง” และ “ลาวหนองเหมือด” หรือบางคนก็นำคำลงท้ายประโยคที่ชาวลาวครั่งมักจะใช้กันคือคำว่า “กะละ” มาเรียกเป็นชื่อกลุ่มโดยจะเรียกว่า “ลาวกะละ” บ้างก็เรียกกันเล่นๆ ว่า “ลาวล่อเก้อ” หรือกลุ่มลาวครั่งที่ไปอยู่รักษาเมืองด่านแถบสุพรรณบุรีก็เรียกว่า “ลาวด่าน”

นอกจากนี้ยังปรากฏชื่อกลุ่มลาวที่ไม่ได้บันทึกไว้ในเอกสารทางการ หรือมีการศึกษาสืบค้นประวัติอย่างแน่ชัดในปัจจุบันสำหรับลาวกลุ่มนี้ก็คือ ลาวใต้ซึ่งกล่าวว่าเป็นลาวกลุ่มหนึ่งที่ถูกกวาดมาพร้อมๆ กัน อย่างไรก็ตาม ยังไม่ทราบว่าเป็นกลุ่มลาวกลุ่มใดและถูกกวาดต้อนมาจากเมืองหรือท้องถิ่นใดกันแน่ ในกลุ่ม “ลาวแง้ว” ก็มีชื่อที่ถูกเรียกว่า “ลาวกร้อ”, “ลาวตะโก” แถบบ้านโคกกระตี่ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ “ลาวทองเอน” แถบบ้านทองเอน ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี คนเชื้อสายลาวแง้วมักชอบพูดลงท้ายประโยคว่า “ตี้” จึงมีบางคนเรียกว่า “ลาวตี้” ด้วย

ดังนั้น คำเรียกชื่อกลุ่มลาวที่แสดงถึงกลุ่มดั้งเดิมซึ่งมักจะเป็นชื่อของเมือง เช่น ลาวพวน ลาวเวียง ลาวครั่ง ก็ลื่นไหลหรือหายไป จึงเกิดความสับสนอยู่บ่อยๆ ในระหว่างกลุ่มคนเชื้อสายลาว

ด้วยกันหรือคนกลุ่มอื่นๆ ในท้องถิ่นเดียวกัน ว่าตนเป็นลาวมาจากเมืองใดและอพยพมาตั้งแต่เมื่อไหร่ หรือแม้แต่เป็นลาวกลุ่มใดกันแน่ เพราะชื่อของลาวในท้องถิ่นต่างๆ ถูกเรียกชื่อไปต่างๆ นานานั้นเอง

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวถูกมองอย่างเป็นคนอื่นอยู่ตลอดเวลา เพราะโครงสร้างแห่งการดูถูกทางชาติพันธุ์ฝังแน่นอยู่ในความรู้สึกของรัฐและคนชั้นสูง ดังมีอคติต่อกลุ่มลาวปรากฏในเอกสารต่างๆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มลาวที่ถูกมองว่าด้อยกว่า ทำให้เกิดการดูถูกและเข้าใจผิดรวมไปถึงไม่พยายามเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มลาวมากขึ้น

จากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ที่เห็นกันว่าน่าจะใกล้ชิดกับความเป็นคนไทยมากที่สุด ก็ยังคงความคลุมเครือสับสนต่อตกทอดมาได้อย่างน่าแปลกใจ

๒.๕ อัตลักษณ์ของคนลาวที่ปรากฏในแบบเรียนชั้นประถมศึกษา

อัตลักษณ์ของคนลาวที่ปรากฏในแบบเรียนชั้น ประถมศึกษามีหลายอัตลักษณ์ แต่ในบทความนี้ จะกล่าวเฉพาะอัตลักษณ์ที่เด่นๆ บางอัตลักษณ์ ได้แก่ ความรักความสามัคคี ความรักชาติ และการเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี^{๗๘}

๑. ความรักความสามัคคี

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของกลุ่มประชากรมาก กล่าวคือประชากรทั้งหมดของประเทศประมาณ ๕.๙๓ ล้านคน ประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ ประมาณ ๖๘ ชนเผ่า ซึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจำแนกชนเผ่าเหล่านี้ตามบริเวณที่อยู่อาศัยเป็น ๓ กลุ่มดังนี้

ลาวเทิง หมายถึง ชนเผ่าที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูง ใช้ภาษาตระกูลมอญ-เขมร นับถือศาสนาผี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณลาวตอนล่าง มีร้อยละ ๓๔ ของประชากรทั้งหมด กลุ่มนี้ประกอบด้วยชนเผ่า ข่าแจะ ภูไท ละแ่นด แกนปานา สีดา บิด สามหาง ดำ หอก ผู้เทิงไฟ เขลา ปันลู่ แซ กะแสง ส่วย ตะโอย ละแ่ว ละเวน อาลัก กะตาง เติงน้ำ เติงบก เติงโคก อินทรี ยาเหียน กายัก ชะนุ ตาเลียง ลาวพวน วิถีชีวิตส่วนใหญ่ทำกสิกรรม ทำข้าวไร่ ลำสัตว์ และหาของป่า

ลาวสูง หมายถึง ชนเผ่าที่อาศัยในเขตภูเขา ใช้ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต อาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณภาคเหนือและภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย ม้ง (หรือแม้ว) และชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น ม้งลาย ม้งขาว ม้งดำ ย้าวโซโล ฮ้อ รุณี มูเซอ ผู้น้อย กูย ก่อ แลนแตน ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด

ลาวลุ่ม หมายถึง ชนเผ่าที่อาศัยอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ ต่างๆ ใช้ภาษาตระกูลไท-ลาว เป็นกลุ่มใหญ่ ที่สุดมีประชากรประมาณร้อยละ ๕๖ ของประเทศ นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตผูกพันกับการเกษตรกรรม เช่น ทำนาดำ ส่วนใหญ่อาศัยตามตัวเมืองต่างๆ เช่น ชาวเวียงจันทน์ ชาวหลวงพระบาง เป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวเนื่องทั้งด้านเชื้อชาติ และวัฒนธรรมกับชาวอีสานของไทยเป็นอย่างมาก ประกอบด้วยชนเผ่า ไทลาว ไทเหนือ ไทดำ ไทแดง ไทขาว ผู้ไท ลาวพวน ลาวยวน ไทลื้อ กาว ฯลฯ มีประชากรประมาณร้อยละ ๕๖ ของประชากรทั้งหมด

^{๗๘} นิธิ เอียวศรีวงศ์, *ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์*, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๗), หน้า ๖๓.

สำหรับประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของประชากรอย่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น การสร้างความเป็นเอกภาพเพื่อความเป็นเอกราชเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และการที่ประเทศ จะมีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียวได้ ประชาชนต้องมี “สำนึก” ของความเป็นหนึ่งเดียวก่อน ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยก รัฐบาลจึงพยายามสร้าง “สำนึก” นี้โดยการเน้นที่ความสามัคคีความสามัคคีจึงเป็นอัตลักษณ์เด่นที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาลาว ความสามัคคีที่ปรากฏในแบบเรียนมี ๓ รูปแบบรอง ได้แก่ ความรักความสามัคคีในระดับครอบครัวและเครือญาติ ความรักความสามัคคีภายในชนเผ่าเดียวกัน และความรักความสามัคคีระหว่างต่างชนเผ่า ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๑ ความรักความสามัคคีระดับครอบครัวและเครือญาติ ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมในการอบรมบ่มเพาะและปลูกฝังทั้งความรัก และค่านิยมให้แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนมีอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ตามที่รัฐต้องการ จากนั้น ก็ขยายต่อออกไปสู่เครือญาติ โดยเฉพาะระดับเครือญาตินั้น ความรักความสามัคคี และความสัมพันธ์กันมีความเหนียวแน่นมาก แม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกันก็มีการแวะเวียนไปมาหาสู่กันเสมอเพราะคนลาวเชื่อว่า “แก้วบ่อผัดสามปีเป็นแร่ ฟัน้องบ่แวสามปี เป็นอื่น” ซึ่งกล่าวไว้ในแบบเรียนชั้น ป.๕ บทที่ ๓๑ เรื่อง “คำสุภาษิตที่พูดถึงความสัมพันธ์ทางสังคม”

๑.๒ ความรักความสามัคคีภายในชนเผ่าเดียวกัน หมายถึงชนเผ่าเดียวกันและสังคมรอบตัวอันได้แก่หมู่บ้าน อัตลักษณ์ที่ปรากฏในแบบเรียนชี้ให้เห็นถึงความสมัครสมานรักใคร่ของคนในสังคมว่ามีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมแรงร่วมใจกันทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังแบบเรียนชั้น ป.๔ บทที่ ๑๐ เรื่อง “ช้างกับมด” ซึ่งเป็นนิทานกล่าวถึงช้างและมดที่แข่งขันกันว่าใครเป็นผู้ที่มีพลังกำลังเหนือกว่ากันมดได้รับการตัดสินว่าเป็นผู้ที่มีกำลังกว่าช้าง เพราะมดสามารถยกของที่มีน้ำหนักมากกว่าตัวเองได้ ทั้งนี้เพราะมดมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน และในบทที่ ๒๓ เรื่อง “ยามเกี่ยวข้าว” ได้ชี้ให้เห็นความสามัคคีที่เป็นรูปธรรมและสามารถพบเห็นได้ในวิถีชีวิตของลาวตั้งข้อความว่า แต่ละมือ (แต่ละวัน) พอแต่ท้องฟ้าแจ่มใส ชาวบ้านก็พากันหลังไหลไปสู่ทุ่งนาเป็นจุเป็นหมู่ (เป็นกลุ่มๆ) ชาวบ้านมักจะวานกันไปเกี่ยวข้าวช่วยซึ่งกันและกัน เพื่อให้สำเร็จโดยไวทันกับฤดูกาล (แบบเรียนชั้น ป.๔.)^{๗๙} นอกจากนี้ในแบบเรียนชั้น ป.๓ บทที่ ๓๖ เรื่อง “วัวเกวียนช่วยแรง” ก็มีการตอกย้ำ ในประเด็นเดียวกันนี้ด้วยข้อความว่า “แต่ละปีหลังจากแก่ (บรรทุก) ข้าวและเฟือง (ฟาง) ของเรือดตนเองแล้ว พ่อข่อยยังเอาวัวเกวียนคู่นี้ไปแก่ข้าวขึ้น เล้า (ยุ้ง) ช่วยพี่น้องและชาวบ้านอีกด้วย”

๑.๓ ความรักความสามัคคีระหว่างต่างชนเผ่า ความรักความสามัคคีระหว่างชนเผ่าเป็นลักษณะที่โดดเด่นมากที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนของลาว โดยแบบเรียนชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีความแตกต่างกัน แต่หากมีความสามัคคีกันก็จะทำให้รอดพ้นจากภัยพิบัติได้ โดยใช้นิทานเป็นตัว “ชี้แนะ” เช่นแบบเรียนชั้น ป.๓ บทที่ ๒๘ กล่าวถึงนิทานเรื่อง “ควายและม้าสามัคคีกันฆ่าเสือ” เสมือนเป็นการชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าจะเป็นผู้ที่อ่อนกำลังก็สามารถเอาชนะสัตว์ใหญ่ที่มีพลังเข้มแข็งกว่าได้ หากมีความสามัคคีกัน เปรียบเสมือนกับพลเมืองลาวแม้จะมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และเป็น

^{๗๙} กะซวงสิกสาทิกาน (ลาว), ยุทธะสาทิกานสิกสาในละยะนี้ถึงปี ค.ศ. ๒๐๐๐, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์กะซวงสิกสาทิกาน, ๑๙๙๔), หน้า ๕๔.

ประเทศเล็ก แต่หากมีความสามัคคี กันก็ย่อมนำพาประเทศฝ่าฟันอุปสรรคทั้ง หลายได้เป็นอย่างดี แบบเรียนชั้น ป. ๔ บทที่ ๓๐ เรื่อง “กวาง เต่า และนกแซว” กล่าวถึง กวางเต่าและนกแซว (แซงแซว) ที่เป็นเพื่อนกัน ต่อมากวางติดบ่วงของนายพรานที่ดักไว้ เต่าและนกแซวต่างพากันช่วย เพื่อน โดยเต่าช่วยกัดบ่วง ในขณะที่นกก็บินไปขัดขวางนายพรานไม่ให้มาเก็บบ่วง แต่สุดท้าย นายพรานก็มาถึงตอนที่กวางหลุด พอดี แต่เต่ากลับถูกนายพรานจับแทน ทั้งกวางและนกแซวต่างก็รุม กันช่วยเต่าจนรอดพ้นจากการจับกุมได้เนื้อหาเป็นการตอกย้ำให้เห็นความรักความสามัคคีของสัตว์ทั้ง สามที่ต่างเผ่าพันธุ์ แต่มีความรัก ความสามัคคีต่อกัน คอยให้ความช่วยเหลือกันมาตลอดในยามที่คน ไตคนหนึ่งเดือดร้อนก็ช่วยเหลือกันจนพ้นภัย ซึ่งความสามัคคีนี้ทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ไป ได้ด้วยดี และจบเรื่องด้วยคำสุภาษิตว่า “ร่วมกันเราอยู่แยกหมู่เราตาย” (แบบเรียนชั้น ป.๔)

จากนั้น ก็นำมาสู่โลกแห่งความเป็นจริงโดย กล่าวถึงการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนต่างชนเผ่า ของตัวละครในเนื้อหาบทเรียนในบทที่ ๒๑ เรื่อง “ฤดูหนาวที่เขตภูดอย” ดังข้อความว่า “ซ้อยยังจื้อ (จำ) ได้ว่าฤดูหนาวของปีนั้นพ่อได้พาซ้อยไปยาม (เยี่ยม) หมู่ (เพื่อน) ของเพิ่นซึ่งเป็นเผ่าม้ง ตั้ง บ้านเรือนอยู่เขตภูดอย” (แบบเรียนชั้น ป.๔.) การเยี่ยมเพื่อนต่างชนเผ่าครั้งนี้บทเรียน “กำหนด” ให้ ผู้ที่พาไปคือ “พ่อ” ของตัวละครในบทเรียน เป็นวิธีการสร้าง “ความน่าเชื่อถือ” แก่ผู้เรียน เนื่องจาก พ่อยอมเป็นที่รักและเคารพอย่างสูงของเด็กทำให้ความรู้สึก “รังเกียจเดียดฉันท์” เพื่อนต่างชนเผ่าไม่ เกิดขึ้นกับเด็กซึ่งจะเติบโตเป็นพลเมืองลาวในอนาคตนอกจากนี้ในแบบเรียนชั้นเดียวกันนี้บท ถัดไปคือบทที่ ๒๒ เรื่อง “ถิ่นฐานเมืองลาว” ได้ตอกย้ำอีกครั้งหนึ่ง ว่า“ประชาชนพลเมืองของ ประเทศเราประกอบด้วยหลายชนเผ่า จึงแจกจ่าย (กระจาย) อยู่ตามเขตขง (แขวง) ต่าง ๆ ในทั่ว ประเทศ แต่ใดๆ มาประชาชนลาวเคยมีมูลเชื้อฮักแพง (รักใคร่) สามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอด มา พวกเขามีความขยันเพียรในการออกแรงงานเพิ่มพูนผลผลิตและสร้างสาบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข เราทุกคนไม่ว่าจะเป็นเผ่าใดหรือตกอยู่เขตขง (แขวง) ไตก็ตาม ล้วนแต่คนลาว ฉะนั้นพวกเราต้องรัก แพงสามัคคีอุ้มชูช่วยเหลือกัน”(แบบเรียนชั้น ป.๔)

รัฐบาลลาวต้องการตอกย้ำว่าแม้ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะ ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งอาศัยอยู่ในแขวงต่างๆ ที่รวมกันเป็นสาธารณรัฐนั้น รัฐบาลให้การ “ยอมรับ” และให้ “ความสำคัญ” ต่อ “ความเป็นคนลาว” และความเป็น “ประชาธิปไตย” เหมือนกันและเท่าเทียมกัน โดยรัฐพยายามสลายความแตกต่างให้เป็นเพียงแค่ตำแหน่งที่ตั้ง ถิ่นฐาน เท่านั้น ด้วยการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ลาวออกเป็น “ลาวลุ่ม ลาวเทิง ลาวสูง”นอกจากนี้การกำหนดให้ ใช้คำว่า “ชนเผ่า” แทนคำว่า “ชาติพันธุ์” ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งในการสลายความรู้สึกของการ แบ่งแยก เพราะว่าคำว่า “ชาติ”ในคำว่า “ชาติพันธุ์” อาจจะก่อให้เกิดความรู้สึกว่าไม่เป็น “ชาติ เดียวกัน” บทเรียนจึงเป็นการตอกย้ำให้ประชาชนรับรู้และ “สำนึก” ถึงความเป็นชาติโดยใช้ “ชุด ความรู้เดียวกัน”เพื่อจะรับรู้ร่วมกันและเหมือนกันเพื่อนำไปสู่ความเป็นเอกภาพเพราะ “หากคนใน วัฒนธรรมหนึ่งไม่มีความรับรู้เรื่องใด สิ่งนั้น ก็ไม่ดำรงอยู่หรือไม่มีความหมายใดๆ ต่อพวกเขาเลย” (ธงชัย วินิจจะกุล)^{๕๐}

^{๕๐} ธงชัย วินิจจะกุล และนิธิเอียวศรีวงศ์, คำนำเสนอชาติไทย เมืองไทย ชาติไทย เมืองไทยแบบเรียน และอนุสาวรีย์, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

ลักษณะเช่นนี้อีแวนส์ (Evans อ้างใน จามะรี เชียงทอง)^{๘๑} ได้ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นความพยายามในการผสมผสานความเป็นชาตินิยมที่เน้นความเป็นพลเมือง (civic nationalism) โดยการให้คนเข้ามา สนับสนุนรัฐโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการสร้างชาติและความเป็นเอกภาพของประเทศสิ่งหนึ่งที่ยืนยันความความคิดนี้คือพลเมืองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่ว่าจะเป็นรัฐกร (พนักงานของรัฐ) หรือประชาชน (ชาวไร่ชาวนา นักธุรกิจเอกชน ฯลฯ) จะใช้บัตรประจำประชาชนเหมือนกันในบัตรประจำตัวจะระบุรายละเอียดดังรายการต่อไปนี้ ๑) ชื่อ นามสกุล (ถ้ามีนามสกุล) ถ้าเป็นผู้ชายใช้คำนำหน้าว่า “ท้าว” ส่วนผู้หญิงใช้คำนำหน้าว่า “นาง” ทั้งที่ยังไม่ได้แต่งงานและแต่งงานแล้ว ๒) ชื่อพ่อแม่ ชื่อคู่สมรส (ถ้ามีการหย่าร้างต้องทำบัตรใหม่โดยเอาทะเบียนหย่า จากศาลมาแสดง) ๓) วันเดือนปีเกิด สถานที่เกิด ที่อยู่ปัจจุบัน (บ้าน เมือง แขวง) ๔) เชื้อ ชาติ สัญชาติ ศาสนา อาชีพ ตาหนิ ลายน้ำ มือ (นิ้ว) ขี้ซ้าย และนิ้ว ขี้ขวา) และรูปติดบัตร พลเมืองลาวที่ไม่ใช่คนต่างชาติ รัฐบาลถือว่าเชื้อ ชาติและสัญชาติมีเพียงหนึ่งเดียวคือ “ลาว” แต่จะจำแนกแยกย่อยตามชนเผ่า เช่น “ท้าววิพอน เชื้อ ชาติลาว สัญชาติลาว ชนเผ่ากะตู่ ศาสนาผี” ส่วนคนต่างชาติที่ได้สัญชาติลาว ก็จะมีเชื้อ ชาติเดิม เช่น เชื้อ ชาติเวียด สัญชาติลาว ชนเผ่า มีหรือไม่มีก็ได้ หรือจะระบุชนเผ่าตามคู่สมรสก็ได้ (ธีระพันธ์ ล.ทองคำ)^{๘๒}

สิ่งเหล่านี้แสดงถึงการยอมรับชนเผ่าต่างๆ ตามกฎหมาย นอกจากนี้การที่เนื้อ หาในแบบเรียนให้พื้นที่แก่ชนเผ่าต่างๆ จึงเป็นการทำให้ประชาชนลาวเกิดความรู้สึกคุ้นเคยซึ่งกันและกัน และยอมรับ “ความเป็นลาว” ที่ประกอบด้วย “ความหลากหลายของชนเผ่า” (ethnic diversity) นำไปสู่การสร้างความรู้สึกของความเป็น “พวกเรา” (We) และจัดความรู้สึกของ “ความเป็นอื่นหรือพวกเขา” (The others) อันก่อให้เกิดความแปลกแยกออกไป เพื่อให้เกิดความสามัคคีภายในประเทศระหว่างพลเมืองลาว (national harmony) นำไปสู่ความเป็น “เอกภาพ” (unity) และเอกราชของประเทศความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเมืองการปกครอง และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนลาวแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะรัฐบาลรวมทุกคนในชาติต่างยอมรับและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นับว่าเป็นตัวอย่างอันดีของการจัดการสังคมที่มีความเป็นพหุลักษณะ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว

๒. ความรักและภาคภูมิใจในชาติ

ความรักและภาคภูมิใจในชาติเป็นลักษณะสากลที่พบอยู่ในทุกชาติ สำหรับในแบบเรียนภาษาลาวนั้น ถือว่าเป็นอัตลักษณ์เด่นอีกอย่างหนึ่งที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาลาว กล่าวคือ รัฐบาลใช้แบบเรียนในการกล่อมเกล่าให้เยาวชนมีความรัก ความภาคภูมิใจในประเทศของ

^{๘๑} จามะรี เชียงทอง, การเมืองเรื่องชาติพันธุ์วัฒนธรรมและความรู้พื้นถิ่นในไทยเวียดนามและลาว, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

^{๘๒} ธีระพันธ์ ล.ทองคำ, ภาษาของนานาชนเผ่าในแขวงเซกอง ลาวใต้: ความรู้พื้นฐานเพื่อการวิจัยและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๖๕.

ตนเป็นพื้น นั่นคือทำให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจว่า สปป. ลาว^{๘๓} เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ มั่งคั่งด้วยทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดความ “หวังเห่น” ตามมาเช่น แบบเรียนชั้น ป. ๓ บทที่ ๑๘ เรื่อง “ถิ่นถ่านบ้านเกิด” ที่กล่าวถึงบ้านเกิดมีความภาคภูมิใจในความอุดมสมบูรณ์ดังความว่าบ้าน (หมู่บ้าน) ของช้อยก็เป็นบ้านหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ฉะนั้นช้อยจึงมีความภาคภูมิใจยามเมื่อได้จากบ้านไปถิ่นอื่นเป็นเวลาตน (นม) นานช้อยยังคิดถึง (คิดถึง) บ้านเกิดเมืองนอนของตนเสมอ (แบบเรียนชั้น ป. ๓.) และแบบเรียนได้ต่อย้ำ อีกครั้งในระดับชั้น ป. ๔ บทที่ ๑๑ เรื่อง “บ้านช้อย” ดังความว่าหลายเช่นคน (หลายชั่วอายุคน) มาแล้ว ภูมิลำเนาแห่งนี้ได้ช่วยให้แก่การอาศัยอยู่ของชาวบ้านได้รับความสะดวกสบาย ฉะนั้น ใครๆ ก็รักหอม (รักใคร่ปองดอง) และมีจิตใจอยากสร้างให้บ้านเกิดเมืองนอนของตนนับ มีอ นับยังมี (มั่งคั่งอุดมสมบูรณ์) และสวยงาม (แบบเรียนชั้น ป. ๔.)

ในแบบเรียนชั้น ป.๒ ได้กล่าวถึงความรักและภาคภูมิใจในชาติ ในบทที่ ๒๓ เรื่อง “ความรักและความซิง” (๑๙๙๕ : ๕๙) โดยกล่าวเปรียบเทียบความรักบ้านเกิดเมืองนอนว่าเหมือนหนึ่งรักพ่อแม่ของตน โดยกล่าวว่า “รักชาติ แม่รักบ้าน พ่อแม่ของตน” แบบเรียนได้ต่อย้ำ ให้เห็นว่ากว่าจะมาประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบันนี้คนลาวต้องผ่านอดีตที่เจ็บปวดอย่างโรมาบ้าง โดยให้พื้นที่กับวีรชนผู้เสียสละเพื่อชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นสามัญชนเช่นเรื่อง “อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม” ในแบบเรียนชั้น ป. ๒ บทที่ ๔๔ (๑๙๙๕ :๑๒๙) ซึ่งกล่าวถึงอนุสาวรีย์ที่สร้างเป็นเกียรติแด่ทหาร ตำรวจ พนักงาน ที่เสียชีวิตในการทำสงครามกับศัตรู เรื่อง “วีรชนสี่ทอง” (แบบเรียนชั้น ป. ๓.) ที่กล่าวถึง “สี่ทอง” พลทหารผู้มีความรักชาติและเสียสละเพื่อชาติ แม้ว่าจะถูกศัตรูทรมานอย่างแสนสาหัสก็ไม่ยอมแปร่งพราญความลับให้แก่ศัตรูในแบบเรียนชั้น ป. ๔ บทที่ ๑๓ เรื่อง “น้ำใจวันชาติ” กล่าวถึงวันที่ ๒ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๗๕ ซึ่งเป็นวันชาติของลาวเพราะเป็นวันที่ลาวฝ่ายซ้ายซึ่งเป็นพรรคประชาชนปฏิวัติได้ชัยชนะสงครามฝ่ายขวาซึ่งเป็นพรรคที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ในแบบเรียนชั้น ป. ๕ บทที่ ๒๖ เรื่อง “กองทัพประชาชนลาว” เป็นการกล่าวถึงการก่อตั้งกองทัพประชาชนลาวของพรรคประชาชนปฏิวัติที่เกิดจากการรวมตัวจากคนลาวทุกหมู่เหล่าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการต่อสู้ปลดปล่อยชาติ ซึ่งเป็นการต่อย้ำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวีรชนเหล่านี้

นอกจากนี้แบบเรียนยังได้สร้างความรู้สึก “ศรัทธาและเชื่อมั่น” ในระบอบการปกครองของประเทศ โดยชี้ให้เห็นว่าการที่ประเทศมีการพัฒนาและประชาชนมีความสุขเช่นนี้เป็นเพราะมีรัฐบาลที่ “เข้มแข็งและเด็ดขาด” ดังความว่า “เพื่อให้พลเมืองได้รับความอยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากภัยพิบัติต่างๆ รัฐบาลซึ่งมีหน้าที่ปกป้องรักษาก็ต้องมีความสามารถอาจหาญและเด็ดเดี่ยว” (แบบเรียนชั้น ป. ๕ บทที่ ๒๕ เรื่อง “รัฐบาล”)

โดยกล่าวเปรียบเทียบรัฐบาลกับประชาชนว่า เหมือนคนที่ร่วมลงเรือลำเดียวกัน ต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งในการสั่งการเดินเรือ คณะรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ในเรือ ส่วนประชาชนเป็นฝีพาย ทุกฝ่ายต้องร่วมแรงร่วมใจนำเรือให้ผ่านพ้นอุปสรรค ดังนั้น ประชาชนต้องรัก ศรัทธาและเชื่อมั่นในระบอบการปกครองของประเทศลาวและมีศรัทธาใน “ผู้นำของประเทศ” ด้วย ดังความว่า

^{๘๓} จารุวรรณ ธรรมวัตร, การกล่อมเกลางานสังคมจากแบบเรียนระดับประถมศึกษาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ลาวฮูเอียง ไทยฮูเอียง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน สกว., ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๕.

“รักผู้นำพาพ้อมสังคมระบอบใหม่” (แบบเรียน ป. ๒. บทที่ ๒๓ เรื่อง “ความรักความซิง”) การตอกย้ำในลักษณะนี้ พิพัฒน์ พสุธารชาติ^{๘๔} กล่าวว่าระบอบการปกครองใดๆ ก็ตามจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อคนในสังคมนั้น ๆ มีความเชื่อหรือมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่รองรับกับระบอบการปกครองนั้น ๆ โดยที่อุดมการณ์ทางการเมืองนั้น จะต้องได้รับและถูกหล่อเลี้ยงเอาไว้เพื่อดำรงอยู่ซึ่งระบอบการปกครองในแบบที่รัฐพึงพอใจ เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐจึงต้องสร้างและถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวจากรัฐสู่ประชาชน และสร้างให้กลายเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่ประชาชน “ยอมรับ” และถือเอาไว้ร่วมกันอย่างไม่เสื่อมคลาย” นอกจากการตอกย้ำอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ในแบบเรียนแล้ว ในชีวิตประจำวันรัฐบาลก็ใช้วิธีการตอกย้ำ อัตลักษณ์เหล่านี้ในรูปแบบต่างๆ ด้วย เช่นในใบเสร็จรับเงินของสำนักพิมพ์และร้านจำหน่ายหนังสือแห่งรัฐจะเขียนข้อความที่หวักระดาศด้านบนไว้ว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร” นอกจากนี้เรื่องบางเรื่องเช่นโครงการรณรงค์ให้บ้านเมืองสะอาด รัฐบาลลาวได้ใช้แผ่นป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ติดตามแหล่งที่ชุมชน เช่น ตามตลาด สถานีขนส่งผู้โดยสาร ฯลฯ ด้วยข้อความในลักษณะว่า หากรักชาติ ต้องรักษาความสะอาดของสถานที่ต่างๆ ด้วย ซึ่งค่อนข้างได้ผลเป็นอย่างดีโดยทั่วไปจากกล่าวได้ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประสบความสำเร็จอย่างมากในการสร้างอัตลักษณ์ของการเป็นผู้ที่มีความรักและภาคภูมิใจในชาติให้เกิดขึ้นกับคนลาว เพื่อความเป็นเอกภาพ และดำรงเอกราชของประเทศ^{๘๕}

๓. การเป็นผู้ที่มีสุขอนามัยที่ดี

อัตลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของคนลาวที่ปรากฏเด่นชัดในแบบเรียนคือ การเป็นผู้ที่มีสุขภาพและมือนามัยที่ดีอัตลักษณ์นี้ปรากฏเด่นชัด โดยการพยายามตอกย้ำผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอในแบบเรียนชั้นประถมทุกระดับ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการออกกำลังกาย เช่น แบบเรียนชั้น ป.๒ บทที่ ๙ เรื่อง “ในชั่วโมงหัดกาย” และในเล่มเดียวกัน บทที่ ๓๓ เรื่อง “รักษาสุขภาพในหน้าหนาว แบบเรียนชั้น ป.๔ บทที่ ๕ เรื่อง “หัดกายบริหาร” และตอกย้ำ อีกครั้งในแบบเรียนชั้น ป.๕ บทที่ ๕ เรื่อง “การบำรุงร่างกาย” และในเล่มเดียวกัน บทที่ ๙ เรื่อง “การเล่นกีฬา” ซึ่งล้วนกล่าวในทำนองว่าการกระทำเหล่านี้จะทำให้ร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพดี นอกจากนี้เนื้อหาของแบบเรียนยังกล่าวถึงการรักษามานามัยทั้งส่วนบุคคล และที่อยู่อาศัย เพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพอนามัยที่ดีด้วย ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะปรากฏในบทเรียนทุกระดับชั้น ในระดับประถมศึกษา โดยจุดมุ่งหมายของการเสนออัตลักษณ์เรื่องสุขอนามัยนั้นได้แทรกอยู่ในแบบเรียนชั้น ป. ๔ บทที่ ๒๕ เรื่อง “การรักษาอนามัย” ว่าการรักษาอนามัย เป็นความจำเป็นสำหรับทุกคนที่ดำรงชีวิตร่วมกันไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ถ้าหากว่าไม่มีการรักษามานามัยแล้วจะทำให้พยาธิ (โรค) หลายชนิดเกิดขึ้น และเป็ดเบียนชีวิตของคนและสัตว์ พุดรวมแล้วการรักษาอนามัยเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมให้บริสุทธิ์นั่นเอง การรักษาอนามัยจะต้องเริ่มจากการรักษาความสะอาดร่างกายตนเองเครื่องนุ่งห่ม เรือนชาน

^{๘๔} พิพัฒน์ พสุธารชาติ, *รัฐกับศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓๕-๒๓๖.

^{๘๕} เบลูจวรรณ สุนทรากุล, *วิวัฒนาการแบบเรียนไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓.

ที่พักอยู่อาศัยและที่อื่นๆ ควรจะต้องได้ช่วยกันรักษาเพราะการรักษาอนามัยเป็นหน้าที่ของหมดทุกคน (ป. ๔ บทที่ ๒๕ รักษาอนามัย)

ปัจจุบันนี้คนลาวให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายอย่างมาก ทุกๆ เย็น จะพากันไปเดิน วิ่งออกกำลังกายกันตามที่สาธารณะต่างๆ เช่นบริเวณประตูชัยที่เวียงจันทน์ บริเวณลานพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ ฯลฯ บางครั้ง ก็ไปคนเดียว แต่ส่วนใหญ่มักจะพากันไปเป็นครอบครัว และจะมีมากเป็นพิเศษคือวันสุดสัปดาห์คือวันศุกร์เสาร์และอาทิตย์ นอกจากนี้คนลาวบางคนก็นิยมออกกำลังกายโดยการเดินแอโรบิก ก็จะมีเงินกันประมาณ ๕,๐๐๐ กีบ/เดือน จ้างคนนำเดินที่บริเวณพระธาตุหลวง ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากแบบเรียนจึงเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ของรัฐที่ใช้เป็นเครื่องมือในการต่อยอด ความคิดเพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีอัตลักษณ์ตามที่ต้องการ ดังจะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ทั้ง ๓ ประการที่ปรากฏอยู่ในแบบเรียนนั้น ได้ปรากฏให้เห็นจริงในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลลาวประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดแก่คนลาวซึ่งตรงตามจุดมุ่งหมายการศึกษาที่รัฐบาลลาวกำหนดไว้คือ

๑. มีความรักชาติ มีน้ำ ใจสามัคคีคนในชาติและสามัคคีกับเพื่อนมิตรในโลก
๒. มีโลกทัศน์วิทยาศาสตร์ มีความรู้วิชาการ
๓. รู้สิทธิและพันธะของตนในสังคม มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน
๔. รู้อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ
๕. มีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ (กะซองสีกสาทิกาน)

แต่ที่นั่นว่าโดดเด่นที่สุดคือ จุดมุ่งหมาย ข้อ ๑ ได้แก่ มีความรักชาติ มีน้ำใจสามัคคีคนในชาติและสามัคคีกับเพื่อนมิตรในโลก กับข้อ ๕ ได้แก่ การมีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ ส่วนข้ออื่นๆ นั้นเป็นการสอดแทรกไปในเนื้อหาเป็นระยะๆ แต่ไม่โดดเด่นเท่าอัตลักษณ์ที่กล่าวมานี้

๒.๖ พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

อัตลักษณ์ของคนลาวที่ปรากฏในสังคมไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์จากตำราเอกสาร ตลอดจนทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและสามารถสรุปการพัฒนาอัตลักษณ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในสังคมไทยได้ดังต่อไปนี้^{๘๖}

ลาวเวียงและลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่ สาเหตุของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงนั้นสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างไทยกับเวียงจันทน์ เป็นสำคัญ นับตั้งแต่เวียงจันทน์ตกอยู่ในฐานะประเทศราชของไทยในสมัยกรุงธนบุรี ไทยได้ดำเนินนโยบายกวาดต้อนลาวเวียงส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคตะวันออกของไทยเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. ๒๓๒๒ ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์หลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. ๒๓๖๙ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ทำการกวาดต้อนแล้วส่งลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในภาคตะวันออกถึง ๔ ครั้งด้วยกัน คือ ใน พ.ศ. ๒๓๗๐, ๒๓๗๑, ๒๓๗๓ และ ๒๓๘๐ การจัดส่งลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดส่งลาวเวียงกลุ่มสุดท้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานรวมอยู่กับชาวลาวเชื้อสายเดียวกันใน พ.ศ. ๒๔๐๔

^{๘๖} นิธิ เอียวศรีวงศ์, ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์, หน้า ๖๒.

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงใต้แตกต่างจากลาวเวียง สาเหตุดังกล่าวสืบเนื่องมาจากที่ตั้งของเมืองพวนซึ่งอยู่ใกล้กับเขตแดนญวน แม้เมืองพวนจะมีฐานะ เป็นประเทศราชของไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๒ แล้วก็ตาม แต่ญวนมักขยายอิทธิพลเข้าแทรกแซงเมือง พวนโดยปราศจากความยินยอมของไทยอยู่เสมอ สำหรับไทยซึ่งมีระยะทางห่างไกลจากเมืองพวนมาก ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมดูแลเมืองพวนได้อย่างใกล้ชิด จึงแก้ปัญหาโดยการกวาดต้อนลาวพวนเข้า มาฝั่งไทยให้หมดเพื่อไม่ให้หลงเหลือไว้เป็นกำลังแก่ญวนได้ ลาวพวนที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาเหล่านี้ถูก ส่งไปตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของไทยครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๘๐ ได้มีการกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียง ใต้ครั้งหนึ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๓ ก็ปรากฏหลักฐานการกวาด ต้อนและเกลี้ยกล่อมลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเช่นกัน แม้ว่าการกวาดต้อนและ เกลี้ยกล่อมลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้จะเกิดขึ้นเพียง ๓ ครั้ง แต่ในแต่ละครั้งนั้น ปรากฏว่ามีลาวพวนที่ถูกกวาดต้อนเกลี้ยกล่อมส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้ชุมชนลาวพวนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้จนถึงปัจจุบัน

การที่รัฐเลือกส่งลาวเวียงและลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจาก ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงใต้มีความเหมาะสมหลายประการ กล่าวคือ ๑. ห่างไกลจาก ภูมิลาเนาเดิมของลาวเวียงและลาวพวน ทำให้การหลบหนีกลับถิ่นฐานเดิมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นรัฐจึง ไม่ต้องเสี่ยงต่อการสูญเสียกำลังคนที่ได้พยายามกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมเข้ามาไป ๒. ภาคตะวันออกเฉียง ใต้มีลักษณะภูมิประเทศคล้ายคลึงกับเวียงจันทน์และเมืองพวน ซึ่งในประเด็นนี้นอกจากจะช่วยให้ลาว เวียงและลาวพวนที่กวาดต้อนมามีความคุ้นเคยและจะได้คลายความคิดถึงถิ่นฐานเดิมแล้วยังช่วยให้ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดของตนได้อีกด้วย ๓. สร้างความอุ่นใจแก่กลุ่ม ชาติพันธุ์ลาวและรัฐสามารถควบคุมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวได้สะดวก ชาวลาวถูกกวาดต้อนและส่งเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี

ดังนั้นในสมัยต่อมาเมื่อทำการกวาดต้อนชาวลาว พระมหากษัตริย์ไทยจึงมีพระประสงค์ ให้ส่งชาวลาวเหล่านั้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันกับพวกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนเพื่อสร้างความอบอุ่น ใจแก่ชาวลาวที่พลัดพรากจากบ้านเกิดมา การจัดให้ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันตามกลุ่มชาติพันธุ์เช่นนี้ นอกจากจะส่งผลดีทางด้านจิตใจแล้ว ยังทำให้รัฐสามารถควบคุมดูแลชาวลาวเหล่านั้นได้สะดวกยิ่งขึ้น ในอดีตการกวาดต้อนนับเป็นนโยบายสำคัญของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจาก ประชากรถือเป็นปัจจัยสำคัญอันจะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเมืองและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ของประเทศ ในกรณีที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของไทย กล่าวได้ว่ามีบทบาทสำคัญทางด้าน การเมืองและความมั่นคงของประเทศอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้เนื่องจากในยามศึกสงครามไทยได้อาศัยกำลัง ของชาวลาวเหล่านี้โดยการเกณฑ์ไปช่วยราชการทัพเพื่อปกป้องบ้านเมืองอยู่หลายครั้ง อาทิ สงคราม กับญวนใน พ.ศ. ๒๓๘๒ และสงครามเมืองนครพนม ใน พ.ศ. ๒๓๘๖ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นลาวเวียง และลาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ทำให้จำนวนประชากรในภาคตะวันออกเฉียง ใต้ส่งผลให้รัฐมีรายได้จากการเก็บส่วยจากราษฎรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ลาวมีหน้าที่ทำส่วยเร็วและส่วย ทองคำ ส่งให้แก่รัฐโดยรัฐจะนำส่วยเร็วที่ได้ไปเป็นสินค้าออกส่งไปขายยังต่างประเทศ ส่วนส่วยทองคำ

จะใช้ในการก่อสร้างที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น สร้างวัด บุรณะวัดและสิ่งสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นหลัก หากชาวลาวเหล่านี้ไม่สามารถส่งส่วยที่เป็นสิ่งของได้ครบตามอัตราที่รัฐกำหนดจะต้องส่งเป็นเงินแทน ซึ่งรัฐจะนำเงินแทนส่วยที่ได้ไปใช้ในการบูรณะและพัฒนาประเทศ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าลาวที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความมั่งคั่งและเจริญก้าวหน้าของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอยู่น้อยเลยทีเดียว ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยนอกจากจะมีบทบาทสำคัญทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว ชาวลาวเหล่านี้ยังมีบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและวัง ได้แก่ การซ่อมพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามใน พ.ศ. ๒๓๖๙ ยิ่งไปกว่านั้น ภายในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานยังได้สร้างวัดและภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามตามรูปแบบศิลปะล้านช้างชั้นหลายแห่ง อาทิ พระอุโบสถและจิตรกรรม ฝาผนังฝีมือช่างท้องถิ่นศิลปะแบบล้านช้างที่วัดเมืองกาย อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พระอุโบสถวัดโบสถ์ อำเภอพนมสนธิคม จังหวัดชลบุรี เจดีย์ศิลปะล้านช้างวัดเตาเหล็ก อำเภอ พนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เจดีย์ศิลปะล้านช้างวัดแสงสว่าง อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี หอไตรกลางน้ำวัดไต้ต้นลาน อำเภอพนมสนธิคม จังหวัดชลบุรี หากนับจนถึงปัจจุบัน ลาวเวียงและลาวพวนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างมั่นคงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นเวลาถึง ๒๓๔ ปี และ ๑๗๘ ปี ตามลำดับส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนมีพัฒนาการที่ต่างไปจากอดีตอยู่มาก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากเอกสารสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวในสังคมไทยแบ่งออกได้ดังนี้

๑. การติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) มีการติดต่อทางวัฒนธรรมกับชาวไทยและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ชิดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรมจากไทยและจีนไปใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโลกปัจจุบัน ยังเป็นเสมือนสิ่งกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

๒. การศึกษาภาคบังคับ ส่งบุตรหลานที่มีอายุ ตั้งแต่ ๗ ปีเข้าเรียนในโรงเรียนจนมีอายุถึง ๑๔ ปีบริบูรณ์ตามแนวทางการศึกษาภาคบังคับซึ่งเริ่ม บังคับใช้ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า อยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นต้นมา โดยบุตรหลานที่เข้าเรียนในโรงเรียนทุกคนถูกจัดให้เรียนวิชาภาษาไทยทั้งอ่านและเขียน ตลอดจน วิชาความรู้เรื่องเมืองไทยเพื่อให้เกิดความรักชาติไทย การถูกปลูกฝังที่ดำเนินมาอย่างยาวนานเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

๓. พัฒนาการการคมนาคม ทั้งทางบกและทางน้ำมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้การเดินทางจากเมืองหลวงคือกรุงเทพฯ ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เริ่มต้นจากการคมนาคมทางน้ำซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมหลักของผู้คนในอดีตปรากฏว่าได้มีการขุดคลองเชื่อมระหว่างแม่น้ำบางปะกงกับแม่น้ำเจ้าพระยา รัฐบาลมีนโยบายให้สร้างถนนหรือระบบทางหลวง เชื่อมโยงพื้นที่ทั่วประเทศ สะดวกในเรื่องการขนส่งและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เป็นช่องทางให้การดำเนินชีวิตและวิถีคิดแบบคนเมืองหลวงไหลบ่าเข้าสู่เมืองไทย อย่าง

หลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวต้องเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด

๔. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Sea Board : ESB) ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว สาเหตุสืบเนื่องมาจากการสนับสนุนของภาครัฐส่วนหนึ่ง ประกอบกับความพร้อมในด้านทำเลที่ตั้งของภาคตะวันออกซึ่งได้เปรียบในเรื่องการติดต่อเชื่อมโยงกับภูมิภาค ทั้งภายในและภายนอกได้อย่างสะดวก จากความพร้อมดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่สามารถดึงดูดนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมหลายประเภท ส่งผลให้เกิดนิคมประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากมาย ผลพวงที่ตามมาภายหลังการขยายตัวของเศรษฐกิจ ที่ดินมีราคาสูงขึ้น แรงงานต่างถิ่นจำนวนมากอพยพเข้ามาหางานทำ การเพิ่มจำนวนของธุรกิจด้านการบริการต่าง ๆ อาทิ โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหารขนาดใหญ่ ร้านค้าขนาดใหญ่ รวมไปถึงสถานบันเทิง เช่น ผับ คาราโอเกะ ดิสโก้เทค และบาร์เปียร์หลายแห่งเพื่อตอบสนองความต้องการของแรงงานและนักลงทุนต่างชาติ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสังคมไทย

๕. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Ethnic Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน อย่างที่ทราบกันดีว่าการท่องเที่ยวนี้เป็นที่มาของเม็ดเงินจำนวนมากมหาศาล ด้วยเหตุนี้ชุมชนลาวจึงมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น ปรับปรุงบ้านเป็นโฮมสเตย์ (Homestay) เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก พร้อมมีบริการทันสมัยอย่างสปา ในบางแห่งถึงขั้นสร้างวัฒนธรรมประดิษฐ์ (Cultural Invention) เช่น การแต่งกายเลียนแบบโบราณ รวมไปถึงการให้บริการอาหารที่จัดเตรียมมาในภาชนะย้อนยุค เช่น กะลามะพร้าว เพื่อดึงดูดความสนใจและตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุดจนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

จากปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมานำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พัฒนาการด้านความเชื่อและประเพณี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๑. ประเพณีทางศาสนาและการนับถือผี ที่สำคัญ คือ ประเพณี ๑๒ เดือน หรือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ปัจจุบันประเพณีส่วนใหญ่ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกก็ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ มีเพียงบางประเพณีเท่านั้นที่ยกเลิกไป ได้แก่ ประเพณีอาบน้ำก่อนกา ซึ่งเคยปฏิบัติในเดือนห้า สาเหตุที่ยกเลิกเนื่องจากขาดผู้รู้ขั้นตอนปฏิบัติตามธรรมเนียมแบบโบราณ และ อีกประเพณีหนึ่งที่ถูกยกเลิกไปคือ ประเพณีกำเจียง ที่ปฏิบัติในเดือนเก้า เนื่องจากถูกนำไปรวมปฏิบัติอยู่ในประเพณีสารทลาว ถึงแม้ว่าหลายประเพณีในฮีตสิบสอง คองสิบสี่จะยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาจนปัจจุบัน แต่ในรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติพบว่ามีหลายสิ่งถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

๑. ประเพณีที่มีการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ได้แก่ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ของลาวเวียง อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี และ ประเพณีทำบุญกลางบ้านของลาว

พวน บ้านดงกระทยาม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งพบว่ามีความวัฒนธรรมจีนปะปนอยู่ทั้งในเรื่องของเครื่องเล่นสำหรับทำพิธี ตลอดจนการแสดง มหรสพต่าง ๆ ประเพณีบุญบั้งไฟ ของลาวพวน อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี มีการนำ วงดนตรีสตริงพร้อมแดนเซอร์สุดเซ็กซี่ รวมไปถึงการแสดงหนังตะลุง วัฒนธรรมของคนไทยทางภาคใต้มาจัดแสดงแทนการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว

๒. ประเพณีที่ตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ได้แก่ ประเพณีบุญข้าวหลาม ของลาวเวียงและลาวพวน จังหวัดฉะเชิงเทรา ภายในงานนอกจากจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสนุกสนานแก่นักท่องเที่ยว อาทิ การประกวดสุดยอดข้าวหลามการแข่งขันกินข้าวหลาม ขบวนรถมอเตอร์ไซค์โบราณ ฯลฯ ยังมีการจัดแสดงข้าวหลามใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ของลาวเวียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี การจัดงานประเพณีดังกล่าวเป็นความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลเมืองพนัสนิคมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต ๓ จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีการจัดการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการจัดประกวดแต่งกายงามด้วยการนุ่งผ้าไทย ลาว จีน การประกวดรถจักรยาน การแสดงพระเครื่อง รำวงย้อนยุค หายใจรัก ปรินดา และการแสดงจากศิลปินที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ มากมาย

๓. ประเพณีที่หล่อปฏิบัติเฉพาะบางแห่ง ได้แก่ ประเพณีทำบุญล้อมบ้านและประเพณีเลี้ยงปลาของลาวพวนบ้านหัวกระสังข์ ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัด ฉะเชิงเทรา และประเพณีทำบุญลานของลาวพวนบ้านคลองตะเคียน ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก การที่ประเพณีเหล่านี้หล่อปฏิบัติอยู่เฉพาะบางแห่งนั้นสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเหล่านี้ยังคงสามารถรักษาประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอาไว้ได้ดังต่อไปนี้ ๑). ในหมู่บ้านยังมีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่เป็นจำนวนมาก ๒). มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ๓). เป็นชุมชนที่รวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็ง ๔). เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ๕). ชาวบ้านในชุมชนมีความภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน ๖). ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การแต่งงาน การเกิด การบวช การทำศพ ทุกประเพณีในปัจจุบันลดขั้นตอนการปฏิบัติที่ซับซ้อนลงเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ และเป็นการประหยัดเวลารวมถึงค่าใช้จ่ายไปพร้อมกัน ยิ่งไปกว่านั้นในขั้นตอนของการปฏิบัติ ยังปรากฏประเพณีไทยสอดแทรกปะปนอยู่ด้วย พัฒนาการด้านการรักษาพยาบาล ปัจจุบันหากเป็นอาการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย บางครอบครัวก็ยังคงใช้สมุนไพรที่หาเก็บได้ในละแวกหมู่บ้านเป็นยารักษา แต่ไม่พบการรักษาด้วย วิธีทางไสยศาสตร์ เนื่องจากผู้ที่รู้วิชาอาคมเสียชีวิตไปหมดแล้ว หากเป็นอาการเจ็บป่วยที่รุนแรง ลาวเวียงและลาวพวนจะเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล สถานีอนามัย หรือคลินิกแพทย์ แผนปัจจุบัน การที่ลาวเวียงและลาวพวนละทิ้งวิธีการรักษาโรคแบบโบราณแล้วหันมารักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันนั้นวิเคราะห์ได้ว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้ (๑). ปัจจุบันยาสมุนไพรหายาก (๒). หมอแผนโบราณลดจำนวนลง (๓). ยาแผนปัจจุบันหาซื้อง่ายและให้ผลเร็วกว่ายาสมุนไพร (๔). สถานพยาบาลที่รักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันมีจำนวนมาก (๕). สถานพยาบาลที่รักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันมีอุปกรณ์ในการรักษาที่ทันสมัย และมีบุคลากรที่น่าเชื่อถือ (๖). โครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค

พัฒนาการทางด้านภาษา แบ่งออกเป็นภาษาพูด พบว่าปัจจุบันลาวอายุ ๓๐-๘๐ ปียังคงพูดคุยสื่อสารโดยใช้ภาษาลาว ส่วนอายุ ๓๐ ปีลงมา ๘๐% ยังคงพูดภาษาลาวและอีก ๒๐% สามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่ไม่สามารถพูดได้ โดยจะพูดโต้ตอบด้วยภาษาไทยแทน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ลาวอายุ ๓๐ ปี ลงมาจำนวนหนึ่งสามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่จะพูดโต้ตอบด้วยภาษาไทยได้ ๒ ประเด็นคือ ๑. การมีบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไทย และในครอบครัวมักสื่อสาร กันโดยใช้ทั้ง ๒ ภาษา คือ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไทย ๒. การไปเติบโตและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ภายนอกชุมชนของตนเป็นเวลานานจึงมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นหลัก ภาษาเขียนปัจจุบันผู้ที่สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย มีเหลืออยู่น้อยมาก

พัฒนาการด้านการแต่งกาย ลาวปัจจุบันที่มีอายุ ๓๐-๘๐ ปี ผู้หญิงยังคงนุ่งซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้าอยู่บ้าน แต่ผ้าซิ่นและเสื้อคอกระเช้าที่สวมใส่เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ซื้อมาจากตลาด ไม่ใช่เสื้อผ้าที่ได้มาจากการทอเย็บและตัดเย็บเองเหมือนในอดีตผู้ชายก็ยังคงนุ่งกางเกงขาก๊วยใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวอยู่บ้าน ซึ่งทั้งกางเกงและผ้าขาวม้าก็ซื้อมาจากตลาดเช่นเดียวกัน เวลาไปทำบุญที่วัดหญิงสูงอายุจะนุ่งผ้าซิ่นลวดลายสวยงามสวมเสื้อลูกไม้และหม่สไบตามแบบโบราณอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อย ส่วนลาวอายุ ๕๐ ปี ลงมาทั้งหญิงและชายมักแต่งกายตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป เนื่องจากเสื้อผ้าแฟชั่น เหล่านี้มีขายอยู่มากมายในท้องตลาดหาซื้อง่ายสวมใส่สะดวกสบายกว่าเสื้อผ้าแบบโบราณ

พัฒนาการด้านอาหาร สามารถวิเคราะห์ถึงพัฒนาการด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว โดยแบ่งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวออกเป็น ๒ กลุ่มตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน คือ ๑. ชุมชนลาวที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมและย่านความเจริญ พบว่ายังคงมีวัฒนธรรมการบริโภคที่คล้ายคลึงกับอดีต และยังคงพึ่งพิงแหล่งอาหารจากธรรมชาติอยู่มาก ๒. ชุมชนลาวที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมและย่านความเจริญ พบความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม การบริโภคอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีวัฒนธรรมการบริโภคแบบไทย จีน ญี่ปุ่น และตะวันตกเข้าไปปะปนอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีให้เห็นตั้งแต่ในตลาด ห้างสรรพสินค้า ไปจนถึงโรงแรมขนาดใหญ่ แม้ปัจจัยและความจำเป็นหลายอย่างจะส่งผลให้ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันไปจากอดีต แต่ชาวลาวเหล่านี้ยังคงพยายามหาหนทางรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลาวพวนที่มีจำนวนมากและสามารถรวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งทำให้อัตลักษณ์ของลาวยังคงอยู่

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์^{๘๗} ศึกษา “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พม่าย” ผลการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงสถานะของเมืองพม่ายไปสู่การเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ทำให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาจัดการและควบคุมเมือง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและเพื่อเป็นการแสดงถึงอารยธรรมที่มีมาในอดีตส่งผลดีต่อคนในพื้นที่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสภาพทางสังคม คนพม่ายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น ตำนานเรื่องเล่าและความทรงจำที่มีต่อภูมิลา เนาได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากประวัติศาสตร์โบราณคดีของรัฐได้สร้างความหมายใหม่ให้กับปราสาทหินพม่าย เมื่อคนท้องถิ่นนำประวัติศาสตร์รัฐมาตีความตามวิถีคิดแบบท้องถิ่นจึงก่อให้เกิดระบบความเชื่อและพิธีกรรมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เป็นการสร้างความหมายที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งรัฐเป็นผู้สร้าง ทำให้เกิดสำนึกในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นใหม่ที่เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดจากรัฐและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มนทกานติ อีรนนทวัฒน์^{๘๘} ศึกษาเรื่อง “หน้าที่และอัตลักษณ์ของเพลงละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศช่วงหลังข่าวภาคค่ำในปี พ.ศ. ๒๕๔๒” โดยศึกษาเพลงละครโทรทัศน์จำนวน ๑๗ เรื่อง และเพลงละครโทรทัศน์ที่เป็นเพลงนำและเพลงท้ายละครจากละครดังกล่าวจำนวน ๒๘ เพลง ผลการวิจัยพบว่าเพลงละครโทรทัศน์มีหน้าที่เล่าเรื่องเพื่อสื่อความหมายถึงเนื้อหาของละครโทรทัศน์ และช่วยเสริมสร้างอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร และช่วยเสริมให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวของละคร และเป็นการประชาสัมพันธ์ละครทำให้ผู้ชมรู้สึกอยากดูละครมากขึ้น อัตลักษณ์ของเพลงละครโทรทัศน์ ได้แก่ เพลงละครโทรทัศน์มีการเล่าเรื่องที่สื่อความหมายถึงเนื้อหา และเรื่องราวของละครโทรทัศน์ทั้งที่เป็นความหมายเปิดเผยและความหมายแฝงเร้น ทำนองจังหวะและอารมณ์ของเพลงละครโทรทัศน์จะสัมพันธ์กับอารมณ์โดยรวมของละครโทรทัศน์

วันดี สันติวุฒิเมธี^{๘๙} ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทยพม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวิธีการศึกษาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านเช่น งานปอยส้างลอง งานศพชาวบ้านทั่วไป งานเคารพศพนายพลโม เสง เป็นต้น และวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจงและไม่เจาะจงผลการศึกษาพบว่า พ.ศ. ๒๕๐๑ – ๒๕๓๙ ชาวไทใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลานี้มีเนื้อหาต่อต้านกับอำนาจรัฐพม่าโดยตรง เช่น บทเพลงการเมืองที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลพม่า ตำราเรียนภาษาไทยใหญ่ที่ห้ามสอนในเขต

^{๘๗} ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์, “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พม่าย”, *วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

^{๘๘} มนต์กานติ อีรนนทวัฒน์, “หน้าที่และอัตลักษณ์ของเพลงละครโทรทัศน์”, *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๘๙} วันดี สันติวุฒิเมธี, “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ ชายแดน ไทย-พม่า: กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๕).

อานาจรฐพม่า สัญลักษณ์รูปธงชาติเพื่อสร้างสำนึกเรื่องความเป็นชาติและการกู้ชาติ และความพยายามในการปฏิเสธอิทธิพลของวัฒนธรรมพม่าในหลายรูปแบบ เช่น การตัดชายขึ้นของนางรำลิกไทใหญ่ เพื่อไม่ให้เหมือนกับนางรำลิกพม่า เป็นต้น แต่หลังจากกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ภายใต้การนำของขุนสาประกาศวางอาวุธ เมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๓๙ บริเวณชายแดนหมู่บ้านเปียงหลวงในเขตรัฐฉานที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพม่า ทำให้การสร้างอัตลักษณ์ต่อต้านอานาจรฐพม่าโดยตรงอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ในหมู่บ้านเปียงหลวงขาดความมั่นคง จึงทำให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่บ้านเปียงหลวงไม่แน่นอนและเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการธำรงชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

สาทิต แทนบุญ^{๙๐} ศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมนิราศของหมื่นพรหมสมพัตรสร (นายมี)” ผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ด้านศิลปะการประพันธ์ของหมื่นพรหมสมพัตรสร หรือนายมี นำเสนอการดำเนินเรื่องโดยใช้เวลาเป็นแกนในการดำเนินเรื่องคือ ใช้ประเพณีในแต่ละเดือนมาพรรณนา ใช้ลำดับของสถานที่ในการดำเนินเรื่องในนิราศ บางตอนแต่งเป็นกลบทมธุรสวาที ขบใน การพรรณนาได้พรรณนาสิ่งที่พบเห็น ด้านประดิษฐ์การเริ่มแรกในการพรรณนาเปรียบเทียบทุกข์ของ ตนกับความทุกข์ของคู่พระนางในวรรณคดี ด้านทศนะกวีได้แสดงทศนะไว้ ๓ ลักษณะ คือ ทศนะต่อ ชีวิต โลก และสังคม ทศนะต่อชีวิตเน้นเรื่องความรักและความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง นอกจากนี้ทศนะของหมื่นพรหมสมพัตรสร หรือนายมีมีการแสดงถึงการวิจารณ์พระและสตรี

จักรี ศรีมุงคุณ^{๙๑} ศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์” โดยศึกษาเนื้อหา แนวคิด และ ศิลปะในการประพันธ์จำนวน ๙๙ เพลง ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อหามุ่งเสนอเกี่ยวกับชาวนาและกรรมกรผู้ใช้แรงงาน วีรชนที่ต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย อาชีพขายบริการเกี่ยวกับภาคอีสาน ประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวเกี่ยวกับความรัก การให้กำลังใจ ด้านแนวคิดมีการนำเสนอแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ในเรื่องความรัก อุทิศการณ ปรัชญาชีวิต และการดำเนินชีวิตในสังคม การเมืองการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ชาวนา กรรมกรผู้ใช้แรงงาน ผู้หญิงที่มีอาชีพขายบริการ และการศึกษา ด้านศิลปะในการประพันธ์แสดงให้เห็นความรู้ความสามารถที่เป็นอัตลักษณ์ของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์ คือสร้างสรรค์ทำนองเพลงให้แปลกใหม่ มีการเลือกถ้อยคำต่างๆ เช่น คำแสดงอารมณ์คำภาษาถิ่น การใช้ศิลปะการเรียบเรียงถ้อยคำ มีการใช้ คำซ้ำ เล่นคำ การหลกคำ มีการใช้โวหารต่างๆเพื่อให้บทเพลงเกิดความไพเราะ กลวิธีในการนำเสนอ มีการนำเสนอผ่านตัวอย่าง อุทาหรณ์ ผ่านความคิดผ่านการแต่งเป็นเรื่องสั้น และผ่านการบอกเล่า อย่างตรงไปตรงมา

^{๙๐} สาทิต แทนบุญ, “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมนิราศของหมื่นพรหมสมพัตรสร (นายมี)”, **ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

^{๙๑} จักรี ศรีมุงคุณ, “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์”, **ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗).

นุชจรินทร์ ทับทิม^{๙๒} ศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน พบว่า ลักษณะของอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะคือ ๑. อัตลักษณ์ที่เป็นความรู้สึกสำนึกร่วมเกิดจากรากฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์และการมีประสบการณ์ร่วมกันทางสังคมของคนภายในชุมชน จึงมีลักษณะเป็นนามธรรม และไม้อาจแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างประจักษ์ชัดผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน ๔๐ ๒. อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีปฏิบัติเชิงประจักษ์คือลักษณะเฉพาะของชุมชนบ้านวัวลายในลักษณะที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจนสามารถนำเสนอผ่านกิจกรรมถนนคนเดินได้ซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะทางด้านภาษาลักษณะการแต่งกายอาหารลักษณะที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการเล่นดนตรี ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ๓. อัตลักษณ์ที่เป็นหลักปฏิบัติเชิงนามธรรม คือ อัตลักษณ์ในลักษณะที่เกิดจากความ ศรัทธาในสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดจากวิถีการดำรงชีวิตเกี่ยวโยงผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังจะเห็นได้จากการนับถือศาสนา พิธีกรรมตามความเชื่อและค่านิยม รวมไปถึงประเพณีต่างๆ ซึ่งอัตลักษณ์ในลักษณะนี้มีสัญญาณบางอย่างที่สื่อถึงหลักปฏิบัติเชิงนามธรรมเหล่านี้และสามารถนำเสนอผ่านกิจกรรมถนนคนเดินได้เครื่องมือและกิจกรรมที่ใช้ในการถ่ายทอด อัตลักษณ์ของชุมชน บ้านวัวลาย ที่พบจากการสังเกตผ่านองค์ประกอบต่างๆของกิจกรรมถนนคนเดิน โดยใช้ทฤษฎีสัญญานวิทยาเป็นกรอบในการวิเคราะห์สามารถแบ่งตามลักษณะอัตลักษณ์ของชุมชนได้ดังนี้ ๔. อัตลักษณ์ที่เป็นความรู้สึกสำนึกร่วมไม่มีเครื่องมือและกิจกรรมใดที่สามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางด้านนี้ผ่านกิจกรรมถนนคนเดินได้เลย เนื่องจากเป็นอัตลักษณ์ในรูปแบบของความรู้สึกและสำนึกร่วมกันของคนภายในชุมชนเอง เช่น เรื่องราวการอพยพโยกย้ายของบรรพบุรุษ จากแถบลุ่มแม่น้ำสาละวินและเมืองเชียงตุง เข้ามาตั้งรกรากในจังหวัดเชียงใหม่จนกลายเป็นชุมชน บ้านวัวลายในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม และไม่มีสัญญาณใดที่จะสื่อออกมาให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน ๕. อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีปฏิบัติเชิงประจักษ์ มีเครื่องมือและกิจกรรมที่ใช้ถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนอยู่อย่างหลากหลาย แต่สิ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายได้ อย่างชัดเจนมากที่สุดคือ ร้านจำหน่ายเครื่องเงิน และแผนภาพโลหะที่มีอยู่ เป็นจำนวนมากในกลุ่มร้านค้าหาบเร่อาคาร ร้านค้าเครื่องเงินซึ่งเรียงรายอยู่ตลอดสองข้างทางถนนวัวลาย ตลอดจนสิ่งปลูก สร้างต่างๆได้แก่ รูปปูนปั้นวัวลาย ชุมประตูละหะสลักลาย ซึ่งสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็น อย่างดี ๖. อัตลักษณ์ที่เป็นหลักปฏิบัติเชิงนามธรรม อัตลักษณ์ในลักษณะนี้มีสัญญาณบางอย่างที่ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น พระเครื่อง ภาพวาดแนวพุทธศิลป์และตุง ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อถึงการนับถือศรัทธาในศาสนาพุทธ รวมทั้งความเชื่อและค่านิยมของคนในชุมชนจากการใช้เครื่องมือ และกิจกรรมดังกล่าวแล้ว พบว่านักท่องเที่ยวโดยมากมีการรับรู้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการสื่อถึงอัตลักษณ์ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะเครื่องเงิน ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาจากการที่กลุ่มผู้ค้าขายบางส่วนไม่ได้ตระหนักถึงอัตลักษณ์ของชุมชน จึงทำให้เกิดการนำเสนอสินค้าบางอย่าง ซึ่งเป็นสินค้าที่คณะกรรมการถนนคนเดินวัวลายไม่สนับสนุน ๔๑ เช่น สินค้าโรงงาน สินค้ามือสอง สินค้าก็ฟ้อปเข้ามาจำหน่ายอย่างมากมายจนทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายถูกกลืนไปบ้างในบางส่วน แต่อย่างไรก็ตามทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวต่างก็ต้องการให้ถนนคนเดินวัวลายมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว

^{๙๒} นุชจรินทร์ ทับทิม, “การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

เป็นแหล่งเผยแพร่ศิลปหัตถกรรมของ ชุมชนบ้านวัวลายให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน และดำรงเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมไว้ไม่ให้สูญหาย เพื่อเป็นถนนคนเดินที่มีความยั่งยืนต่อไป

มงคล พนมมิตร^{๙๓} ศึกษากระบวนการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ พบว่ามีหลายอัตลักษณ์ เช่น อัตลักษณ์แบบดั้งเดิมที่แสดงออกทางกายภาพ คือการแต่งกายประจำเผ่าด้วยชุดสีดามีภาษาพูดเฉพาะของชนเผ่ามีวัฒนธรรมและประเพณีของชนเผ่าที่จัดขึ้นในทุกปี ส่วนอัตลักษณ์ที่เป็นนามธรรมอยู่ภายในที่แสดงออกผ่านการปฏิบัติคือการมีพฤติกรรม บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยมีความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นเครือญาติให้การช่วยเหลือแบ่งปันผู้ด้อยโอกาส และการให้คุณค่า และให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโสรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอัตลักษณ์ที่ ถูกสร้างขึ้นใหม่คืออัตลักษณ์การประนีประนอม อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวดไม่แข่งขัน เป็นมิตร ได้กับทุกคน และอัตลักษณ์ตามสมัยนิยมของคนรุ่นใหม่ อัตลักษณ์เหล่านี้เกิดขึ้นและสั่นไหวไปตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแต่ละอัตลักษณ์ถึงแม้จะเกิดขึ้นในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน แต่ทุกอัตลักษณ์เป็นอัตลักษณ์ที่มีรากฐานมาจากความคิด ความเชื่อที่ผูกติดกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีและความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชนเผ่าที่สั่งสมมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และชุมชนได้มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน อัตลักษณ์เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นศักยภาพของชุมชน ที่ชุมชนสามารถดำรงรักษาเอาไว้ได้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันโดยมีกระบวนการในการดำรงรักษาที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญสามประการคือ ประการแรก การมีฐานความคิดที่คำนึงถึงความมั่นคง ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนเป็นที่ตั้ง ประการที่สอง มีกลไกของชุมชนที่ถือเป็นเสาหลักค้ำยันหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำหน้าที่อย่างเข้มข้น ประการที่สาม การมีวิธีการสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชนเผ่า ผู้วิจัยพบว่าเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการดำรงรักษาอัตลักษณ์ดังกล่าวข้างต้น มีทั้งเงื่อนไขที่เกิดจากภายใน คือการมีต้นทุนเดิม (ความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีความรู้ภูมิปัญญา) อยู่สูงการมีกระบวนการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีผู้นำผู้อาวุโสที่เป็นกลไกหลักของชุมชนทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง และความต้องการได้รับการยอมรับให้ชุมชนมีสถานะตาม ๔๒ กฎหมายของประเทศไทย ส่วนที่เป็นเงื่อนไขภายนอกคือ การถูกรอปรำและเข้มแข็งจากบุคคล หน่วยงานภายนอกที่พยายามเข้าไปครอบงำทางอำนาจเหนือชุมชน และการรุกรานของกระแสบริโภควัตถุของระบบทุนนิยมเสรีเมื่อชุมชนห่วยเหี้ยะสามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ได้จึงส่งผลให้คนในชุมชนห่วยเหี้ยะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้รับการดูแลรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นคุณค่าของชุมชนได้รับการสืบทอดและมีพื้นที่ทางสังคมให้อยู่ให้ยืนที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนที่มีคุณค่าในสายตาของชุมชนอื่นๆ

^{๙๓} มงคล พนมมิตร, “การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

แพรวพโยม พัวเจริญ^{๙๔} ศึกษา อัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม เพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชนพบว่าในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเยาวชนมีความต้องการต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราช และคณะหอเพลงโคราชรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชตามที่นักท่องเที่ยวต้องการมีกิจกรรมดังต่อไปนี้การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเพลงโคราช มีบริการเช่าชุดเครื่องแต่งกายของเพลงโคราชเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสวมใส่และได้ถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก การแข่งขันประกวดร้องเพลงโคราช จัดให้มีเพลงโคราชเข้ามาอยู่ในแฟ้มเก็บงานการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแสดงเพลงโคราชนักท่องเที่ยวได้ฝึกร้องเพลงโคราช จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับเพลงโคราช จัดทำรูปแบบเกมส์ที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราชเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก จัดให้มีการนำเพลงโคราชเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนา จัดให้มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านหอเพลงโคราช

โสวัตรี ณ กลาง^{๙๕} ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของจังหวัดสระบุรี พบว่านับตั้งแต่ได้ก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงจากการโยกย้ายถิ่นฐาน เมื่อประมาณ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ชุมชนได้มีการปรับตัวและสร้างอัตลักษณ์ให้ความเป็นชาติพันธุ์ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสังคมแห่งใหม่ ความโดดเด่นของจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ไทยวน ยังมีให้เห็นค่อนข้างชัดเจนในวิถีชีวิต เช่น อาชีพ ภาษา พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีการเล่น ดนตรีศิลปะ จิตรกรรม และ หัตถกรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ความโดดเด่นเหล่านี้ได้ทำให้พวกเขาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนอย่างแน่นแฟ้น อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้รับการเน้นเพื่อตอบรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งกำลังเป็นที่นิยม โดยชุมชนได้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๓ รูปแบบ ได้แก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวทั้งสามรูปแบบนี้เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนในรูปแบบที่เป็นตัวของตัวเอง และสร้างบรรยากาศให้นักท่องเที่ยว “เข้าถึง” ความเป็นไทยวนให้มากที่สุดนโยบายด้านการท่องเที่ยวและการสนับสนุนจากภาครัฐมีส่วนในการกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนโดยอัตลักษณ์จะถูกนำมาใช้และปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเพียงใดขึ้นอยู่กับความต้องการที่จะตอบสนองต่อกระแสและปัจจัยภายนอกด้านการท่องเที่ยวหากชุมชนให้ความสำคัญกับการสัมผัสวัฒนธรรมโดยขาดจุดยืนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง วัฒนธรรมท้องถิ่นก็มีแนวโน้มที่จะปรับตัวไปสู่การตอบรับการท่องเที่ยวแบบมวลชนแต่หาก ๔๔ ชุมชนให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการรู้เท่าทันและการเรียนรู้บทเรียนจากกรณีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นๆ ความเป็นไปได้ของการคงไว้ซึ่งจุดแข็งและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนก็สามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้กระแส “วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงบริโภค” ในปัจจุบัน

^{๙๔} แพรวพโยม พัวเจริญ, “อัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน”, รายงานการวิจัย, (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๔), หน้า ๗๖.

^{๙๕} โสวัตรี ณ กลาง, “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของจังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

พระสุชี ชาครธมโม^{๙๖} ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง : ศึกษากรณีตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเพณีฮีตสิบสอง พบว่า เขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นด้านประเพณีฮีตสิบสอง ยังคงประเพณีปฏิบัติกันครบอยู่ทุกประเพณีแต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามเนื้อหาสาระวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นไปตามกาลเวลา และรับรู้ถึงหลักการและข้อประพฤติปฏิบัติตามประเพณีฮีตสิบสองในแต่ละเดือน ประเพณีที่เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยตรง ประเพณีลักษณะนี้จะมี ๖ ประเพณีหรือ ๖ เดือน คือ บุญเข้ากรรม บุญข้าวจี บุญผะเหวด บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน ประเพณีที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน ประเพณีลักษณะนี้จะเกี่ยวกับการขอพรหรือบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลดบันดาลความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติให้เช่น ฟ้าฝน ข้าวปลาอาหารเป็นต้น จะมีอยู่ ๒ ประเพณีคือ บุญคูณลาน และบุญบั้งไฟ ประเพณีที่เกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการดำรงชีพ ประเพณีลักษณะนี้เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอำนวยความสุข สวัสดิภาพให้มี ๒ ประเพณีคือ บุญสงกรานต์และบุญซำฮะ ประเพณีที่เกี่ยวกับความกตัญญู ประเพณีลักษณะนี้จะเน้นที่การทำบุญอุทิศเป็นสำคัญมี ๒ ประเพณีคือ บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสากปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสอง พบว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมประกอบด้วยระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุข ระบบความเชื่อและประเพณี และระบบการนันทนาการบันเทิง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มี ๒ ปัจจัยหลัก คือ ๑. ปัจจัยภายนอก ๒. ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีฮีตสิบสองในเขตเทศบาลตำบล ๔๕ เมืองเก่า ประกอบด้วยปัจจัยด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยด้านการแพร่หลายทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามาปัจจัยด้านการสื่อสารมวลชน ที่เผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เช่น โทรทัศน์วิทยุเป็นต้น ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีฮีตสิบสองในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า คือปัจจัยด้านนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ปัจจัยด้านความเชื่อต่อประเพณีชาวเทศบาลตำบลเมืองเก่า ได้สืบทอดกันมากระทั่งปัจจุบัน โดยเชื่อว่าประเพณีที่คนโบราณได้รักษาไว้มีประโยชน์ต่อชุมชน ปัจจัยด้านบุคลิกภาพทัศนคติส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยภายในส่วนมากมีทัศนคติว่าในปัจจุบันได้มีการยอมรับแล้วว่าทัศนคติเป็นการแสดงออกถึงความชอบไม่ชอบ ทางบวกหรือทางลบต่อบุคคล ต่อวัตถุ และต่อเรื่องราวต่าง ๆ โดยทัศนคติทำหน้าที่ผลักดันให้เลือกในสิ่งที่ตนต้องการไม่เลือกในสิ่งที่ตนเห็นว่าจะทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผลการเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีฮีตสิบสองในตำบลเมืองเก่า ปัจจุบันพบว่าด้านสังคมและวัฒนธรรมสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงจากพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีจากการที่มนุษย์ได้นำเอาวิธีการใหม่ ๆ เข้าใช้แทนวิธีการกระทำแบบดั้งเดิม เช่น การทำการเกษตรแผนใหม่ โดยการใช้เครื่องทุ่นแรงและการใช้ปุ๋ยเคมีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดและการดำเนินชีวิตระดับชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเพณีฮีตสิบสองได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นบางอย่าง อาทิบุญคูณลานหรือบุญเดือนยี่ บุญข้าวจี หรือบุญเดือนสาม บุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก ประเพณีฮีตสิบสองอื่น ๆ ไม่มีการ

^{๙๖} พระสุชี ชาครธมโม, “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง: กรณีศึกษา ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยังคงยึดถือปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและอนุรักษ์ไว้เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป

สุนิตย์ ทศภพ^{๙๗} ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเพณีสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าประเพณีสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประเพณีที่สำคัญมาก ประเพณีหนึ่ง แต่หากทุกคนไม่ช่วยกันอนุรักษ์อาจทำให้ประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงและจะทำให้คนรุ่นต่อไปไม่รู้จักประเพณีสารทเดือนสิบ ไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีความภาคภูมิใจที่เกิดเป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากไม่มีประเพณีที่เชิดหน้าชูตา

พัชรีย์ ชังคมณี^{๙๘} ได้ทำการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวอำเภอ เมืองนครศรีธรรมราช และ สุธานี เพ็ชรทอง (๒๕๔๗:๙๕) ได้ทำการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบ ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอตุมปัตร์รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย พบว่าเป็นประเพณีที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นควรนำเลื้อหาสาระมาปรับปรุงเพื่อใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอนในระดับโรงเรียนหรือวิทยาลัย เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองตามข้อมูลที่เป็นจริง ๔๖ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเรื่อง ประเพณีบุญเดือนสิบ ดังต่อไปนี้ ๑. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม และมีเจตนาที่ดีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ ๒. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนา ทักษะด้านต่างๆ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ๓. หลักสูตรการบูรณาการเป็นหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะครูและผู้บริหารที่ความพึงพอใจ และเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการและนำหลักสูตรนี้ไปใช้ ๔. การนำเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้และจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นช่วยให้นักเรียนความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเห็นได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า การศึกษาการสร้างและการสื่อสารอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ ถือเป็นกุญแจสำคัญในการแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนและยังเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล การศึกษาแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของประเพณีบุญเดือนสิบ อย่างไรก็ตามในการศึกษาการสร้างและการสื่อสารอัตลักษณ์ของประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องเริ่มจากการศึกษาในพื้นฐานของชุมชนและภาพลักษณ์ของประเพณี บุญเดือนสิบในมุมมองของประชาชนในชุมชน ตลอดจนศึกษาอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การศึกษาการสร้างและการสื่อสารอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ อัตลักษณ์กระบวนการสร้าง อัตลักษณ์กระบวนการสื่อสารในการสร้างอัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการ

^{๙๗} สุนิตย์ ทศภพ, “ประเพณีสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๔).

^{๙๘} พัทธ์ชัย ชังคมณี, “ประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๗).

สร้างและการสื่อสารประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงอยู่ของประเพณีบุญเดือนสิบจังหวัด นครศรีธรรมราชต่อไป

เจนสุดา สมบัติ^{๙๙} ศึกษาการนิยามตัวตนของชาวพวนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยมองผ่านสำนึกรับรู้และการจดจำความเป็นพวนในหลายรูปแบบ สิ่งที่ผู้วิจัยเน้นศึกษาเป็นประเด็นสำคัญ คือ พัฒนาการของความเป็นพวนที่สอดคล้องกับสังคมไทยในบริบทที่แตกต่าง ความหมายของความเป็นพวนที่แสดงออกในรูปการรวมกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมของคนพวน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งโดยการรวบรวมเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับชาวพวน และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มคนพวนจัดขึ้น ข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ช่วยให้ภาพของการรับรู้และเชื่อมโยงตัวตนของชาวพวน การปรับตัวของความเป็นพวนในปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นกระจ่างชัดยิ่งขึ้น

นารี สาริกะภูติ^{๑๐๐} งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวลาวเวียงและลาวพวนในอำเภอพนมสารคาม และอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยศึกษาตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของเมืองพนมสารคาม และเมืองสนามชัยเขต การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวลาวเวียงและลาวพวนในเมืองพนมสารคามและเมืองสนามชัยเขต และวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวลาวเวียงและลาวพวน งานวิจัยนี้ช่วยให้ข้อมูลการตั้งถิ่นฐานของชาวลาวเวียงและลาวพวนในเมืองพนมสารคามและเมืองสนามชัยเขตมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ทราบว่าลาวเวียงและลาวพวนในเมืองพนมสารคามและเมืองสนามชัยเขตตั้งชุมชนอยู่ในตำบลใด และหมู่บ้านใดบ้าง

บงอร ปิยะพันธุ์^{๑๐๑} ได้ศึกษาถึงการย้ายถิ่นของชาวลาวทั้งจากหัวเมืองล้านนา จากบริเวณภาคอีสานของไทย และจากประเทศลาวเข้ามาตั้งชุมชนในหัวเมืองชั้นในของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้กล่าวถึงการย้ายถิ่นของชาวลาว ได้แก่ ลาวเวียงจันทน์ ลาวทรงดำ ลาวพวน ลาวภูคั้ง ลาวเมืองนครพนม ลาวเมืองเลย ลาวเมืองแก่นท้าว และลาวจาก หัวเมืองล้านนาทั้งหมดเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ซึ่งนับว่าเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องของชาวลาวกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศไทยในระดับที่ลึกซึ้งต่อไป

^{๙๙} เจนสุดา สมบัติ, “ความเป็นพวนในปรากฏการณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๑๐๐} นารี สาริกะภูติ, “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวลาวเวียงและลาวพวนในอำเภอพนมสารคามและอำเภอสนามชัยเขต”, รายงานการวิจัย, (สถาบันไทยศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๑๐๑} บงอร ปิยะพันธุ์, “ประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวลาวในหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๙).

ปรารณา แซ่อึ้ง^{๑๐๒} ได้กล่าวถึงนโยบายการปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนในฐานะเมืองประเทศราชของไทย ตลอดจนการดำเนินนโยบายกวาดต้อนชาวพวนเข้ามาในประเทศ รวมถึงนโยบายการปกครองของไทยที่มีต่อชาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทย ปริญญาพนธ์ฉบับนี้ทำให้ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ของไทยกับเมืองพวนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วิธีการปกครองและควบคุมเมืองพวนของไทย และวิธีการที่ไทยนำมาใช้ เพื่อควบคุมชาวพวนในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๒-๒๔๓๖

ปิยะพร วามะสิงห์^{๑๐๓} ศึกษาถึงความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวนใน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าลาวพวนยังมีความสำนึกในชาติพันธุ์ ของตนมากน้อยเพียงใด แนวโน้มในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นอย่างไรและการรักษาเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ ได้ส่งผลเช่นไรต่อสังคมลาวพวนวิทยานิพนธ์ดังกล่าวทำให้ทราบว่าสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวนนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปร คือ เพศ วัย และการมีส่วนร่วมทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าลาวพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองประเทศ ดังนั้นจึงไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ แต่ในทางกลับกันการรวมกลุ่มของลาวพวนโดยการจัดตั้งชมรมไทยพวนนั้นมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตน

พรรษา ลินสวัสดิ์^{๑๐๔} เป็นการศึกษาถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯ กับเวียงจันทน์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๗๐ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ก่อการกบฏต่อทางกรุงเทพฯ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้นอกจากจะทำให้ทราบถึงลักษณะการดำเนินนโยบายของราชสำนัก กรุงเทพฯที่มีต่อเวียงจันทน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดีแล้วยังช่วยให้ภาพและรายละเอียดเกี่ยวกับการกบฏของเจ้าอนุวงศ์มีความกระจ่างชัดยิ่งขึ้นอีกด้วย

ไพไซ สุนะลาด^{๑๐๕} ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครื่องดนตรีองค์ประกอบทั่วไปของดนตรี และความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิตของชาวไทพวนที่แขวงเชียงขวางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม้วิทยานิพนธ์ดังกล่าวจะมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องของเครื่องดนตรีเป็นสำคัญ แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของแขวงเชียงขวาง อาทิ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ประชากร ตลอดจนข้อมูลทั่วไปของชาวพวนในแขวงเชียงขวาง

^{๑๐๒} ปรารณา แซ่อึ้ง, “การปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนและชาวพวนในราชอาณาจักรไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๒-๒๔๓๖”, **ปริญญาพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓).

^{๑๐๓} ปิยะพร วามะสิงห์, “ความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

^{๑๐๔} พรรษา ลินสวัสดิ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพมหานครกับเมืองเวียงจันทน์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๗๐”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑).

^{๑๐๕} ไพไซ สุนะลาด, “ดนตรีกับวิถีชีวิตของชาวไทพวนที่แขวงเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗).

วรรณ รัตน์ประเสริฐ^{๑๐๖} ศึกษาวิเคราะห์คำและลักษณะของคำในภาษาลาวเวียงที่ใช้พูดกันในตำบลหนองแห่น อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา แม้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นงานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ที่ต้องการแสดงให้เห็นถึง ลักษณะโครงสร้างของคำในภาษาลาวเวียง แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมด้านภาษาของลาวเวียง และนับว่าเป็นหนึ่งในงานวิจัยเพียงไม่กี่ชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับชาวลาวเวียงในภูมิภาคตะวันออกของไทย

วลาวัลย์ อุดมศิลป์^{๑๐๗} ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนิทานชาดกไทยพวนกับสภาพสังคมไทยพวน ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานชาดกไทยพวนบ้านม่วงขาว ตำบลโคกปึก อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี วิทยานิพนธ์นี้ทำให้ทราบถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของไทยพวนบ้านม่วงขาว ตำบลโคกปึก อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของค่านิยม ความเชื่อ และการใช้ภาษา

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข^{๑๐๘} ศึกษาพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ตระกูลภาษาลาวพวน บ้านนาคุนน้อย เมืองนาซายทอง แขวงกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว งานวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่าบริเวณแขวงกำแพงนครเวียงจันทน์มีลาวพวนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ และมีการปรับตัวตามสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบวิถีชีวิตของลาวพวนในอดีตกับปัจจุบัน ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ในด้านการรักษาพยาบาล ลาวพวนเลิกรักษาด้วยเวทย์มนต์คาถาแล้วหันมาได้รับการรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันแทน เป็นต้น

อุบล ลัมสุวรรณ^{๑๐๙} แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ซึ่งได้แก่ผู้คนในแคว้นล้านนา ล้านช้าง และภาคอีสานของไทยปัจจุบัน ในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๕๓ โดยมุ่งศึกษาถึงทัศนคติ สาเหตุการปรับเปลี่ยนท่าที วิธีการ ตลอดจนผลของการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ช่วยให้ข้อมูลในเรื่องของท่าทีและทัศนคติของไทยกับ คำว่า “ลาว” ได้เป็นอย่างดี หากแต่การศึกษา “ทัศนคติ” ในที่นี้เป็นเฉพาะเพียงทัศนคติของชนชั้นปกครองในสมัยรัตนโกสินทร์ระหว่างช่วง พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๕๓ เท่านั้น มิได้ศึกษา

^{๑๐๖} วรรณ รัตน์ประเสริฐ, “คำและลักษณะคำในภาษาลาวเวียงในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

^{๑๐๗} วลาวัลย์ อุดมศิลป์, “การศึกษาวิเคราะห์นิทานชาดกไทยพวนบ้านม่วงขาว ตำบลโคกปึก อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘).

^{๑๐๘} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, บุญพา มลิณทสุต, หุมพัน ลัดตะนะวง, คอนวัน วิไลวง, ถาวอน จิตตะลาด และพุมิ จันทะพุดทา, “การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตระกูลภาษาลาวพวน บ้านนาคุนน้อย เมืองนาซายทอง แขวงกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, รายงานการวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

^{๑๐๙} อุบล ลัมสุวรรณ, “ทัศนคติของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๕๓”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๓๗).

ครอบคลุมไปถึงทัศนะของชนชั้นสามัญของไทยโดยทั่วไปว่ามีท่าทีเช่นใดกับคำว่า “ลาว” งานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวถึงในข้างต้น มีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาวลาวเวียงและลาวพวน แต่งานส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นการนำเสนอในลักษณะการเล่าเรื่องไปตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบและการบอกเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ในท้องถิ่น โดยขาดการเชื่อมโยงกับสังคมภายนอก หรือการเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันข้ามประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาที่งานศึกษาได้สะท้อนอิทธิพลของแนวคิดต่างๆ ที่ได้ผนวกประเด็นเรื่องโลกาภิวัตน์ ชาตินิยม และกระบวนการทำให้เป็นชายขอบ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม ทัศนะของไทยที่มีต่อลาวและกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ตลอดจนทัศนะของลาวและกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่มีต่อไทย ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรพินธุ์ จารูร^{๑๑๐} ศึกษาดนตรีไทยร่วมสมัยและอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์จากดนตรีของผู้รับสาร และอัตลักษณ์ของบุคคล โดยมุ่งประเด็นอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การวิจัยครั้งนี้มีพื้นฐานมาจากกรอบแนวคิดของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) และทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ (Media Uses and Gratification) ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากแทบทุกคณะในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยวิธีสุ่มแบบโควตา ทั้งคนที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมจำนวน ๓๒ คน ทั้งนี้เชื่อว่ากลุ่มแรกมีแนวโน้มที่ตระหนักในอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของตนเองสูงกว่ากลุ่มที่สองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัยตอบคำถามการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่มีแนวโน้มของระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกันเปิดรับดนตรีหลากหลายประเภทไม่แตกต่างกันเขานาดนตรีมาใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อความบันเทิง การบูรณาการและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ข้อมูลข่าวสาร และเพื่อสนับสนุนอัตลักษณ์ส่วนบุคคล นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์จากดนตรีในแง่เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจ เช่น เพื่อความบันเทิง เพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากกว่าเพื่อการสร้างหรือสนับสนุนอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม งานวิจัยชิ้นนี้ไม่พบความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการใช้ดนตรีเพื่อสุนทรียภาพและเพื่อวัตถุประสงค์เชิงสังคมกับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคล

สมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์^{๑๑๑} ปัจจัยการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์ วิชาชีพและพฤติกรรมกรปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูแนะแนว ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรภายนอกที่ศึกษา ได้แก่ แรงจูงใจในการศึกษาปฏิสัมพันธ์เชิงถ่ายทอดวิชาชีพกับตัวแทนในสถาบัน

^{๑๑๐} กรพินธุ์ จารูร, “ศึกษาดนตรีไทยร่วมสมัยและอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, (นิเทศศาสตร์การสื่อสารมวลชน: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๑๑} สมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์, “ปัจจัยการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์ วิชาชีพและพฤติกรรมกรปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูแนะแนว”, *ปริญญานิพนธ์พฤติกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕).

ฝึกหัดครูส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อตัวแปรภายใน ได้แก่ ผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูและพฤติกรรม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูแนะแนว โดยสรุปข้อค้นพบของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ยอมรับแบบจำลองสมมติฐาน ซึ่งพบว่าตัวแปรสาเหตุทุกตัวมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรผล สรุปได้ดังนี้ (๑) ความผูกพันต่อบทบาทส่งผลโดยอ้อมต่อพฤติกรรม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทผ่านเอกลักษณ์วิชาชีพ (๒) ผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อเอกลักษณ์วิชาชีพครูผ่านการถ่ายทอดทางสังคมของโรงเรียน (๓) ปฏิสัมพันธ์เชิงถ่ายทอดวิชาชีพกับตัวแทนในสถาบันฝึกหัดครูส่งผลโดยอ้อมเชิงถ่ายทอดวิชาชีพกับตัวแทนในโรงเรียนส่งผลโดยอ้อมต่อเอกลักษณ์วิชาชีพผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครู (๔) ปฏิสัมพันธ์เชิงถ่ายทอดวิชาชีพกับตัวแทนในสถาบันฝึกหัดครูส่งผลโดยอ้อมต่อเอกลักษณ์วิชาชีพผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมของโรงเรียน และผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครู (๕) แรงจูงใจในการศึกษาส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อพฤติกรรม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทผ่านผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครู ผลการวิจัยนี้จึงเป็นการยืนยันได้ว่าเอกลักษณ์วิชาชีพครูแนะแนวและพฤติกรรม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทเป็นผลมาจากแรงจูงใจในการศึกษา ตลอดจนการได้รับประสบการณ์การถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูในระหว่างศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูและประสบการณ์ทำงานในโรงเรียน

กรณีการ วรรณธนาปริดา^{๑๑๒} ศึกษาการรวมกลุ่มและการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้เรียน (E-learning) ในบริบทการสื่อสารแบบเวลาเดียวกันและต่างเวลา ผลการวิจัยพบว่าลักษณะกลุ่มผู้เรียน (E-learning) มีขนาดกลางประมาณ ๖๐ คน ถึงขนาดใหญ่กว่า ๑๐๐๐ คน การรวมกลุ่มของผู้เรียน (E-learning) มี ๒ ลักษณะ คือ ในโลกเสมือนที่ห้องสนทนาของเว็บไซต์ (E-learning) และการรวมกลุ่มของผู้เรียน (E-learning) ในโลกความจริงซึ่งเกิดจากการจัดรวมกลุ่มโดยหน่วยงานเว็บไซต์ (E-learning) และการจัดพบปะระหว่างกลุ่มผู้เรียนเอง จะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์สนิทสนมในระดับหนึ่งหรือกลุ่มผู้เรียนเป็นบุคคล จากสถาบัน องค์กรเดียวกันกลุ่มผู้เรียน (E-learning) มีการสื่อสารในลักษณะแบบกระจายอำนาจที่เรียกว่า เครือข่ายการสื่อสารแบบทุกช่องทาง ซึ่งสมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกันได้โดยตรง ในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้เรียน (E-learning) จะสะท้อนผ่านกระดานข่าวและห้องสนทนา อัตลักษณ์ที่ปรากฏในทุกกลุ่มผู้เรียน คือการแสดงตัวตนจริงของกลุ่มผู้เรียนสำหรับความพึงพอใจของกลุ่มผู้เรียน (E-learning) พบว่ามีความพึงพอใจในการสื่อสารแบบต่างเวลามากกว่าแบบเวลาเดียวกันและทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน (E-learning) คือ ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคม ได้แก่ อัตลักษณ์ของผู้เรียน ความไว้วางใจ มนุษย์สัมพันธ์ การมีอยู่ในสังคม มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในการบวกของผู้เรียน (E-learning) ในขณะเดียวกัน ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคม ได้แก่ ความไม่ไว้วางใจมนุษย์สัมพันธ์ที่ไม่ดีการไร้ตัวตนในสังคมและอคติของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในการลบของผู้เรียน (E-learning)

^{๑๑๒} กรณีการ วรรณธนาปริดา, “การรวมกลุ่มและการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้เรียน E-learning ในบริบทการสื่อสารแบบเวลาเดียวกัน และต่างเวลา”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์และจิราพร ขุนศรี^{๑๑๓} อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัด เชียงราย ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑. ขั้นตอนของการหาสิ่งที่เป็นจุดร่วมของคนเชียงราย ๒. ขั้นตอนการเผยแพร่ และ ๓. ขั้นตอนการยอมรับอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย สำหรับกระบวนการการสร้างอัตลักษณ์ขององค์กร สุนันทิกา ปางจตุ^{๑๑๔} กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างแบรนด์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ ๑. การระบุกลุ่มเป้าหมาย ๒. การออกแบบแบรนด์ ๓. การสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ ๔. การปฏิบัติการสร้างอัตลักษณ์ และ ๕. การยกระดับแบรนด์

เกรียงไกร เจริญผล^{๑๑๕} ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เอกชนไทย กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่ ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ๑) การกำหนดอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ๒) การให้ข้อมูลด้านอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยแก่บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ ภายใน ภายนอกมหาวิทยาลัย ๓) การติดตามผลการใช้งานอัตลักษณ์เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่ ที่เกิดจากกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ ประกอบด้วย อัตลักษณ์เชิงวิชาการ คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อัตลักษณ์เชิงสัญญา คือ อาคาร ิฐฐาน เครื่องหมาย และสีอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ที่เกิดจากร่วมสร้างของภาคีทางการศึกษา คือ ตัวสัญลักษณ์นอกอินทรี ส่วนกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่ผู้วิจัยค้นพบคือ การสร้างอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนโดยภาคีทางการศึกษาหรือ (Participatory Corporate Identity Creation) ที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การร่วมประเมินการรับรู้อัตลักษณ์มหาวิทยาลัยของภาคีทางการศึกษา ๒) การร่วมสร้างกลยุทธ์การสื่อสารขององค์กรเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยโดยภาคีทางการศึกษา ได้แก่ กลยุทธ์พื้นที่หรือ (SPACE Strategies) ๓) การร่วมสร้างการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย โดยภาคีทางการศึกษาแบบ (SMART University) ส่วนผลการรับรู้อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ๐.๐๕บุคคลภายในรับรู้อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยทุกประเภทได้ดีแต่บุคคลภายนอกรับรู้ดีเฉพาะสีอัตลักษณ์

สายสวาท เผ่าพงษ์^{๑๑๖} อัตลักษณ์บัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างต่ออัตลักษณ์บัณฑิตอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อมีความซื่อสัตย์แต่งกายสะอาดปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับ

^{๑๑๓} เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์, “อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย”, (เชียงราย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๙).

^{๑๑๔} สุนันทิกา ปางจตุ, “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างแบรนด์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา”, รายงานการวิจัย, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

^{๑๑๕} เกรียงไกร เจริญผล, “การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนไทย: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่”, ปริญญาบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๓).

^{๑๑๖} สายสวาท เผ่าพงษ์, “อัตลักษณ์บัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา”, รายงานการวิจัย, (คณะพยาบาลศาสตร์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, ๒๕๕๔).

ผู้ร่วมงานทุกระดับ เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้รับบริการ รักษาความลับและผลประโยชน์ของผู้รับบริการ ปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเต็มใจและเอื้ออาทร ให้ความรู้ คำแนะนำเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยและญาติดูแลตนเองได้

วรรณรัตน์ รัตนวรางค์^{๑๓๗} การสื่อสารของผู้เล่นเกมออนไลน์ผ่านอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในกลุ่มผู้เล่นเกมออนไลน์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์เสมือนจริง (อวาตาร์) ของผู้เล่นเกมออนไลน์และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดสร้างอัตลักษณ์เสมือนจริง (อวาตาร์การวิจัยนี้ใช้) ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม อัตลักษณ์เกมออนไลน์และสื่อใหม่ในกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลจากผู้เล่นเกมออนไลน์ จำนวน ๑,๐๘๐ คน ผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ ๗๕ เป็นผู้ชาย และส่วนใหญ่อายุ ๔๕.๗ มีอายุ ๑๕-๑๙ ปีผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๕.๕ มีตัวละครออนไลน์ (อวาตาร์) ตัว ด้านรูปแบบการสื่อสารพบว่าผู้เล่นเกมออนไลน์สื่อสารแบบกลุ่มมากกว่าสื่อสารสองคนและมีวิธีทำความเข้าใจจกอวาตาร์อื่น ๓ ขั้น คือขั้นแรก ขั้นคัดเลือกเพื่อทำความรู้จักในขั้นนี้ผู้เล่นเกมออนไลน์จะพิจารณาจากภาพลักษณ์ที่ปรากฏภายนอกของอวาตาร์ ขั้นที่สอง ขั้นดำรงความสัมพันธ์ผู้เล่นเกมออนไลน์จะพิจารณาจากบุคลิกภาพภายในของอวาตาร์ตัวอื่นในด้านของความสามารถในการพิชิตเป้าหมาย ความสำเร็จ ชัยชนะ ขั้นที่สาม ขั้นเปิดเผยตัวตนผู้เล่นเกมออนไลน์จะเริ่มสะท้อนตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งพบว่าคำพูด นิสัย พฤติกรรมของอวาตาร์ จะมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้เล่นเกมออนไลน์ส่วนด้านอิทธิพลต่อการคิดสร้างอวาตาร์ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการอวาตาร์คือเพื่อนในโลกของความจริงเพราะการสื่อสารในเกมออนไลน์ยังคงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้^{๑๓๘} การสำรวจการพัฒนาบัณฑิตตามอัตลักษณ์ระดับปริญญาโท เอก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๓ ผลการสำรวจพบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาบัณฑิตตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในระดับมากคือ ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ รองลงมาคือทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะทางปัญญา ตามลำดับ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการสื่อสารอัตลักษณ์มีกระบวนการสื่อสารและการให้ข้อมูลด้านอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยแก่บุคลากรและการประชาสัมพันธ์ภายใน ภายนอกมหาวิทยาลัย อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยจะมีความโดดเด่น หากมหาวิทยาลัยไม่สื่อสารให้คนอื่นรับทราบในสิ่งที่มหาวิทยาลัยเรามี โปรดจำไว้เลยว่ามันก็เหมือนกับ “เพชรที่ยังไม่เจียรระโน” คนที่จะเห็นคุณค่าต้องเป็นคนที่มีประสบการณ์จริงๆ แต่คนส่วนใหญ่มักไม่มีคนเห็นคุณค่าเพราะไม่ได้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องชัดเจนทุกคนเสมอไปหรือได้รับการสื่อสารที่ไม่ถูกต้องอย่างแท้จริง ดังนั้นการสื่อสารเป็นกระบวนการของคนตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไปคือ ผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เกี่ยวกับการสื่อสารข้อมูล ความคิด ความรู้สึก ทั้งที่เป็นภาษาพูดและกิริยาท่าทางไปยังกันและกันเพื่อจะได้รับรู้ซึ่งกันและกันเข้าใจต่อกัน รวมถึงการรับรู้และเข้าใจตนเองด้วย

^{๑๓๗} วรรณรัตน์ รัตนวรางค์, “การสื่อสารของผู้เล่นเกมออนไลน์ผ่านอาหาร”, รายงานการวิจัย, (คณะนิเทศศาสตร์: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๕๔).

^{๑๓๘} มหาวิทยาลัยแม่โจ้, “การสำรวจการพัฒนาบัณฑิตตามอัตลักษณ์ ระดับปริญญาโท เอก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา ๒๕๕๓”, รายงานการวิจัย, (กองแผนงาน: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๕).

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” ครั้งนี้เป็นการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีลำดับดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” ครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้กำหนดขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ ดังนี้

๓.๒.๑ ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ งานวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

๓.๒.๒ ศึกษาจากการสัมภาษณ์ ด้วยการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่เป็นทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่มาเรียนอยู่ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่คนลาวมาทำงานอยู่เมืองไทยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ, อย่างเป็นทางการเช่น สถานทูต และไม่เป็นทางการเช่น กลุ่มที่มาทำงานตามโรงงานต่าง ๆ เป็นต้น จำนวน ๑๕ คน ของประชาชนลาวในประเทศไทย (เฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล)

๓.๒.๓ วิเคราะห์การศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลทั้งหมดจากการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์จากเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์โดยการสังเกตที่ต้องทำแปลความหมายด้วยผู้วิจัยเอง เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับปัจจัย ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะในการรักษาอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในประเทศไทยต่อไป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เครื่องมือสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

- ๑) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย
- ๒) กำหนดกรอบ แนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- ๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- ๔) สร้างเครื่องมือ
- ๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- ๖) ปรับปรุงแก้ไข
- ๗) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๒. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อบรรวบรวมข้อมูลจากประชาชนลาวในสังคมไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive sampling)

๓. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับการศึกษาคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

๓.๑ เครื่องมือสำหรับการศึกษาคุณภาพ

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ (face Validity : ความตรงเชิงพินิจ)
๒. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย
๓. นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
๔. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ประชาชนลาวในสังคมไทย ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive sampling)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย และเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนลาวในสังคมไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล มีขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ ขอบหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลงนามโดยผู้อำนวยการโครงการหลักสูตร เพื่อขอความร่วมมือไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแนบแนวทางสัมภาษณ์เชิงลึกไปด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจประเด็นของข้อคำถาม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์

๒.๒ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) มีการบันทึกเทปและจดบันทึกโดยใช้เวลาการสัมภาษณ์แต่ละท่านอยู่ระหว่าง ๓๐ นาที - ๑ ชั่วโมง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักและอธิบายเนื้อหา

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ งานวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ฯลฯ ทำการสัมภาษณ์ ด้วยการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่เป็นทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่มาเรียนอยู่ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่คนลาวมาทำงานอยู่เมืองไทยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ, โดยเฉพาะสถานทูตลาวในประเทศไทย กลุ่มที่มาทำงานตามโรงงานต่าง ๆ เป็นต้น ของประชาชนลาวในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบ่งการวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลเป็น ๓ ตอนดังนี้

๔.๑ พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

๔.๒ กระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

๔.๒.๑ ด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

๔.๒.๒ ด้านแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาว

๔.๒.๓ ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวในสังคมไทย

๔.๓ ข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

๔.๑ พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

อัตลักษณ์ของคนลาวที่ปรากฏในสังคมไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์จากตำรา เอกสาร ตลอดจนทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและสามารถสรุปการพัฒนาอัตลักษณ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในสังคมไทยได้ดังต่อไปนี้^๑

ลาวเวียงและลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่สาเหตุของการเข้ามา ตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงนั้นสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างไทยกับเวียงจันทน์เป็นสำคัญ นับตั้งแต่เวียงจันทน์ตกอยู่ในฐานะประเทศราชของไทยในสมัยกรุงธนบุรี ไทยได้ดำเนินนโยบายกวาดต้อนลาวเวียงส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๓๒๒ ต่อมาใน สมัยกรุงรัตนโกสินทร์หลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. ๒๓๖๙ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ทำการกวาดต้อนแล้วส่งลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงถึง ๔ ครั้งด้วยกัน คือใน พ.ศ. ๒๓๗๐, ๒๓๗๑, ๒๓๗๓ และ ๒๓๘๐ การจัดส่งลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการจัดส่งลาวเวียงกลุ่มสุดท้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานรวมอยู่กับชาวลาวเชื้อสายเดียวกันใน พ.ศ. ๒๔๐๔

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสาเหตุที่แตกต่างจากลาวเวียง สาเหตุดังกล่าวสืบเนื่องมาจากที่ตั้งของเมืองพวนซึ่งอยู่ใกล้กับเขตแดนญวน แม้เมืองพวนจะมีฐานะเป็นประเทศราชของไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๒ แต่ก็ตามแต่ญวนมักขยายอิทธิพลเข้าแทรกแซงเมืองพวนโดยปราศจากความยำเกรงไทยอยู่เสมอ สำหรับไทยซึ่งมีระยะทางห่างไกลจากเมืองพวนมาก ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมดูแลเมืองพวนได้อย่างใกล้ชิด จึงแก้ปัญหาโดยการกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาฝั่งไทยให้หมดเพื่อไม่ให้หลงเหลือไว้เป็นกำลังแก่ญวนได้ ลาวพวนที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาเหล่านี้ถูกส่งไปตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๘๐ ได้มีการกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกครั้งหนึ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๓ ก็ปรากฏหลักฐานการกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยเช่นกัน แม้ว่าการกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเกิดขึ้นเพียง ๓ ครั้ง แต่ในแต่ละครั้งนั้นปรากฏว่ามีลาวพวนที่ถูกกวาดต้อนเกลี้ยกล่อมส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้ชุมชนลาวพวนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงปัจจุบัน

การที่รัฐเลือกส่งลาวเวียงและลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสมหลายประการกล่าวคือ ๑. ห่างไกลจากภูมิลาเนาเดิมของลาวเวียงและลาวพวน ทำให้การหลบหนีกลับถิ่นฐานเดิมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นรัฐจึงไม่ต้องเสี่ยงต่อการสูญเสียกำลังคนที่ได้พยายามกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมเข้ามาไป ๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะภูมิประเทศคล้ายคลึงกับเวียงจันทน์และเมืองพวนซึ่งในประเด็นนี้นอกจากจะช่วยให้ลาวเวียงและลาวพวนที่กวาดต้อนมามีความคุ้นเคยและจะได้คลายความคิดถึงถิ่นฐานเดิมแล้วยังช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ลาวสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดของตนได้อีกด้วย ๓. สร้างความอุ่นใจแก่กลุ่ม

^๑ นิธิ เอียวศรีวงศ์, *ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์*, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๗), หน้า ๖๓.

ชาติพันธุ์ลาวและรัฐสามารถควบคุมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวได้สะดวกชาวลาวถูกกวาดต้อนและส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี

ดังนั้น ในสมัยต่อมาเมื่อทำการกวาดต้อนชาวลาว พระมหากษัตริย์ไทยจึงมีพระประสงค์ให้ส่งชาวลาวเหล่านั้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันกับพวกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนเพื่อสร้างความอบอุ่นใจแก่ชาวลาวที่พลัดพรากจากบ้านเกิดมา การจัดให้ตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันตามกลุ่มชาติพันธุ์เช่นนี้นอกจากจะส่งผลดีทางด้านจิตใจแล้วยังทำให้รัฐสามารถควบคุมดูแลชาวลาวเหล่านั้นได้สะดวกยิ่งขึ้น ในอดีตการกวาดต้อนนับเป็นนโยบายสำคัญของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากประชากรถือเป็นปัจจัยสำคัญอันจะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเมืองและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศในกรณีที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของไทยกล่าวได้ว่ามีบทบาทสำคัญทางด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้เนื่องจากในยามศึกสงครามไทยได้อาศัยกำลังของชาวลาวเหล่านี้โดยการเกณฑ์ ไปช่วยราชการทัพเพื่อปกป้องบ้านเมืองอยู่หลายครั้ง อาทิ สงครามกับญวนใน พ.ศ. ๒๓๘๒ และสงครามเมืองนครพนม ใน พ.ศ. ๒๓๘๖ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นลาวเวียงและลาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวทำให้จำนวนประชากรในภาคตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้รัฐมีรายได้จากการเก็บส่วยจากราษฎรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยลาวมีหน้าที่ทำส่วยเร็วและส่วยทองคำ ส่งให้แก่รัฐโดยรัฐจะนำส่วยเร็วที่ได้ไปเป็นสินค้าออกส่งไปขายยังต่างประเทศ ส่วนส่วยทองคำจะใช้ในการก่อสร้างที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น สร้างวัด บุรณะวัดและสิ่งสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นหลัก หากชาวลาวเหล่านี้ไม่สามารถส่งส่วยที่เป็นสิ่งของได้ครบตามอัตราที่รัฐกำหนดจะต้องส่งเป็นเงินแทน ซึ่งรัฐจะนำเงินแทนส่วยที่ได้ไปใช้ในการบูรณะและพัฒนาประเทศ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าลาวที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีส่วนสำคัญต่อความมั่งคั่งและเจริญก้าวหน้าของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอยู่ไม่น้อยเลยทีเดียว ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของไทยนอกจากจะมีบทบาทสำคัญทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจแล้วชาวลาวเหล่านี้ยังมีบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและวังได้แก่ การซ่อมพระราชวังจันทร์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามใน พ.ศ. ๒๓๖๙ ยิ่งไปกว่านั้นภายในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้เองกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานยังได้สร้างวัดและภาพวาด จิตรกรรมฝาผนังทั้งดงามตามรูปแบบศิลปะล้านช้างขึ้นหลายแห่ง อาทิ พระอุโบสถและจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างท้องถิ่นศิลปะแบบล้านช้างที่วัดเมืองกาย อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พระอุโบสถวัดโบสถ์ อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี เจดีย์ศิลปะล้านช้างวัดเตาเหล็ก อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เจดีย์ศิลปะล้านช้างวัดแสงสว่าง อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี หอไตรกลางน้ำวัดไต้ต้นลาน อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี หากนับจนถึงปัจจุบัน ลาวเวียงและลาวพวนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างมั่นคงในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของไทยเป็นเวลาถึง ๒๓๔ ปี และ ๑๗๘ ปีตามลำดับส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนมีพัฒนาการที่ต่างไปจากอดีตอยู่มาก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากเอกสารสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวในสังคมไทยแบ่งออกได้ดังนี้

๑. การติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) มีการติดต่อทางวัฒนธรรมกับชาวไทย และชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ชิดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และรับวัฒนธรรมจากไทยและจีนไปใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโลกปัจจุบันยังเป็นเสมือนสิ่งกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทาง สังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

๒. การศึกษาภาคบังคับ ส่งบุตรหลานที่มีอายุตั้งแต่ ๗ ปีเข้าเรียนในโรงเรียนจนมีอายุถึง ๑๔ ปีบริบูรณ์ตามแนวทางการศึกษาภาคบังคับซึ่งเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นต้นมา โดยบุตรหลานที่เข้าเรียนในโรงเรียนทุกคนถูกจัดให้เรียน วิชาภาษาไทยทั้งอ่านและเขียนตลอดจนวิชาความรู้เรื่องเมืองไทยเพื่อให้เกิดความรักชาติไทย การถูก ปลุกฝังที่ดำเนินมาอย่างยาวนานเช่นนี้ย่อมนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

๓. พัฒนาการการคมนาคม ทั้งทางบกและทางน้ำมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับโดยมี วัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้การเดินทางจากเมืองหลวงคือกรุงเทพฯไปสู่ภาคตะวันออกมีความ สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เริ่มต้นจากการคมนาคมทางน้ำซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมหลักของผู้คนในอดีต ปรากฏว่าได้มีการขุดคลองเชื่อมระหว่างแม่น้ำบางปะกงกับแม่น้ำเจ้าพระยา รัฐบาลมีนโยบายให้สร้าง ถนนหรือระบบทางหลวงเชื่อมโยงพื้นที่ทั่วประเทศสะดวกในเรื่องการขนส่งและการพัฒนาการในด้าน อื่น ๆ เป็นช่องทางให้การดำเนินชีวิตและวิถีคิดแบบคนเมืองหลวงไหลบ่าเข้าสู่เมืองไทยอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวต้องเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด

๔. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Sea Board : ESB) ซึ่งเริ่ม ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว สาเหตุสืบเนื่องมาจากการสนับสนุน ของภาครัฐส่วนหนึ่ง ประกอบกับความพร้อมในด้านทำเลที่ตั้งของภาคตะวันออกซึ่งได้เปรียบในเรื่อง การติดต่อเชื่อมโยงกับภูมิภาค ทั้งภายในและภายนอกได้อย่างสะดวก จากความพร้อมดังกล่าวจึงเป็น ปัจจัยที่สามารถดึงดูดนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมหลายประเภท ส่งผลให้เกิดนิคม ประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนหลาย ผลพวงที่ตามมาภายหลัง การขยายตัวของเศรษฐกิจที่ดินมีราคาสูงขึ้น แรงงานต่างถิ่นจำนวนมากอพยพเข้ามาหางานทำการ เพิ่มจำนวนของธุรกิจด้านการบริการต่าง ๆ อาทิ โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อขนาดใหญ่ ร้านอาหาร รวมไปถึงสถานบันเทิง เช่น ผับ คาราโอเกะ ดิสโก้เทค และบาร์เปียร์หลายแห่งเพื่อ ตอบสนองความต้องการของแรงงานและนักลงทุนต่างชาติ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของ ภูมิภาคตะวันออกเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสังคมไทย

๕. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Ethnic Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์และภูมิหลังทาง วัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นเป็นรูปแบบการ ท่องเที่ยวซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน อย่างที่ทราบกันดีว่าการท่องเที่ยวนั้นเป็นที่มาของเม็ดเงิน จำนวนมหาศาล ด้วยเหตุนี้ชุมชนลาวจึงมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น ปรับปรุงบ้านเป็นโฮมสเตย์ (Homestay) เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก พร้อมมีบริการทันสมัยอย่างสปา ในบางแห่งถึงขั้นสร้าง

วัฒนธรรมประดิษฐ์ (Cultural Invention) เช่น การแต่งกายเลียนแบบโบราณ รวมไปถึงการให้บริการอาหารที่จัดเตรียมมาในภาชนะย้อนยุค เช่น กะลามะพร้าว เพื่อดึงดูดความสนใจและตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุดจนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

จากปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมานำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พัฒนาการด้านความเชื่อและประเพณี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๑. ประเพณีทางศาสนาและการนับถือผี ที่สำคัญ คือ ประเพณี ๑๒ เดือน หรือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ปัจจุบันประเพณีส่วนใหญ่ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงก็ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ มีเพียงบางประเพณีเท่านั้นที่ยกเลิกไป ได้แก่ ประเพณีอาบน้ำก่อนกา ซึ่งเคยปฏิบัติในเดือนห้า สาเหตุที่ยกเลิกเนื่องจากขาดผู้รู้ขั้นตอนปฏิบัติตามธรรมเนียมแบบโบราณ และ อีกประเพณีหนึ่งที่ถูกละทิ้งไปคือ ประเพณีกำเจียง ที่ปฏิบัติในเดือนเก้า เนื่องจากถูกนำไปรวม ปฏิบัติอยู่ในประเพณีสารทลาว ถึงแม้ว่าหลายประเพณีในฮีตสิบสอง คองสิบสี่จะยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาจนปัจจุบัน แต่ในรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติพบว่ามีหลายสิ่งถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

๑. ประเพณีที่มีการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ได้แก่ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ของลาวเวียง อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี และ ประเพณีทำบุญกลางบ้านของลาวพวน บ้านดงกระเทียม อำเภอสคริมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งพบว่ามีวัฒนธรรมจีนปะปนอยู่ทั้งในเรื่องของเครื่องเช่นสำหรับทำพิธี ตลอดจนการแสดง มหรสพต่าง ๆ ประเพณีบุญบั้งไฟ ของลาวพวน อำเภอสคริมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี มีการนำ วงดนตรีสตริงพร้อมแดนเซอร์สุดเซ็กซี่ รวมไปถึงการแสดงหนังตะลุง วัฒนธรรมของคนไทยทาง ภาคใต้มาจัดแสดงแทนการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว

๒. ประเพณีที่ตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ได้แก่ ประเพณีบุญข้าวหลาม ของลาวเวียงและลาวพวน จังหวัดฉะเชิงเทรา ภายในงาน นอกจากจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสนุกสนานแก่นักท่องเที่ยว อาทิ การประกวดสอยยอด ข้าวหลามการแข่งขันข้าวหลาม ขบวนรถมอเตอร์ไซค์โบราณ ฯลฯ ยังมีการจัดแสดงข้าวหลาม ใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ของลาวเวียง อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี การจัด งานประเพณีดังกล่าวเป็นความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลเมืองนันทนิคมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต ๓ จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีการจัดการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการจัดประกวดแต่งกายงาม ด้วยการนุ่งผ้าไทย ลาว จีน การประกวดรถจักสาน การแสดงพระเครื่อง รำวงย้อนยุค หายใจรัก ปรีศนา และการแสดงจากศิลปินที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ มากมาย

๓. ประเพณีที่เหลือปฏิบัติเฉพาะบางแห่ง ได้แก่ ประเพณีทำบุญล้อมบ้านและ ประเพณีเลี้ยงปลาของลาวพวนบ้านหัวกระสังข์ ตำบลบ้านช่อง อำเภอนมสารคาม จังหวัด ฉะเชิงเทรา และ ประเพณีทำบุญลานของลาวพวนบ้านคลองตะเคียน ตำบลเกาะหวาย อำเภอ ปากพลี จังหวัด นครนายก การที่ประเพณีเหล่านี้เหลือปฏิบัติอยู่เฉพาะบางแห่งนั้นสามารถ วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเหล่านั้นยังคงสามารถรักษาประเพณีดั้งเดิมของ กลุ่มชาติพันธุ์ตนเอาไว้ได้

ดังต่อไปนี้ ๑. ในหมู่บ้านยังมีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่เป็นจำนวนมาก ๒. มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ๓. เป็นชุมชนที่รวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็ง ๔. เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ๕. ชาวบ้านในชุมชนมีความภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน ๖. ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การแต่งงาน การเกิด การบวช การทำศพ ทุกประเพณีในปัจจุบันลดขั้นตอนการปฏิบัติที่ซับซ้อนลงเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ และเป็นการประหยัดเวลารวมถึงค่าใช้จ่ายไปพร้อมกัน ยิ่งไปกว่านั้นในขั้นตอนของการปฏิบัติ ยังปรากฏประเพณีไทยสอดแทรกปะปนอยู่ด้วย พัฒนาการด้านการรักษาพยาบาล ปัจจุบันหากเป็นอาการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย บางครอบครัวก็ยังคงใช้สมุนไพรที่หาเก็บได้ในละแวกหมู่บ้านเป็นยารักษา แต่ไม่พบการรักษาด้วย วิถีทางไสยศาสตร์ เนื่องจากผู้ที่รู้วิชาอาคมเสียชีวิตไปหมดแล้ว หากเป็นอาการเจ็บป่วยที่รุนแรง ลาวเวียงและลาวพวนจะเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล สถานีนามัย หรือคลินิกแพทย์แผนปัจจุบัน การที่ลาวเวียงและลาวพวนละทิ้งวิธีการรักษาโรคแบบโบราณแล้วหันมารักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันนั้นวิเคราะห์ได้ว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้ ๑.ปัจจุบันยาสมุนไพรหายาก ๒.หมอแผนโบราณลดจำนวนลง ๓.ยาแผนปัจจุบันหาซื้อง่ายและให้ผลเร็วกว่ายาสมุนไพร ๔.สถานพยาบาลที่รักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันมีจำนวนมาก ๕.สถานพยาบาลที่รักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันมีอุปกรณ์ในการรักษาที่ทันสมัย และมีบุคลากรที่น่าเชื่อถือ ๖.โครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค

พัฒนาการทางด้านภาษา แบ่งออกเป็น ภาษาพูด พบว่าปัจจุบันลาวอายุ ๓๐ – ๘๐ ปี ยังคงพูดคุยสื่อสารโดยใช้ภาษาลาว ส่วนอายุ ๓๐ ปีลงมา ๘๐% ยังคงพูดภาษาลาว และอีก ๒๐% สามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่ไม่สามารถพูดได้ โดยจะพูด ได้ตอบด้วยภาษาไทยแทน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ลาวอายุ ๓๐ ปีลงมา จำนวนหนึ่งสามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่จะพูดได้ตอบด้วยภาษาไทยได้ ๒ ประเด็น คือ ๑.การมีบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไทย และในครอบครัวมักสื่อสาร กันโดยใช้ทั้ง ๒ ภาษา คือ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไทย ๒.การไปเติบโตและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ภายนอกชุมชนของตนเป็นเวลานาน จึงมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นหลัก ภาษาเขียน ปัจจุบันผู้ที่สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย มีเหลืออยู่น้อยมาก

พัฒนาการด้านการแต่งกาย ลาวปัจจุบันที่มีอายุ ๗๐- ๘๐ ปี ผู้หญิงยังคงนุ่งซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้าอยู่บ้าน แต่ผ้าซิ่นและเสื้อคอกระเช้าที่สวมใส่เป็น เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ซื้อมาจากตลาด ไม่ใช่เสื้อผ้าที่ได้มาจากการทอเย็บ และตัดเย็บเองเหมือนในอดีตผู้ชายก็ยังคงนุ่งกางเกงขาก๊วยใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวอยู่กับบ้าน ซึ่งทั้งกางเกงและผ้าขาวม้า ก็ซื้อมาจากตลาดเช่นเดียวกัน เวลาไปทำบุญที่วัดหญิงสูงอายุจะนุ่งผ้าซิ่นลวดลายสวยงาม สวมเสื้อลูกไม้และหมวกแบบโบราณอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อย ส่วนลาวอายุ ๕๐ ปี ลงมาทั้งหญิงและชายมักแต่งกายตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป เนื่องจากเสื้อผ้าแฟชั่น เหล่านี้มีขายอยู่มากมายในท้องตลาด หาซื้อง่าย สวมใส่สะดวกสบายกว่าเสื้อผ้าแบบโบราณ

พัฒนาการด้านอาหาร สามารถวิเคราะห์ถึงพัฒนาการด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว โดยแบ่งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวออกเป็น ๒ กลุ่มตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน คือ ๑. ชุมชนลาวที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมและย่านความเจริญ พบว่ายังคงมีวัฒนธรรมการบริโภคที่คล้ายคลึงกับอดีต และยังคงพึ่งพิงแหล่งอาหารจากธรรมชาติอยู่มาก ๒. ชุมชนลาวที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมและ

ย่านความเจริญ พบความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการบริโภคอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีวัฒนธรรมการบริโภค แบบไทย จีน ญี่ปุ่น และตะวันตกเข้าไปปะปนอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีให้เห็นตั้งแต่ในตลาด ห้างสรรพสินค้า ไปจนถึงโรงแรมขนาดใหญ่ต่าง ๆ แม้ปัจจัยและความจำเป็นหลายอย่างจะส่งผลให้ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันไปจากอดีต แต่ชาวลาวเหล่านี้ยังคงพยายาม หาหนทางรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลาวพวนที่มีจำนวนมากและ สามารถรวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งทำให้อัตลักษณ์ของลาว

จากการพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

พัฒนาการด้านอัตลักษณ์ ชาวลาวเหล่านี้ยังมีบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดและวัง ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและ วัฒนธรรมของลาวมีพัฒนาการที่ต่างไปจากอดีตอยู่มาก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากเอกสารสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวในสังคมไทยแบ่งออกได้ดังนี้

๑. อัตลักษณ์ด้านการติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) มีการติดต่อทางวัฒนธรรมกับชาวไทยและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ชิดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรมจากไทยและจีนไปใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโลกปัจจุบัน ยังเป็นเสมือนสิ่งกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

๒. อัตลักษณ์ด้านการศึกษา โดยภาคบังคับส่งบุตรหลานที่มีอายุ ตั้งแต่ ๗ ปีเข้าเรียนในโรงเรียนจนมีอายุถึง ๑๔ ปีบริบูรณ์ตามแนวทางการศึกษาภาคบังคับซึ่งเริ่ม บังคับใช้ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า อยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นต้นมา โดยบุตรหลานที่เข้าเรียนในโรงเรียนทุกคนถูกจัดให้เรียนวิชาภาษาไทยทั้งอ่านและเขียน ตลอดจน วิชาความรู้เรื่องเมืองไทย เพื่อให้เกิดความรักชาติไทย การถูกปลูกฝังที่ดำเนินมาอย่างยาวนานเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

๓. อัตลักษณ์ด้านการคมนาคม ทั้งทางบกและทางน้ำมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้การเดินทางจากเมืองหลวงคือกรุงเทพฯ ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เริ่มต้นจากการคมนาคมทางน้ำซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมหลักของผู้คนในอดีตปรากฏว่าได้มีการขุดคลอง เชื่อมระหว่างแม่น้ำบางปะกงกับแม่น้ำเจ้าพระยา รัฐบาลมีนโยบายให้สร้างถนนหรือระบบทางหลวง เชื่อมโยงพื้นที่ทั่วประเทศ สะดวกในเรื่องการขนส่งและการพัฒนาการในด้านอื่น ๆ เป็นช่องทางให้การดำเนินชีวิตและวิถีคิดแบบคนเมืองหลวงไหลบ่าเข้าสู่เมืองไทย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวต้องเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด

๔. อัตลักษณ์ด้านเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Eastern Sea Board : ESB) ซึ่งเริ่ม ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว สาเหตุสืบเนื่องมาจากการสนับสนุนของภาครัฐส่วนหนึ่ง ประกอบกับความพร้อมในด้านทำเลที่ตั้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เปรียบในเรื่องการติดต่อเชื่อมโยงกับภูมิภาค ทั้งภายในและภายนอกได้อย่างสะดวก

จากความพร้อมดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่สามารถดึงดูดนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมหลายประเภทส่งผลให้เกิดนิคมประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ผลพวงที่ตามมาภายหลังการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ที่ดินมีราคาสูงขึ้น แรงงานต่างถิ่นจำนวนมากอพยพเข้ามาหางานทำ การเพิ่มจำนวนของธุรกิจด้านการบริการต่าง ๆ อาทิ โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อขนาดใหญ่ ร้านอาหาร รวมไปถึงสถานบันเทิง เช่น ผับ คาราโอเกะ ดิสโก้เทค และบาร์เบียร์หลายแห่งเพื่อตอบสนองความต้องการของแรงงานและนักลงทุนต่างชาติ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสังคมไทย

๕. อัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Ethnic Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน อย่างที่ทราบกันดีว่าการท่องเที่ยวนั้นเป็นที่มาของเม็ดเงินจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ชุมชนลาวจึงมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น ปรับปรุงบ้านเป็นโฮมสเตย์ (Homestay) เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าพักพร้อมมีบริการพื้นสมัยอย่างสปา ในบางแห่งถึงขั้นสร้างวัฒนธรรมประดิษฐ์ (Cultural Invention) เช่น การแต่งกายเลียนแบบโบราณ รวมไปถึงการให้บริการอาหารที่จัดเตรียมมาในภาชนะย้อนยุค เช่น กะลามะพร้าว เพื่อดึงดูดความสนใจและตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุดจนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

๖. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการทางด้านภาษา แบ่งออกเป็น ภาษาพูด พบว่าปัจจุบันลาวอายุ ๓๐ - ๘๐ ปียังคงพูดคุยสื่อสารโดยใช้ภาษาลาว ส่วนอายุ ๓๐ ปีลงมา ๘๐% ยังคงพูดภาษาลาว และอีก ๒๐% สามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่ไม่สามารถพูดได้ โดยจะพูดโต้ตอบด้วยภาษาไทยแทน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ลาวอายุ ๓๐ ปีลงมา จำนวนหนึ่งสามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่จะพูดโต้ตอบด้วยภาษาไทยได้ ๒ ประเด็น คือ ๑.การมีบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไทย และในครอบครัวมักสื่อสาร กันโดยใช้ทั้ง ๒ ภาษา คือ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไทย ๒.การไปเติบโตและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่นอกชุมชนของตนเป็นเวลานาน จึงมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นหลัก ภาษาเขียน ปัจจุบันผู้ที่สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย มีเหลืออยู่น้อยมาก

๗. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านการแต่งกาย ลาวปัจจุบันที่มีอายุ ๓๐- ๘๐ ปี ผู้หญิงยังคงนุ่งซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้าอยู่บ้าน แต่ผ้าซิ่นและเสื้อคอกระเช้าที่สวมใส่เป็น เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ซื้อมาจากตลาด ไม่ใช่เสื้อผ้าที่ได้มาจากการทอเย็บ และตัดเย็บเองเหมือนในอดีตผู้ชายก็ยังนุ่งกางเกงขาก๊วยใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวอยู่กับบ้าน ซึ่งทั้งกางเกงและผ้าขาวม้า ก็ซื้อมาจากตลาดเช่นเดียวกัน เวลาไปทำบุญที่วัดหญิงสูงอายุจะนุ่งผ้าซิ่นลวดลายสวยงาม สวมเสื้อลูกไม้และหมสไบตามแบบโบราณอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อย ส่วนลาวอายุ ๕๐ ปี ลงมาทั้งหญิงและชายมักแต่งกายตามสมัยนิยม เช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป เนื่องจากเสื้อผ้าแฟชั่น เหล่านี้มีขายอยู่มากมายในท้องตลาด หาซื้อง่าย สวมใส่สะดวกสบายกว่าเสื้อผ้าแบบโบราณ

๘. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านอาหาร สามารถวิเคราะห์ถึงพัฒนาการด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว โดยแบ่งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวออกเป็น ๒ กลุ่มตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน คือ ๑. ชุมชนลาวที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมและย่านความเจริญ พบว่ายังคงมีวัฒนธรรมการบริโภคที่คล้ายคลึงกับอดีต และยังคงพึ่งพิงแหล่งอาหารจากธรรมชาติอยู่มาก ๒. ชุมชนลาวที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมและย่านความเจริญ พบความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการบริโภคอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีวัฒนธรรมการบริโภคแบบไทย จีน ญี่ปุ่น และตะวันตกเข้าไปปะปนอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิให้เห็นตั้งแต่ในตลาด ห้างสรรพสินค้า ไปจนถึงโรงแรมขนาดใหญ่ต่าง ๆ แม้ปัจจัยและความจำเป็นหลายอย่างจะส่งผลให้ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออก มีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันไปจากอดีต แต่ชาวลาวเหล่านี้ยังคงพยายาม หาหนทางรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลาวพวนที่มีจำนวนมาก และ สามารถรวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งทำให้อัตลักษณ์ของลาวยังคงอยู่

๔.๒ กระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

จากการเข้าไปสัมผัสจนถึงกระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นได้ ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ ด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

๔.๒.๑.๑. การทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัดส่งเสริมสนับสนุนการทำนุบำรุงรักษาฟื้นฟูพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ เพื่อเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนลาว

๑). มีการรักษารวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ

๒). มีการทำนุบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา และภาพลักษณ์เมืองที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติและประจำท้องถิ่นรวมทั้งสภาพแวดล้อม

๓). มีการสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมบนรากฐานความเป็นลาวที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตของคนลาวในสังคมโลก

๔). ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้าน ตลอดจนวัฒนธรรมเผ่าชน และวัฒนธรรมประจำชาติทุกสาขาอย่างทั่วถึง

๕). ผลิตตำรา สื่อการเรียนการสอน เกี่ยวกับงานศิลปะลาวชั้นสูง โบราณราชประเพณีไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลาวชั้นสูง

๖). สำรวจ จัดทำทะเบียนบัญชีและจัดลำดับความสำคัญ โบราณสถานและโบราณวัตถุ รวมทั้งการจัดทำคู่มือการทำงาน บำรุง รักษา ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เพื่อการจัดทำแผนทำงานบำรุง สงวนรักษาและพัฒนา ได้อย่างเป็นระบบ

๗). บูรณะ ปรับปรุง และพัฒนาโบราณสถานให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของ สังคมเมืองปัจจุบัน โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย เร่งระบบการจัดหาทุนพิเศษเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม

๘). ให้มีการควบคุมและส่งเสริมการสร้างอาคารให้คงภาพลักษณ์ของความเป็นลาวและ ท้องถิ่น รวมทั้งการคงรักษาสภาพแวดล้อม

๙). ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๑๐). ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม ที่กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการและ ทักษะในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ลาวทุกประเภท รวมทั้งการพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่ สอดคล้องกับบริบทของสังคมลาวและสังคมโลก

๑๑). ส่งเสริม และสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นให้มีอำนาจในการจัดการภูมิปัญญา และ วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน รวมถึงการเฝ้าระวังมิให้มีการนำเอาภูมิปัญญา ศิลปะและวัฒนธรรมไป แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

๔.๒.๑.๒. การสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน การปลูกฝัง สืบสาน เผยแพร่ แลกเปลี่ยนศิลปะและ วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความ ภาคภูมิใจของคนในชาติ

๑). มีการบรรจุองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆและวัฒนธรรมประจำชาติไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ให้ วัฒนธรรมผสมผสานกลมกลืนกับวิชาการสาขาอื่นๆ ทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้เป็น ภูมิคุ้มกันต่อบุคคลรอบครัว ชุมชน สังคม

๒). มีการพัฒนาระบบการให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านภูมิปัญญา เอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ

๓). มีการสืบสานและนำศิลปวัฒนธรรมมาใช้ในวิถีชีวิตอย่างเหมาะสมบนรากฐานความ เป็นลาวที่สอดคล้องกับสังคม

๔). มีการเผยแพร่ภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีวัฒนธรรมลาว รวมทั้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของ ชาติกับนานาชาติประเทศ

๕). ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับรากฐานศิลปะ และ วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาติและของโลก โดยบรรจุเนื้อหาประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ศิลปะและ วัฒนธรรมตลอดจนวัฒนธรรมของเผ่าชนไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ทุกระดับและประเภท การศึกษา

๖). พัฒนาระบบการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของถิ่นและของชาติ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างกว้างขวางทั่วถึง

๗). สนับสนุน ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ศาสนสถาน สมาคม มูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการปลูกจิตสำนึกในความเป็นลาวบนรากฐานของเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งการใช้วัฒนธรรมลาวเป็นรากฐานในการดำรงชีพ

๘). ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและถ้อยแถลงความรู้ซึ่งกันและกัน

๙). จัดให้มีทูตวัฒนธรรมลาวประจำในต่างประเทศ เพื่อเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมลาว รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหว และทำความเข้าใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชนชาตินั้น ๆ

๑๐). ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมในสถานที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่นวัดลาวที่อยู่ในต่างประเทศ เพื่อเป็นแหล่งประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมลาว

๑๑). ให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานวัฒนธรรมทุกรูปแบบในสื่อทุกชนิดอย่างต่อเนื่อง กว้างขวางและทั่วถึง

๑๒). ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมและกีฬาเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

๔.๒.๑.๓. การผลิตและพัฒนาบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัดการผลิตและพัฒนาบุคลากร นักวิชาการ ช่างพื้นบ้าน ช่างศิลปะ ช่างศิลปะชั้นสูงอาสาสมัครและผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรม ให้สามารถสืบสานมรดกวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ

๑). บุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัครด้านศิลปะ วัฒนธรรม ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ทั้งด้านวิชาการและเทคนิค ให้สามารถสืบทอด สร้างสรรค์ งานด้านศิลปะ และวัฒนธรรม

๒). มีบุคลากรทางศิลปะในสาขาขาดแคลน อาทิ ด้านสถาปัตยกรรมลาว นาฏศิลป์ ดนตรี และอื่นๆ ซึ่งกำลังจะเป็นปัญหาวิกฤตของชาติเพิ่มมากขึ้น

๓). คนดีและผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาลาวทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติคุณอย่างกว้างขวาง

๔). ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการฝึกอบรมบุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัคร ทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อการเพิ่มวิสัยทัศน์ในการสร้างสรรค์งานด้านวัฒนธรรม

๕). สนับสนุนให้มีเวทีเผยแพร่แลกเปลี่ยนงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมในรูปแบบหลากหลายเพื่อให้บุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัครทางศิลปวัฒนธรรมเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาเทคนิคต่าง ๆ มาปรับใช้กับงานทางศิลปะและวัฒนธรรม

๖). พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะในสาขาขาดแคลน อาทิ สถาปัตยกรรม โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสนับสนุนทุนการศึกษาให้เป็นกรณีพิเศษ

๗). พัฒนาสถาบันเฉพาะทางเพื่อสอนศิลปะ เช่น วิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และอื่นๆ ถึงระดับปริญญาตรี

๘). ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่ยกย่อง เชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติภูมิของบุคลากร ทางศิลปะและวัฒนธรรมที่สร้างผลงานดีเด่นศิลปะและทางวัฒนธรรม

๙). ส่งเสริมและสนับสนุนการเลือกสรรคนดีและผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณโดย ผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง

๔.๒.๑.๔. การบริหารและการจัดการ การวัฒนธรรม

เร่งรัดพัฒนาการบริหารและการจัดการเพื่อให้บทบาทการดำเนินงานของหน่วยงาน ทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีความชัดเจนเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน รวมทั้งกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและมีการระดมทรัพยากรการลงทุนทางวัฒนธรรมระหว่างภาครัฐและ เอกชนอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง

๑). องค์การบริหารงานวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น มีบทบาทการทำงานที่ชัดเจน และมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน

๒). มีการกระจายอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไปสู่ ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

๓). มีอาสาสมัครและองค์กรภาคเอกชนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานวัฒนธรรมทั้ง ระดับท้องถิ่นและระดับชาติเพิ่มมากขึ้น

๔). มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางวัฒนธรรม ทั้งภาครัฐและเอกชน

๕). ปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการจัดการของสถาบัน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ให้ทันสมัยทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านโบราณสถานและการ พิพิธภัณฑ

๖). กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ทั้ง ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติให้มีความชัดเจน

๗). จัดระบบและเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรม

๘). กระจายอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานวัฒนธรรมให้ หน่วยงานระดับท้องถิ่น ภูมิภาค อย่างเป็นรูปธรรม

๙). รณรงค์ให้เบญจภาคีทางวัฒนธรรม ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรวิชาการ องค์กร พัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรภาครัฐ เห็นคุณค่าและความสำคัญของงานวัฒนธรรม และเข้า มามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรม

๑๐). รมรรงค้ให้ภำครรัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลำง ส่วนภูมิภำค และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกำรจัดตั้งและสนับสนุนกองทุนวัฒนธรรม

จากการเข้าไปสัมผัสภำณถึงกระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชำนลาวในสังคมไทย ผู้วิจัยสมำรถสรุประเด็นด้ำนนโยบายในกำรอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีได้ดังต่อไปนี้

๑. เรำทุกคนควรเอำใจใส่เพราะจะได้ให้คนรุ่นหลังเห็นควำมสำคัญของวัฒนธรรมเพราะทุ่กวันนี้เทคโนโลยีกำวไกลอยำกให้ใส่ใจสั่งสอนเด็กน้อยรุ่นหลังเพื่อไม่ให้ลืมฮีตคองประเพณีของเรา

๒. รมรรงค้ให้ประชำนและภำคเอกชนตระหนักในควำมสำคัญของวัฒนธรรมว่ำเป็นเรื่งที่ทุ่กคนต้องให้กำรรับผิดชอบร่วมกันในกำรส่งเสริมสนับสนุนสำหรับจัดกิจกรรมทำงวัฒนธรรม

๓. วัฒนธรรมลาวเป็นวัฒนธรรมที่งดงำมเรำควรรักษำเอำไว้และสอนให้คนรุ่นหลังให้เห็นคุณค่าทำงวัฒนธรรมโดยกำรเป็นแบบอย่ำงและรักษำสื่อกำงวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลังได้รับทรำบและปฏิบัติตำม^๒

๔. จัดให้มีวัฒนธรรมควำมเคียงคู่กับทุ่กกิจกรรมที่มีผลดีต่อเวื่งงำนต่งๆ ของสังคมลาวโดยยึดประเพณีที่คนลาวปฏิบัติส่วนใดที่มันสอดคล้องกับควำมเป็นจริงและมีผลดีต่อสังคมควำมมีการส่งเสริมและรักษำอย่ำงเอำใจใส่จากภำคส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่ส่วนใดที่มีลักษณะไม่สอดคล้องควระพิจารณาและแก้ไขบันดำประเพณีดังกล่ำวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนลาว

๕. ส่งเสริมกำรศึกษำ กำรอนุรักษ์ กำรถ่ายทอ ดพัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยำวชนหรือผู้ที่เขำมำอยู่ในประเทศไทย^๓

๖. ประเทศลาวเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยวัฒนธรรมที่หลำกหลำยของชนเผ่ต่งๆ ซึ่งในแต่ละชนเผ่ก็มีความเชื่อ และประเพณีที่แตกต่างกัน สำหรับ “ฮีต ๑๒ คอง ๑๔” นี้ถือเป็นควำมเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของของคนลาวที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมำแต่บรรพบุรุษเรำทุกคนควรเห็นคุณค่าและให้ควำมสำคัญประเพณีวัฒนธรรมของเรา

๗. วัฒนธรรมของลาวมีมำแต่โบราณซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมำเป็นเวลาชำนำนซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันดีงำมไว้ให้ลูกหลำนสืบต่อตลอดไป^๔

๘. เรำต้องปฏิบัติวัฒนธรรมของลาวต่อไปอย่ำงไม่มีวันสิ้นสุด ส่งต่อช่วลูกช่วหลานเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ไม่ว่ำจะเป็นวัฒนธรรม กำรแต่งกำย กำรเขำวัดทำบุญ

๙. ประเพณีลาวเป็นสิ่งที่ดีงำมเรำทุกคนควรอนุรักษ์ไว้โดยเฉพะภำครรัฐควรมีนโยบายที่ดีและมีส่วนร่วมในกำรอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมของลาวเอำไว้

^๒ สัมภำณ นาย สอน จิตตะวัน, นักศึกษำ มหำวิทยำลัยสยาม เขตภำษีเจริญ กรุงเทพมหานคร, ๑๖ มกรำคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภำณ นำนคำแพ่ง ค่ำมณี, หัวหน้าสโตร์ บริษัท อินฟินิตี้ เซอร์วิส แอนคอนซัลแทนท์ ตำบลเทพำรักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปรำการ, ๒๓ มกรำคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภำณ นางภูละดี เพียรสมบัตร์, พนักงานขำยสินค้ำ บริษัท ธำรบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกั ด เขตอุดมสุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกรำคม ๒๕๖๑.

๑๐. วัฒนธรรมลาวเป็นวัฒนธรรมที่สวยงามเราควรภูมิใจในความเป็นลาวเพราะเป็นเอกลักษณ์ที่งดงาม^๕

๑๑. ประชาชนพึงพอใจที่ลาวมีจำนวนมาก ต้องช่วยกันอนุรักษ์และรักษาให้ประชาชนแต่ละชนเผ่าให้รักษาไว้ตลอดกาล แต่ละชนเผ่าให้อาใจใส่

๑๒. ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยเฉพาะเรื่องฮีตคองประเพณี ฮีตคองเดิม ส่งเสริมให้เด็กน้อยเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เข้าใจวัฒนธรรมลาว^๖

๑๓. ควรใช้การทักทายสบายดีเป็นคำทักทายต้อนรับกันตอนแรกพบของคนลาวเขาปัจจุบัน แต่ก่อนนั้นคนลาวเขาพบกันในบ้านในที่ชุมชนไม่ค่อยจะทักทายกันด้วยคำว่า “สบายดี” เขาจะทักทายกันตามโดยอิงตามเหตุการณ์เช่น แยกมาเยี่ยมบ้านในขณะเจ้าของบ้านกินข้าวอยู่ หากแยกยังไม่ทันเห็นเจ้าของเฮือนหรือเจ้าของบ้าน แยกจะกล่าวว่าอยู่เฮือนบ่หรืออยู่บ้านไหม หากแยกได้รับคำตอบเชิญขึ้นบ้าน เขาจะถามว่าอยู่ดีมีแสงบ่ เจ้าของบ้านจะตอบว่า โดยอยู่ดีมีแสง หากเจ้าบ้านเป็นผู้หญิงจะตอบว่า “หม่อมอยู่ดีมีแสง” และพร้อมกับว่ามากินข้าวมากัน ผู้มาเยี่ยมจะกล่าวว่า “เชิญแซบ” หรือว่าเชิญโลด หากแต่แยกไม่ได้มาหาเรา แยกจะเรียกถามว่า “ไทเฮือนนั้นหรือไต่บ้านนั้นอยู่บ่” เป็นต้น และก่อนจาก คำอำลามากจะกล่าวคำว่า “อยู่ดีมีแสง ลาก่อนเดอ (ลาก่อนข้า้น้อยหรือลาก่อนเจ้า) หรือบางครั้งก็กล่าวคำว่า สุขสบายดีลาก่อน”^๗

๑๔. ควรส่งเสริมการอนุรักษ์รักษาฮีตคองประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติลาวเขาเอาไว้ นั่นมันเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นหลายโดยเฉพาะเรื่องประเพณี การนุ่งถือ การพูดจา การอยู่การกินต่างๆ รวมทั้งอิริยาบถเคลื่อนไหวของคนเขา เมื่อทำได้แบบนี้แล้วทุกๆ คนต้องมีความเป็นเจ้าการในการรักษาและพัฒนาโดยเฉพาะการปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ ฮีตยี่คองเจียงของลาวเขาให้นับมีอนันต์มีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ

๑๕. ควรให้มีการศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมลาวที่มีการรวบรวมไว้แล้วเพื่อให้ทราบความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตเพื่อให้เห็นคุณค่าทำให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อไป^๘

จากประเด็นดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังนี้ วัฒนธรรมให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในสำคัญของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน

^๕ สัมภาษณ์ นางภูษิน เดดอินทอง, พนักงานตรวจสินค้า บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขต อุดมสุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นายพิศสะไหม ไชยะกอน, พนักงานเสริม บริษัท เอ.อี.ไอ ไดร์นิง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นางแหวน ป้อมสิมมะลี, พนักงานขายสินค้า บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขต อุดมสุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นายวันไซ นอระแสง, ที่ปรึกษาทูตด้านการศึกษา – วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูต แห่ง ส.ป.ป.ลาว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์ การถ่ายทอด พัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยาวชนหรือผู้ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย

๔.๒.๒ ด้านแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาว

๑). ส่งเสริมให้ชนทุกกลุ่มเห็นคุณค่า

๒). ขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

๓). สร้างทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ

๔). ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่

๑). บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๒). บุคคลมีหน้าที่ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๓). รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

๔). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐซึ่งการจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

๕). เผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาคนลาวของทุกท้องถิ่นไปให้ประชาชนคนลาวทั้งประเทศได้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่ความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนลาวและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของกลุ่มชนทุกหมู่เหล่าภายในชาติ

๖). สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนลาวกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

๗). วางมาตรการให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชน ที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนลาวได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิดโดยการระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคงเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชนตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

จากการเข้าไปสัมภาษณ์ถึงกระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของ
ประชาชนลาวในสังคมไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นด้านแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของ
ประชาชนลาว ได้ดังต่อไปนี้

๑. การอนุรักษ์ รักษาความเป็นลาวทุกวันนี้ก็คือการพูดจาภาษาลาวต้องสุภาพเรียบร้อย
อ่อนน้อมถ่อมตน การแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย
๒. ไม่ว่าเราจะใช้ชีวิตอยู่เมืองไทยแต่พวกเรายังไม่ลืมวิถีการใช้ชีวิตแบบลาวเพื่อไม่ให้
ลืมอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเรา
๓. ในประเทศลาวมีการการพูดจา การอยู่การกิน อาหารพื้นบ้าน กิจกรรมทำบุญใส่
บาตร อย่างไรก็ตามควรดำรงในการใช้ชีวิตวิถีแบบบ้านเรา ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อไม่ให้คนลาวลืม
ประเพณีของตน^๙
๔. จัดให้มีการศึกษาเป็นแนวทางที่สามารถตอบปัญหาให้เขาเห็นได้ความเป็นชาติ เชื้อ
ชาติเผ่าพันธุ์และรักในความเป็นลาวในจิตใจของเขาเจ้า ชี้ให้เห็นจุดเด่นของความเป็นลาวที่มีอยู่ใน
ตัวเขาและสังคมที่เขาอาศัยอยู่
๕. ให้การส่งเสริมในการศึกษาในระดับต่างๆ เช่นจากพ่อสู่ลูกหลาน จากสถาบันสู่ชุมชน
และสร้างความตระหนักรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น
๖. เราทุกคนควรเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตการแต่งกายไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตามเราก็
ควรรักษาวัฒนธรรมของเราเอาไว้^{๑๐}
๗. ไม่ว่าเราจะอยู่สังคมใดประเทศใดก็ตามแต่ในความเป็นจริงไม่ว่าจะเป็นคนชาติใดเชื่อ
ว่าแต่ละคนก็ต้องไม่ลืมในความเป็นตัวตนของชาตินั้น ไม่ว่าจะเป็นการกิน การอยู่ การพูดจา การแต่ง
กาย ก็ยังไม่ลืมในความเป็นเอกลักษณ์ของตน
๘. การที่ทุกคนได้ดำรงชีวิตอยู่ไทย แต่ว่าเรายังไม่ลืมวัฒนธรรมลาว เรายังรักษาไว้ด้าน
การแต่งกาย การพูดจา การกินอยู่ก็เหมือนเดิมที่เราเคยอยู่ลาว เราไม่จำเป็นต้องไปตามสังคมอื่น
หรือวัฒนธรรมอื่นจนลืมวัฒนธรรมของเรา^{๑๑}
๙. ภาษาลาวและการพูดจาการกินอยู่แบบลาว ถึงแม้ว่าเราจะดำรงชีวิตอยู่ไทยแต่เราก็ไม่
ควรลืมการแต่งกาย อัตลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีของเรา
๑๐. เรามาอยู่เมืองไทยไม่ว่าจะกี่ปีก็ตามเราทุกคนควรช่วยกันอนุรักษ์ความเป็นตัวตน
ของเราไม่ว่าจะเป็นการกิน การอยู่ การทำกิจกรรม ควรช่วยกันอนุรักษ์และรักษาเอาไว้
๑๑. คนลาวที่อยู่ในไทยต้องรักษาฮีตคองประเพณีอันดีงามของชาติ ศาสนา ให้อยืนย
มั่นคงตลอดไป^{๑๒}

^๙ สัมภาษณ์ นางกอน แก้วมณี, พนักงานเสิร์ฟ บริษัท เอ.อี.ไอ โดนนิ่ง จำกัด เขตราชเทวี
กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระโสภณ ธมมทิโป (สัพัญเฌียง), ประธานชมรมนักศึกษาสงฆ์ลาว นักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางศรีสุพันธ์ วอละวงค์, พนักงานขายสินค้า บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขต
อุดมสุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

๑๒. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณีระหว่างสองประเทศให้มากขึ้น ต้องประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมตลอด

๑๓. วัดเป็นที่สื่อสารอัตลักษณ์ของลาวเวียงที่เป็นรูปธรรมจากสิ่งปลูกสร้างในวัดคือ สิมลาวหรืออุโบสถที่วัดกำแพงเหนือ และหอวัฒนธรรมลาวเวียงที่วัดโบสถ์ การสื่อสารอัตลักษณ์ของชาวลาวเวียงด้านจิตใจสะท้อนผ่านพิธีกรรม ความเชื่อ เช่น การสวดสู่ขวัญนาด้วยภาษาลาว ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษความศรัทธาในพุทธศาสนาผ่านประเพณีต่าง ๆ เช่น บุญข้าวจี๋ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ แห่ดอกไม้ท่ายสงกรานต์เป็นต้น แนวทางการอนุรักษ์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัด ใช้ศรัทธาและความเชื่อในพุทธศาสนาสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชาวลาวเวียง และระหว่างวัด รวมทั้งอนุรักษ์สิ่งปลูกสร้างในวัดที่แสดงอัตลักษณ์ลาวเวียงไว้ให้นุชนภาคภูมิใจ ได้เรียนรู้ และสืบทอดต่อไป^{๑๓}

๑๔. ให้ขึ้นชื่อว่าเป็นลาวแล้วไม่ว่าเราจะอยู่ดินแดนใดอยู่ใกล้หรือไกลเราก็กังคงเป็นคนลาว พูดภาษาลาว กินข้าวเหนียว ฟังเสียงแคน แต่มันก็ปราศจากไม่ได้อิทธิพลของประเทศที่เป็นที่ตั้ง เช่น คนลาวในสังคมไทย เพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นลาว ภาครัฐเหาหรือการนำทุกชั้นต้องเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับปัญหาที่ละเอียดอ่อนจุดนี้เช่น การจัดการเผยแพร่วัฒนธรรมในไทย จัดปาถกฐาในแต่ละชนเผ่า แต่ละสถาบัน โรงเรียน โรงงานต่างๆ ที่มีคนลาวอยู่

๑๕. ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่าร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นอย่างเหมาะสม^{๑๔}

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ คนลาวต้องมีการอนุรักษ์ รักษาความเป็นลาว รมรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในสำคัญของวัฒนธรรมสอนให้คนรุ่นหลังให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยการเป็นแบบอย่างและรักษาสื่อทางวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลังได้รับทราบและปฏิบัติตามส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์ การถ่ายทอด พัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยาวชนหรือผู้ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ส่งเสริมในการศึกษาในระดับต่างๆ เช่นจากพ่อสู่ลูกหลานจากสถาบันสู่ชุมชน และสร้างความตระหนักคุณค่าทางวัฒนธรรมให้มากขึ้นควรอนุรักษ์รักษาฮีดคองประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามฮีดสิบสองคองสิบสี่ ฮีดยี่คองเจียงของลาวเฮาให้นับมือนับมีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางปาลิตา พรหมวงศ์, หัวหน้าพนักงานเสิร์ฟ บริษัท เอ.อี.ไอ ไดนิง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางศรีวิไล สอธรรมชาติ, พนักงานเสิร์ฟ บริษัท เอ.อี.ไอ ไดนิง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระสาคร จิตตสโร (หลวงศรีอาไฟ), ประธานชมรม มมร เลขาธิการอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

๔.๒.๓ ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีของ ประชาชนลาวในสังคมไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์หรือปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ได้ดังนี้

๑. ปัญหาทางสภาพสังคม เทคโนโลยี สังคมการเมือง เศรษฐกิจและความต้องการสิ่งใหม่ของคนลาวต่อการดำรงชีวิต ทำให้คนลาวรับเอาวัฒนธรรมสังคมอื่นมากเกินไปจนทำให้มีปัญหาในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนเอง ประกอบกับ สังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์เปลี่ยนไปส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีการรักษาฮีตคองประเพณีลาวจะไม่เหมือนเดิมอาจจะหายไปจากการดำรงชีวิตของคนลาว

๒. มีปัจจัยหลายอย่างจากมุมมองในทางลบของชาวไทยบางคนที่อคติต่อคนลาว จากมุมมองดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมลาวในประเทศไทยหมดไป คนสืบทอดรุ่นใหม่จะค่อยลืมเลือนจนหายไปและสังคมวัตถุสร้างให้คนเดินตามทำให้ความเป็น Slow life style และด้านอื่นๆ ของคนลาวเริ่มจางหายจากคนยุคปัจจุบัน^{๑๕}

๓. ปัญหาคนบางกลุ่มไม่ค่อยจะสนใจหรือเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวลาว ทำให้ไม่ตระหนัก อัตลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงามของตน คนลาวส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงจุดดีจุดเด่นต่าง ๆ ของอัตลักษณ์วัฒนธรรมเอาที่ควรรักษาเอาไว้

๔. สังคมไทยในปัจจุบันมีอิทธิพลหลายต่อกับสังคมวัยรุ่นของลาว ไม่ว่าจะเป็นการนั่งถือภาษาพูด รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ และอื่นๆ ร้ายแรงไปกว่านั้นแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยซึมซับเอาวัฒนธรรมไทยโดยตรง จนทำให้ลืมฮีตคองประเพณีวัฒนธรรมภาษาการพูดของลาวเขา สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้เห็นว่าทางการลาวต้องมีมาตรการเข้มงวดขึ้นกว่าเก่า^{๑๖}

จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ได้แก่ ปัญหาทางสภาพสังคม เทคโนโลยี สังคมการเมือง เศรษฐกิจและความต้องการสิ่งใหม่ของคนลาวต่อการดำรงชีวิต ทำให้คนลาวรับเอาวัฒนธรรมสังคมอื่นมากเกินไปจนทำให้มีปัญหาในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนเอง ประกอบกับ สังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์เปลี่ยนไปส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีการรักษาฮีตคองประเพณีลาวจะไม่เหมือนเดิมอาจจะหายไปจากการดำรงชีวิตของคนลาว

สังคมไทยในปัจจุบันมีอิทธิพลหลายต่อกับสังคมวัยรุ่นของลาว ไม่ว่าจะเป็นการนั่งถือภาษาพูด รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ และอื่นๆ ร้ายแรงไปกว่านั้นแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยซึมซับเอาวัฒนธรรมไทยโดยตรง จนทำให้ลืมฮีตคองประเพณีวัฒนธรรม

^{๑๕} สัมภาษณ์ ดร. บุญถิ่น บันทะสิต, นักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ดร. ภูเวียง วงศ์แสงเดือน, นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๑.

ภาษาการพูดของลาวเขา สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้เห็นว่าทางการลาวต้องมีมาตรการเข้มงวด และเอาใจใส่ให้มากกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์)^{๑๗} ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต หรือจารีต กฎหมาย ศาสนา สิ่งที่มีประติษฐ์และวัตถุอื่น ๆ ในวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยม จึงอาจกล่าวได้ว่าพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่วนมาก เกิดจากการประดิษฐ์และการแพร่กระจายในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงจากภายใน (Endogenous Change) อย่างเช่น จากการ ประดิษฐ์คิดค้นวิธีการผลิตใหม่ขึ้นในสังคมนั้นเอง จากการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างกลุ่มและกระบวนการในสังคม จากการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงจากชนชั้นนำ เป็นต้น

๒. การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (Exogenous Change) อย่างเช่น การรับเอาเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์มาจากภายนอก การล่าอาณานิคม ซึ่งบางกรณีการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกอาจเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ ของผู้คนในสังคม หรือบางครั้งอาจโดยการใช้กำลังบีบบังคับ

๔.๓ ข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ได้ดังนี้

๑. ควรจัดให้มีหน่วยงานส่วนที่เกี่ยวข้องจัดตั้งองค์กรเผยแพร่วัฒนธรรมร่วมกับชาติอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวัฒนธรรมชาติอื่น อยากให้ชาติอื่นได้เห็นความสวยงามของวัฒนธรรมลาว ควรให้ความสำคัญคนรุ่นใหม่อย่างจริงจังเพื่อให้คนรุ่นใหม่ตามแสงสีหรือวัฒนธรรมชาติอื่นมากเกินไป เราทุกคนควรเอาใจใส่อย่างเคร่งครัดเพื่อให้วัฒนธรรมของเราคงอยู่อย่างถาวรโดยสร้างให้เป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังได้เห็นสิ่งที่เราได้เคยปฏิบัติมาเราต้องรักษาไว้เช่น ผู้หญิงต้องนุ่งผ้าซิ่น ส่วนชายต้องนุ่งเครื่องให้เรียบร้อย รักษาฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ของชาติลาวเขาสืบต่อไป

๒. ควรส่งเสริมให้วัฒนธรรมลาวก้าวสู่เวทีโลกคืออยากให้มีการการเผยแพร่ความเป็นลาวหรือความเป็นวัฒนธรรมลาวสู่อาเซียน โดยวิธีแก้ไขคือ อยากให้มีการจัดกิจกรรมทุกปีเพื่อให้คนลาวหันมาให้ความสำคัญวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของเรา

๓. ควรใช้นโยบายภาครัฐและการร่วมมือ ร่วมใจกันของทุกคน ในการขับเคลื่อน และสงวนวัฒนธรรมลาว ตลอดถึงผู้ใหญ่หรือคนที่มีอำนาจในบ้านเราควรเป็นแบบอย่างหรือให้ความสำคัญทางวัฒนธรรมของเราให้มากไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายก็ให้สุภาพเรียบร้อย

^{๑๗} ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์, “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑).

๔. ควรปรับหลักสูตรการเรียนการสอนควรบรรจุเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเข้าในการเรียนการสอนในทุกระดับ ส่งเสริมถึงวัฒนธรรมประเพณีต้องปรับให้มีลักษณะวิทยาศาสตร์และเหมาะสมกับสังคมในปัจจุบัน

๕. ควรมีการศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเพื่อให้คนได้เข้าใจในคุณค่า ความหมาย เกิดความรักความหวงแหนและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนและร่วมกันสืบทอดให้ยั่งยืนสืบต่อไป

๖. ไม่ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้คนลาวทำตามสังคมอื่น โดยเฉพาะ การนุ่งถือก็ต้องการสุภาพคือการใส่ผ้าซิ่น เก้าผม สไบเฉียงพาดไหล่ การพูดจาก็ต้องสุภาพเรียบร้อย เป็นการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเราและควรให้มีการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มคุณธรรม จริยธรรมให้คนเราเห็นคุณค่าอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองว่าเป็นสิ่งสวยงามและทันสมัยอยู่เสมอ

๗. ต้องให้มีโครงการจัดกิจกรรม ต้องอบรมให้สอดคล้องกับคุณค่าไม่ให้ขัดกับความรู้สึกคนวัยรุ่นเพื่อความเหมาะสมกับนโยบายของรัฐ แต่ละปีให้จัดโครงการอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงเพื่อเตือนไม่ให้เสื่อมไปจากสังคม

๘. ต้องให้นักศึกษาค้นคว้าใหม่ได้รับการฝึกอบรม โดยเฉพาะศีลธรรม และวัฒนธรรมฮึดครองประเพณี ฮึดครองลาวเป็นฮึดครองอารยชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งปรากฏเป็นลายลักอักษรในฮึดสิบสองคองสิบสี่ ถึงว่าปัจจุบันประเทศชาติจะพัฒนา แต่การแต่งกายหรือการดำรงชีวิตก็ยังคงความเป็เอกลักษณ์ของตนเอาไว้วัฒนธรรมอื่นหรือสังคมอื่นที่พัฒนาแล้วส่วนมากจะพัฒนาแต่วัตถุนิยมเลยทำให้คนขาดคุณธรรมไป ฉะนั้นการพัฒนาประเทศเราควรตระหนักถึงเรื่องวัฒนธรรมของเราเพื่อไม่ให้จางหายไป

๙. ควรจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางในเผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย อยากให้มีการจัดงานและการแสดงที่สื่อถึงวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ

๑๐. ควรสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติลาว

สรุปประเด็นข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ควรจัดให้มีหน่วยงานส่วนที่เกี่ยวข้องจัดตั้งองค์กรเผยแพร่วัฒนธรรมร่วมกับชาติอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวัฒนธรรมชาติอื่น ควรส่งเสริมให้วัฒนธรรมลาวก้าวสู่เวทีโลกคืออยากให้มีการเผยแพร่ความเป็นลาวหรือความเป็นวัฒนธรรมลาวสู่อาเซียนควรใช้นโยบายภาครัฐและการร่วมมือร่วมใจกันของทุกคน ในการขับเคลื่อน และสงวนวัฒนธรรมลาว ควรปรับหลักสูตรการเรียนการสอนควรบรรจุเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเข้าในการเรียนการสอนในทุกระดับ ส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าใหม่ได้รับการฝึกอบรมโดยเฉพาะศีลธรรมและวัฒนธรรมฮึดครองประเพณี ฮึดครองลาวเป็นฮึดครองอารยชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งปรากฏเป็นลายลักอักษรในฮึดสิบสองคองสิบสี่ และควรสร้าง

ทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติลาว

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยเพื่อศึกษากระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ดำเนินการวิจัยโดยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดย เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

จากการพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

พัฒนาการด้านอัตลักษณ์ ชาวลาวเหล่านี้ยังมีบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดและวัง ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและ วัฒนธรรมของลาวมีพัฒนาการที่ต่างไปจากอดีตอยู่มาก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากเอกสารสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการ ทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวในสังคมไทยแบ่งออกได้ดังนี้

๑. อัตลักษณ์ด้านการติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) มีการติดต่อทางวัฒนธรรมกับชาวไทยและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ชิดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรมจากไทยและจีนไปใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโลกปัจจุบันยังเป็นเสมือนสิ่งกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

๒. อัตลักษณ์ด้านการศึกษา โดยภาคบังคับส่งบุตรหลานที่มีอายุตั้งแต่ ๗ ปีเข้าเรียนในโรงเรียนจนมีอายุถึง ๑๔ ปีบริบูรณ์ตามแนวทางการศึกษาภาคบังคับ

๓. อัตลักษณ์ด้านการคมนาคม ทั้งทางบกและทางน้ำมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เป็นช่องทางให้การดำเนินชีวิตและวิถีคิดแบบคนเมืองหลวงไหลบ่าเข้าสู่เมืองไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวต้องเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด

๔. อัตลักษณ์ด้านเศรษฐกิจ นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมหลายประเภท ส่งผลให้เกิดนิคม ประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แรงงานต่างถิ่นจำนวนมากอพยพเข้ามาหางานทำ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของภูมิภาค

ตะวันออกเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสังคมไทย

๕. อัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน อย่างที่ทราบกันดีว่าการท่องเที่ยวนั้นเป็นที่มาของเม็ดเงินจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ชุมชนลาวจึงมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อดึงดูดความสนใจและตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุดจนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

๖. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการทางด้านภาษา ปัจจุบันลาวอายุ ๓๐ – ๔๐ ปียังคงพูดคุยนสื่อสารโดยใช้ภาษาลาว ส่วนอายุ ๓๐ ปีลงมา ๘๐% ยังคงพูดภาษาลาว และอีก ๒๐% สามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่ไม่สามารถพูดได้ โดยจะพูดโต้ตอบด้วยภาษาไทยแทน

๗. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านการแต่งกาย ลาวปัจจุบันที่มีอายุ ๓๐- ๔๐ ปี ผู้หญิงยังคงนุ่งซิ่นสวมเสื้อคอกระเช้าอยู่บ้าน แต่ผ้าซิ่นและเสื้อคอกระเช้าที่สวมใส่เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ซื้อมาจากตลาด ไม่ใช่เสื้อผ้าที่ได้มาจากการทอข้อม และตัดเย็บเองเหมือนในอดีตผู้ชายก็ยังคงนุ่งกางเกงขาก๊วยใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวอยู่กับบ้าน ซึ่งทั้งกางเกงและผ้าขาวม้า

๘. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านอาหาร มีวัฒนธรรมการบริโภค แบบไทย จีน ญี่ปุ่น และตะวันตกเข้าไปปะปนอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวซึ่งความเปลี่ยนแปลง

๒. กระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

๑). ด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวในสังคมไทย สามารถสรุปได้ดังนี้ รมรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุนสำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์ การถ่ายทอด พัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยาวชนหรือผู้ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยควรใช้การทักทายสบายดีเป็นคำทักทายต้อนรับกันตอนแรกพบของคนลาวเขาปัจจุบัน แต่ก่อนนั้นคนลาวเขาพบกันในบ้านในที่ชุมชนไม่ค่อยจะทักทายกันด้วยคำว่า “สบายดี” เขาจะทักทายกันตามโดยอิงตามเหตุการณ์เช่น แยกมาเยี่ยมบ้านในขณะเจ้าของบ้านกินข้าวอยู่ หากแยกยังไม่ทันเห็นเจ้าของเฮือนหรือเจ้าของบ้าน แยกจะกล่าวว่าอยู่เฮือนบ่หรืออยู่บ้านใหม่ หากแยกได้รับคำตอบเชิญขึ้นบ้าน เขาจะถามว่าอยู่ดีมีแสงบ่ เจ้าของบ้านจะตอบว่า โดยอยู่ดีมีแสง หากเจ้าบ้านเป็นผู้หญิงจะตอบว่า “หม่อมอยู่ดีมีแสง” และพร้อมกันว่ามากินข้าวร่วมกัน ผู้มาเยี่ยมจะกล่าวว่า “เชิญแซบ” หรือว่าเชิญโลด หากแต่แยกไม่ได้มาหาเรา แยกจะเรียกถามว่า “ไทเฮือนนั้นหรือไต่บ้านนั้นอยู่บ่” เป็นต้น และก่อนจาก คำอำลาก็จะกล่าวคำว่า “อยู่ดีมีแสง ลาก่อนเดอ (ลาก่อนชะน้อยหรือลาก่อนเจ้า) หรือบางครั้งก็กล่าวคำว่า สุขสบายดีลาก่อน

๒). ด้านแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาว

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้ คนลาวต้องมีการอนุรักษ์ รักษาความเป็นลาวโดยการพูดจา ภาษาลาวต้องสุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน ใช้การทักทายสบายดีเป็นคำทักทายต้อนรับกันตอนแรกพบของคนลาวเขาปัจจุบัน ด้วยคำว่า “สบายดี” การแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย ตามวัฒนธรรมคนลาว ดำรงในการใช้ชีวิตชีวิตรูปแบบบ้านเรา โดยมีการการพูดจา การอยู่การกิน อาหารพื้นบ้าน กิจกรรมทำบุญใส่บาตร ธรรมะทำให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมสอนให้คนรุ่นหลังให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยการเป็นแบบอย่างและรักษาสื่อทางวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลังได้รับทราบและปฏิบัติตาม ส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์ การถ่ายทอด พัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยาวชนหรือผู้ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ส่งเสริมในการศึกษาในระดับต่างๆ เช่นจากพ่อสู่ลูกหลาน จากสถาบันสู่ชุมชน และสร้างความตระหนักรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น ควรอนุรักษ์รักษาฮีตคองประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ ฮีตยี่คองเจียงของลาวเขาให้นับมีอนันต์มีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ

๓). ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมของประชาชนลาวในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้ ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ได้แก่ ปัญหาทางสภาพสังคม เทคโนโลยีสังคมการเมือง เศรษฐกิจและความต้องการสิ่งใหม่ของคนลาวต่อการดำรงชีวิต ทำให้คนลาวรับเอาวัฒนธรรมสังคมอื่นมากเกินไปจนทำให้มีปัญหาในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนเอง ประกอบกับสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์เปลี่ยนไปส่งผลต่อวัฒนธรรมประเพณีการรักษาฮีตคองประเพณีลาวจะไม่เหมือนเดิมอาจจะหายไปจากการดำรงชีวิตของคนลาว สังคมไทยในปัจจุบันมีอิทธิพลหลายต่อกับสังคมวัยรุ่นของลาว ไม่ว่าจะเป็นการนั่งถือ ภาษาพูด รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ และอื่นๆ ร้ายแรงไปกว่านั้นแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยซึมซับเอาวัฒนธรรมไทยโดยตรง จนทำให้ลืมฮีตคองประเพณีวัฒนธรรม ภาษาการพูดของลาวเขา สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้เห็นว่าทางการลาวต้องมีมาตรการเข้มงวดขึ้นกว่าเก่า

๓. ข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

สรุปประเด็นข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ควรจัดให้มีหน่วยงานส่วนที่เกี่ยวข้องจัดตั้งองค์กรเผยแพร่วัฒนธรรมร่วมกับชาติอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวัฒนธรรมชาติอื่น ควรส่งเสริมให้วัฒนธรรมลาวก้าวสู่เวทีโลกคืออยากให้มีการเผยแพร่ความเป็นลาวหรือความเป็นวัฒนธรรมลาวสู่อาเซียนควรใช้นโยบายภาครัฐและการร่วมมือร่วมใจกันของทุกคน ในการขับเคลื่อน และสงวนวัฒนธรรมลาว ควรปรับหลักสูตรการเรียนการสอน ควรบรรจุเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเข้าในการเรียนการสอนในทุกระดับ ส่งเสริมให้นักศึกษาคนรุ่นใหม่ได้รับการฝึกอบรมโดยเฉพาะศีลธรรมและวัฒนธรรมฮีตคองประเพณี ฮีตคองลาวเป็นฮีตคองอารยชาติ

ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในฮีตสิบสองคองสิบสี่ และควรสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติลาว

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๑. พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

จากการพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

พัฒนาการด้านอัตลักษณ์ ชาวลาวเหล่านี้ยังมีบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดและวัง ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและ วัฒนธรรมของลาวมีพัฒนาการที่ต่างไปจากอดีตอยู่มาก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากเอกสารสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการ ทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวในสังคมไทยแบ่งออกได้ดังนี้ ๑. อัตลักษณ์ด้านการติดต่อทางวัฒนธรรม ๒. อัตลักษณ์ด้านการศึกษา ๓. อัตลักษณ์ด้านการคมนาคม ๔. อัตลักษณ์ด้านเศรษฐกิจ ๕. อัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ ๖. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการทางด้านภาษา ๗. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านการแต่งกาย ๘. อัตลักษณ์ด้านพัฒนาการด้านอาหาร มีวัฒนธรรมการบริโภค จากอัตลักษณ์คนลาวที่มีมาแต่ดั้งเดิมโดยมีการพัฒนามาตั้งแต่ยุคแรก ๆ จนถึงยุคปัจจุบันย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเป็นธรรมดา แต่อย่างน้อยคนลาวควรที่จะเรียนรู้และวิถีของการพัฒนาอัตลักษณ์ของคนลาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชจรินทร์ ทับทิม^๑ ศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน พบว่า ลักษณะของอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายนั้น สามารถแบ่งออกได้ เป็น ๓ ลักษณะคือ ๑. อัตลักษณ์ที่เป็นความรู้สึกสำนึกร่วมเกิดจากรากฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ พันธุ์และการมีประสบการณ์ร่วมกันทางสังคมของคนภายในชุมชน จึงมีลักษณะเป็นนามธรรม และไม่อาจแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างประจักษ์ชัดผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน ๔๐ ๒. อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีปฏิบัติเชิงประจักษ์คือลักษณะเฉพาะของชุมชนบ้านวัวลายในลักษณะที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจนสามารถนำเสนอผ่านกิจกรรมถนนคนเดินได้ซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะทางด้านภาษาลักษณะการแต่งกายอาหารลักษณะที่อยู่อาศัยสถาปัตยกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการเล่นดนตรีศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ๓. อัตลักษณ์ที่เป็นหลักปฏิบัติเชิงนามธรรม คือ อัตลักษณ์ในลักษณะที่เกิดจากความ ศรัทธาในสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดจากวิถีการดำรงชีวิตเกี่ยวโยงผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากการนับถือศาสนาพิธีกรรมตามความเชื่อและค่านิยมรวมไปถึงประเพณีต่างๆ ซึ่งอัตลักษณ์ในลักษณะนี้มีสัญญาณบางอย่างที่สื่อถึงหลักปฏิบัติเชิงนามธรรมเหล่านี้และสามารถนำเสนอผ่านกิจกรรมถนนคนเดินได้เครื่องมือและกิจกรรมที่ใช้ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย ที่พบจากการสังเกตผ่านองค์ประกอบต่างๆของกิจกรรมถนนคนเดิน โดยใช้ทฤษฎีสัญญาณวิทยาเป็นกรอบในการวิเคราะห์สามารถแบ่งตามลักษณะอัตลักษณ์ของชุมชนได้ดังนี้ ๔. อัตลักษณ์ที่เป็นความรู้สึกสำนึกร่วมไม่มี

^๑ นุชจรินทร์ ทับทิม, “การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

เครื่องมือและกิจกรรมใดที่สามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางด้านนี้ผ่านกิจกรรมถนนคนเดินได้เลย เนื่องจากเป็นอัตลักษณ์ในรูปแบบของความรู้สึกและสำนึกร่วมกันของคนภายในชุมชนเอง เช่น เรื่องราวการอพยพโยกย้ายของบรรพบุรุษจากแถบลุ่มแม่น้ำสาละวินและเมืองเชียงตุงเข้ามาตั้งรกราก ในจังหวัดเชียงใหม่จนกลายเป็นชุมชนบ้านวัวลายในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม และไม่มีสัญญาณใดที่จะสื่อออกมาให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน ๕. อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีปฏิบัติเชิงประจักษ์ มีเครื่องมือและกิจกรรมที่ใช้ถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนอยู่อย่างหลากหลาย แต่สิ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายได้ อย่างชัดเจนมากที่สุดคือร้านจำหน่ายเครื่องเงิน และแผนภาพโลหะที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในกลุ่มร้านค้าหาบเร่อาคารร้านค้าเครื่องเงินซึ่งเรียงรายอยู่ตลอดสองข้างทางถนนวัวลาย ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ได้แก่ รูปปูนปั้นวัวลาย ชุมประตูละหะสลักลาย ซึ่งสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ๖. อัตลักษณ์ที่เป็นหลักปฏิบัติเชิงนามธรรม อัตลักษณ์ในลักษณะนี้มีสัญญาณบางอย่างที่ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น พระเครื่อง ภาพวาดแนวพุทธศิลป์และตุง ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อถึงการนับถือศรัทธาในศาสนาพุทธ รวมทั้งความเชื่อและค่านิยมของคนในชุมชนจากการใช้เครื่องมือ และกิจกรรมดังกล่าวแล้ว พบว่านักท่องเที่ยวโดยมากมีการรับรู้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการสื่อถึงอัตลักษณ์ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะเครื่องเงิน ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาจากการที่กลุ่มผู้ค้าขายบางส่วนไม่ได้ตระหนักถึงอัตลักษณ์ของชุมชน จึงทำให้เกิดการนำสินค้าบางอย่าง ซึ่งเป็นสินค้าที่คณะกรรมการถนนคนเดินวัวลายไม่สนับสนุน ๔๑ เช่น สินค้าโรงงาน สินค้ามือสอง สินค้ากีฬหัดซอปเข้ามาจำหน่ายอย่างมากมายจนทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายถูกกลืนไปบ้างในบางส่วน แต่อย่างไรก็ตามทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวต่างก็ต้องการให้ถนนคนเดินวัวลายมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวเป็นแหล่งเผยแพร่ศิลปหัตถกรรมของชุมชนบ้านวัวลายให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนและดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ไม่ให้สูญหาย เพื่อเป็นถนนคนเดินที่มีความยั่งยืนต่อไป

๒. กระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

สรุป จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างและการอนุรักษ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้

ด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวในสังคมไทย สามารถสรุปได้ดังนี้ รมรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุนสำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์ การถ่ายทอด พัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยาวชนหรือผู้ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยควรใช้การทักทายสบายดีเป็นคำทักทายต้อนรับกันตอนแรกพบของคนลาวเขาปัจจุบัน แต่ก่อนนั้นคนลาวเขาพบกันในบ้านในที่ชุมชนไม่ค่อยจะทักทายกันด้วยคำว่า “สบายดี” เขาจะทักทายกันตามโดยอิงตามเหตุการณ์เช่น แยกมาเยี่ยมบ้านในขณะเจ้าของบ้านกินข้าวอยู่ หากแยกยังไม่ทันเห็นเจ้าของเหียนหรือเจ้าของบ้าน แยกจะกล่าวว่าอยู่

เยือนบ้านหรืออยู่บ้านใหม่ หากแขกได้รับคำตอบเชิงขึ้นบ้าน เขาจะถามว่าอยู่ดีมีแฮ้งบ่ เจ้าของบ้านจะตอบว่า โดยอยู่ดีมีแฮ้ง หากเจ้าบ้านเป็นผู้หญิงจะตอบว่า “หม่อมอยู่ดีมีแฮ้ง” และพร้อมกับว่ามากินข้าวร่วมกัน ผู้มาเยี่ยมจะกล่าวว่า “เชิญแฮบ” หรือว่าเชิญโลด หากแต่แขกไม่ได้มาหาเรา แขกจะเรียกถามว่า “ไต่เฮือนนั้นหรือไต่บ้านนั้นอยู่บ่” เป็นต้น และก่อนจาก คำอำลาก็จะกล่าวคำว่า “อยู่ดีมีแฮ้ง ลาก่อนเดอ (ลาก่อนชะน้อยหรือลาก่อนเจ้า) หรือบางครั้งก็กล่าวคำว่า สุขสบายดีลาก่อน เนื่องจากว่านโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเป็นตัวส่งผลต่อการเป็นชนชาวลาวบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่แท้จริง จึงจำเป็นที่ผู้บริหารประเทศตลอดถึงประชาชนควรมีนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไว้ ซึ่งสอดคล้องกับปรารภนา แซ่ฮึง^๒ ได้กล่าวถึงนโยบายการปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนใน ฐานะเมืองประเทศราชของไทย ตลอดจนการดำเนินนโยบายกวาดต้อนชาวพวนเข้ามาในประเทศ รวมถึงนโยบายการปกครองของไทยที่มีต่อชาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทย ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ทำให้ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ของไทยกับเมืองพวนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วิธีการปกครองและควบคุมเมืองพวนของไทย และวิธีการที่ไทยนำมาใช้ เพื่อควบคุมชาวพวนในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๒-๒๔๓๖

ด้านแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาว

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้ คนลาวต้องมีการอนุรักษ์ รักษาความเป็นลาวโดยการพูดจาภาษาลาวต้องสุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน ใช้การทักทายสบายดีเป็นคำทักทายต้อนรับกันตอนแรกพบของคนลาวเขาปัจจุบัน ด้วยคำว่า “สบายดี” การแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย ตามวัฒนธรรมคนลาว ดำรงในการใช้ชีวิตวิถีแบบบ้านเรา โดยมีการการพูดจา การอยู่การกิน อาหารพื้นบ้าน กิจกรรมทำบุญใส่บาตร รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมสอนให้คนรุ่นหลังให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยการเป็นแบบอย่างและรักษาสืบทอดวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลังได้รับทราบและปฏิบัติตาม ส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์ การถ่ายทอด พัฒนา และแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องแก่เยาวชนหรือผู้ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ส่งเสริมในการศึกษาในระดับต่างๆ เช่นจากพ่อสู่ลูกหลาน จากสถาบันสู่ชุมชน และสร้างความตระหนักรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น ควรอนุรักษ์รักษาฮีตคองประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ ฮีตยี่คองเจียงของลาวเขาให้นับมีอนันต์มีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาวเป็นสิ่งที่ควรมีไว้เพื่อให้ประชาชนรุ่นหลัง รุ่นลูกรุ่นหลานได้ศึกษาและเอาเป็นแบบอย่างในการยึดถือและปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับปิยะพร วามะสิงห์^๓ ศึกษาถึงความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวนในอำเภอ ปากพลี จังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าลาวพวนยังมีความสำนึกใน ชาติพันธุ์ ของตนมากน้อยเพียงใด แนวโน้มในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นอย่างไร และการรักษา

^๒ ปรารภนา แซ่ฮึง, “การปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนและชาวพวนในราชอาณาจักรไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๒-๒๔๓๖”, ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

^๓ ปิยะพร วามะสิงห์, “ความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

เอกลักษณ์ด้าน ต่าง ๆ ได้ส่งผลเช่นไรต่อสังคมลาวพวนวิทยานิพนธ์ดังกล่าวทำให้ทราบว่าสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวนนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปร คือ เพศ วัย และการมีส่วนร่วมทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าลาวพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองประเทศ ดังนั้นจึงไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ แต่ในทาง กลับกันการรวมกลุ่มของลาวพวนโดยการจัดตั้งชมรมไทยพวนนั้นมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อ รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตน

ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมของประชาชนลาวในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้ ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ได้แก่ ปัญหาทางสภาพสังคม เทคโนโลยี สังคม การเมือง เศรษฐกิจและความต้องการสิ่งใหม่ของคนลาวต่อการดำรงชีวิต ทำให้คนลาวรับเอาวัฒนธรรมสังคมอื่นมากเกินไปจนทำให้มีปัญหาในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนเอง ประกอบกับ สังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์เปลี่ยนไปส่งผลต่อวัฒนธรรมประเพณีการรักษาฮีตคองประเพณีลาวจะไม่เหมือนเดิมอาจจะหายไปจากการดำรงชีวิตของคนลาว สังคมไทยในปัจจุบันมีอิทธิพลหลายต่อ กับสังคมวัยรุ่นของลาว ไม่ว่าจะเป็นการนั่งถือ ภาษาพูด รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ และอื่นๆ ร้ายแรงไปกว่านั้นแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยซึมซับเอาวัฒนธรรมไทยโดยตรง จนทำให้ลืมฮีตคองประเพณีวัฒนธรรม ภาษาการพูดของลาวเขา สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้เห็นว่าทางการลาวต้องมีมาตรการเข้มงวดขึ้นกว่าเก่า เนื่องจากว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรม หรือปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าว การพูด การแต่งกาย หรือการรับสื่อเป็นปัญหาต่ออัตลักษณ์ประชาชนลาวในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข^๔ ศึกษาพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวทางสังคม วัฒนธรรม วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ตระกูลภาษาลาวพวน บ้านนาคุณน้อย เมืองนาชายทอง แขวงคำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว งานวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่าบริเวณแขวงคำแพงนครเวียงจันทน์มีลาวพวนอพยพเข้ามา ตั้งถิ่นฐานอยู่ และมีการปรับตัวตามสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบวิถีชีวิตของลาวพวนในอดีตกับปัจจุบัน ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ในด้านการรักษาพยาบาล ลาวพวนเลิกรักษาด้วยเวทย์มนต์คาถา แล้วหันมา รับการรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันแทน เป็นต้น

^๔ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, บุญพา มลิณทสุต, หุมพัน ลัดตะนะวง, คอนวัน วิไลวง, ถาวอน จิตตะลาด และพุมิ จันทะพุดทา, “การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตระกูลภาษาลาวพวน บ้านนาคุณน้อย เมืองนาชายทอง แขวงคำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, รายงานการวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓).

๓. ปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

สรุป ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย ได้แก่ ปัญหาทางสภาพสังคม เทคโนโลยี สังคมการเมือง เศรษฐกิจและความต้องการสิ่งใหม่ของคนลาวต่อการดำรงชีวิต ทำให้คนลาวรับเอาวัฒนธรรมสังคมอื่นมากเกินไปจนทำให้มีปัญหาในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนเอง ประกอบกับ สังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์เปลี่ยนไปส่งผลต่อวัฒนธรรมประเพณีการรักษาฮีตคองประเพณีลาวจะไม่เหมือนเดิมอาจจะหายไปจากการดำรงชีวิตของคนลาว สังคมไทยในปัจจุบันมีอิทธิพลหลายต่อกับสังคมวัยรุ่นของลาว ไม่ว่าจะเป็นการนั่งถือภาษาพูด รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ และอื่นๆ ร้ายแรงไปกว่านั้นแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยซึมซับเอาวัฒนธรรมไทยโดยตรง จนทำให้ลืมฮีตคองประเพณีวัฒนธรรมภาษาการพูดของลาวเอา สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้เห็นว่าทางการลาวต้องมีมาตรการเข้มงวดขึ้นกว่าเก่า อาจเป็นเพราะว่าสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทั้งเทคโนโลยี สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม จึงทำให้อัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุชี ชาติธรรมโม^๕ ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง : ศึกษากรณีตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเพณีฮีตสิบสอง พบว่า เขตเทศบาลตำบล เมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นด้านประเพณีฮีตสิบสอง ยังคงประพฤติปฏิบัติกันครบอยู่ ทุกประเพณีแต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามเนื้อหาสาระวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นไปตามกาลเวลา และรู้ถึงหลักการและข้อประพฤติปฏิบัติตามประเพณีฮีตสิบสอง ในแต่ละเดือน ประเพณีที่เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยตรง ประเพณีลักษณะนี้มี ๖ ประเพณีหรือ ๖ เดือน คือ บุญเข้ากรรม บุญข้าวจี บุญพะเหวด บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน ประเพณีที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน ประเพณีลักษณะนี้จะเกี่ยวกับการขอพรหรือบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลดบันดาลความ อุดมสมบูรณ์ ทางธรรมชาติให้เช่น ฟ้าฝน ข้าวปลาอาหารเป็นต้น จะมีอยู่ ๒ ประเพณีคือ บุญคูณลาน และบุญบังไฟ ประเพณีที่เกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการดำรงชีพ ประเพณีลักษณะนี้เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอำนวยความสุข สวัสดิภาพให้มี ๒ ประเพณีคือ บุญสงกรานต์และบุญซำฮะ ประเพณี ที่เกี่ยวกับความกตัญญู ประเพณีลักษณะนี้จะเน้นที่การทำบุญอุทิศเป็นสำคัญมี ๒ ประเพณีคือ บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสากปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสอง พบว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบ การศึกษา ระบบสาธารณสุข ระบบความเชื่อและประเพณีและระบบการนันทนาการ บันเทิง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มี ๒ ปัจจัยหลัก คือ ๑ ปัจจัยภายนอก ๒ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีฮีตสิบสองในเขตเทศบาลตำบล ๔๕ เมืองเก่า ประกอบด้วยปัจจัยด้านสาธาณูปโภค ปัจจัยด้านการแพร่หลายทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามาปัจจัยด้านการสื่อสารมวลชน ที่เผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เช่น โทรทัศน์วิทยุเป็นต้น ปัจจัย ภายในที่มีผล

^๕ พระสุชี ชาติธรรมโม, “การศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง: กรณีศึกษา ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีฮีตสิบสองในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า คือปัจจัยด้าน นิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ปัจจัยด้าน ความเชื่อต่อ ประเพณี ชาวเทศบาลตำบลเมืองเก่าได้สืบทอดกันมากระทั่งปัจจุบัน โดยเชื่อว่า ประเพณีที่คนโบราณ ได้รักษาไว้มีประโยชน์ต่อชุมชน ปัจจัยด้านบุคลิกภาพทัศนคติส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยภายในส่วนมาก มีทัศนคติว่าในปัจจุบันได้มีการยอมรับแล้วว่าทัศนคติเป็นการแสดงออก ถึงความชอบไม่ชอบ ทางบวก หรือทางลบต่อบุคคล ต่อวัตถุและต่อเรื่องราวต่าง ๆ โดยทัศนคติทำ หน้าที่ผลักดันให้เลือกในสิ่งที่ตน ต้องการ ไม่เลือกในสิ่งที่ตนเห็นว่าจะทำให้เกิดความเสียหาย หรือไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผลการ เปลี่ยนแปลงด้านประเพณีฮีตสิบสองในตำบลเมืองเก่า ปัจจุบัน พบว่า ด้านสังคมและวัฒนธรรม สืบ เนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงจากพัฒนาการทางด้าน เทคโนโลยีจากการที่มนุษย์ได้นำเอาวิธีการใหม่ ๆ เข้าใช้แทนวิธีการกระทำแบบดั้งเดิม เช่น การทำการเกษตรแผนใหม่ โดยการใช้เครื่องทุ่นแรง และ การใช้ปุ๋ยเคมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้าน แนวคิดและการดำเนินชีวิตระดับชุมชน ในเขตเทศบาล ตำบลเมืองเก่าอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเพณีฮีตสิบสองได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นบางอย่าง อาทิบุญคูณลานหรือบุญเดือนยี่ บุญข้าวจี หรือบุญเดือนสาม บุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก ประเพณีฮีตสิบสองอื่น ๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ อย่างใด ยังคงยึดถือปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และอนุรักษ์ไว้เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป

๔. ข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวใน สังคมไทย

สรุปประเด็นข้อเสนอแนะต่อการสร้างพัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวใน สังคมไทย ควรจัดให้มีหน่วยงานส่วนที่เกี่ยวข้องจัดตั้งองค์กรเผยแพร่วัฒนธรรมร่วมกับชาติอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวัฒนธรรมชาติอื่น ควรส่งเสริมให้วัฒนธรรมลาวก้าวสู่เวทีโลกคืออยากให้มี โครงการการเผยแพร่วัฒนธรรมลาวหรือความเป็นวัฒนธรรมลาวสู่อาเซียนควรใช้นโยบายภาครัฐและ การร่วมมือ ร่วมใจกันของทุกคน ในการขับเคลื่อน และสงวนวัฒนธรรมลาว ควรปรับหลักสูตรการ เรียนการสอนควรบรรจุเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเข้าในการเรียนการสอนในทุกระดับ ส่งเสริมให้ นักศึกษาคนรุ่นใหม่ได้รับการฝึกอบรมโดยเฉพาะศีลธรรมและวัฒนธรรมฮีตคองประเพณี ฮีตคองลาว เป็นฮีตคองอารยชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในฮีตสิบสองคองสิบสี่ และ ควรสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟู และการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติลาว เนื่องจากประชาชนลาวเข้ามา อยู่ในสังคมไทยเป็นจำนวนมาก และวัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่มาจากตะวันตก และส่งผลต่อการ ดำเนินชีวิตของคนลาวเนื่องจากรับวัฒนธรรมไทยเข้าไปด้วยจึงส่งผลต่อการสูญหายของอัตลักษณ์ จึง จำเป็นต้องการวิธีในการช่วยเสริมสร้างสนับสนุนและรักษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันดี สันติวุฒิ เมธี^๖ ศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ในหมู่บ้านเปียงหลวง พบว่า ชาวไทใหญ่มี

^๖ วันดี สันติวุฒิเมธี, “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ชายแดน ไทย-พม่า: กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕).

กระบวนการเลือกสรรอัตลักษณ์ขึ้นมาสร้างพรมแดน ทางชาติพันธุ์ของตนเองหลากหลายรูปแบบ โดยเนื้อหาของอัตลักษณ์ดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่แวดล้อมในลักษณะท้าทาย ต่อรองและประนีประนอมโดยเฉพาะรัฐบาลไทย กับรัฐบาลพม่าอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีความสัมพันธ์ กับความเป็นพื้นที่ชายแดนและสถานการณ์ ทางการเมืองที่เปลี่ยนไปในช่วง ๔๐ ปีที่ผ่านมาโดยตรง กล่าวคือนับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๐๑ จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๙ ชายแดนจากหมู่บ้านเปียงหลวงจนถึงฝั่ง ตะวันออกของแม่น้ำสาละวินในรัฐฉาน ประเทศพม่า ตกอยู่ภายใต้การ ควบคุมของกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ อัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นในช่วงเวลานี้จึงมีเนื้อหาท้าทายกบอำนาจรัฐบาลพม่าโดยตรงอาทิบทเพลง การเมืองที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลพม่า ตำรา เรียนภาษาไทยใหญ่ที่ห้ามสอนในเขตอำนาจรัฐ พม่า สัญลักษณ์รูปธงชาติเพื่อสร้างสำนึกเรื่องความ ๔๓ เป็นชาติและการกู้ชาติ รวมทั้งการพยายาม ปฏิเสธอิทธิพลของวัฒนธรรมพม่าในหลายรูปแบบ อาทิ การตัดชายชินของนางรำลิเกไทใหญ่เพื่อไม่ให้ คล้ายคลึงกับนางรำลิเกพม่า เป็นต้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาด้านการอนุรักษ์ และรักษาวัฒนธรรม ตลอดจนอัตลักษณ์ของชาวลาวต่างๆ ที่อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย
- ๒) ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพคนลาวก่อนที่จะมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย
- ๓) หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลวิจัยนี้ไปพัฒนาให้สอดคล้องกับองค์กรที่ตนเองรับผิดชอบได้
- ๔) ควรทำเป็นคู่มือแจกในช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ของชาวลาว
- ๕) ควรศึกษาในเขตพื้นที่อื่น เพื่อประโยชน์ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาวัฒนธรรม ชาติพันธุ์อื่นๆ ของคนลาวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
- ๒) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการอาศัยอยู่ของคนลาวในยุคต้น ๆ กับยุคหลัง ๆ
- ๓) ควรมีการนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง
กับสื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ และจิราพร ขุนศรี. อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย. เชียงราย:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๙.

กฤตยา อาชวนิจกุล. สถานะความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยและทิศทางการวิจัยที่พึง
พิจารณา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

กะชวงลีสาทิทาน (ลาว). ยุทธศาสตร์กลไกในละแวกนี้ถึงปี ค.ศ. ๒๐๐๐. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์
กะชวงลีสาทิทาน, ๑๙๙๔.

คณะศึกษาศาสตร์. เอกสารโครงการสืบสานประเพณีชาวลาวครั้ง. มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗.

จามะรี เชียงทอง. การเมืองเรื่องชาติพันธุ์วัฒนธรรมและความรู้พื้นถิ่นในไทยเวียดนามและลาว.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๗.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. การกล่อมเกลางานสังคมจากแบบเรียนระดับประถมศึกษาในสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว ลาวฮู่ฮัง ไทยรู้อะไร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
กองทุน สกว, ๒๕๕๔.

จารุบุตร เรืองสุวรรณ. ของดีอีสาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๐.

จารุวรรณ เชาวน์นวม. นิทานพื้นเมืองลาว ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม. โครงการ
เผยแพร่ผลงานวิชาการ. คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกลม จำกัด, ๒๕๒๔.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. ฝี่เจ้านาย. กรุงเทพมหานคร: พายัพออฟเซตพริ้นท์, ๒๕๒๗.

_____. แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๕๕.

_____. คนกับอัตลักษณ์ ๒. ในเอกสารประกอบการประชุมประจำปีทาง มนุษยวิทยา วันที่
๒๗-๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษย
วิทยาสิรินธร, ๒๕๕๖,

- ดำรง ฐานดี. **มนุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.
- ธงชัย วินิจจะกุล และนิธิเอียวศรีวงศ์. **คำนำเสนอชาติไทย เมืองไทย ชาติไทย เมืองไทยแบบเรียน และอนุสาวรีย์**. กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๗.
- ธีระพันธ์ ล. ทองคำ. **ภาษาของนานาชนเผ่าในแขวงเซกอง ลาวใต้: ความรู้พื้นฐานเพื่อการวิจัย และพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- ธัญพร กรอบบาง. **อิทธิพลของปัจจัยด้านการรับรู้การสื่อสารอัตลักษณ์ต่อภาพลักษณ์ของเครือข่ายโรงพยาบาลพญาไท**, ๒๕๕๒.
- นาฏนภา ชลิตานนท์. **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. **ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์**. กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๗.
- เบญจวรรณ สุนทรากุล. **วิวัฒนาการแบบเรียนไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๔.
- บังอร ปิยะพันธุ์. **ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สร้างสรรค์, ๒๕๔๑.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. **การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในวาทกรรมอัตลักษณ์**. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๗.
- ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ. **อีสาน**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.
- ปริตตา เฉลิมเผ่ากอนันต์กุล. **ชาติพันธุ์และมายาคติ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. **อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๖.
- ปรีชา พินทอง. **ประเพณีโบราณไทยอีสาน**. อุบลราชธานี: ศรีธรรมออฟเซ็ท, ๒๕๓๔.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. **สังคมวิทยาชีวิตประจำวัน: แนวทฤษฎีปฏิบัติสังสรรค์สัญลักษณ์**. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.
- พัฒนา กิตติอาษา. **ท้องถิ่นนิยม**. กรุงเทพมหานคร: กองทุนอินทร์, ๒๕๔๖.
- _____. **ท้องถิ่นนิยมการทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๖.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. **รัฐกับศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สยาม, ๒๕๔๕.
- โพธิ์ แคมลำเจียก. **ตำนานไทยพวน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ก. พลพิมพ์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗.
- ภูธร ภูมะธน. **มรดกวัฒนธรรมไทยเบิ้ง ลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก**. ลพบุรี: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๑.
- มหาสิลา วีระวงศ์. **ประวัติศาสตร์ลาว**. แปลโดย สมหมาย เปรมจิตต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มติชน, ๒๕๔๐.

ยุรฉัตร บุญสนิท. **ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม ในพัฒนาการวรรณคดี**. นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๖.

วิเชียร มีบุญ. **พิธีกรรมจับปราบึกในกลุ่มน้ำโขง: พิธีกรรมสื่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไต-ลาว**.

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๑.

วีระ สุดสังข์. **เครือญาติทางอีสาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๕.

ศรีศักร วัลลิโภดม. **วิถีทรรศน์ลาวในชุมชนสองฝั่งโขง**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยโครงการ

เมธีวิจัยอาวุโส. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. **นิทานโบราณคดี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๗.

สายชล สัตยานุรักษ์. **การสร้างอัตลักษณ์เมืองไทยและชั้นของชาวสยาม**. กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๕๖.

สุเทพ สุนทรเกสซ์. **คนเมืองความสำนึกและการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยเหนือในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์การเมืองและสังคม**. ในศิลปวัฒนธรรม.

กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๕๖.

_____. **สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือโรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย**. พระนคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๑๑.

สุภาพร คงศิริรัตน์. **อัตลักษณ์ วิถีความคิดของคนไทยและคนลาวจากวรรณกรรมแบบเรียน**. คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘.

สุวิทย์ อธิศาสตร์. **ประวัติศาสตร์ลาว ๑๗๗๙-๑๙๗๕**. ๖ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๔๓.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. **นิราศทิวเวียงจันทน์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙.

อมรา พงศาพิชญ์. **ข้ออภิปรายต่อการนำเสนอผลงานของประสิทธิ์ ลิปรีชา เรื่องความรู้และมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ม้ง**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖.

อภิญา เพื่องสกุล. **การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

_____. **อัตลักษณ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๖.

(๒) วิทยานิพนธ์

กรรณิการ์ วรรณชนปรีดา. “การรวมกลุ่มและการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้เรียน E-learning ในบริบทการสื่อสารแบบเวลาเดียวกัน และต่างเวลา”. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

กรองแก้ว วัฒนะมงคลรักษ์. “การสื่อสารกับอัตลักษณ์ถนนข้าวสาร”. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

กรพินธุ์ จารูร. “ศึกษาดนตรีไทยร่วมสมัยและอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. นิเทศศาสตร์การสื่อสารมวลชน: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

- เกรียงไกร เจริญผล. “การบริหารจัดการอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนไทย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่”. **ปริญญาบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๓.
- จิรัฐ ศุภการ. “การอธิบายตัวตนในชุมชนเสมือนจริง”. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- จักรี ศรีมุงคุณ. “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์”. **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.
- เจนสุดา สมบัติ. “ความเป็นพวนในปรากฏการณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.
- นารี สาริกะภูติ. “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวลาวเวียงและลาวพวนใน อำเภอนมสารคาม และอำเภอสนามชัยเขต”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันไทยศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- นงนุช ปุ่งเผ่าพันธ์. “ลักษณะของภาษาลาวแกว้ ที่ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๗.
- นวลดี พรหมพักพิง. “การสร้างอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมแออัดในจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.
- นุชจรินทร์ ทัพบิม. “การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านกิจกรรมคนเดิน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓.
- บ้งอร ปิยะพันธุ์. “ประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวลาวในหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๙.
- ปรารธนา แซ่อึ้ง. “การปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนและชาวพวนในราชอาณาจักรไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๒-๒๔๓๖”. **ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓.
- ปิยะพร วามะสิงห์. “ความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.
- ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์. “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พิมาย”. **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- พระสุชี ชาติธรรมโม. “การศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง: กรณีศึกษาดำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พัชรีย์ ชังคมณี. “ประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ” **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๗.

พรรษา สีนสวัสดิ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพมหานครกับเมืองเวียงจันทน์ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๗๐”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑.

โพไซ สุนนะลาด. “ดนตรีกับวิถีชีวิตของชาวไทพวนที่แขวงเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

แพรวพโยม พัวเจริญ. “อัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวชาว”. **รายงานการวิจัย**. คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๔.

มนทกานติ ธีรนนท์วัฒน์. “หน้าที่และอัตลักษณ์ของเพลงละครโทรทัศน์”. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

มงคล พนมมิตร. “การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. “การสำรวจการพัฒนาบัณฑิตตามอัตลักษณ์ ระดับปริญญาโท เอก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ปีการศึกษา ๒๕๕๓”. **รายงานการวิจัย**. กองแผนงาน: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๕.

วันดี สันติวุฒิมณี. “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย-พม่า: กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

วรรณภา รัตนประเสริฐ. “คำและลักษณะคำในภาษาลาวเวียงในจังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

วลาวัลย์ อุดมศิลป์. “การศึกษาวิเคราะห์นันทนาการชาวไทพวนบ้านม่วงขาว ตำบล โคกปี่ อำเภอ ศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี”. **ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.

วรรณรัตน์ รัตนวรงค์. “การสื่อสารของผู้เล่นเกมออนไลน์ผ่านอวาตาร์”. **รายงานการวิจัย**. คณะนิเทศศาสตร์: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๕๔.

ศิรินาถ ปิ่นทองพันธ์. “การรับรู้และการสื่อสารในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาวใต้ของนักศึกษาภาคใต้ในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ศดานันท์ แคนยุกต์. “การสื่อสารกับการสืบทอดและปรับตัวของสื่อพื้นบ้านตีโพน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านไสหมาก ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร”. **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

ศิวพร ฮาซันนารี. “การศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง: ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีน และภาษาลาวด่านซ้าย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

- สมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์. “ปัจจัยการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์วิชาชีพและพฤติกรรมกรปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูแนะแนว”. **ปริญญานิพนธ์พฤติกรรมศาสตร์ดุขฎิบัณทิต**. บัณทิตวิทยาลัทย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.
- สาทิต แทนบุญ. “อัตลัษณในวรรณกรรมนิราศของหมื่นพรหมสมพัตรสร “นายมี”. **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณทิต**. บัณทิตวิทยาลัทย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.
- สุนิตยั ทศภพ. “ประเพณีสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช”. **ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณทิต**. บัณทิตวิทยาลัทย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๔.
- สุริยา สมทุคูปต์ และ พัฒนา กิตติอาษา. “ยวนสี่คั้ว” ในชุมทางชาติพันธุ์: เรื่องเล่าความทรงจำและอัตลัษณของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา”. **ปริญญานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณทิต**. บัณทิตวิทยาลัทย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๔.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. บุญพา มลิณทสุต. หุมพัน ลัดตะนะวง. คอนวัน วิไลวง. ถาวอน จิตตะลาด และพูมี จันทะพุดทา. “การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตระกูลภาษาลาวพวน บ้านนาคุนน้อย เมืองนาซายทอง แขวงกำแพงนครเวียงจันทน์สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **รายงานการวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.
- สายสวาท เผ่าพงษ์. “อัตลัษณบัณทิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา”. **รายงานการวิจัย**. คณะพยาบาลศาสตร์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, ๒๕๕๔.
- สุนันทิกา ปางจุติ. “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างแบรนด์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา”. **รายงานการวิจัย**. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.
- โสวัตรี ณ ถกลาง. “อัตลัษณทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของจังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณทิต**. บัณทิตวิทยาลัทย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.
- อุบล ลิ้มสุวรรณ. “ทัศนะของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๕๓”. **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณทิต**. บัณทิตวิทยาลัทย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๓๗.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “ลาวกลุ่มชาติพันธุ์”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/kalasin2.htm>
[๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐].

นัทรณัย ประสานนาม. เพศ ชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลัษณในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http:// www.midnighuniv.org](http://www.midnighuniv.org) [๓ ธันวาคม ๒๕๖๐].

(๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นาย สอน จิตตะวัน, นักศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายคำแพง คำมณี, หัวหน้าสโตร์ บริษัท อินฟินิตี้ เซอร์วิส แอนคอนซัลแทนท์ ตำบล เทพารักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางกุลละดี เพียรสมบัติ, พนักงานขายสินค้า บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขตอุดม สุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางภูจิน เดดอินทอง, พนักงานตรวจสินค้า บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขตอุดม สุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายพิศสะไหม ไชยะกอน, พนักงานเสิร์ฟ บริษัท เอ.อี.ไอ ไดน์นิ่ง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางแหวน ป้อมสิมมะลี, พนักงานขายสินค้า บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขตอุดม สุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายวันไซ นอระแสง, ที่ปรึกษาผู้ดำเนินการศึกษา – วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตแห่ง ส.ป.ป.ลาว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางกอน แก้วมณี, พนักงานเสิร์ฟ บริษัท เอ.อี.ไอ ไดน์นิ่ง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระโสภา ธมฺมทีโป (สิบุญเฮือง), ประธานชมรมนักศึกษาสงฆ์ลาว นักศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางศรีสุพันธ์ วอละวงค์, พนักงานขายสินค้า บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขตอุดม สุข กรุงเทพมหานคร, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางปาลิตา พรหมวงค์, หัวหน้าพนักงานเสิร์ฟ บริษัท เอ.อี.ไอ ไดน์นิ่ง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางศรีวิไล สอธรรมชาติ, พนักงานเสิร์ฟ บริษัท เอ.อี.ไอ ไดน์นิ่ง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระสาคร จิตตสโร (หลวงศรีอาไพ), ประธานชมรม มจร เลขารองอธิการบดีฝ่ายกิจการ นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ดร. บุญถิ่น บันทะสิต, นักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ดร. ภูเวียง วงศ์แสงเดือน, นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวัง น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

Jenkins. Richard. **Rethinking Ethnicity**. London: sage Publications, 1997.

Keyes. Charles F. **Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontien with Burma**. Philadelphia: Institute for the study of human issues, 1997.

Leach. Edmund. **Political Systems of Highland Burma**. London: G. Bell and Sons

Barth. Fredrick. 1969. Introduction in Ethnic groups and daries. Boston: Little. Brown and Company, 1954.

Peter Berger snd Thomas Luckmann. **The Social Canstruction of Reality: A Tredtide in the Sociology of knowledge**. New York: Snchor Book, 1967.

Richard Jenkins. **Social Identity**. London and New York: Routledg, 1996.

Stryker. Yardley. **Krysia; Honess**. Terry. Chichester and New York: Wiley, 1987.

Tapp.Nicholas. **Sovereignty and Rebellion: The White Mong of Northern Thailand**. New York: Oxford University Press, 1989.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์มี ๒ ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ.....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน.....

ผู้สัมภาษณ์
(ผู้วิจัย).....

วิธีการสัมภาษณ์ (จดบันทึก/บันทึกเสียง).....

วันที่ เดือน ปี ที่สัมภาษณ์...../...../.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย

๑. ท่านมีนโยบายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวอย่างไร
๒. ท่านมีแนวทางในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทยอย่างไร
๓. มีปัจจัยและเงื่อนไขอะไรที่มีผลต่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวในสังคมไทยและมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

พระบุญชม ญาณิสโร (วงศ์ตานันทพันธ์)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา การพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

๑. ผศ. ดร. ชัยยันต์ ชีโนกุล
อาจารย์พิเศษหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. อาจารย์ ดร. บัว พลรัมย์
อาจารย์พิเศษหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผศ. ดร. ญัฐพงศ์ สังวรวรรณ
อาจารย์ประจำ
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. อาจารย์ ผดุง วรรณทอง
อาจารย์ประจำ
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. อาจารย์ เดช ชูจันอัด
อาจารย์ประจำ
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๗๒

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘, ๘๒๗๙
เว็บไซต์ www.socmcu.net , sa.mcu.ac.th
อีเมล socmcu@hotmail.com
๓ ธันวาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน ผศ.ดร.ชัยยันต์ ชีโนกุล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในประเทศไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิกฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

อ.พล
4 ต. 17

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๗๒

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘, ๘๒๗๙
เว็บไซต์ www.socmcu.net , sa.mcu.ac.th
อีเมล socmcu@hotmail.com

ณ ธันวาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน อาจารย์ ดร.บัว พลรัมย์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในประเทศไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ได้ตรวจและแก้ไขเรียบร้อยแล้ว
ขอแสดงความนับถือ
ดร. บัว พลรัมย์
(ดร. บัว พลรัมย์)
๑๕ ม.ค. ๕๘

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๖๙

วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ สัจจวรรณ

ด้วย PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในประเทศไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

๑๕๑ ๒๕๕๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๖๙

วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ผดุง วรรณทอง

ด้วย PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในประเทศไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง
ศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง

ผดุง วรรณทอง

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๖๙

วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์เดช ชูจันทร์

ด้วย PHRA BOUNXOM YANISARO (VONGDANANTHAPHANH) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในประเทศไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนักรฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ

๑๓ ธ.ค. ๒๕๕๗

๑๕ ธ.ค. ๒๕๕๗

๑๓ ธ.ค. ๒๕๕๗

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติสัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน พระสาคร จิตตสโร (หลวงศรีอาโพ)
สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัณนิษฐานท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุมัติสัณนิษฐานจากท่านให้นิสิตดำเนินการสัณนิษฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

พระอาจารย์สาธิต ๓๖๐๑๔๐๔๒๗๘

ปะทานฉิมฉิมฉิมฉิมฉิมฉิมฉิม

ชาวยุทธ นกอบปะทุม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอใช้สัณฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระโสภณ ธรรมทีโป (สิบุญเรือง)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัณฐานท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัณฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

24/01/2018

พระอาจารย์ โสพา สิบุนเรือง
 Ven. SOPHA SIBOUNHEUANG

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอยางน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิพนธ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร นายวันไช นอระแสง ที่ปรึกษาชุดด้านการศึกษ - วัฒนธรรม
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิพนธ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ดร.บุญถิ่น บันทะสิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ

๒/ม/อน น.น.ส.อ

16/01/2561

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๔

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร ดร.ภูเวียง วงศ์แสงเดือน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายสอน จิตตะวัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัณนิษฐานท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัณนิษฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สอน จิตตะวัน

16 / 1 / 61

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร นายคำแพง คำมณี
สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๑๓/๑๖๖ อังคณา

๑๓/๑/๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร นางกุลละติ เพียรสมบัติ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มจร ๑

๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘

๑๑ / ๑ / ๑๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางแหวน ป้องลิ้มมะลี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัณนิษฐานท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัณนิษฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นางแหวน ป้องลิ้มมะลี

นิตินิติ/นิพนธ์

22/1/61

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นาง กอบ ก้อนมณี**

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๑ , ๗๙ กอบ ก้อนมณี

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร นายพิตสะไหม ไชยะกอน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัณนิษฐานท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุญาตจากท่านให้นิสิตดำเนินการสัณนิษฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นิตยสาร ๖๕๖

๒๕/๑/๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑให้สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร นางปาลิตา พรหมวงศ์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
 ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุมัติครุฑจากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
 ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ปาลิตา พรหมวงศ์
 ๒๕/๐๑/๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นาง ศิริวิไล นพคุณมาลี**

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๒๕/๑/๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร นางศรีสุพันธ์ วอละวงศ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัณนิษฐานท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัณนิษฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ว. ๕๕๖๖ อังวะ

๒๒/๐๑/๒๐๑๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางภูษิน เดดอินทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย Phra Bounxom Yanisaro รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๑๔๐๔๒๗๘ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนาการอัตลักษณ์ของประชาชนลาวในสังคมไทย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องสัณนิษฐานท่านเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้
ในการทำวิจัย ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดำเนินการสัณนิษฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นาง ภูษิน เดดอินทอง.

อ. ชินดี ใจดี ส. ๑๓๑๗๐.

๒๒/๑/๒๕๖๑

ภาคผนวก ง
ภาพผู้ให้สัมภาษณ์

ภาพที่๑

สัมภาษณ์ที่ปรึกษาทูตด้านการศึกษา / วัฒนธรรมแห่ง ส.ป.ป.ลาว เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
๒๔ มกราคม ๒๕๖๑

ภาพที่ ๒

สัมภาษณ์ กลุ่มแรงงาน บริษัท ธารบุญเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร
๒๒ มกราคม ๒๕๖๑

ภาพที่๓

สัมภาษณ์ กลุ่มแรงงาน บริษัท เอ.อี.ไอ ไดน์นิง จำกัด เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
๒๕ มกราคม ๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระบุญชม ญาณิสโร (วงศ์ดำนันทพันธ์)
วัน/เดือน/ปี เกิด	: ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓
สถานที่เกิด	: บ้านแวน อำเภอมืองแปก จังหวัดเชียงขวาง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว)
การศึกษา	: พ.ศ.๒๕๕๖ ศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
อุปสมบท	: วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕
สังกัด	: วัดจันทรสุม ตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
ปีที่เข้าศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๖ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดจันทรสุม ตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี